

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

PAMUKKALE ÜNİVERSİTESİ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Merve TEPE tarafından hazırlanan "IŞIKLI GÖLÜ, GÖKGÖL VE YAKIN ÇEVRESİNİN ORNİTO-FAUNASININ TESPİTİ" başlıklı tez çalışmasından olgunmuş, kapsamlı ve başarılı olduğunu bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul

**IŞIKLI GÖLÜ, GÖKGÖL VE YAKIN ÇEVRESİNİN ORNİTO-FAUNASININ
TESPİTİ**

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Raşit URHAN (Pamukkale Üniversitesi)
(Hürriyet)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa DURAN (Pamukkale Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve TEPE

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Ali Nağaz EKİZ (Üşak Üniversitesi)

Anabilim Dalı : Biyoloji

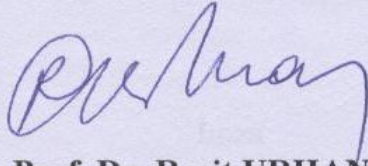
Programı : Zooloji

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Raşit URHAN

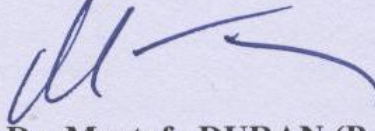
Temmuz 2011

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü 091461043 nolu öğrencisi Merve TEPE tarafından hazırlanan “IŞIKLI GÖLÜ, GÖKGÖL VE YAKIN ÇEVRESİNİN ORNİTO-FAUNASININ TESPİTİ” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Raşit URHAN (Pamukkale Üniversitesi)
(Jüri Başkanı)

Jüri Üyesi : Doç. Dr. Mustafa DURAN (Pamukkale Üniversitesi)

Jüri Üyesi : Yard. Doç. Dr. Ali Nafiz EKİZ (Uşak Üniversitesi)

Pamukkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun .08/08/2011 tarih ve ...21/7..... sayılı kararıyla onaylanmıştır.

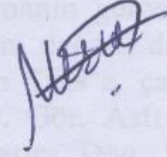
Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü
Prof. Dr. NURİ KOLSUZ

ÖNSÖZ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini; bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atfedildiğine beyan ederim.

İmza

:

Öğrenci Adı Soyadı : Merve TEPE

Temmuz 2011

Merve TEPE

Arşivinde Gözetim

ÖNSÖZ

Bu çalışmada Işıklı Gölü, Gökgöl ve yakın çevresinin tür listesinin belirlenmesi, türlerin göç statüsünün tespiti, kuluçka yerlerinin gözlenmesi, gölün ornitofaunistik olarak değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla Ocak 2010-Mayıs 2011 tarihleri arasında, Denizli ve Afyonkarahisar illeri sınırları içerisinde yer alan Işıklı Gölü, Gökgöl ve yakın çevresinde arazi çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Çalışma alanını bütünüyle inceleyebilmek amacıyla belirlenen 12 istasyonda rastgele gözlem, nokta sayımı ve hat boyu gözlemler yapılmış, gözlemlenen kuş türleri ve birey sayıları kayıt altına alınmıştır. Bu çalışma, alanda yapılan ilk düzenli ornito-fauna tespit çalışması olmasından ötürü önem arz etmektedir. Bu çalışmanın gerçekleşmesini sağlayan, başarılarından ve kişiliğinden her daim feyz aldığım değerli danışmanım Prof. Dr. Raşit URHAN'a, değerli hocam Prof. Dr. Alaattin ŞEN'e, çalışmalarım boyunca beni koşulsuz destekleyen kıymetli arkadaşım Arş. Gör. Aslı SEMİZ'e, yönlendirmeleriyle çalışmalarımı destekleyen değerli hocalarım Doç. Dr. Çağan ŞEKERCİOĞLU, Yard. Doç. Dr. Gürkan SEMİZ ve Uzm. Gürçay Kıvanç AKYILDIZ'a, arazi çalışmalarım boyunca benimle beraber olan arkadaşlarım Çağlar GÖNCÜ, Mehmet KARACA ve Ekin GEMALMAZ'a, çalışmamız süresince bilgi ve destekleriyle bana yardımcı olan Beydilli Köyü Göl Kooperatifi Başkanı Sayın Sezai MALAK'a, fotoğraflarını kullanmamıza izin veren Sayın Ümit ÖZGÜR, Sayın Kenan Süleyman ÇÜNGÜR ve diğer TRAKUS (Türkiye'nin Anonim Kuşları) sitesi üyelerine ve hayatımın her anında benden sonsuz sevgi ve desteklerini esirgemeyen kıymetli aileme teşekkür ederim. Ayrıca 2010FBE067 No'lu Proje ile tezimi maddi olarak destekleyen Pamukkale Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü'ne teşekkür ederim.

Temmuz 2011

Merve TEPE

Araştırma Görevlisi

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	xv
SUMMARY	xvi
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Amacı.....	4
1.2 Literatür Özeti.....	4
2. MATERYAL VE METOT	10
2.1 Metod	12
2.2.Çalışma Alanının Genel Tanıtımı ve Belirlenen İstasyonlar	12
2.2.1 Gökgöl Köyü Girişi-Kanal Boyu	15
2.2.2 Gökgöl.....	17
2.2.3 Sundurlu Set İstasyonu I	18
2.2.4 Sundurlu Set İstasyonu II.....	19
2.2.5 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta I.....	20
2.2.6 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta II.....	21
2.2.7 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta III	22
2.2.8 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta IV	23
2.2.9 Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta I.....	24
2.2.10 Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta II	25
2.2.11 Beydilli Köyü.....	26
2.2.12 Göl Restaurant Çevresi	27
3. BULGULAR	28
3.1 Araştırma alanında gözlemlenen türlerin sistematik bilgileri.....	29
3.2 Araştırma alanında çalışmalar sonrası tespit edilen omurgalı hayvanların taksonomik durumu	38
3.2.1 Takım: PODICIPEDIFORMES	53
3.2.1.1. Familya: PODICIPEDIDAE.....	53
3.2.2 Takım: PELECANIFORMES.....	56
3.2.2.1 Familya: PHALACROCORACIDAE	56
3.2.2.2 Familya: PELECANIDAE.....	58
3.2.3 Takım: CICONIIFORMES	62
3.2.3.1 Familya: ARDEIDAE	62
3.2.3.2 Familya: CICONIIDAE	72
3.2.3.3 Familya: THERESKIONITHIDAE	75
3.2.4 Takım: ANSERIFORMES.....	77
3.2.4.1 Familya: ANATIDAE.....	77
3.2.5 Takım: FALCONIFORMES.....	98

3.2.5.1	Familya: ACCIPITRIDAE	98
3.2.5.2	Familya: FALCONIDAE	120
3.2.6	Takım: GALLIFORMES	127
3.2.6.1	Familya: PHASIANIDAE	127
3.2.7	Takım: GRUIFORMES	128
3.2.7.1	Familya: RALLIDAE	128
3.2.7.2	Familya GRUIDAE	133
3.2.8	Takım: CHARADIIFORMES.....	134
3.2.8.1	Familya: RECURVIROSTRIDAE	134
3.2.8.2	Familya: GLARAELIDAE	137
3.2.8.3	Familya: CHARADRIIDAE	138
3.2.8.4	Familya: SCOLOPACIDAE	143
3.2.8.5	Familya: LARIDAE.....	159
3.2.8.6	Familya: STERNIDAE	172
3.2.9	Takım: COLUMBIFORMES.....	173
3.2.9.1	Familya: COLUMBIDAE.....	173
3.2.10	Takım: CUCULIFORMES	178
3.2.10.1	Familya: CUCULIDAE	178
3.2.11	Takım: STRIGIFORMES	183
3.2.11.1	Familya: STRIGIDAE	183
3.2.12	Takım: CAPRIMULGIFORMES	191
3.2.12.1	Familya: CAPRIMULGIDAE	191
3.2.13	Takım: APODIFORMES.....	193
3.2.13.1	Familya: APODIDAE.....	193
3.2.14	Takım: CORACIIFORMES.....	197
3.2.14.1	Familya: ALCEDINIDAE	197
3.2.14.2	Familya: MEROPIDAE.....	198
3.2.14.3	Familya: CORACIIDAE.....	199
3.2.14.4	Familya: UPUPIDAE.....	200
3.2.15	Takım: PICIFORMES	202
3.2.15.1	Familya: PICIDAE.....	202
3.2.16	Takım: PASSERIFORMES	207
3.2.16.1	Familya: ALAUDIDAE.....	207
3.2.16.2	Familya: HIRUNDINIDAE	214
3.2.16.3	Familya: MOTACILLIDAE	219
3.2.16.4	Familya: PYCNONOTIDAE	230
3.2.16.5	Familya: CINCLIDAE.....	230
3.2.16.6	Familya: TROGLODYTIDAE	231
3.2.16.7	Familya: PRUNELLIDAE.....	233
3.2.16.8	Familya: TURDIDAE	235
4.	TARTIŞMA	255
4.1	Aylara Göre Birey Sayısı Değişimi	255
4.2	Mevsimlere Göre Birey Sayısının Değişimi.....	255
4.3	Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Türlerin Statüleri.....	256
4.4	PODICIPEDIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	257

4.5 PELECANIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	257
4.6 CICONIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	258
4.7 ANSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	259
4.8 FALCONIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı göre dağılımı	260
4.9 GALLIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	260
4.10 GRUIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	261
4.11 CHARADRIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	262
4.12 COLUMBIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	263
4.13 CUCULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	263
4.14 STRIGIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	264
4.15 CAPRIMULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	264
4.16 APODIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	265
4.17 CORACIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	265
4.18 PICIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	266
4.19 PASSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	267
4.20 Tür Sayılarının Familyalara Göre Dağılımı.....	268
4.21 Tür Sayılarının Takımlara Göre Dağılımı	269
4.22 Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Takımlara Dağılımı ..	269
4.23 Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Gruplara Dağılımı	270
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	272
KAYNAKLAR	274
ÖZGEÇMİŞ.....	280

KISALTMALAR

cm	: Santimetre	
gr	: Gram	
kg	: Kilogram	
km	: Kilometre	
m	: Metre	
v.b.	: Ve benzeri	
v.d.	: Ve diğerleri	
IUCN	: International Union for Conservation of Nature	
M.Ö.	: Milattan önce	
M.S.	: Milattan sonra	
WWF	: World Wild Fund for Nature	
4.1	: Aves Takımına Göre Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	29
4.2	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	32
4.3	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	44
4.4	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	255
4.5	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	256
4.6	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	257
4.7	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	258
4.8	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	259
4.9	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	260
4.10	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	261
4.11	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	262
4.12	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	263
4.13	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	263
4.14	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	264
4.15	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	264
4.16	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	265
4.17	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	265
4.18	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	266
4.19	: Aves Takımına Göre Tespit Edilen Türlerin Sistematik Sınıflandırılması	267
4.20	: Tür Sayılarının Familyalara Göre Dağılımı	268
4.21	: Tür Sayılarının Takımlara Göre Dağılımı	269
4.22	: 60'ye Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Takımlara Dağılımı	269
4.23	: 60'ye Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Gruplara Dağılımı	270

TABLO LİSTESİ

Tablolar

- 3.1 : Araştırma alanında gözlemlenen türlerin sistematik bilgileri29
3.2 : Araştırma alanında çalışmalar sonrası tespit edilen omurgalı hayvanların taksonomik durumu.....38
3.3 : Araştırma alanında gözlemlenen türlerin gözlem tarihlerine göre sayıları44

ŞEKİL LİSTESİ

Şekiller

1.1: Dünya’da coğrafik bölgelere göre kuşların dağılımı (WWF, 2010).....	2
2.1: Işıklı Gölü, Gökgöl ve Çevresi (Dişçi, 2002).....	8
2.2: Işıklı Gölü, Gökgöl ve Çevresi’nin uydu fotoğrafı.....	13
2.3: Gölün girdi, çıktı ve saz adalarının konumu	14
2.3: Gökgöl Köyü girişi-kanal boyunun genel görünümü	14
2.4 : Gökgöl ve çevresinin genel görünümü.	16
2.4 : Sundurlu Set İstasyonu I ve çevresinin genel görünümü	17
2.6 : Sundurlu Set İstasyonu II ve çevresinin genel görünümü.....	18
2.7 : Beydilli Seti-I’inci Kanat Nokta I ve çevresinin genel görünümü	19
2.8 : Beydilli Seti-I’inci Kanat Nokta II ve çevresinin genel görünümü.	20
2.9 : Beydilli Seti-I’inci Kanat Nokta III ve çevresinin genel görünümü	21
2.10 : Beydilli Seti-I’inci Kanat Nokta IV ve çevresinin genel görünümü.....	22
2.11 : Beydilli Seti-II’inci Kanat Nokta I ve çevresinin genel görünümü.	23
2.12 : Beydilli Seti-II’inci Kanat Nokta II ve çevresinin genel görünümü.....	24
2.13 : Beydilli Köyü ve çevresinin genel görünümü.	25
2.14 : Göl Restaurant ve çevresinin genel görünümü.....	26
3.1 : Küçük Batağan.....	53
3.2 : Bahri.....	54
3.3 : Kara Boyunlu Batağan.	55
3.4 : Karabatak.....	57
3.5 : Küçük Karabatak	58
3.6 : Ak Pelikan	59
3.7 : Tepeli Pelikan	60
3.8 : Tepeli Pelikanın dağılım haritası	61
3.9 : Balaban.....	62
3.10 : Küçük Balaban.....	63
3.11 : Gece Balıkçılı.	64
3.12 : Alaca Balıkçıl	66
3.13 : Sığır Balıkçılı.	67
3.14 : Küçük Ak Balıkçıl	68
3.15 : Büyük Ak Balıkçıl	69
3.16 : Gri Balıkçıl	70
3.17 : Erguvani Balıkçıl	71
3.18 : Kara Leylek.	73
3.19 : Leylek.....	74
3.20 : Çeltikçi.	75
3.21 : Kaşıkçı.....	76
3.22 : Sakarca	78
3.23 : Boz Kaz	79
3.24 : Angıt.....	80
3.25 : Fiyu.	82
3.26 : Boz Ördek.....	83
3.27 : Çamurcun	85
3.28 : Yeşilbaş	86
3.29 : Kılkuyruk.....	88
3.30 : Çıkrıkçın.....	90

3.31 : Kaşıkgağa	91
3.32 : Macar Ördeği	92
3.33 : Elmabaş Patka	94
3.34 : Pasbaş Patka	96
3.35 : Tepeli Patka	97
3.36 : Kara Çaylak	98
3.37 : Ak Kuyruklu Kartal	100
3.38 : Sakallı Akbaba	101
3.39 : Küçük Akbaba	102
3.40 : Kızıl Akbaba	103
3.41 : Kara Akbaba	105
3.42 : Kara Akbabanın dağılım haritası	106
3.43 : Yılan Kartalı	107
3.44 : Saz Delicesi	108
3.45 : Gökçe Delice	110
3.46 : Çakır	111
3.47 : Atmaca	112
3.48 : Yaz Atmacası-Yoz Atmaca	114
3.49 : Şahin	115
3.50 : Kızıl Şahin	116
3.51 : Büyük Orman Kartalı	117
3.52 : Büyük Orman Kartalının dağılım haritası	118
3.53 : Kaya Kartalı	119
3.54 : Küçük Kerkenezin dağılım haritası	121
3.55 : Küçük Kerkenez	122
3.56 : Kerkenez	123
3.57 : Aladoğan	124
3.58 : Aladoğanın dağılım haritası	125
3.59 : Gökdoğan	126
3.60 : Kınalı Keklik (Esaret altında)	127
3.61 : Sukılavuzu	128
3.62 : Bataklık Suyelvesi	130
3.63 : Sutavuğu	131
3.64 : Sakarmeke	132
3.65 : Turna	133
3.66 : Uzunbacak	135
3.67 : Kılıçgağa	136
3.68 : Bataklıkırlangıcı	137
3.69 : Küçük Halkalı Cılıbit	138
3.70 : Küçük Halkalı Cılıbit'in dağılım haritası	139
3.71 : Halkalı Cılıbit	139
3.72 : Akça Cılıbit	140
3.73 : Mahmuzlu Kızkuşu	141
3.74 : Kızkuşu	142
3.75 : Küçük Kumkuşu	144
3.76 : Kara Karınlı Kumkuşu	145
3.77 : Döğüşkenkuş	147
3.78 : Suçulluğu	148
3.79 : Çulluk	149
3.80 : Kara Kızılbacak	151

3.81 : Kızılbacak.....	152
3.82 : Bataklık Ddkn.....	153
3.83 : Bataklık Ddkn.....	153
3.84 : Yeilbacak.....	155
3.85 : Yeşil Ddkn.....	156
3.86 : Orman Ddkn.....	157
3.87 : Dere Ddkn.....	160
3.88 : Akdeniz Martısı.....	161
3.89 : Kkk Martı.....	161
3.90 : Karaba Martı.....	162
3.91 : Karaba Martının dağılımlı haritası.....	163
3.92 : Kara Sırtlı Martı.....	164
3.93 : Gm Martı.....	165
3.94 : Gülen Sumru.....	166
3.95 : Sumru.....	167
3.96 : Kkk Sumru.....	168
3.97 : Bıyıklı Sumru.....	170
3.98 : Kara Sumru.....	171
3.99 : Ak Kanatlı Sumru.....	173
3.100 : Kaya Güvercini.....	174
3.101 : Gökçe Güvercin.....	175
3.102 : Gökçe Güvercinin dağılımlı haritası.....	175
3.103 : Kumru.....	176
3.104 : veyik.....	177
3.105 : Tepeli Guguk.....	178
3.106 : Guguk.....	181
3.107 : Guguk'un dağılımlı haritası.....	182
3.108 : Peçeli Bayku.....	184
3.109 : Peçeli Bayku'un dağılımlı haritası.....	184
3.110 : İhakkuu.....	185
3.111 : Puhu.....	187
3.112 : Kukumav.....	188
3.113 : Kukumav'ın dağılımlı haritası.....	188
3.114 : Kır Baykuu.....	190
3.115 : Kır Baykuu'nun dağılımlı haritası.....	191
3.116 : obanaldatan.....	192
3.117 : Ebabil.....	193
3.118 : Ebabil'in dağılımlı haritası.....	194
3.119 : Boz Ebabil.....	195
3.120 : Ak Karınlı Ebabil.....	196
3.121 : Yalıçapkını.....	197
3.122 : Yalıçapkını'nın dağılımlı haritası.....	198
3.123 : Arıkuu.....	199
3.124 : Gkkuzgun.....	199
3.125 : Gkkuzgun'un dağılımlı haritası.....	200
3.126 : İbibik.....	201
3.127 : Boyunçeviren.....	202
3.128 : Alaca Ağaçkakan.....	204
3.129 : Ortanca Ağaçkakan.....	205
3.130 : Kkk Ağaçkakan.....	206

3.131 : Boğmaklı Toygar.....	207
3.132 : Küçük Boğmaklı Toygar.....	209
3.133 : Bozkır Toygarı.....	210
3.134 : Tepeli Toygar.....	211
3.135 : Orman Toygarı.....	212
3.136 : Tarlakuşu.....	213
3.137 : Kum Kırlangıcı.....	214
3.138 : Kum Kırlangıcı'nın dağılım haritası.....	215
3.139 : Kaya Kırlangıcı.....	216
3.140 : Kır Kırlangıcı.....	217
3.141 : Ev Kırlangıcı.....	218
3.142 : Kır İncirkuşu.....	219
3.143 : Ağaç İncirkuşu.....	221
3.144 : Çayır İncirkuşu.....	222
3.145 : Kızıl Gerdanlı İncirkuşu.....	223
3.146 : Dağ İncirkuşu.....	224
3.147 : Sarı Kuyruksallayan.....	225
3.148 : Sarı Başlı Kuyruksallayan.....	227
3.149 : Dağ Kuyruksallayanı.....	228
3.150 : Ak Kuyruksallayan.....	229
3.151 : Derekuşu.....	230
3.152 : Çitkuşu.....	231
3.153 : Çitkuşunun dağılım haritası.....	232
3.154 : Dağbülbülü.....	233
3.155 : Dağbülbülü'nün dağılım haritası.....	234
3.156 : Çalibülbülü.....	235
3.157 : Kızılgerdan.....	237
3.158 : Benekli Bülbül.....	238
3.159 : Bülbül.....	239
3.160 : Mavigerdan.....	241
3.161 : Taşbülbülü.....	243
3.162 : Kara Kızılkuyruk.....	244
3.163 : Kızılkuyruk.....	245
3.164 : Çayır Taşkuşu.....	246
3.165 : Taşkuşu.....	247
3.166 : Sibiryta Taşkuşu.....	248
3.167 : Boz Kuyrukkakan.....	249
3.168 : Kuyrukkakan.....	251
3.169 : Kara Kulaklı Kuyrukkakan.....	252
3.170 : Ak Sırtlı Kuyrukkakan.....	253
4.1 : Aylara Göre Birey Sayısı Değişimi.....	255
4.2 : Mevsimlere Göre Birey Sayısının Değişimi.....	255
4.3 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Türlerin Statüleri.....	256
4.4 : PODICIPEDIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	257
4.5 : PELECANIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	257
4.6 : CICONIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	258
4.7 : ANSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	259
4.8 : FALCONIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı göre dağılımı.....	260
4.9 : GALLIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	260
4.10 : GRUIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı.....	261

4.11 : CHARADRIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	262
4.12 : COLUMBIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	263
4.13 : CUCULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	263
4.14 : STRIGIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	264
4.15 : CAPRIMULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	264
4.16 : APODIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	265
4.17 : CORACIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	265
4.18 : PICIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	266
4.19 : PASSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı	267
4.20 : Tür Sayılarının Familyalara Göre Dağılımı	268
4.21 : Tür Sayılarının Takımlara Göre Dağılımı	269
4.22 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Takımlara Dağılımı ..	269
4.23 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Gruplara Dağılımı	270

ÖZET

İŞIKLI GÖLÜ, GÖKGÖL VE YAKIN ÇEVRESİNİN ORNİTO-FAUNASININ GÖKGÖL VİCİNİTİ TESPİTİ

Işıklı Gölü, Gökgöl ve yakın çevresinde (Afyonkarahisar-Denizli) gerçekleştirilen bu çalışmada, bölgede yaşayan, üreyen ve bölgeyi göç esnasında kullanan kuş türlerinin tespit edilmesi, türlerin mevsimsel populasyon büyüklüklerinin ve alana ilişkin sorunların belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla, Ocak 2010- Mayıs 2011 tarihleri arasında göller ve çevresinde belirlenen 12 istasyonda transekt, nokta sayımı ve rastgele gözlem metotları kullanılarak sayımlar ve tür tespitleri yapılmıştır. Tür tespitlerinin belirlenmesinde ölü bireyler ve peletlerden (kuzmuk) de yararlanılmıştır. Çalışma alanında, 16 takımdan 52 familyaya ait 217 tür tespit edilmiştir. Bunlardan en az 101 tanesinin bölgede doğal olarak ürediği belirlenmiştir. Ayrıca bölge IUCN (Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) kriterlerine göre 3 hassas (Vulnerable), 4 tehlikeye yakın (Near Threatened), 1 tehlikede (Endangered) tür barındırmaktadır. Bunlardan *Pelecanus crispus*, *Falco naumanni* ve *Aquila clanga* hassas, *Aythya nyroca*, *Aegypius monachus*, *Falco vespertinus* ve *Coracias garrulus* tehlikeye yakın, *Neophron percnopterus* ise tehlikededir. Bölgenin yaz ve kış göçmenleri tarafından yoğun olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Buna ilaveten, araştırma bölgesinde aşırı avlanma ve habitat tahriplerinden dolayı türlerin yaşam alanları giderek daralmakta hatta yok olmakta, bu nedenle biyoçeşitliliğin önemi ve korunması hakkında yöre halkına bilgilendirme çalışmalarının yapılmasının gerekliliği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Işıklı Gölü, Gökgöl, Ornitofauna, Denizli, Afyonkarahisar, Türkiye

SUMMARY

DETERMINATION OF THE ORNITHOFAUNA OF LAKE IŞIKLI, LAKE GÖKGÖL AND THEIR VICINITY

In the study which is held in Lake Isikli, Lake Gokgol and Their Vicinity (Afyonkarahisar-Denizli), breeding, occupying and passage birds using the area have been tried to be identified. Their seasonal population size and problems of the area have been tried to be determined. By this aim, through January 2010- May 2011, with the methods of random monitoring, point counting and transect counting throughout defined 12 stations, species number and individual number have been tried to be identified. For the species' evaluations dead individuals, bird sounds and pellets were also benefited. In the research area, 217 species from 52 families and 16 orders have been determined. At least 101 of them are determined to breed in the area. In addition, due to IUCN criterias 3 vulnerable, 5 near threatened and a threatened species have been revealed to be using the area. *Pelecanus crispus*, *Falco naumanni* and *Aquila clanga* are vulnerable, *Aythya nyroca*, *Aegypius monachus*, *Falco vespertinus* and *Coracias garrulus* are near threatened, *Neophron percnopterus* is endangered. Summer and winter visitors are using the area densely. Moreover, because of overhunting and habitat degradations, species range in the area are getting narrower and unfortunately disappearing. In the study, seasonal ranges and abundances of species are also discussed. Besides, the necessity of informing local people about the importance of biodiversity is emphasised.

Key Words: Lake Işıklı, Lake Gököl, Ornithofauna, Denizli, Afyonkarahisar, Turkey

1. GİRİŞ

Bilinen 10000’i aşkın türle kuşlar insanlık tarihi boyunca, insanların en çok ilgisini çeken hayvan grubu olmuşlardır. Bu etkilenme insan hayatının birçok boyutuna yansımış, kuşlar bunun kültürel bir yansıması olarak sembollerde, sanatta, müzikte, öykülerde, efsanelerde v.b.’de sürekli olarak yer bulmuşlardır. Kuşlar sahip oldukları birçok özellik sayesinde bunu başarabilmişlerdir (Kızıroğlu, 2001). Özgürlük olarak algılanan uçuş özellikleri, çarpıcı renkleri, sesleri, insan beslenmesindeki rolleri bunlardan sadece birkaçıdır (Yiğit v.d., 2008).

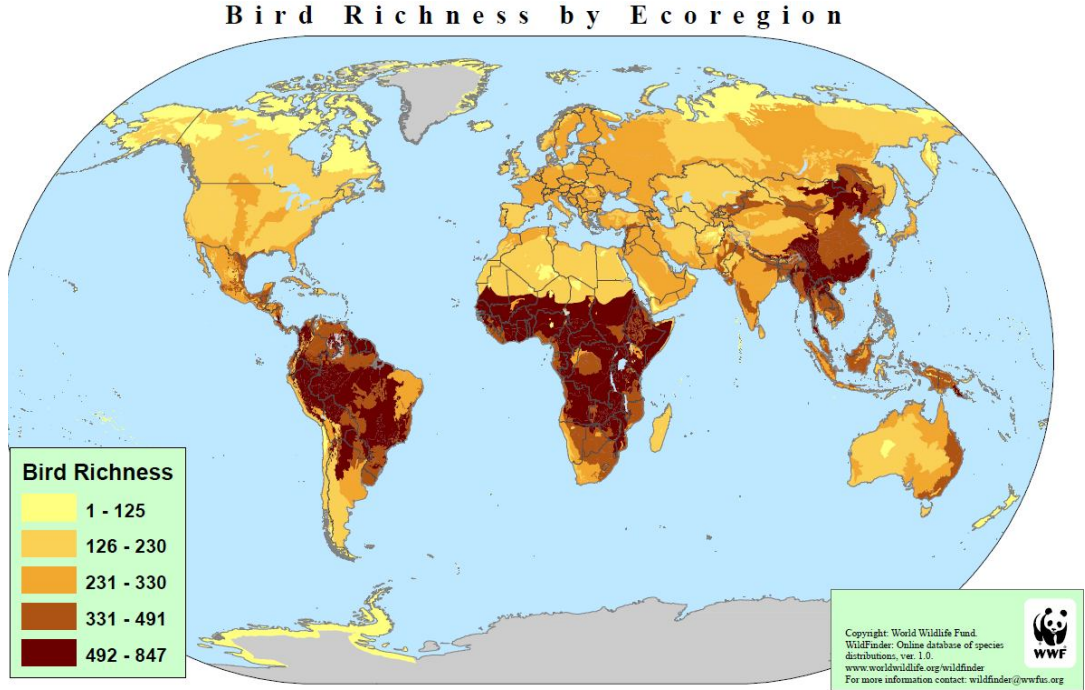
Kuşlar uçuş ve yüksek hareket kabiliyetine sahip olmalarına bağlı olarak kısa ve uzun mesafelerde yer değiştirebilirler. Bunun sonucunda, çok çeşitli zoocoğrafik bölgelerde kuşlara rastlamak mümkündür (Yiğit v.d., 2008). Geniş alanlara yayılabilirken, farklı habitatlara da uyum sağlayabilmişlerdir.

Kuşlar ekolojik denge zinciri içerisinde çok önemli bir yere sahiptirler. Birçok zararlı böcek grubunu tüketerek kontrol altına almaları, tohumları tüketerek bunların yayılmalarını sağlamaları, memeliler için parazit taşıyıcısı olan sümüklü böcekleri tüketmeleri sebebiyle memelileri korumaları, bazı türlerinin doğadaki ölü hayvanları tüketerek hastalıkların yayılmalarını önlemeleri, ekolojik sorunların tanımlanması ve önlem alınmasında biyoindikatör organizmalar olarak kullanılabilmeleri ve bunlar gibi birçok yararları sebebiyle kuşların doğa için önemleri büyüktür (Turan, 1990).

İlk Ornitolojik kayıtlar M.Ö. 4. yüzyıldaAristotle’nun History of Nature (Doğa Tarihi) adlı eserinde yer bulmuştur. Ardından Alexander of Myndos, M.S. 1. Yüzyılda 2 cildi kuşlar ile ilgili olan hayvanlar üzerine 3 ciltlik eserini yayınlamıştır. Ardından Pliny the Elder M.S. 23-79 yılları arasında doğa tarihi ile ilgili 37 ciltlik bir eser yayınlamıştır. Daha sonra Aelian M.Ö. 170 yılında Yunanca yazdığı “The Characteristics of Animals” adlı eserinde kuşlara büyük bir yer ayırmıştır. Modern Ornitolojiye dair ilk çalışmalardan biri 1789’da İngiliz rahip Gilbert White tarafından, 40 yıllık gözlemlerinin yayınlanması şeklinde gerçekleşmiştir. Daha sonra, bu alandaki çalışmalar, günümüze değin hız kazanarak devam etmiştir (Yiğit v.d., 2008).

Türkiye’de ornitolojik çalışmalar XIX. yy. sonlarında başlamıştır. Günümüze kadar yapılan çalışmalar sonucu yurdumuzda 465 kuş türünün varlığı tespit edilmiştir (Kızıroğlu, 1989; Green ve Moorhouse, 1995; Kirwan v.d., 1998).

Ülkemiz iklim, coğrafi konum, topografik ve habitat özellikleri sebebiyle zengin tür çeşitliliğine sahiptir. Bu zenginliği avifaunistik öğelerde de görmekteyiz. Örneğin Türkiye’de üreyen kuş türü sayısı diğer Palearktik ülkelere göre daha fazladır (Green ve Moorhouse, 1995).

Şekil: 1.1 : Dünya’da coğrafi bölgelere göre kuşların dağılımı (WWF, 2010).

Ülkemizin avifauna zenginliğindeki (Şekil 1.1) ana sebepleri şöyle sıralayabiliriz; üç kıtanın kesişme noktasında bulunduğundan dolayı Batı Palearktik bölgeyi güneydeki kışlama alanlarına bağlamaktadır. Doğu Avrupa’da kuluçkaya yatan milyonlarca kuşun büyük bir kısmı güneydeki kışlama alanlarına ulaşmak için ülkemizden geçmekte, bir kısmı da burada konaklamaktadır. Bunların yanı sıra zengin habitatlar göçen, konaklayan ve üreyen türler için eşsiz bir ortam oluşturmaktadır (Bilgin ve Akçakaya, 1987).

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de çeşitli problemler doğal yaşamı dolayısıyla biyoindikatör sayılan kuşları da etkilemiştir. Buna örnek olarak sulak alanların kurutulması, aşırı avlanma ve zararlılara karşı sürdürülen bilinçsiz tarımsal mücadele gibi sebeplerle *Anhinga rufa* ve *Geronticus eremita*'nın neslinin tükenmesini verebiliriz. Alınan önlemler ve yapılan uluslararası anlaşmalara rağmen kuş türlerinin büyük çoğunluğu tehdit altındadır (Kızıroğlu, 2001).

Sulak alanlar yeryüzündeki başka hiçbir ekosistemle kıyaslanamayacak işlev ve değerlere sahiptir. Başta su kuşları olmak üzere zengin yaban hayatını barındırmalarının yanı sıra, bölgenin su rejimini düzenleme, iklimini yumuşatma, tortu ve zehirli maddeleri tutarak suyun kalitesini artırma gibi işlevleri vardır. Ayrıca balıkçılık, avcılık, sazçılık ve turizm faaliyetleriyle bölge ve ülke ekonomisine katkı sağlamaktadırlar. Yukarıda belirtilen özellikleri yeterince araştırılmadığı ve dikkate alınmadığı için sulak alanların büyük bir kısmı kurutulmuştur. Sulak alan kayıplarının getirdiği sonuçlar; sivil toplum örgütlerini, bilimsel kuruluşları ve hükümetleri harekete geçirmiş; pek çok ülkede sulak alan koruma programlarının geliştirilmesine neden olmuştur. Bu nedenle, 2 Şubat 1971'de İran'ın Ramsar Kentinde "Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslararası Öneme Sahip Sulak Alanların Korunması Sözleşmesi" imzalanmıştır. Ramsar Sözleşmesi, doğa koruma konusunda düzenlenmiş ilk uluslararası sözleşmedir. Ülkemiz, Ramsar Sözleşmesine 1994 yılında taraf olmuş ve bu güne kadar 13 sulakalanını (Sultan Sazlığı, Seyfe Gölü, Burdur Gölü, Manyas (Kuş) Gölü ve Göksu Deltası, Akyatan Lagünü, Kızılırmak Deltası, Uluabat Gölü ve Gediz Deltası, Yumurtalık Lagünü, Meke Gölü, Kızören Obruğu ve Kuyucuk Gölü) sözleşme listesine dâhil ettirmiştir. Türkiye, Ramsar Sözleşmesi ile başta Sözleşme Listesine dâhil ettirdiği bu 13 alan olmak üzere, sınırları içerisindeki bütün sulak alanları korumayı, geliştirmeyi ve akılcı kullanmayı uluslararası düzeyde taahhüt etmiştir. Bu nedenle Ramsar Sözleşmesine dâhil olmayan diğer sulak alanlar için çalışmalarını sürdürmektedir. 1.02.2010 tarihli Çevre ve Orman Bakanlığı Basın Açıklamasında, 2009 yılı sonu itibari ile Gökgöl ve Işıklı Gölü'nde Yönetim Planlarının 1. Aşaması tamamlandığı bildirilmiştir.

1.1. Tezin Amacı

Bu çalışmada Işıklı Gölü, Gökgöl ve yakın çevresinin tür listesinin belirlenmesi, türlerin göç statüsünün tespiti, kuluçka yerlerinin gözlenmesi, ornitofaunistik açıdan değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, sulak alanların ve araştırma alanında yaşayan canlıların korunmaları hususunda yöre halkına yönelik bilgilendirme çalışmaları yapılması ve bölgenin korunmasının önemini vurgulanmasının gerekliliğine değinilmek amaçlanmaktadır. Bunlara ek olarak çalışmadan elde edilen veriler ışığında, bölgedeki problemlerin çözümüne ilişkin önerilerde bulunmak ve problemlerin çözümünde yarar sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca ülkemizde düzenli bir şekilde organize olmuş bir kuş veritabanının oluşması çabalarına katkı sağlamak, kesin kuş sayısının belirlenmesinde rol oynamak ve global ölçekteki iklimsel değişikliklerin sonucunda dağılışı alanları değişen kuş türlerinden, ülkemizde rastlantısal yahut düzensiz olarak görülebilecek olan türlerinin tespitinde bulunularak kayıt altına alınması çalışmanın bir diğeri amacıdır.

1.2. Literatür Özeti

Ülkemizde kuş çeşitliliğini belirleme çalışmaları daha çok sulak alanlarda yapıldığı görülmektedir (Turan, 1990) ve bu nedenle bölge çalışma alanı olarak seçilmiştir. Literatür incelendiğinde, ülkemizde var olan kuşların durumu ve yayılışları hakkında bilgi veren yerli ve yabancı birçok eser bulunmasına karşın Işıklı Gölü'ne yönelik bir çalışma olmadığı görülmektedir. Yerli ve yabancı çok sayıda araştırmacı Türkiye kuşları üzerine çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar özellikle 1950'li yıllardan sonra artış göstermiştir. Bu çalışmalardan bazıları tarihsel sıra ile aşağıda verilmiştir.

Danford (1880), "Anadolu Kuşlarında Önemli Gelişmeler" adlı çalışmasında, yurdumuzda görülen türlerin genel özelliklerini ele almış ve tür listesini çıkarmıştır.

Ergene (1945)'nin "Türkiye Kuşları" adlı eserinde yurdumuzdaki kuş türlerinin; yayılışı, beslenme, üreme, morfolojik karakter ve diğeri genel özellikleri verilmektedir.

Kosswig (1950), Manyas Gölü'nde yapmış olduğu araştırmasında; türlerin genel özellikleri ve listesini vermektedir.

İzmirli (1951), yurdumuzdaki Kolyeli Kumrunun (*Streptopelia decaocta*) genel özelliklerini ve yaşama alanlarını incelemiştir.

Alapınar (1953), "Yeni Bir Mergus Formu" adlı çalışmasında; *Mergus serrator*'un karakteristik özelliklerini vermektedir.

Alapınar (1963), Belgrat Ormanı'ndaki türlerin listesini ve türlerin genel özelliklerini ele almaktadır.

Kasparyan (1956), yurdumuzda avifaunistik çalışmaların önemini ve türlerinin sınıflandırılmasındaki eksiklikleri ele almaktadır. Araştırmacı 19 takımın revizyon çalışmasını yapmıştır.

Kumerloeve (1958), "Bergama ve Savaştepe'de Kuluçkaya Yatan Kuşlar Hakkında Araştırmalar" adlı eserinde, Bergama ve Savaştepe'de üreyen türleri sistematik açıdan ele alarak listesini vermektedir.

Kasparyan (1960), yurdumuzda sistematik amaçlı yapılan çalışmalardandır. Güney Marmara ve Ege Bölgesinde görülen türlerin; morfolojik karakterleri, birey sayıları, habitat özellikleri ve diğer ekolojik özelliklerini vermektedir.

Bezzel (1964), "Türkiye'de Yaz Aylarında Kuş Gözlemleri" adlı eserinde; İstanbul'dan Birecik'e ve Mersin'den Bursa'ya kadar yaptığı araştırmasında, türleri sistematik açıdan ele alarak genel özellikleri ve habitatlarını vermektedir.

Willes (1968), yurdumuzdaki sulak alanların genel özelliklerini ve bu alanların kuşlar açısından önemini incelemektedir.

Gürpınar (1968), "Kuşlara Barınak Yeri Manyas Gölü Milli Parkı" adlı çalışmasında; Manyas Gölü'nün genel özelliklerini ve kuşlar açısından önemini vurgulamaktadır.

Vielliard (1968), yurdumuzda araştırma ve incelemeler sonucunda tespit ettiği kuş türlerini vermektedir. Araştırmada türlerin; habitat özellikleri, göç konumları ve bireylerin morfolojik karakterleri incelenmiştir.

Kumerloeve (1969,a), Van Gölü-Hakkâri Bölgesi'nde yaptığı çalışmasında; 46'sı göçmen 173'ü yerli olmak üzere toplam 219 tür tespit etmiştir. Bu türlerden; 131'inin ürediğini, 16'sının kesin olmamakla birlikte ürediği, 26'sının muhtemelen ürediği ve 46 türün ise göçer olduğunu belirlemiştir. Ayrıca bu çalışmasında 3 tür yeni kayıt olarak verilmiştir.

Kumerloeve (1969,b), yurdumuzdaki ornitolojik çalışmaların genel durumunu ele almaktadır. Kuzeybatı Anadolu'da yapılan çalışmada 260 tür tespit edilmiş, türlerin göç konumları ve görülme alanları verilmiştir.

Hollom (1971), yurdumuzda yaptığı gözlem ve incelemeler sonucunda, kuş listesini ve türlerin genel özelliklerini vermektedir.

Koning (1971 a), "Burdur Gölü" adlı makalesinde; gölün genel özelliklerini ve kuşlar açısından önemini ele almaktadır.

Koning (1971 b), "Türkiye'deki Dikkuyruk Ördeğin (*Oxyura leucocephala*) Kış Dağılımı" adlı çalışmasında; bu ördeğin kış aylarında görülme yerlerini ve birey sayılarını belirlemiştir.

Kumerloeve (1971), Çekmece ve Terkos göllerinin su ve bataklık kuşları açısından önemini ele almaktadır. Araştırmada türlerin kuluçka ve beslenme davranışları hakkında bilgi verilmektedir.

Pala (1971), Kelaynak kuşlarının (*Geronticus eremita*); yaşama alanlarını ve genel özelliklerini ele almaktadır.

Topçuoğlu (1971), Orta Karadeniz Bölgesi'nde *Phasianus colchicus*'un azalma sebeplerini ele alan bir çalışma yapmıştır. Araştırmacı, türün tükenme sebeplerini; biyotop bozulmasına, avlanmaya ve predatörlere dayandırmaktadır.

Acar (1972), "Kuşlarımız" adlı eserinde yurdumuzda görülen 117 türün; morfolojik karakterlerini, habitat özelliklerini, beslenme davranışlarını ve coğrafik dağılımlarını incelemiştir.

Tetik (1972), göçün orijini, göç yollarını belirleme yöntemleri ve kuş göçlerinin avcılık yönünden önemini ele almaktadır.

Beaman (1975), "Türkiye'de Kuş Halkalama Çalışmaları" adlı çalışmasında; türlerin göç konumlarının ve populasyon büyüklüklerinin belirlenmesinde, halkalama çalışmalarının önemini ve daha önce yapılan çalışmaların son durumunu ele almaktadır.

Kumerloeve (1975), kuşların korunmasına yönelik derleme bir çalışma yapmıştır. Avlanma konusunda Merkezi Av Komisyonu'nun belirlediği kategorileri ele alarak yurdumuzda tür koruma çalışmalarını değerlendirmektedir.

Beaman (1976), "Türkiye'deki Yırtıcıları Tehdit Eden Faktörler" adlı eserinde, mevcut olumsuzlukların yırtıcı türler üzerindeki etkilerini incelemiştir.

Spitzenberger (1976), Cilo Dağı ve Hakkâri kuşlarını sistematik açıdan ele almaktadır. Araştırmada 33 tür tespit edilmiş, türlerin genel özellikleri ve habitatları incelenmiştir.

Şahin (1979), "Kelaynak Kuşları (*Geronticus eremite* L.) ve Üreme Davranışlarına Genel Bir Bakış" adlı makalesinde; türün genellikle monogam

nadiren poligam olduğunu ve fertler arasında kuvvetli sosyal bağların olduğunu tespit etmiştir.

Ayvaz (1982), "Elazığ Hazar Gölü Kuşları" üzerine yapmış olduğu çalışmasında 48 cinse ait 64 kuş türü kaydetmiştir. Bu türlerden % 13'ünün yerli, % 9'unun gezici, % 63'nün göçmen % 6'sının yerli ve göçmen ve % 3'ünün gezici ve göçmen olduğunu belirlemiştir.

Sıkı (1983), "İzmir Yöresi Kuşları" adlı çalışmasında; 1979-1980 yıllarında bölgenin değişik yerlerinden 495 numune toplamıştır. Bölgede 48 familyaya ait 172 tür belirlemiştir. Araştırmacı, tespit ettiği türleri yurdumuzdaki türlerle kıyaslayarak bölgenin tür zenginliğine dikkati çekmektedir.

Ayvaz (1984), Sultansazlığı'nda (Kayseri) 1980-1982 yıllarında yapmış olduğu çalışmasında 18 familyadan 53 tür tespit etmiştir. Araştırmacı tespit ettiği türleri; % 28'i yerli, % 4'ü gezici, % 17'si kış göçmeni ve % 51'i yaz göçmeni olarak sınıflandırmıştır.

Şahin (1986), "Kelaynakların Korunması ve Yaşam Şekilleri" adlı makalesinde; şubat ayında Birecik'e gelen türün üredikten sonra bölgeyi terk ederek kışlama alanlarına döndüklerini ve bireylerin tarım ilaçlarından olumsuz etkilendiğini belirlemiştir.

Bilgin ve Akçakaya (1987), yurdumuz kuşlarının genel durumunu ele almaktadır. Çalışmada; tür listesi verilmiş ve korumada karşılaşılan problemlere çözüm önerileri getirilmiştir.

Kızıroğlu (1987), "Kuş Koruması ve Baştankara (*Parus spp.*)'ların Biyolojik Savaşta Orman Zararlılarına Etkileri" adlı makalesinde, *Parus* türlerinin % 45-70.7 oranında orman zararlılarıyla beslendiğini tespit etmiştir.

Ayvaz (1988), Hazar Gölü ve Adalarında gerçekleştirdiği çalışmasında; 246 gümüşü martı (*Larus argentatus*) yumurtasını incelemiştir. Araştırmacı, yumurtadan çıkan yavruların yaşama şanslarını karşılaştırmış ve sonuçlardaki farklılıkların bölgesel ve iklimsel faktörlerden kaynaklanabileceğini vurgulamıştır.

Kızıroğlu (1989), yazmış olduğu "Türkiye Kuşları" adlı eser ülkemizde ornitolojik açıdan önemli bir kaynak eserdir. Eserde yurdumuzdaki 426 kuş türünün; listesine yer verilerek, bu kuşların genel özellikleri, bölgelere göre dağılımı, göç konumları ve koruma statüleri ele alınmıştır. Ayrıca bu kuşları tehdit edebilecek olan faktörlere de değinilmiştir.

Ertan vd. (1989) yurdumuzdaki 78 sulak alanın; coğrafik konumu, vejetasyon yapısı, ekolojik durumu, avifaunistik özelliği, alanların koruma statüleri verilmiştir. Ayrıca çalışmada, sulak alanların korunması için alınacak tedbirler sıralanmaktadır.

Martins (1989), "Türkiye Kuş Raporu" adlı makalesinde, yurdumuzda görülen kuşların genel bir listesini vererek türlerin göç durumlarını araştırmıştır.

Ayvaz (1990), Malatya Pınarbaşı Gölü çevresinde yapılan düzenleme çalışmalarının kuşlara olan etkilerini ele almaktadır. Araştırma sahasında belirlenen 46 türün; 26'sı yerli ve 20'si göçmen olarak belirlenmiştir. Araştırmacı, göl hacmi artmasına rağmen türlerin azalmasını antropolojik ve ekolojik etkenlere bağlamaktadır.

Erdoğan (1990), "Ankara/Beytepe Serçe Populasyonlarının Davranış ve Yuva Yapımı Üzerine Çalışmalar" adlı makalesinde serçelerin; yuva yapma tekniklerini, kuluçka zamanlarını, yuvalanma başarısını, farklı renkteki yuvaların üremede etkili olup olmadığını ve türüçü/türlerarası rekabeti ele almaktadır.

Kızıroğlu vd. (1990), "Türkiye'de Zararlı Orman Böceklerine Karşı Biyolojik Savaşta Böcekçil Kuş Türlerinin Kullanılması ile İlgili Araştırmalar" adlı eserlerinde biyolojik mücadelede kuş türlerinin önemini vurgulamaktadırlar. Yapılan çalışmada; baştankara (*Parus major*, *P. ater*, *P. caeruleus* ve *P. lugupris*) türlerinin % 48.6-70.2 oranında orman zararlılarıyla beslendiği belirlenmiştir.

Turan (1990), Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları/Kuşlar adlı eserinde, yurdumuzda görülen kuş türlerinin; göç statülerini, dağılımlarını, habitatlarını ve beslenmelerini ele almaktadır.

Green (1991), dikkuyruk ördeğin geçmişte ve günümüzdeki birey sayılarını ele almaktadır. Araştırmada; türün 1930 yılından günümüze kadar neslinin % 60 oranında azaldığı, yaklaşık birey sayısının 19.000 olduğu, populasyonların Doğu ve Batı Akdeniz'de artmakta Güneybatı Asya'da azalmakta olduğu ve türü tehdit eden en önemli problemin alan tahribatı ve avcılık olduğu tespit edilmiştir.

Yarar (1991), yurdumuzdaki sulak alanların genel özelliklerini ve Burdur Gölü'nün önemini ele almaktadır. Gölde kışlayan dikkuyruk ördekler açısından gölün korunmasına yönelik öneriler üzerinde durulmaktadır.

Kızıroğlu (1992), "Sultansazlığı'nın Eko-Ornitolojisi ve Son Durumu" adlı makalesinde sahadan 8 yeni tür kaydı vermiştir. Çalışmada; Flamingo, Sakarca kazı, Angıt ve Çamurcun populasyonunda % 99,1-99,9 oranında; Bahri, Pelikan, Küçük

Akbalıkçıl, Kaşıkçıl, Kalkuyruk ve Sakarmeke populasyonlarında ise % 50-98,1 oranında azalma olduğu tespit edilmiştir.

Green vd. (1993), Burdur Gölünde Şubat-Mart 1993 tarihinde yaptıkları araştırmalarında; dikkuayruk ördeğın ekolojisi ve populasyon dağılımını ele almışlardır. Ayrıca gölün genel özellikleri de incelenmiştir.

Biricik vd. (1994), 37°55' kuzey 40°12' doğu koordinatlarında yerli olarak yaşayan Küçük Kumrunun (*Streptopelia senegalensis senegalensis* L.); yuva seçimi, yuva materyalinin taşınmasında ebeveynlerin rolü, kuluçka dönemi, kuluçka adedi ve davranışları araştırılmıştır.

Kızıroğlu (1994), "Canlıların Yok Olma Süreci ve Anadolu'da Soyu Tükenme Tehlikesi Altındaki Kuş Türleri" adlı makalesinde; canlıların oluşumu, insanların canlılara etkileri ve Anadolu'daki kuş türlerinin durumunu ele almıştır. Bu çalışmada; soyları çok büyük tehlike altında 29, soyları tehlike altında 58, göçmen türlerden büyük tehlike altında 38 ve göçmen türlerden tehlike altında 22 tür olduğu tespit edilmiştir.

Green ve Moorhouse (1995), "Türkiye'de Kuş Gözlemcilerinin Rehberi" adlı eser; kuş gözlemcilere sosyal konularda rehberlik etme özelliğindedir. Eserde yurdumuz kuş türleri ve göç konumları verilmektedir.

Kızıroğlu vd. (1995), Burdur Gölü'nün korunmasına yönelik tedbirleri ve kuşlar açısından gölün önemini ele almaktadır. Çalışmada 26 Nonpasseres ve 25 Passeres takımlarına ait toplam 51 tür belirlenmiş ve gölün korunmasına yönelik tedbirler ele alınmıştır.

Turan vd. (1995), "Sultan Sazlığı'nın Yönetim Planı, Alanın Ornitolojik Açından Son Durumu" adlı makalelerinde; 217 kuş türü tespit etmişlerdir. Çalışmada sahanın önceki ve günümüzdeki durumu karşılaştırılmaktadır. Araştırmacılar, türlerde azalma olduğunu tespit ederek azalma nedenleri ve alanın korunmasına yönelik tedbirleri ele almışlardır.

Erdoğan (1996), "Yedigöller Milli Parkı Avifaunası Üzerine Araştırmalar" adlı makalesinde 36 familyaya ait 114 kuş türü belirlemiştir. Tespit edilen türlerin; göç statüleri, populasyon yoğunluğu ve korunma dereceleri verilmektedir.

Erdoğan (1997), Eskişehir-Alpu Doğancı Göleti'nde gerçekleştirdiği ornitofauna tespit çalışmalarında bulunarak, göletin önemi ve ornitofaunistik değerlendirilmesinin üzerinde durmuştur. Ayrıca gölün korunmasına ilişkin görüşlere de yer verilmiştir.

Yarar ve Magnin (1997), Türkiye'deki önemli kuş alanlarını ele almaktadır. Eserde 97 alanın; genel özellikleri, ornitolojik önemi, kuş türlerinin ve sulak alanların korunmasına yönelik tedbirlere yer verilmektedir.

Tabur ve Ayvaz (1997), Burdur Gölü su kuşlarını incelemişler ve 6 takım 10 familyaya ait 44 tür tespit etmişlerdir. Bu türlerin; 16'sı yerli, 17'si kış göçmeni, 6'sının yaz göçmeni ve 12'si transit göçer olarak belirlenmiştir. Araştırmada; türlerin göç konumları, türlerin ve gölün korunmasına yönelik yapılan çalışmalar ve türlerin biyoeolojik özellikleri ele alınmıştır.

Kaya (1998), Erikli ve Mert Gölleri'nin ekolojik problemlerini ve kuş faunası açısından önemlerini tartışmışlardır. 89 kuş türünün barındığını tespit etmişler ve tür çeşitliliği ve kuş sayısındaki azalmanın insan faaliyetlerinin artması ile tetiklendiği sonucuna ulaşmışlardır.

Kirwan vd. (1998), yurdumuz kuş türlerinin göç konumlarını vermektedir. Araştırmacılar, türlerin daha önceki kayıtlarla kıyaslamasını yapmakta ve yurdumuzun kuşlar açısından önemini vurgulamaktadırlar.

Erdoğan (1998), "Ankara Kızılcahamam Soğuksu Milli Parkı ve Çevresinin Avifaunası Üzerine Araştırmalar" adlı makalesinde, türlerin kuluçka durumlarını ve populasyon büyüklüklerini incelemiştir.

Kullberg (1998) Beyşehir Havzasının Avifaunasını araştırmıştır. Araştırmada 187 kuş türü belirlenmiştir. Ayrıca makalede havzanın ekolojik, coğrafik ve biyolojik özellikleri incelenmiştir.

Sıkı vd. (1998), 1982-1997 yıllarında İzmir Kuş Cenneti'nin sürüngen ve kuş türlerini belirlemişlerdir. Çalışmada 205 kuş türünün genel özellikleri verilmektedir.

Turan ve Erdoğan (1998), "Kuşunlu/Antalya Milli Parkı'nda Avifaunistik Araştırma" adlı makalelerinde, alanın tür listesini ve göç konumlarını vermektedirler.

Çobanoğlu (2000), 1996-1998 yıllarında Seyfe Gölü'nde yaptığı avifaunistik çalışmalarda göl ve civarında toplam 50 familyadan 215 tür ve 4 alt tür tespit etmiştir.

Kaya (2000), Gala Gölü ve çevresinde yaptığı çalışmalar sonucunda 134 kuş türü tespit etmiştir. Bu türlerin 64'ünün yaz göçmeni, 26'sının kış göçmeni, 29'unun yerli ve 15'nin transit göçer olduğunu belirtmiştir.

Aslan ve Erdoğan (2001), Anadolu Üniversitesi Yunus Emre Kampüsü ve çevresinde 26 gözlem noktasında 6 takım 27 familyaya ait 72 kuş türü tespit etmişlerdir. Bu türlerin; 32'si yaz göçmeni, 7'si kış göçmeni, 26'sı yerli ve 7'sinin

transit göçmen olduğu belirlenmiştir. A.1.2 kategorisinde 1, A. 2 kategorisinde 5, A. 3 kategorisinde 8, A.4 kategorisinde 10 tür kaydedilmiştir. Diğer türlerin ise tehlikelerden uzak olduğu belirlenmiştir.

Uzun vd (2001), 1997-1998 yıllarında Gölhisar Gölü'nde (Burdur) 8 takıma ait 35 tür belirlemiştir. Belirlenen türlerin; 15'i yerli, 7'si yaz göçmeni, 7'si kış göçmeni ve 6'sı transit göçerdir. Araştırmada türlerin listesi verilerek biyoeolojik özellikleri ele alınmıştır.

Sıkı (2002), Gediz Deltası (İzmir Kuş Cenneti) kuşlarını incelemiştir; 64'u yerli, 54'ü yaz göçmeni, 43'ü kış göçmeni ve 30'u transit göçer olmak üzere 211 tür belirlemiştir. Türlerden 115'inin A tehlike derecesinde ve 27'sinin B tehlike derecesinde olduğu tespit edilmiştir.

Tabur (2002), Göller Bölgesi (Gölhisar Gölü, Burdur Gölü, Eğirdir Gölü, Kovada Gölü, Beyşehir Gölü) kuşlarının biyoeolojisini incelemiştir; çalışma sahasında 18 takıma ait 50 familyadan 192 kuş türü tespit etmiştir.

Aslan ve Kızıroğlu (2003), Sakaryabaşı/Eminekin Gölü ve çevresinin ornitofaunasını incelemiştir; çalışma sonucunda 37 familyaya ait 102 kuş türü tespit etmişlerdir.

Kahraman (2007), çalışmasında Acıgöll'ün kuş türlerinin tespiti, sayılarının belirlenmesi ve koruma önlemlerinin alınmasına ilişkin bilgilere yer vermiştir.

Uzun ve ark. (2008), Acarlar Gölü'nde 2001-2003 yılları arasında yaptıkları çalışmada 17 takıma ait 39 familyadan 178 tür tespit etmişlerdir ve göle insan kaynaklı baskıların önlenmesi hususunda önerilerde bulunmuşlardır.

Onmuş ve ark. (2009), çalışmalarında Gediz Deltası'nda izleme çalışmaları yapmışlardır ve izleme çalışmalarının sulak alanların korunmasındaki önemini vurgulamışlardır.

Arslangündoğdu (2010), Belgrad Ormanları'nın kuş çeşitlerini ve bolluğunu araştırmış, Haziran 2001-Mayıs 2003 yılları arasında bölgede 146 kuş türü tespit etmiş, bunların 51 tanesinin alanda ürediğini belirlemiş ve türlerin alandaki bolluklarını kayıt altına almıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Metot

Bu çalışma Ocak 2010 ve Mayıs 2011 tarihleri arasında her ay en az bir kere bölgeye gidilerek göl etrafında duyulan ve görülen tüm kuşların kaydedilmesi şeklinde gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ölü bireyler, kus yuvaları, kus tüyleri, baykuş pelletleri (kusmuk) de incelenerek alanda yaşayan tüm kus türlerinin tespit edilmesine çalışılacaktır.

Sayımlar sırasında transekt, noktasal sayım ve rastgele sayım metotları kullanılmıştır. (Bibby ve ark., 1992). Transekt metodu belli bir rota boyunca ilerlemeyi, bu sırada da sayım ve gözlem yapmayı gerektirmektedir. Noktasal sayım (nokta sayımı) metodunda ise belirlenen noktalarda en az 30 dakika boyunca kalınarak sayım yapılması gerekmektedir. Uygulanacak olan diğer bir yöntem ise rastgele gözlem metodudur. Güzergâh sırasında gözlemin o günkü şartlarına uygun yerlerde durularak gözlem ve incelemeler yapılmıştır. Gözlemlerimiz sırasında Bushnell marka 10x50 dürbünler ile Leica ve Swarovski marka teleskoplar kullanılmış, kuş türlerinin tespiti için basta Heinzel ve ark. (1995) olmak üzere Mullarney ve ark. (1998), Hayman ve ark. (2005), Kirwan ve ark. (2008) ve Swensson (2009) gibi kuş rehber kitaplarından yararlanılmıştır.

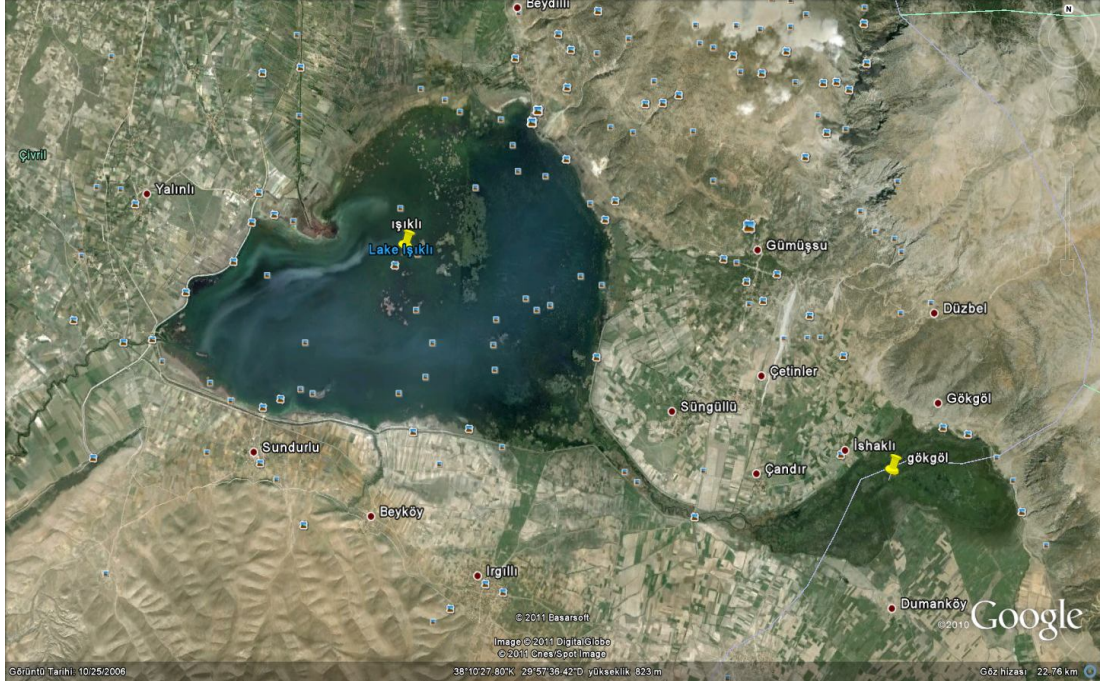
2.2. Çalışma Alanının Genel Tanıtımı ve Belirlenen İstasyonlar

Işıklı Baraj Gölü, Yukarı Menderes Havzası'nda, Denizli ili Çivril ilçesi Işıklı bucağı sınırları içerisinde ve Akdağ'ın güney eteklerinde yer almaktadır (Şekil 2.1., 2.2.). Coğrafik konum olarak koordinatları; 38°15' kuzey, 29°50' doğudur. Yağışların bol olduğu zamanda göl alanı genişlemekte ve civardaki iskan sahaları ile tarım alanlarına zarar verdiği için taşkından korunmak amacıyla, 1939 yılında DSİ tarafından başlatılan çalışmalar 1963 yılında tamamlanmış, gölün çevresi setle çevrilmiştir. Bundan sonra göl, baraj gölü niteliği kazanmıştır. Gölün yüzey alanı çok değişkendir. Bu değişkenlik göl havzasının yapısından kaynaklanmaktadır. Özellikle ağustos ve eylül aylarında su seviyesi en alt düzeye inmektedir. Gölün maksimum yüzey alanı 65865 km²'dir ortalama derinliği değişkenlik göstermekle beraber 7m civarındadır. Gölün ortasında birkaç saz adacığı (Arap, Alibey, Büyükada) (Şekil 2.3), kuzey doğusunda ise bataklık alanlar bulunur. Gölü besleyen su kaynakları;

Büyük Menderes Nehri'nin yukarı havzasındaki iki büyük kolu, Küfi Çayı, Akgöz pınarları, Işıklı Pınarları, Yuvaköy Pınarları, Gökgöl Kaynakları ile Bektaş Pınarıdır (Yılmaz, 1990). Bölgenin yeryüzü şekilleri 800-900 m rakım arasında değişen oldukça geniş bir havza tabanı ile azami yükseltisi 2.446 metreye ulaşan ve havza tabanını çevreleyen plato, tepe ve dağ özelliğindeki alanlardan meydana gelmektedir. Bu alanların yanında, havza tabanını komşu havzalara bağlayan önemli boğazlarda yer almaktadır. Ovanın kuzey doğusunda ilçenin en yüksek Ege Bölgesinin ikinci yüksek dağı olan Akdağ (2446 m.), kuzey – kuzey batısında Bulkaz Dağı (1990 m.), batısında kuzey güney doğrultusunda uzanan Yala Dağı (1300 m.), güney doğusunda ise Bozdağ (1300 m.) bulunur. Çivril Ovası güney doğudan Dinar Ovasına, Güneyden ise Baklan Ovasına karışır. Çivril, Ege Bölgesi'nde görülen Akdeniz İklimi ile İç Anadolu Bölgesi'nde Karasal İklim arasındaki "Geçiş tipi " bir iklime sahiptir. Buna göre yazlar sıcak ve kurak kışlar soğuk ve yağışlı geçmektedir. Yıllık ısı ortalaması 13,2 C° dir. Yağış miktarı ise ortalama 400-450 kg/m² dir. Ova çevresindeki alçak tepelik alanlar bozkır görünümündedir. Dağ yamaçlarında önce makilik sonra karışık orman ve yükseklere çıkıldıkça iğne yapraklılar göze çarpar. Çivril – Uşak yolu ile Çivril – Dinar yolunun kuzey kesimi meşe palamudu ağaçları ile kaplıdır. Akdağ dağ serisinin kuzey ve doğu yamaçları karaçam ağaçları ve ardıç ağaçları ile kaplıdır. Orman Bakanlığı'nın 29.06.2000 gün ve MPG.MP.1.23.03/270 sayılı oluru ile Akdağ Tabiat Parkı ilan edilmiştir.

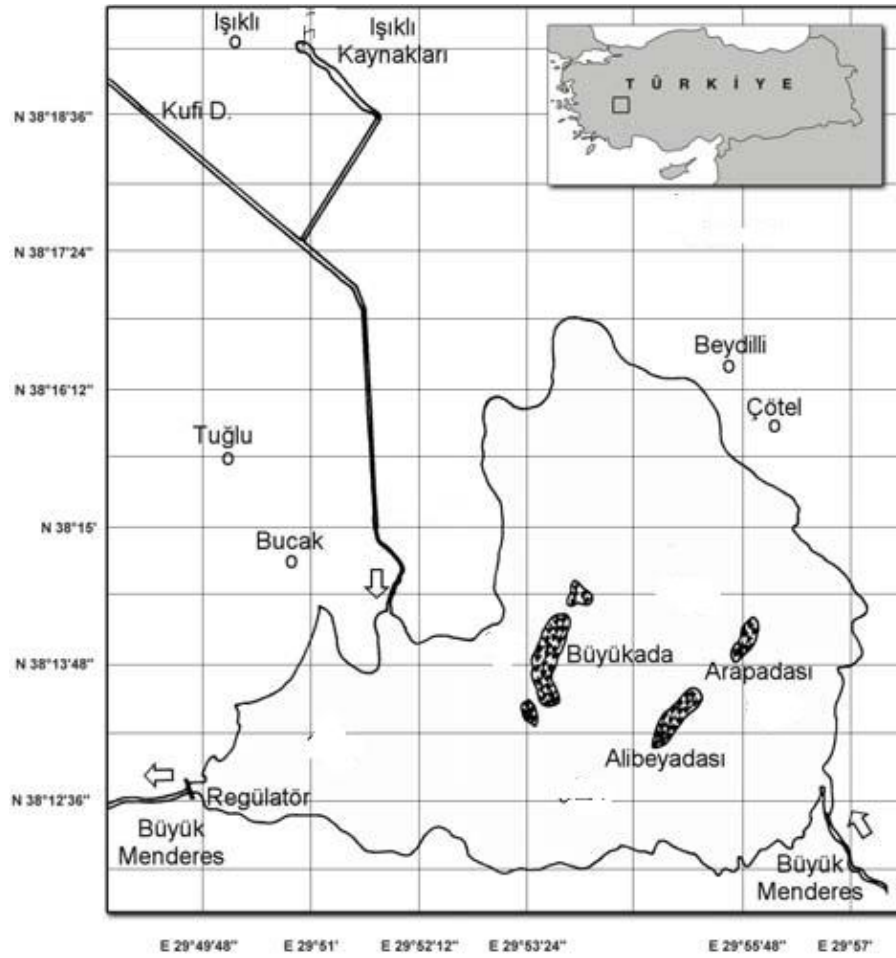

Şekil 2. 1: Işıklı Gölü, Gökgöl ve Çevresi (Dişçi, 2002).

Şekil 2. 2: Işıklı Gölü, Gököl ve Çevresi'nin uydu fotoğrafı

(www.googleearth.com).

Şekil 2. 3: Gölün girdi, çıktı ve saz adalarının konumu (Aygen ve Balık, 2005'ten değiştirilerek)

Işıkli Gölü, Gökgöl ve çevresi oldukça zengin bir habitata sahiptir. Göller içerisinde daimi 3 saz adası bulunmakta ve Haziran-Eylül ayları arasında çevredeki sulama faaliyetleri ve sıcaklıkların artması sebebiyle düşen su seviyeleri çok sayıda su ve kıyı bitkisinin gelişimine sebep olarak, çok sayıda kuş türü için uygun üreme, beslenme ve yaşam alanı oluşturmaktadır (Kuru ve ark., 2001). Ayrıca birçok kuş ve yabani hayvan çeşidine ev sahipliği yapan Akdağ Tabiat Parkı'yla çevrelenmiş olması sebebiyle de bölge büyük önem taşımaktadır. Henüz bölgeye ilişkin bir koruma statüsü olmamasına karşın, gölde ve çevresinde bu kuşların bulunması, bölgenin uluslar arası öneme sahip bir sulak alan olabileceğini göstermektedir. Ancak göldeki balıkçılık etkinlikleri kontrolsüz ve kaçak olarak yapılmaktadır. Gölde kış ayları boyunca çok sayıdaki avcı aralıksız avlanmakta ve sulama seti yapılması sebebiyle su seviyesinin çok yükseldiği bahar aylarında, sazlık ve bataklık gibi kuşların üremesine uygun olan ortamların oluşumu engellenmekte, kuşlara beslenme imkânı sağlayan önemli çamur düzlükleri sular altında kalmaktadır. Çalışmalar süresince, bölgede devamlı olarak bulunan yahut üreme, göç, geçici konaklama gibi sebeplerle bölgeye gelen kuşların türleri ve sayıları tespit edilerek kayıt altına alınacaktır.

Bu çalışma sonucunda, bölgenin önemi vurgulanacaktır. Bölgeyle ilgili önlemlerin alınması aşamasında, bu çalışmadan elde edilen verilerin yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

2.2.1 Gökgöl Köyü Girişi-Kanal Boyu

(Koordinatlar: N 38° 11' 496"-E 030° 03' 593" Rakım: 838 m)

Araştırma alanının Dinar İlçesi istikametinden gidildiğinde gölün en doğusundaki istasyondur. Sulak alan çayırılığı görünümündedir. Ortalama 1 m derinliğe sahiptir. Gökgöl Köyü'nün girişindedir. *Ceratophyllum submersum*, *Lemna trisulca*, *Apium nodiflorum*, *Groenlandia densa*, *Nymphaea sp.*, söğüt, kamış, kavak ve çeşitli yabani meyve ağaçları bulundurması sebebiyle kuşlar için önemli bir istasyon teşkil etmektedir. Kıyı kuşları, ötücü kuşlar, martılar, leylekler, balıkçılar, sumrular, gündüz ve gece yırtıcıları tarafından yoğun olarak tercih edilmektedir ve göl içerisinde belirlenen istasyonlar arasında en aktif kullanılanlar arasındadır.

Şekil 2. 3: Gökgöl Köyü girişi-kanal boyunun genel görünümü (1. İstasyon)

2.2.2 G6kg6l

(Koordinatlar: N 38° 12' 289"-E 030° 02' 729" Rakım: 834 m)

Bu istasyon G6kg6l K6y6'n6n içinde, sulak alan ayırklarını en iyi g6recek noktadan seçilmiştir. Akdağ eteklerine oldukça yakındır. Ve sulak alan bitkilerinden çeşitli am ve çalılıklara kadar zengin bir vejetasyon 6zelliğindedir.

şekil 2.4 : G6kg6l ve çevresinin genel g6r6n6m6 (2. istasyon)

2.2.3 Sundurlu Set İstasyonu I

(Koordinatlar: N 38° 12' 609"-E 029° 49' 875" Rakım: 827 m)

Gölün Sundurlu Kasabası yakasındaki istasyonudur. Göle oldukça hâkimdir. Su ve kıyı kuşlarının gözlenmesi için en uygun istasyonlardandır.

Şekil 2.5 : Sundurlu Set İstasyonu I ve çevresinin genel görünümü (3. istasyon)

2.2.4 Sundurlu Set İstasyonu II

(Koordinatlar: N 38° 12' 078"-E 029° 52' 104" Rakım: 824 m)

Bu istasyon Sundurlu yakasında kurulmuş setin diğer kanadını kapsar. Diğer yakası ile benzer özellik gösterir.

Şekil 2.6 : Sundurlu Set İstasyonu II ve çevresinin genel görünümü (4. istasyon)

2.2.5 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta I

(Koordinatlar: N 38° 11' 309"-E 029° 58' 319" Rakım: 837 m)

Bu hat boyunca istasyonlar seçilmiştir. Bu istasyon bu hat boyunca ilk istasyondur.

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur.

Şekil 2.7 : Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta I ve çevresinin genel görünümü (5. istasyon)

2.2.6 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta II

(Koordinatlar: N 38° 11' 166"-E 029° 57' 946" Rakım: 830 m)

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur. Bu hat boyunca birden çok istasyon seçilmesinin sebebi, gölün oldukça uzun kıyı şeridini eşit parçalara bölerek gözlemleri kolaylaştırmaktır.

Şekil 2.8 : Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta II ve çevresinin genel görünümü (6. istasyon)

2.2.7 Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta III

(Koordinatlar: N 38° 11' 906"-E 029° 56' 850" Rakım: 826 m)

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur. Bu hat boyunca birden çok istasyon seçilmesinin sebebi, gölün oldukça uzun kıyı şeridini eşit parçalara bölerek gözlemleri kolaylaştırmaktır.

Şekil 2. 9: Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta III ve çevresinin genel görünümü (7. istasyon)

2.2.8. Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta IV

(Koordinatlar: N 38° 11' 892"-E 029° 55' 329" Rakım: 828 m)

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur. Bu hat boyunca birden çok istasyon seçilmesinin sebebi, gölün bu kısımda oldukça uzun kıyı şeridini eşit parçalara bölerek gözlemleri kolaylaştırmaktır.

Şekil 2.10 : Beydilli Seti-I'inci Kanat Nokta IV ve çevresinin genel görünümü (8. istasyon)

2.2.9. Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta I

(Koordinatlar: N 38° 12' 935"-E 029° 56' 770" Rakım: 828 m)

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur. Bu hat boyunca birden çok istasyon seçilmesinin sebebi, gölün oldukça uzun kıyı şeridini eşit parçalara bölerek gözlemleri kolaylaştırmaktır. Bu kısım setin I. Kanatının tam karşısından Akdağ'a dikey olarak uzanır.

Şekil 2. 11: Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta I ve çevresinin genel görünümü (9. istasyon)

2.2.10. Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta II

(Koordinatlar: N 38° 13' 52"-E 029° 57' 09" Rakım: 826 m)

Nokta sayımı ve hat boyu sayımına uygun bir istasyondur. Bu hat boyunca birden çok istasyon seçilmesinin sebebi, gölün oldukça uzun kıyı şeridini eşit parçalara bölerek gözlemleri kolaylaştırmaktır. Bu kısım setin I. Kanatının tam karşısından Akdağ'a dikey olarak uzanır.

Şekil 2. 12: Beydilli Seti-II'inci Kanat Nokta II ve çevresinin genel görünümü (10. istasyon)

2.2.11. Beydilli Köyü

(Koordinatlar: N 38° 16' 032"-E 029° 55' 524" Rakım: 826 m)

Beydilli setlerinin çıkışından Beydilli Köyü'nün içine kadar olan bir alandır. Çok çeşitli bitkileri barındıran vejetasyonu ile farklı ailelerden kuşları birarada barındırır. Arka kısmında Akdağ'ın bulunması ve köy yakınlarında tarlalar, bahçeler v.b. bulunması bu istasyondaki ötücü ve yırtıcı kuş sayısının yüksek olmasını sağlar.

Şekil 2. 13: Beydilli Köyü ve çevresinin genel görünümü (11. istasyon)

2.2.12. Göl Restaurant Çevresi

(Koordinatlar: N 39° 15' 724"-E 029° 55' 578" Rakım: 820 m)

Bu istasyon Beydilli Köyü'nün içinde suya batan söğüt ağaçlarını ve uzun bir kıyı şeridini kapsar. Ayrıca Akdağ'ın eteklerine en çok yaklaşılan istasyondur. Zengin vejetasyonu ile bol kuş barındırır.

Şekil 2.14 : Göl Restaurant ve çevresinin genel görünümü (12. istasyon)

3. BULGULAR

Bu çalışma, Ocak 2010 - Mayıs 2011 tarihleri arasında Işıklı Gölü, Gököl ve Yakın Çevresi'nin ornitofaunasını tespit amacıyla yapılmıştır. Çalışma alanı en iyi temsil edilecek şekilde 12 istasyona bölünmüştür. İstasyonlar belirlenirken vejetasyon yoğunluğu, habitat farklılığı, verimli gözlem yapmaya imkân sağlaması, göl ve yakın çevresini doğru bir şekilde temsil etmesi şartları aranmıştır. Araştırma alanında gerçekleştirilen 17 aylık düzenli kontrol süresince ayda bir ya da iki defa arazi taranmış, görülen, duyulan kuşlar, ölü kuşlar, kuş dışkı ve peletleri ve yuvalama alanları dikkatle tespit edilmiştir. Ayrıca görülen tüm kuşlar sayılmaya çalışılmıştır. Sayılabilen tanımlı ve tanımsız kuşlar kayıt altına alınmıştır. Araştırmalar sonucunda, 17 ay süresince yapılan 19 gözlem arazisinde, 16 takım ve 52 familyaya mensup 217 kuş türü ve 281154 birey kayıt altına alınabilmıştır. Bunlardan en az 101 tanesinin bölgede doğal olarak ürediği belirlenmiştir. Ayrıca bölge IUCN (Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) 2010 kriterlerine göre 3 hassas (VU), 4 tehlikeye yakın (NT), 1 tehlikede (EN) tür barındırmaktadır. Bunlardan *Pelecanus crispus*, *Falco naumanni* ve *Aquila clanga* hassas, *Aythya nyroca*, *Aegypius monachus*, *Falco vespertinus* ve *Coracias garrulus* tehlikeye yakın, *Neophron percnopterus* ise tehlikededir. Bölgenin yaz ve kış göçmenleri tarafından yoğun olarak kullanıldığı belirlenmiştir. Bu gölün önemini arttıran faktörlerdendir. Olumsuz hava koşulları, ekipman eksikliği ve aşırı avlanmanın bulunduğu dönemlerde kuşların sürekli kaçma halinde bulunmaları birey sayılarını kayıt altına almayı oldukça güçleştirmiştir. Ayrıca göl içi vejetasyonunun bir hayli yoğun olması birçok kuşun duyulduğu halde sayılmasına imkân tanımamıştır.

Tablo 3.1' de araştırma alanında görülen türlerin takım, familya, Latince, Türkçe ve İngilizce adları gibi çeşitli sistematik bilgileri derlenmiştir. Tablo 3.2' de araştırma alanında görülen türler, görüldükleri aylar, üreme durumları, evrensel statüleri ve kodları verilerek, alanda yapılan gözlemlerin ve tespit edilen kuş türlerinin dünyadaki statülerinin bir arada görülmesi sağlanmıştır. Ayrıca kuşların üreme, transit geçiş, kışlama gibi kullanım sebeplerinden hangileri için gölü kullandıkları anlaşılır hale getirilmeye çalışılmıştır. Tablo 3.3' de ise araştırma gözlemi tarihlerine göre gözlemlenen kuş türlerinin sayılarına yer verilmiştir.

Tablo 3. 1: Araştırma alanında gözlemlenen türlerin sistematik bilgileri

TAKIM	FAMİLYA	TÜR		
		Latince	Türkçe	İngilizce
PODICIPEDIFORMES (Batağanlar)	PODICIPEDIDAE (Batağangiller)	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Küçük Batağan	Little Grebe
		<i>Podiceps cristatus</i>	Bahri	Great Crested Grebe
		<i>Podiceps nigricollis</i>	Kara Boyunlu Batağan	Black-necked Grebe
PELECANIFORMES (Kürekayaklı Kuşlar)	PHALACROCORACIDAE (Karabatak giller)	<i>Phalacrocorax carbo</i>	Karabatak	Great Cormorant
		<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	Küçük Karabatak	Pygmy Cormorant
	PELECANIDAE (Pelikangiller)	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	Ak Pelikan	Great White Pelican
		<i>Pelecanus crispus</i>	Tepeli Pelikan	Dalmatian Pelican
CICONIIFORMES (Leyleksiler)	ARDEIDAE (Balıkçılar)	<i>Botaurus stellaris</i>	Balaban	Great Bittern
		<i>Ixobrychus minutus</i>	Küçük Balaban	Little Bittern
		<i>Nycticorax nycticorax</i>	Gece Balıkçılı	Black-crowned Night-heron
		<i>Ardeola ralloides</i>	Alaca Balıkçıl	Squacco Heron
		<i>Bubulcus ibis</i>	Sığır Balıkçılı	Cattle Egret
		<i>Egretta garzetta</i>	Küçük Ak Balıkçıl	Little Egret
		<i>Casmerodius albus</i>	Büyük Ak Balıkçıl	Great Egret
		<i>Ardea cinerea</i>	Gri Balıkçıl	Grey Heron
		<i>Ardea purpurea</i>	Alaca Balıkçıl	Purple Heron
	CICONIIDAE (Leylek giller)	<i>Ciconia nigra</i>	Kara Leylek	Black Stork
		<i>Ciconia ciconia</i>	Leylek	White Stork
	THERESKIONITHIDAE (Kelaynak giller)	<i>Plegadis falcinellus</i>	Çeltikçi	Glossy Ibis
		<i>Platalea leucorodia</i>	Kaşıkçı	Eurasian Spoonbill
ANSERIFORMES (Kazılar)	ANATIDAE (Ördek giller)	<i>Anser albifrons</i>	Sakarca	Greater White-Fronted Goose
		<i>Anser anser</i>	Boz Kaz	Greylag Goose
		<i>Tadorna ferruginea</i>	Angıt	Ruddy Shelduck
		<i>Anas penelope</i>	Fiyu	Eurasian Wigeon

ANSERIFORMES (Kazılar)	ANATIDAE (Ördekçiller)	<i>Anas strepera</i>	Boz Ördek	Gadwall
		<i>Anas crecca</i>	Çamurcun	Common Teal
		<i>Anas platyrhynchos</i>	Yeşilbaş	Mallard
		<i>Anas acuta</i>	Kılkuyrak	Northern Pintail
		<i>Anas querquedula</i>	Çıkrıkçın	Garganey
		<i>Anas clypeata</i>	Kaşıkgağa	Northern Shoveler
ANSERIFORMES (Kazılar)	ANATIDAE (Ördekçiller)	<i>Netta rufina</i>	Macar Ördeği	Red-crested Pochard
		<i>Aythya ferina</i>	Elmabaş Patka	Common Pochard
		<i>Aythya nyroca</i>	Pasbaş Patka	Ferruginous Duck
		<i>Aythya fuligula</i>	Tepeli Patka	Tufted Duck
FALCONIFORMES (Gündüz Yırtıcıları)	ACCIPITRIDAE (Yırtıcı Kuşlar)	<i>Milvus migrans</i>	Kara Çaylak	Black Kite
		<i>Haliaeetus albicilla</i>	Ak Kuyruklu Kartal	White-tailed Eagle
		<i>Gypaetus barbatus</i>	Sakallı Akbaba	Lammergeier
		<i>Neophron percnopterus</i>	Küçük Akbaba	Egyptian Vulture
		<i>Gyps fulvus</i>	Kızıl Akbaba	Griffon Vulture
		<i>Aegypius monachus</i>	Kara Akbaba	Cinereous Vulture
		<i>Circaetus gallicus</i>	Yılan Kartalı	Short-toed Snake-eagle
		<i>Circus aeruginosus</i>	Saz Delicesi	Western Marsh-harrier
		<i>Circus cyaneus</i>	Gökçe Delice	Northern Harrier
		<i>Accipiter gentilis</i>	Çakır	Northern Goshawk
		<i>Accipiter nisus</i>	Atmaca	Eurasian Sparrowhawk
		<i>Accipiter brevipes</i>	Yaz Atmacası	Levant Sparrowhawk
		<i>Buteo buteo</i>	Şahin	Common Buzzard
		<i>Buteo rufinus</i>	Kızıl Şahin	Long-legged Buzzard
		<i>Aquila clanga</i>	Büyük Orman Kartalı	Greater Spotted Eagle
		<i>Aquila chrysaetos</i>	Kaya Kartalı	Golden Eagle
	<i>Falco naumanni</i>	Küçük Kerkenez	Lesser Kestrel	

FALCONIFORMES (Gündüz Yırtıcıları)	FALCONIDAE (Doğangiller)	<i>Falco tinnunculus</i>	Kerkenez	Common Kestrel
		<i>Falco vespertinus</i>	Aladoğan	Red-footed Falcon
		<i>Falco peregrinus</i>	Gökdoğan	Merlin
GALLIFORMES (Tavuklar)	PHASIANIDAE (Tavuksular)	<i>Alectoris chukar</i>	Kımalı Keklik	Chukar
GRUIFORMES (Turnamsılar)	RALLIDAE (Yelvegiller)	<i>Rallus aquaticus</i>	Su Kılavuzu	Water Rail
		<i>Porzana parva</i>	Bataklık Suyelvesi	Little Crake
		<i>Gallinula chloropus</i>	Su Tavuğu	Common Moorhen
		<i>Fulica atra</i>	Sakar Meke	Common Coot
	GRUIDAE (Turnagiller)	<i>Grus grus</i>	Turna	Common Crane
	RECURVIROSTRIDAE (Avozetkuşugiller)	<i>Himantopus himantopus</i>	Uzunbacak	Black-winged Stilt
		<i>Recurvirostra avosetta</i>	Kılıçgaga	Pied Avocet
	GLARAEIDAE (Bataklıkırlangıcıgiller)	<i>Glareola pratincola</i>	Bataklıkırlangıcı	Collared Pratincole
	CHARADRIIDAE (Yağmurkuşugiller)	<i>Charadrius dubius</i>	Halkalı Küçük Cılıbit	Little Ringed Plover
		<i>Charadrius hiaticula</i>	Halkalı Cılıbit	Common Ringed Plover
		<i>Charadrius alexandrinus</i>	Akça Cılıbit	Kentish Plover
		<i>Vanellus spinosus</i>	Mahmuzlu Kızkuşu	Spur-winged Lapwing
		<i>Vanellus vanellus</i>	Kızkuşu	Northern Lapwing
	SCOLOPACIDAE (Çullukgiller)	<i>Calidris minuta</i>	Küçük Kumkuşu	Little Stint
		<i>Calidris alpina</i>	Kara Karınlı Kumkuşu	Dunlin
		<i>Philomachus pugnax</i>	Döğüşkenkuş	Ruff
		<i>Gallinago gallinago</i>	Suçulluğu	Common Snipe
		<i>Scolopax rusticola</i>	Çulluk	Eurasian Woodcock
		<i>Tringa erythropus</i>	Kara Kızılbacak	Spotted Redshank
		<i>Tringa totanus</i>	Kızılbacak	Common Redshank
<i>Tringa stagnatilis</i>		Bataklık Düdükçünü	Marsh Sandpiper	
<i>Tringa nebularia</i>		Yeşilbacak	Common Greenshank	
<i>Tringa ochropus</i>	Yeşil Düdükçün	Green Sandpiper		

CHARADIIFORMES (Yağmurkuşugiller)	SCOLOPACIDAE	<i>Tringa glareola</i>	Orman Düdükçünü	Wood Sandpiper
		<i>Actitis hypoleucos</i>	Dere Düdükçünü	Common Sandpiper
	LARIDAE (Martigiller)	<i>Larus melanocephalus</i>	Akdeniz Martısı	Mediterranean Gull
		<i>Larus minutus</i>	Küçük Martı	Little Gull
		<i>Larus ridibundus</i>	Karabaş Martı	Black-headed Gull
		<i>Larus fuscus</i>	Kara Sırtlı Martı	Lesser Black-backed Gull
		<i>Larus cachinnans</i>	Gümüş Martı	Yellow-legged Gull
		STERNIDAE (Denizkırlangıçgiller)	<i>Sterna nilotica</i>	Gülen Sumru
	<i>Sterna hirundo</i>		Sumru	Common Tern
	<i>Sterna albifrons</i>		Küçük Sumru	Little Tern
	<i>Chlidonias hybrida</i>		Bıyıklı Sumru	Whiskered Tern
<i>Chlidonias niger</i>	Kara Sumru		Black Tern	
CHARADIIFORMES	STERNIDAE(Denizkırlangıçgiller)	<i>Chlidonias leucopterus</i>	Ak Kanatlı Sumru	White-winged Tern
COLUMBIFORMES (Güvercinler)	COLUMBIDAE (Güvercingiller)	<i>Columba livia</i>	Kaya Güvercini	Rock Pigeon
		<i>Columba oenas</i>	Gökçe Güvercin	Stock Dove
		<i>Streptopelia decaocto</i>	Kumru	Eurasian Collared-dove
		<i>Streptopelia turtur</i>	Üveyik	European Turtle-dove
CUCULIFORMES (Guguk Kuşları)	CUCULIDAE (Guguk Kuşugiller)	<i>Clamator glandarius</i>	Tepeli Guguk	Great Spotted Cuckoo
		<i>Cuculus canorus</i>	Guguk	Common Cuckoo
STRIGIFORMES (Gece Yırtıcıları)	TYTONIDAE (Peçeli Baykuşgiller)	<i>Tyto alba</i>	Peçeli Baykuş	Barn Owl
	STRIGIDAE (Baykuşgiller)	<i>Otus scops</i>	İshakkuşu	Common Scops-owl
		<i>Bubo bubo</i>	Puhu	Eurasian Eagle-owl
		<i>Athene noctua</i>	Kukumav	Little Owl
		<i>Asio flammeus</i>	Kır Baykuşu	Short-eared Owl
CAPRIMULGIFORMES	CAPRIMULGIDAE	<i>Caprimulgus europaeus</i>	Çobanalatan	Eurasian Nightjar
APODIFORMES		<i>Apus apus</i>	Ebabil	Common Swift
		<i>Apus pallidus</i>	Boz Ebabil	Pallid Swift

(Sağanlar, Ebabiller)	APODIDAE (Sağangiller, Ebabilgiller)	<i>Tachymarptis melba</i>	Ak Karınlı Ebabil	Alpine Swift
CORACIIFORMES (Kuzgun Kuşları)	ALCEDINIDAE (Yalıçapkınıgiller)	<i>Alcedo atthis</i>	Yalıçapkını	Common Kingfisher
	MEROPIDAE (Arikuşugiller)	<i>Merops apiaster</i>	Arikuşu	European Bee-eater
	CORACIIDAE (Kuzungiller)	<i>Coracias garrulus</i>	Gökkuzgun	European Roller
	UPUPIDAE (Çavuşkuşugiller)	<i>Upupa epops</i>	İbibik	Eurasian Hoopoe
PICIFORMES (Ağaçkakanlar)	PICIDAE (Ağaçkakangiller)	<i>Jynx torquilla</i>	Boyunçeviren	Eurasian Wryneck
		<i>Dendrocopos syriacus</i>	Alaca Ağaçkakan	Syrian Woodpecker
		<i>Dendrocopos medius</i>	Ortanca Ağaçkakan	Middle Spotted Woodpecker
		<i>Dendrocopos minor</i>	Küçük Ağaçkakan	Lesser Spotted Woodpecker
PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)	ALAUDIDAE (Tarlakuşugiller)	<i>Melanocorypha calandra</i>	Boğmaklı Toygar	Calandra Lark
		<i>Melanocorypha bimaculata</i>	Küçük Boğmaklı Toygar	Bimaculated Lark
		<i>Calandrella brachydactyla</i>	Bozkır Toygarı	Greater Short-toed Lark
		<i>Galerida cristata</i>	Tepeli Toygar	Crested Lark
		<i>Lullula arborea</i>	Orman Toygarı	Wood Lark
		<i>Alauda arvensis</i>	Tarlakuşu	Eurasian Skylark
	HIRUNDINIDAE (Kırlangıçgiller)	<i>Riparia riparia</i>	Kum Kırlangıcı	Sand Martin
		<i>Hirundo rupestris</i>	Kaya Kırlangıcı	Eurasian Crag-martin
		<i>Hirundo rustica</i>	Kır Kırlangıcı	Barn Swallow
		<i>Delichon urbicum</i>	Ev Kırlangıcı	Northern House-martin
	MOTACILLIDAE (Kuyruksallayangiller)	<i>Anthus campestris</i>	Kır İncirkuşu	Tawny Pipit
		<i>Anthus trivialis</i>	Ağaç İncirkuşu	Tree Pipit
		<i>Anthus pratensis</i>	Çayır İncirkuşu	Meadow Pipit
		<i>Anthus cervinus</i>	Kızıl Gerdanlı İncirkuşu	Red-throated Pipit
		<i>Anthus spinoletta</i>	Dağ İncirkuşu	Water Pipit
		<i>Motacilla flava</i>	Sarı Kuyruksallayan	Yellow Wagtail
<i>Motacilla citreola</i>		Sarı Başlı Kuyruksallayan	Citrine Wagtail	
<i>Motacilla cinerea</i>	Dağ Kuyruksallayanı	Grey Wagtail		

PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)		<i>Motacilla alba</i>	Ak Kuyrukkakan	White Wagtail
	PYCNONOTIDAE (Gri Bülbülgiller)	<i>Pycnonotus xanthopygos</i>	Arapbülbülü	White-spectacled Bulbul
	CINCLIDAE (Su Karatavukları)	<i>Cinclus cinclus</i>	Derekuşu	White-throated Dipper
	TROGLODYTIDAE (Çitkuşları)	<i>Troglodytes troglodytes</i>	Çitkuşu	Winter Wren
	PRUNELLIDAE (Bozboğazgiller)	<i>Prunella modularis</i>	Dağbülbülü	Hedge Accentor
	TURDIDAE (Ardıçkuşugiller)	<i>Erythropygia galactotes</i>	Çalıbülbülü	Rufous-tailed Scrub-robin
		<i>Erithacus rubecula</i>	Kızılgerdan	European Robin
		<i>Luscinia luscinia</i>	Benekli Bülbül	Thrush Nightingale
		<i>Luscinia megarhynchos</i>	Bülbül	Common Nightingale
		<i>Luscinia svecica</i>	Mavigerdan	Bluethroat
		<i>Irania gutturalis</i>	Taş Bülbülü	White-throated Robin
		<i>Phoenicurus ochruros</i>	Kara Kızılkuyruk	Black Redstart
		<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	Kızılkuyruk	Common Redstart
		<i>Saxicola rubetra</i>	Çayır Taşkuşu	Whinchat
		<i>Saxicola rubicola</i>	Taşkuşu	European Stonechat
		<i>Saxicola maura</i>	Sibirya Taşkuşu	Siberian Stonechat
		<i>Oenanthe isabellina</i>	Boz Kuyrukkakan	Isabelline Wheatear
		<i>Oenanthe oenanthe</i>	Kuyrukkakan	Northern Wheatear
	TURDIDAE (Ardıçkuşugiller)	<i>Oenanthe hispanica</i>	Kara Kulaklı Kuyrukkakan	Eastern Black-eared Wheatear
		<i>Oenanthe finschii</i>	Ak Sırtlı Kuyrukkakan	Finsch's Wheatear
		<i>Monticola saxatilis</i>	Taşkızılı	Rufous-tailed Rock-thrush
		<i>Monticola solitarius</i>	Gökardıç	Blue Rock-thrush
		<i>Turdus merula</i>	Karatavuk	Eurasian Blackbird
<i>Turdus pilaris</i>		Tarla Ardıcı	Fieldfare	
<i>Turdus philomelos</i>		Öter Ardiç	Song Thrush	
<i>Turdus iliacus</i>		Kızıl Ardiç	Redwing	
<i>Turdus viscivorus</i>	Ökse Ardicı	Mistle Thrush		

PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)	SYLVIDAE (Ötleğengiller)	<i>Cettia cetti</i>	Kamışbübülü	Cetti's Warbler
		<i>Cisticola juncidis</i>	Yelpazekuyruk	Zitting Cisticola
		<i>Locustella luscinioides</i>	Bataklık Kamışcını	Savi's Warbler
		<i>Acrocephalus melanopogon</i>	Bıyıklı Kamışcın	Moustached Warbler
		<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	Kındıra Kamışcını	Sedge Warbler
		<i>Acrocephalus palustris</i>	Çalı Kamışcını	Marsh Warbler
		<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	Saz Kamışcını	Eurasian Reed-warbler
		<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	Büyük Kamışcın	Great Reed-warbler
		<i>Hippolais pallida</i>	Ak Mukallit	Eastern Olivaceous Warbler
		<i>Hippolais olivetorum</i>	Zeytin Mukallidi	Olive-tree Warbler
		<i>Sylvia cantillans</i>	Bıyıklı Ötleğen	Subalpine Warbler
		<i>Sylvia melanocephala</i>	Maskeli Ötleğen	Sardinian Warbler
		<i>Sylvia rueppelli</i>	Kara Boğazlı Ötleğen	Rueppell's Warbler
		<i>Sylvia hortensis</i>	Ak Gözlü Ötleğen	Orphean Warbler
		<i>Sylvia curruca</i>	Küçük Akgerdanlı Ötleğen	Lesser Whitethroat
		<i>Sylvia communis</i>	Akgerdanlı Ötleğen	Common Whitethroat
		<i>Sylvia borin</i>	Boz Ötleğen	Garden Warbler
		<i>Sylvia atricapilla</i>	Kara Başlı Ötleğen	Blackcap
	<i>Phylloscopus collybita</i>	Çıvgın	Common Chiffchaff	
	<i>Phylloscopus trochilus</i>	Söğütbübülü	Willow Warbler	
	<i>Regulus regulus</i>	Çalıkuşu	Goldcrest	
	SYLVIDAE (Ötleğengiller)	<i>Regulus ignicapilla</i>	Sürmeli Çalıkuşu	Firecrest
	MUSCICAPIDAE (Sinekkapangiller)	<i>Muscicapa striata</i>	Benekli Sinekkapan	Spotted Flycatcher
		<i>Ficedula parva</i>	Küçük Sinekkapan	Red-breasted Flycatcher
		<i>Ficedula albicollis</i>	Halkalı Sinekkapan	Collared Flycatcher
	TIMALIIDAE (Bıyıklı Baştankaralar)	<i>Panurus biarmicus</i>	Bıyıklı Baştankara	Bearded Parrotbill
AEGITHALIDAE (Uzun Kuyruklu Baştankaralar)	<i>Aegithalos caudatus</i>	Uzun Kuyruklu Baştankara	Long-tailed Tit	

PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)	PARIDAE (Baştankaragiller)	<i>Parus palustris</i>	Kayın Baştankarası	Marsh Tit
		<i>Parus caeruleus</i>	Mavi Baştankara	Blue Tit
		<i>Parus major</i>	Büyük Baştankara	Great Tit
	SITTIDAE (Sıvackuşugiller)	<i>Sitta neumayer</i>	Kaya Sıvacısı	Western Rock-nuthatch
	CERTHIIDAE (Ağaç Tırnaşıkları)	<i>Certhia brachydactyla</i>	Bahçe Tırnaşıkkuşu	Short-toed Treecreeper
	REMIZIDAE (Çulha Kuşları)	<i>Remiz pendulinus</i>	Çulhakuşu	Eurasian Penduline-tit
	LANIIDAE (Örümcekkuşugiller)	<i>Lanius collurio</i>	Kızıl Sırtlı Örümcekkuşu	Red-backed Shrike
		<i>Lanius minor</i>	Kara Alınlı Örümcekkuşu	Lesser Grey Shrike
		<i>Lanius senator</i>	Kızıl Başlı Örümcekkuşu	Woodchat Shrike
	CORVIDAE (Kargagiller, Kuzgungiller)	<i>Garrulus glandarius</i>	Alakarga	Eurasian Jay
		<i>Pica pica</i>	Saksağan	Black-billed Magpie
		<i>Corvus monedula</i>	Küçük Karga	Eurasian Jackdaw
		<i>Corvus frugilegus</i>	Ekin Kargası	Rook
		<i>Corvus corone</i>	Leş Kargası	Carrion Crow
		<i>Corvus corax</i>	Kuzgun	Common Raven
	STURNIDAE (Sığırcık giller)	<i>Sturnus vulgaris</i>	Sığırcık	Common Starling
	PASSERIDAE (Serçegiller)	<i>Passer domesticus</i>	Serçe	House Sparrow
		<i>Passer hispaniolensis</i>	Söğüt Serçesi	Spanish Sparrow
		<i>Passer montanus</i>	Ağaç Serçesi	Eurasian Tree Sparrow
		<i>Petronia petronia</i>	Kaya Serçesi	Rock Sparrow
	FRINGILLIDAE (İspinozgiller)	<i>Fringilla coelebs</i>	İspinoz	Eurasian Chaffinch
		<i>Fringilla montifringilla</i>	Dağ İspinozu	Brambling
		<i>Serinus serinus</i>	Küçük İskete	European Serin
		<i>Carduelis chloris</i>	Florya	European Greenfinch
FRINGILLIDAE (İspinozgiller)	<i>Carduelis carduelis</i>	Saka	European Goldfinch	
	<i>Carduelis cannabina</i>	Ketenkuşu	Eurasian Linnet	
	<i>Emberiza citrinella</i>	Sarı Çinte	Yellowhammer	

PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)	EMBERIZIDAE (Kirazkuşugiller)	<i>Emberiza cirrus</i>	Bahçe Çintesi	Cirl Bunting
		<i>Emberiza hortulana</i>	Kirazkuşu	Ortolan Bunting
		<i>Emberiza schoeniclus</i>	Bataklık Çintesi	Reed Bunting
		<i>Emberiza melanocephala</i>	Kara Başlı Çinte	Black-headed Bunting
		<i>Miliaria calandra</i>	Tarla Çintesi	Corn Bunting

2380	<i>Milvus migrans</i>																		-	S,PM,wv	LC	
2430	<i>Haliaeetus albicilla</i>																			+	r,wv	LC
2460	<i>Gypaetus barbatus</i>																			+	R	LC
2470	<i>Neophron percnopterus</i>																			+	S,pm	EN
2510	<i>Gyps fulvus</i>																			+	R,s	LC
2550	<i>Aegyptius monachus</i>																			-	R	NT
2560	<i>Circaetus gallicus</i>																			-	S,PM	LC
2600	<i>Circus aeruginosus</i>																			+	R,PM,wv	LC
2610	<i>Circus cyaneus</i>																			-	s,WV	LC
2670	<i>Accipiter gentilis</i>																			+	R,pm	LC
2690	<i>Accipiter nisus</i>																			+	R,PM,WV	LC
2730	<i>Accipiter brevipes</i>																			-	S,PM	LC
2870	<i>Buteo buteo</i>																			+	R,PM,WV	LC
2880	<i>Buteo rufinus</i>																			+	R	LC
2930	<i>Aquila clanga</i>																			-	wx,pm	VU
2960	<i>Aquila chrysaetos</i>																			-	R	LC
3030	<i>Falco naumanni</i>																			-	S,wv	VU
3040	<i>Falco tinnunculus</i>																			+	R,WV	LC
3070	<i>Falco vespertinus</i>																			-	s,PM	NT
3200	<i>Falco peregrinus</i>																			-	R,WV	LC
3550	<i>Alectoris chukar</i>																			+	R	LC
4070	<i>Rallus aquaticus</i>																			+	R,WV	LC
4100	<i>Porzana parva</i>																			-	s,PM	LC
4240	<i>Gallinula chloropus</i>																			+	R,PM,WV	LC
4290	<i>Fulica atra</i>																			+	R,WV	LC
4330	<i>Grus grus</i>																			-	R,S,PM	LC
4550	<i>Himantopus himantopus</i>																			+	S,wv	LC
4560	<i>Recurvirostra avosetta</i>																			+	R	LC
4670	<i>Glareola pratincola</i>																			-	S,PM	LC
4690	<i>Charadrius dubius</i>																			+	S,wv	LC
4700	<i>Charadrius hiaticula</i>																			-	PM,wv	LC
4770	<i>Charadrius alexandrinus</i>																			-	R,S,PM	LC
4870	<i>Vanellus spinosus</i>																			+	S	LC
4930	<i>Vanellus vanellus</i>																			+	R,WV	LC
5010	<i>Calidris minuta</i>																			-	WV,PM	LC
5120	<i>Calidris alpina</i>																			-	WV,PM	LC
5170	<i>Philomachus pugnax</i>																			-	wv,PM	LC
5190	<i>Gallinago gallinago</i>																			-	WV,PM	LC
5290	<i>Scolopax rusticola</i>																			-	WV,PM	LC
5450	<i>Tringa erythropus</i>																			-	wx,PM	LC
5460	<i>Tringa totanus</i>																			-	S,WV,PM	LC

5470	<i>Tringa stagnatilis</i>																			-	PM	LC
5480	<i>Tringa nebularia</i>																			-	wv,PM	LC
5530	<i>Tringa ochropus</i>																			-	S,WV,PM	LC
5540	<i>Tringa glareola</i>																			-	s,wv,PM	LC
5560	<i>Actitis hypoleucos</i>																			+	S,wv,PM	LC
5750	<i>Larus melanocephalus</i>																			-	S,WV,PM	LC
5780	<i>Larus minutus</i>																			-	WV,PM	LC
5820	<i>Larus ridibundus</i>																			+	R,WV	LC
5910	<i>Larus fuscus</i>																			-	PM, wv	LC
5925	<i>Larus cachinnans</i>																			-	R,WV	LC
6050	<i>Sterna nilotica</i>																			+	S,PM	LC
6150	<i>Sterna hirundo</i>																			+	S,PM	LC
6240	<i>Sterna albifrons</i>																			+	S,PM	LC
6260	<i>Chlidonias hybridus</i>																			+	S,PM,wv	LC
6270	<i>Chlidonias niger</i>																			-	s,PM	LC
6280	<i>Chlidonias leucopterus</i>																			-	s,PM	LC
6650	<i>Columba livia</i>																			+	R	LC
6680	<i>Columba oenas</i>																			+	R,PM,WV	LC
6840	<i>Streptopelia decaocto</i>																			+	R	LC
6870	<i>Streptopelia turtur</i>																			+	S,PM	LC
7160	<i>Clamator glandarius</i>																			-	S	LC
7240	<i>Cuculus canorus</i>																			+	S,PM	LC
7350	<i>Tyto alba</i>																			-	R	LC
7390	<i>Otus scops</i>																			-	S,wv	LC
7440	<i>Bubo bubo</i>																			-	R	LC
7570	<i>Athene noctua</i>																			+	R	LC
7680	<i>Asio flammeus</i>																			-	s,WV	LC
7780	<i>Caprimulgus europaeus</i>																			-	S,PM,wv	LC
7950	<i>Apus apus</i>																			-	S,PM	LC
7960	<i>Apus pallidus</i>																			-	S	LC
7980	<i>Apus melba</i>																			-	S,PM	LC
8310	<i>Alcedo atthis</i>																			+	r,WV,PM	LC
8400	<i>Merops apiaster</i>																			-	S,PM	LC
8410	<i>Coracias garrulus</i>																			-	S,PM	NT
8460	<i>Upupa epops</i>																			+	S,PM,wv	LC
8480	<i>Jynx torquilla</i>																			-	s,PM,wv	LC
8780	<i>Dendrocopos syriacus</i>																			+	R	LC
8830	<i>Dendrocopos medius</i>																			+	R	LC
8870	<i>Dendrocopos minor</i>																			+	R	LC
9610	<i>Melanocorypha calandra</i>																			+	R	LC
9620	<i>Melanocorypha bimaculata</i>																			-	S	LC

9670	<i>Calandrella brachydactyla</i>																				-	S,PM	LC	
9720	<i>Galerida cristata</i>																					+	R	LC
9740	<i>Lullula arborea</i>																					-	R	LC
9760	<i>Alauda arvensis</i>																					+	R	LC
9810	<i>Riparia riparia</i>																					+	S,PM	LC
9910	<i>Hirundo rupestris</i>																					+	S,PM,WV	LC
9920	<i>Hirundo rustica</i>																					+	S,PM	LC
10010	<i>Delichon urbicum</i>																					+	S,PM	LC
10040	<i>Anthus campestris</i>																					-	S,PM	LC
10090	<i>Anthus trivialis</i>																					-	S,PM	LC
10110	<i>Anthus pratensis</i>																					-	s,WV,PM	LC
10120	<i>Anthus cervinus</i>																					-	PM,wv	LC
10140	<i>Anthus spinoletta</i>																					+	R,WV	LC
10170	<i>Motacilla flava</i>																					-	S,PM	LC
10180	<i>Motacilla cinerea</i>																					-	S,PM	LC
10190	<i>Motacilla cinerea</i>																					-	R,PM,WV	LC
10200	<i>Motacilla alba</i>																					+	R,PM,WV	LC
10360	<i>Pycnonotus xanthopygos</i>																					-	R	LC
10500	<i>Cinclus cinclus</i>																					+	R	LC
10660	<i>Troglodytes troglodytes</i>																					+	R	LC
10850	<i>Prunella modularis</i>																					-	R,PM,WV	LC
10950	<i>Cercotrichas galactotes</i>																					-	S,PM	LC
10990	<i>Erithacus rubecula</i>																					+	R,WV,PM	LC
11030	<i>Luscinia luscinia</i>																					-	PM	LC
11040	<i>Luscinia megarhynchos</i>																					-	S,PM	LC
11060	<i>Luscinia svecica</i>																					-	S,PM,wv	LC
11170	<i>Irania gutturalis</i>																					+	S	LC
11210	<i>Phoenicurus ochruros</i>																					+	S,WV,PM	LC
11220	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>																					-	S,PM	LC
11370	<i>Saxicola rubetra</i>																					-	S,PM	LC
11390	<i>Saxicola rubicola</i>																					+	R,WV	LC
11395	<i>Saxicola maura</i>																					-	-	DD
11440	<i>Oenanthe isabellina</i>																					-	S,PM	LC
11460	<i>Oenanthe oenanthe</i>																					-	S,PM	LC
11480	<i>Oenanthe hispanica</i>																					-	S,PM	LC
11500	<i>Oenanthe finschii</i>																					-	S,wv	LC
11610	<i>Monticola saxatilis</i>																					-	S,PM	LC
11660	<i>Monticola solitarius</i>																					+	R	LC
11870	<i>Turdus merula</i>																					+	R,WV	LC
11980	<i>Turdus pilaris</i>																					-	PM,WV	LC
12000	<i>Turdus philomelos</i>																					-	R,WV,PM	LC

12010	<i>Turdus iliacus</i>																		-	WV,PM	LC
12020	<i>Turdus viscivorus</i>																		-	R,WV,PM	LC
12200	<i>Cettia cetti</i>																		+	R	LC
12260	<i>Cisticola juncidis</i>																		-	R	LC
12380	<i>Locustella luscinioides</i>																		-	S,PM	LC
12410	<i>Acrocephalus melanopogon</i>																		-	S,WV,PM	LC
12430	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>																		-	S,PM	LC
12500	<i>Acrocephalus palustris</i>																		-	S,PM	LC
12510	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>																		-	S,PM	LC
12530	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>																		-	S,PM	LC
12550	<i>Hippolais pallida</i>																		+	S,PM	LC
12580	<i>Hippolais olivetorum</i>																		-	S	LC
12650	<i>Sylvia cantillans</i>																		-	S,pm	LC
12670	<i>Sylvia melanocephala</i>																		+	R,pm	LC
12690	<i>Sylvia rueppelli</i>																		-	S,pm	LC
12720	<i>Sylvia crassirostris</i>																		-	S,PM	LC
12740	<i>Sylvia curruca</i>																		-	S,PM	LC
12750	<i>Sylvia communis</i>																		+	S,PM	LC
12760	<i>Sylvia borin</i>																		-	S,PM	LC
12770	<i>Sylvia atricapilla</i>																		-	S,PM,wv	LC
13110	<i>Phylloscopus collybita</i>																		+	S,PM,WV	LC
13120	<i>Phylloscopus trochilus</i>																		-	PM	LC
13140	<i>Regulus regulus</i>																		+	R,pm	LC
13150	<i>Regulus ignicapillus</i>																		+	R,wv	LC
13350	<i>Muscicapa striata</i>																		-	S,PM	LC
13430	<i>Ficedula parva</i>																		-	S,PM	LC
13480	<i>Ficedula albicollis</i>																		-	PM	LC
13640	<i>Panurus biarmicus</i>																		+	R	LC
14370	<i>Aegithalos caudatus</i>																		+	R	LC
14400	<i>Parus palustris</i>																		+	R	LC
14620	<i>Parus caeruleus</i>																		+	R	LC
14640	<i>Parus major</i>																		+	R	LC
14810	<i>Sitta neumayer</i>																		+	R	LC
14870	<i>Certhia brachydactyla</i>																		+	R	LC
14900	<i>Remiz pendulinus</i>																		+	R,S,PM	LC
15150	<i>Lanius collurio</i>																		-	S,PM	LC
15190	<i>Lanius minor</i>																		-	S,PM	LC
15230	<i>Lanius senator</i>																		-	S,PM	LC
15390	<i>Garrulus glandarius</i>																		+	R	LC
15490	<i>Pica pica</i>																		+	R	LC
15600	<i>Corvus monedula</i>																		+	R	LC

15630	<i>Corvus frugilegus</i>																			-	R	LC
15670	<i>Corvus corone</i>																			+	R	LC
15720	<i>Corvus corax</i>																			-	R	LC
15820	<i>Sturnus vulgaris</i>																			-	R,WV	LC
15910	<i>Passer domesticus</i>																			+	R	LC
15920	<i>Passer hispaniolensis</i>																			+	S,pm,wv	LC
15980	<i>Passer montanus</i>																			+	R	LC
16040	<i>Petronia petronia</i>																			-	R	LC
16360	<i>Fringilla coelebs</i>																			+	R,WV	LC
16380	<i>Fringilla montifringilla</i>																			-	WV,pm	LC
16400	<i>Serinus serinus</i>																			+	R	LC
16490	<i>Carduelis chloris</i>																			+	R	LC
16530	<i>Carduelis carduelis</i>																			+	R	LC
16600	<i>Carduelis cannabina</i>																			+	R	LC
18570	<i>Emberiza citrinella</i>																			-	s,WV	LC
18580	<i>Emberiza cirulus</i>																			+	R	LC
18660	<i>Emberiza hortulana</i>																			-	S,PM	LC
18770	<i>Emberiza schoeniclus</i>																			+	R,WV,PM	LC
18810	<i>Emberiza melanocephala</i>																			-	S,PM	LC
18820	<i>Miliaria calandra</i>																			+	R	LC

DD: Yetersiz Bilgi (Data Deficient), **LC:** Asgari Endişe (Least Concern), **NT:** Tehlikeye yakın (Near Threatened), **VU:** Kırılğan (Vulnerable), **EN:** Nesli Tükenmekte Olan (Endangered) (Hilton-Taylor, 2000).

R: Yerli tür **r:** Az sayıda yerli tür **v:** Rastlantısal konuk **S:** Yaz Göçmeni **s:** Az sayıda yaz göçmeni **e:** Soyu tükenmiş **WV:** Kış Göçmeni **wv:** Az sayıda kış göçmeni **PM:** Geçit türü **pm:** Az sayıda geçit türü (Kirwan vd., 2008).

Tablo 3.3. Araştırma alanında gözlemlenen türlerin gözlem tarihlerine göre sayıları.

TÜRLER	AYLAR																	TOPLAM	
	23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011		06.04.2011
1	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	26	51	37	66	78	84	116	101	77	65	69	57	41	30	69	72	89	1128
2	<i>Podiceps cristatus</i>	178	163	152	164	201	262	240	200	191	206	234	209	166	163	193	207	231	3360
3	<i>Podiceps nigricollis</i>	0	0	0	19	26	36	49	52	72	0	0	0	0	0	31	17	52	354
4	<i>Phalacrocorax carbo</i>	106	88	162	0	86	59	0	0	0	0	51	162	130	106	96	74	0	1120
5	<i>Phalacrocorax pygmeus</i>	0	16	10	0	0	0	0	0	0	0	14	0	0	18	12	8	0	78
6	<i>Pelecanus onocrotalus</i>	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
7	<i>Pelecanus crispus</i>	6	6	4	0	0	0	0	0	0	0	0	12	9	15	0	3	0	55
8	<i>Botaurus stellaris</i>	0	0	8	0	0	2	9	0	7	0	0	5	0	15	0	0	0	46
9	<i>Ixobrychus minutus</i>	0	0	0	0	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	0	0	11	18
10	<i>Nycticorax nycticorax</i>	0	0	0	42	0	0	81	91	29	0	0	0	0	0	57	93	117	510
11	<i>Ardeola ralloides</i>	0	0	0	0	80	123	181	141	73	0	0	0	0	0	0	0	62	660
12	<i>Bubulcus ibis</i>	0	0	0	12	10	8	22	10	0	0	0	0	0	0	0	12	6	80
13	<i>Egretta garzetta</i>	37	61	24	50	72	61	109	79	101	82	79	82	67	65	78	125	147	1319
14	<i>Casmerodius albus</i>	29	13	0	0	0	0	0	0	0	21	7	9	17	5	11	0	0	112
15	<i>Ardea cinerea</i>	7	0	7	23	0	41	30	0	0	3	10	9	17	8	15	0	0	170
16	<i>Ardea purpurea</i>	0	0	0	0	0	31	40	42	0	0	0	0	0	0	0	0	21	134
17	<i>Ciconia nigra</i>	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
18	<i>Ciconia ciconia</i>	0	0	0	258	64	64	108	159	62	37	0	0	0	421	60	82	89	1404
19	<i>Plegadis falcinellus</i>	0	0	0	0	104	152	67	52	0	0	0	0	0	0	0	101	129	605
20	<i>Platalea leucorodia</i>	0	0	0	0	0	0	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	20	51
21	<i>Anser albifrons</i>	2	6	9	0	0	0	0	0	0	0	0	9	7	7	0	0	0	40
22	<i>Anser anser</i>	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	7	0	2	0	0	1	1	15
23	<i>Tadorna ferruginea</i>	12	17	22	62	51	104	81	71	29	36	47	17	23	33	56	51	71	783
24	<i>Anas penelope</i>	3	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	11	10	0	0	0	35
25	<i>Anas strepera</i>	0	16	7	0	0	0	0	0	0	0	0	21	6	0	0	0	0	50

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																	TOPLAM
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011	
26	<i>Anas crecca</i>	11	32	0	52	69	0	74	71	31	12	0	0	7	22	8	51	0	440
27	<i>Anas platyrhynchos</i>	0	0	0	0	6	27	51	59	30	34	0	0	0	0	61	0	54	322
28	<i>Anas acuta</i>	0	0	2	5	0	0	0	0	0	0	7	2	1	11	3	0	0	31
29	<i>Anas querquedula</i>	0	0	6	9	32	21	10	0	4	0	0	0	0	0	9	6	26	123
30	<i>Anas clypeata</i>	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	3	0	0	0	13
31	<i>Netta rufina</i>	2	2	8	0	0	0	0	0	0	0	1	7	2	4	0	0	0	26
32	<i>Aythya ferina</i>	5	10	0	0	16	20	28	0	0	2	7	0	0	6	1	0	11	106
33	<i>Aythya nyroca</i>	0	0	4	0	7	11	20	10	0	0	0	0	0	0	0	6	21	79
34	<i>Aythya fuligula</i>	1	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	0	0	0	0	11
35	<i>Milvus migrans</i>	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
36	<i>Haliaeetus albicilla</i>	0	4	1	0	0	0	0	0	0	3	11	0	2	1	0	0	0	22
37	<i>Gypaetus barbatus</i>	1	0	1	0	0	0	2	0	0	1	1	1	2	0	0	1	0	10
38	<i>Neophron percnopterus</i>	0	0	0	0	2	3	2	1	1	0	0	0	0	0	2	6	2	19
39	<i>Gyps fulvus</i>	2	1	1	0	0	0	0	1	7	0	5	0	0	0	9	3	0	29
40	<i>Aegypius monachus</i>	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	5	3	0	0	0	12
41	<i>Circaetus gallicus</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	2
42	<i>Circus aeruginosus</i>	0	41	67	32	51	0	14	17	0	0	0	7	24	40	32	0	50	375
43	<i>Circus cyaneus</i>	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	7	0	0	0	0	12
44	<i>Accipiter gentilis</i>	2	2	1	3	0	0	5	7	3	7	1	1	3	14	1	0	0	50
45	<i>Accipiter nisus</i>	0	1	3	3	0	1	2	0	0	6	2	1	8	4	0	6	0	37
46	<i>Accipiter brevipes</i>	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
47	<i>Buteo buteo</i>	104	78	114	45	0	13	9	0	7	171	89	121	56	29	32	0	0	868
48	<i>Buteo rufinus</i>	0	11	3	24	39	5	19	2	20	1	13	2	9	12	3	0	0	163
49	<i>Aquila clanga</i>	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	1	6	2	1	16
50	<i>Aquila chrysaetos</i>	0	4	6	0	0	0	0	0	0	6	3	7	11	0	0	0	0	37

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																	TOPLAM	
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011		06.04.2011
51	<i>Falco naumanni</i>	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
52	<i>Falco tinnunculus</i>	3	10	2	0	0	1	0	0	0	6	9	0	11	1	7	0	5	55	
53	<i>Falco vespertinus</i>	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	
54	<i>Falco peregrinus</i>	0	1	1	0	0	0	3	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	11	
55	<i>Alectoris chukar</i>	32	10	0	0	0	0	0	6	0	0	13	0	0	0	21	0	10	92	
56	<i>Rallus aquaticus</i>	6	3	17	2	4	7	0	5	2	0	11	3	3	0	9	2	0	74	
57	<i>Porzana parva</i>	0	0	0	0	0	2	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	
58	<i>Gallinula chloropus</i>	8	26	29	7	19	54	68	0	21	0	42	12	6	0	0	41	37	370	
59	<i>Fulica atra</i>	7349	6124	8972	3046	3782	4166	2078	4203	5017	4379	7802	7911	8971	6704	6062	4507	3014	94087	
60	<i>Grus grus</i>	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
61	<i>Himantopus himantopus</i>	0	0	0	60	104	178	151	0	0	0	0	0	0	0	0	76	181	750	
62	<i>Recurvirostra avosetta</i>	0	0	6	32	21	23	54	20	0	5	22	7	3	11	5	0	0	209	
63	<i>Glareola pratincola</i>	0	0	0	0	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	27	41	
64	<i>Charadrius dubius</i>	0	0	0	0	2	6	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	20	
65	<i>Charadrius hiaticula</i>	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
66	<i>Charadrius alexandrinus</i>	0	0	0	0	0	16	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	16	
67	<i>Vanellus spinosus</i>	0	0	0	32	27	64	68	23	0	0	0	0	0	0	0	34	39	287	
68	<i>Vanellus vanellus</i>	0	0	0	14	25	19	41	0	0	0	0	0	0	0	0	23	31	153	
69	<i>Calidris minuta</i>	0	0	0	0	0	8	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14	
70	<i>Calidris alpina</i>	0	0	0	0	7	11	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8	49	
71	<i>Philomachus pugnax</i>	0	0	0	0	0	2	9	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	
72	<i>Gallinago gallinago</i>	0	0	0	0	10	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	18	
73	<i>Scolopax rusticola</i>	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	0	11	0	0	0	19	
74	<i>Tringa erythropus</i>	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	11	38	
75	<i>Tringa totanus</i>	0	0	0	0	0	13	3	0	7	2	0	0	0	0	0	0	0	25	

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																	TOPLAM	
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011		06.04.2011
76	<i>Tringa stagnatilis</i>	0	0	0	0	0	0	0	31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31
77	<i>Tringa nebularia</i>	0	0	0	0	0	0	5	18	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	23
78	<i>Tringa ochropus</i>	16	11	14	0	23	0	0	0	0	0	6	2	13	5	21	0	0	111	
79	<i>Tringa glareola</i>	0	0	0	52	24	56	0	0	0	0	0	0	0	0	0	71	39	242	
80	<i>Actitis hypoleucos</i>	0	0	0	11	23	4	19	46	10	0	0	0	0	0	0	0	0	113	
81	<i>Larus melanocephalus</i>	0	0	0	0	44	38	62	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	144	
82	<i>Larus minutus</i>	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	17	
83	<i>Larus ridibundus</i>	0	0	31	20	67	0	19	62	78	21	0	0	0	0	36	66	80	480	
84	<i>Larus fuscus</i>	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	
85	<i>Larus cachinnans</i>	23	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	9	0	0	0	0	39	
86	<i>Sterna nilotica</i>	0	0	0	14	20	43	13	9	7	0	0	0	0	0	0	12	27	145	
87	<i>Sterna hirundo</i>	0	0	0	0	16	67	43	0	0	0	0	0	0	0	0	0	31	157	
88	<i>Sterna albifrons</i>	0	0	0	0	0	5	19	6	0	0	0	0	0	0	0	0	9	39	
89	<i>Chlidonias hybridus</i>	0	0	0	0	0	3	17	30	7	0	0	0	0	0	0	0	13	70	
90	<i>Chlidonias niger</i>	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	
91	<i>Chlidonias leucopterus</i>	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	
92	<i>Columba livia</i>	12	4	4	10	3	17	2	1	14	20	9	11	1	4	8	11	3	134	
93	<i>Columba oenas</i>	304	192	67	199	218	284	319	99	108	87	412	76	154	263	209	96	214	3301	
94	<i>Streptopelia decaocto</i>	52	68	114	59	36	129	151	97	90	47	117	37	101	79	236	201	94	1708	
95	<i>Streptopelia turtur</i>	0	0	0	12	10	6	8	3	15	0	0	0	0	0	0	17	9	80	
96	<i>Clamator glandarius</i>	0	0	0	0	6	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	6	23	
97	<i>Cuculus canorus</i>	0	0	0	0	3	5	0	12	9	0	0	0	0	0	0	0	9	38	
98	<i>Tyto alba</i>	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	
99	<i>Otus scops</i>	0	0	0	0	0	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	10	
100	<i>Bubo bubo</i>	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																TOPLAM	
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011		19.03.2011
101	<i>Athene noctua</i>	3	0	1	0	0	0	1	0	0	0	4	2	0	3	0	5	5	24
102	<i>Asio flammeus</i>	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3
103	<i>Caprimulgus europaeus</i>	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
104	<i>Apus apus</i>	0	0	0	17	0	6	18	7	0	0	0	0	0	0	0	5	21	74
105	<i>Apus pallidus</i>	0	0	0	0	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	13
106	<i>Tachymarptis melba</i>	0	0	0	0	0	23	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7	30
107	<i>Alcedo atthis</i>	3	20	0	7	11	0	2	30	0	6	0	0	1	12	5	0	8	105
108	<i>Merops apiaster</i>	0	0	0	0	247	0	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	89	350
109	<i>Coracias garrulus</i>	0	0	0	0	62	0	12	7	0	0	0	0	0	0	0	0	50	131
110	<i>Upupa epops</i>	0	7	0	0	11	27	0	0	0	0	0	0	0	0	10	24	25	104
111	<i>Jynx torquilla</i>	0	0	0	0	0	0	0	8	0	0	0	0	0	0	0	0	0	8
112	<i>Dendrocopos syriacus</i>	0	3	6	0	0	0	16	0	0	6	10	2	6	3	0	6	9	67
113	<i>Dendrocopos medius</i>	0	2	2	0	0	1	4	0	0	6	0	2	1	5	0	0	7	30
114	<i>Dendrocopos minor</i>	0	0	1	0	0	5	0	2	0	0	0	0	0	0	0	3	6	17
115	<i>Melanocorypha calandra</i>	0	0	0	0	26	0	0	21	32	9	0	0	0	0	14	27	23	152
116	<i>Melanocorypha bimaculata</i>	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
117	<i>Calandrella brachydactyla</i>	0	0	0	0	0	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	3	13
118	<i>Galerida cristata</i>	216	178	202	171	341	352	303	207	192	97	99	113	64	152	72	230	271	3260
119	<i>Lullula arborea</i>	0	0	0	13	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	19	39
120	<i>Alauda arvensis</i>	0	0	0	0	26	71	50	29	67	0	0	0	0	0	33	0	41	317
121	<i>Riparia riparia</i>	0	0	0	12	30	18	10	19	21	0	0	0	0	0	0	20	46	176
122	<i>Hirundo rupestris</i>	0	0	0	0	14	26	31	30	0	0	0	0	0	0	0	0	37	138
123	<i>Hirundo rustica</i>	0	0	213	178	368	454	518	674	905	0	0	0	0	0	422	682	906	5320
124	<i>Delichon urbicum</i>	0	0	0	36	68	60	94	183	237	0	0	0	0	0	78	90	158	1004
125	<i>Anthus campestris</i>	0	0	0	0	0	32	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	43	75

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																	TOPLAM	
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011		06.04.2011
126	<i>Anthus trivialis</i>	0	0	0	0	0	0	0	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
127	<i>Anthus pratensis</i>	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	6
128	<i>Anthus cervinus</i>	0	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	16	0	0	31	
129	<i>Anthus spinoletta</i>	4	22	0	0	0	0	0	0	0	0	47	53	29	21	56	0	0	232	
130	<i>Motacilla flava</i>	0	0	0	102	119	271	206	266	341	0	0	0	0	0	169	173	354	2001	
131	<i>Motacilla citreola</i>	0	0	0	0	76	0	54	89	99	0	0	0	0	0	0	0	100	418	
132	<i>Motacilla cinerea</i>	4	0	0	0	0	10	0	0	0	0	7	0	24	0	0	0	0	45	
133	<i>Motacilla alba</i>	66	114	59	225	206	368	329	426	453	411	236	315	178	92	186	168	251	4083	
134	<i>Cinclus cinclus</i>	12	13	17	12	9	6	14	10	9	22	19	13	15	11	7	5	23	217	
135	<i>Troglodytes troglodytes</i>	23	14	6	26	53	75	29	56	43	41	59	57	31	54	50	77	73	767	
136	<i>Prunella modularis</i>	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	3	
137	<i>Cercotrichas galactotes</i>	0	0	0	0	0	0	12	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15	
138	<i>Erithacus rubecula</i>	452	304	531	617	661	487	569	782	493	562	799	671	660	834	376	570	609	9977	
139	<i>Luscinia luscinia</i>	0	0	0	0	0	0	0	38	0	0	0	0	0	0	0	0	0	38	
140	<i>Luscinia megarhynchos</i>	0	0	0	0	0	0	13	7	29	0	0	0	0	0	0	0	0	49	
141	<i>Luscinia svecica</i>	0	0	0	0	0	56	0	78	0	0	0	0	0	0	0	0	61	195	
142	<i>Irania gutturalis</i>	0	0	0	0	0	71	56	78	114	0	0	0	0	0	0	0	37	356	
143	<i>Phoenicurus ochruros</i>	263	151	205	311	276	219	354	303	247	226	301	197	166	341	462	509	568	5099	
144	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	0	0	0	0	114	132	76	378	455	0	0	0	0	0	0	246	285	1686	
145	<i>Saxicola rubetra</i>	0	0	0	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	11	
146	<i>Saxicola rubicola</i>	14	42	40	56	43	57	62	104	79	87	45	51	38	43	67	69	93	990	
147	<i>Saxicola maura</i>	0	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0	6	0	0	40	
148	<i>Oenanthe isabellina</i>	0	0	0	0	0	12	0	7	18	0	0	0	0	0	0	24	5	66	
149	<i>Oenanthe oenanthe</i>	0	0	0	30	27	0	56	117	136	0	0	0	0	0	39	51	77	533	
150	<i>Oenanthe hispanica</i>	0	0	0	0	0	7	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	2	12	

Tablo 3.3. Devamı

Türler		Aylar																TOPLAM			
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011		19.03.2011	06.04.2011	03.05.2011
151	<i>Oenanthe finschii</i>	0	0	0	0	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4
152	<i>Monticola saxatilis</i>	0	0	0	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
153	<i>Monticola solitarius</i>	2	4	0	32	21	17	15	34	13	0	0	0	0	12	8	0	11		169	
154	<i>Turdus merula</i>	27	31	64	51	26	23	74	49	38	24	17	26	24	52	59	41	67		693	
155	<i>Turdus pilaris</i>	4	2	11	0	0	0	0	0	0	0	15	6	10	3	0	0	0		51	
156	<i>Turdus philomelos</i>	24	13	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	14	20	0	0	0		72	
157	<i>Turdus iliacus</i>	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0		3	
158	<i>Turdus viscivorus</i>	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	0	1	4	0	0	0		13	
159	<i>Cettia cetti</i>	30	45	32	15	51	194	187	240	259	252	102	57	58	105	166	240	196		2229	
160	<i>Cisticola juncidis</i>	0	0	0	0	0	0	1207	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		1207	
161	<i>Locustella luscinioides</i>	0	0	0	0	114	1775	0	106	0	0	0	0	0	0	0	0	92		2087	
162	<i>Acrocephalus melanopogon</i>	0	0	6	0	18	0	0	0	0	0	0	12	9	0	0	0	16		61	
163	<i>Acrocephalus schoenobaenus</i>	0	0	0	31	29	25	0	15	0	0	0	0	0	0	0	0	27		127	
164	<i>Acrocephalus palustris</i>	0	0	0	0	0	276	0	344	0	0	0	0	0	0	0	0	217		837	
165	<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	0	0	0	0	114	0	327	300	0	0	0	0	0	0	0	0	263		1004	
166	<i>Acrocephalus arundinaceus</i>	0	0	0	67	52	0	41	56	0	0	0	0	0	0	0	0	76		292	
167	<i>Hippolais pallida</i>	0	0	0	101	134	57	142	164	89	0	0	0	0	0	0	87	93		867	
168	<i>Hippolais olivetorum</i>	0	0	0	0	0	0	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		33	
169	<i>Sylvia cantillans</i>	0	0	0	0	0	0	0	17	0	0	0	0	0	0	0	0	0		17	
170	<i>Sylvia melanocephala</i>	62	54	0	67	89	80	57	0	46	60	32	39	54	0	57	0	54		751	
171	<i>Sylvia rueppelli</i>	0	0	0	0	0	6	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		6	
172	<i>Sylvia crassirostris</i>	0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		3	
173	<i>Sylvia curruca</i>	0	0	71	53	32	119	0	0	70	0	0	0	0	0	66	54	123		588	
174	<i>Sylvia communis</i>	0	0	0	0	0	0	0	21	66	0	0	0	0	0	0	0	0		87	
175	<i>Sylvia borin</i>	0	0	0	0	0	0	0	115	156	0	0	0	0	0	0	0	0		271	

Tablo 3.3. Devamı

Türler \ Aylar		Aylar																	TOPLAM
		23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011	
176	<i>Sylvia atricapilla</i>	0	0	0	0	166	36	341	302	244	67	0	0	0	0	0	98	263	1517
177	<i>Phylloscopus collybita</i>	45	41	109	69	164	231	307	162	344	169	199	55	57	128	156	173	303	2712
178	<i>Phylloscopus trochilus</i>	0	0	0	0	0	13	34	0	20	0	0	0	0	0	0	0	19	86
179	<i>Regulus regulus</i>	3	12	1	5	5	17	8	4	21	2	16	1	1	9	32	51	5	193
180	<i>Regulus ignicapillus</i>	0	2	11	0	0	0	0	0	0	3	3	7	12	2	8	0	0	48
181	<i>Muscicapa striata</i>	0	0	0	0	0	36	79	189	301	0	0	0	0	0	0	0	176	781
182	<i>Ficedula parva</i>	0	0	0	11	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	13
183	<i>Ficedula albicollis</i>	0	0	0	0	33	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	33
184	<i>Panurus biarmicus</i>	144	312	140	322	561	597	405	631	677	411	782	158	160	196	217	137	388	6238
185	<i>Aegithalos caudatus</i>	42	79	46	161	136	211	239	305	315	364	362	152	151	67	36	104	94	2864
186	<i>Parus palustris</i>	0	7	13	0	1	0	14	21	2	9	13	9	0	17	23	16	31	176
187	<i>Parus caeruleus</i>	0	3	4	1	9	5	8	2	10	0	10	3	0	1	14	2	2	74
188	<i>Parus major</i>	32	41	17	9	0	3	16	29	33	19	7	3	21	19	39	27	29	344
189	<i>Sitta neumayer</i>	0	0	3	11	0	1	2	1	1	0	0	1	3	1	5	0	1	30
190	<i>Certhia brachydactyla</i>	0	1	1	3	1	0	6	1	3	1	0	0	0	1	2	1	0	21
191	<i>Remiz pendulinus</i>	14	24	30	51	72	182	224	109	91	90	27	21	17	9	56	79	120	1216
192	<i>Lanius collurio</i>	0	0	0	0	39	36	79	117	107	31	0	0	0	0	0	0	161	570
193	<i>Lanius minor</i>	0	0	0	0	0	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7
194	<i>Lanius senator</i>	0	0	0	0	67	0	109	129	0	0	0	0	0	0	0	0	90	395
195	<i>Garrulus glandarius</i>	12	43	22	17	14	59	32	31	27	11	7	23	17	26	23	52	59	475
196	<i>Pica pica</i>	177	237	127	156	196	222	241	170	104	123	93	67	143	190	94	126	103	2569
197	<i>Corvus monedula</i>	0	16	0	7	5	0	0	33	0	0	9	11	5	17	0	0	0	103
198	<i>Corvus frugilegus</i>	21	0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	6	23	0	0	0	0	62
199	<i>Corvus corone</i>	227	314	304	198	316	109	372	197	193	136	133	211	207	315	306	278	288	4104
200	<i>Corvus corax</i>	0	0	0	0	20	0	21	7	0	0	0	0	0	0	0	0	24	72

Tablo 3.3. Devamı

Türler	Aylar																	TOPLAM	
	23.01.2010	27.02.2011	13.03.2011	27.03.2011	25.04.2011	15.05.2011	06.06.2011	17.07.2010	07.08.2010	26.09.2010	16.10.2010	07.11.2010	27.11.2010	25.12.2010	23.01.2011	26.02.2011	19.03.2011		06.04.2011
201	<i>Sturnus vulgaris</i>	210	365	592	1350	3781	4579	5066	6730	5344	2103	2401	907	673	322	417	1703	2766	39309
202	<i>Passer domesticus</i>	504	562	841	347	466	801	911	813	867	734	925	709	766	617	590	629	919	12001
203	<i>Passer hispaniolensis</i>	66	120	119	304	336	528	611	601	782	442	440	203	171	174	343	378	391	6009
204	<i>Passer montanus</i>	346	719	452	434	441	507	599	567	501	390	488	291	317	281	402	452	607	7794
205	<i>Petronia petronia</i>	0	0	0	0	11	0	2	9	0	0	0	0	0	0	0	0	12	34
206	<i>Fringilla coelebs</i>	804	1609	1019	829	768	832	564	366	368	501	1027	922	971	1053	1627	1439	1099	15798
207	<i>Fringilla montifringilla</i>	10	13	0	0	0	0	0	0	0	0	6	5	1	0	0	0	0	35
208	<i>Serinus serinus</i>	0	67	112	0	54	96	99	153	0	53	81	0	0	39	31	0	27	812
209	<i>Carduelis chloris</i>	0	86	0	196	165	178	0	0	0	81	83	60	0	0	32	67	115	1063
210	<i>Carduelis carduelis</i>	4	36	57	51	119	138	180	149	96	91	59	32	21	14	54	108	151	1360
211	<i>Carduelis cannabina</i>	2	0	11	0	51	129	0	72	51	27	41	0	7	13	41	0	8	453
212	<i>Emberiza citrinella</i>	3	7	1	0	0	0	0	0	0	3	12	9	2	7	5	0	0	49
213	<i>Emberiza cirrus</i>	0	0	0	17	0	72	69	102	81	0	0	0	0	0	41	57	91	530
214	<i>Emberiza hortulana</i>	0	0	0	0	37	61	69	104	0	0	0	0	0	0	0	0	56	327
215	<i>Emberiza schoeniclus</i>	3	5	0	0	0	0	0	0	0	0	12	1	0	8	2	0	0	31
216	<i>Emberiza melanocephala</i>	0	0	0	0	17	0	31	51	39	0	0	0	0	0	0	0	19	157
217	<i>Miliaria calandra</i>	61	50	114	101	93	120	184	106	91	74	103	57	56	71	99	178	201	1759
Tanımsız Kıyı Kuşu		0	0	0	0	12	7	64	3	11	1	5	0	0	0	0	2	13	118
Tanımsız Ördek		14	2	0	6	26	20	17	39	91	14	3	0	0	5	6	0	21	264
Tanımsız Sumru ya da Martı		2	6	3	7	0	2	22	27	9	0	0	13	8	0	0	24	15	138
Tanımsız Yırtıcı		11	3	0	0	0	0	0	7	0	0	0	10	0	0	2	23	8	64
Tanımsız Ötücü		10	6	26	31	62	24	5	16	22	17	41	36	5	9	0	14	9	333
TOPLAM		12321	12947	15564	11363	17222	21695	20634	23655	21683	13049	18303	14431	15120	13504	14587	15720	19356	281154

3.2.1. Takım: PODICIPEDIFORMES (BATAĞANLAR):

3.2.1.1. Familya: PODICIPEDIDAE (Batağangiller):

Şekil 3.1 : Küçük Batağan

80- *Tachybaptus ruficollis* -Küçük Batağan- Little Grebe: (Şekil 3.1)

Tanımı: Ülkemizdeki en küçük batağandır. Üreme giysisinde kestane kızılı yanakları, boynu ve gaga dibindeki sarımsı leke ile ayrılır. Üreme dışı giysisinde boyununun önü ve alt tarafı açık kahverengidir. Sonbaharda gencinin yanaklarında beyazlık görülebilir. Uçuşta kanatlarda beyazlık gözlenmez. Boyu 25-29 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yerleşik türlerdir. Üreme alanlarının iklimsel koşullarına bağlı olarak kısa mesafeli, nadiren ise uzun mesafeli göçler yapabilirler. Tek bir çift olarak ürerler ve üreme zamanlaması vejetasyonun gelişimine ve su seviyesi değişimine göre coğrafik çeşitlilik gösterebilir. Bunun ardından uçmadan geçirecekleri tüy dökme dönemine girerler. Kışları çoğunlukla tek ya da 5-30 bireylik küçük gruplar halindedirler. (IUCN, 2010) Ötüşleri gülmeyi ya da kişnemeyi andıran, inişli çıkışlı, ince ve hızlı bir trildir. Uyarı sesi “uit, uit” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Büyük avcı balıkların çok görülmediği, omurgasızlarca ve vejetasyonca zengin, genellikle 1 metreden daha az derin küçük, sığ sulak alanlarda görülürler. Korunaklı körfezler, küçük göletler, vejetasyonlu kıyılar, daha büyük tatlı, acı ve tuzlu göller, yavaş akan nehirler, kanallar, bataklıklarda bulunabilirler. Üreme alanları sucul bitki malzemesinden oluşmuş yüzen bir platform ya da kıyı şeridinde yakın çalılıklardır. (IUCN,2010)

Beslenme: Yoğunlukla erişkin ya da larva böcekler, sinekler, yumuşakçalar, küçük amfibiler ve kış döneminde de küçük balıklar dietini oluşturur. (IUCN,2010)

Tehditler: Kuş gribine karşı hassastırlar. Avcılık ve habitat kaybı temel tehditleridir. (IUCN,2010)

Şekil 3.2 : Bahri

90- *Podiceps cristatus* - Bahri - Great Crested Grebe: (Şekil 3.2)

Tanımı: Üreme giysisinde siyah tepesinin iki yanında yukarıya doğru kaldırabildiği ve kulak tüyleri ve kızıl boynuyla tanınır. Süs tüyleri kur esnasında kaldırılır. Kur davranışında başını çevirme gibi birçok hareket vardır. Üreme giysisi dışında bu tüyler kaybolur. Beyaz yanakları ön plana çıkar. Gagası pembemsidir. Uçuşta beyaz aynası ve hücum hattı belirir. Yüzerken çoğunlukla boyunlarını dik tutarlar. Boyu 46-51 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Büyük çoğunluğu göçmendir ancak bazı popülasyonlar yerel yayılımcı hareketlenme gösterebilirler. Avrupa’da Nisan ve Eylül aylarında ürerler. Kış boyunca, özellikle beslendiklerinde çoğunlukla tektirler. Ancak bazı alanlarda çok sayıda bireylerle toplandıkları gözlenebilir (IUCN, 2010). Havlamaya ve gıklamaya benzeyen, figanlı ve çıkılamalı seslerden oluşan geniş bir repertuarları vardır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Tatlı sularda ürerler, kısmın iç sularda ve deniz kıyısında bulunur. Üreme dönemlerinde bol vejetasyonlu tatlı ve hafif tuzlu sularda bulunurlar. Bu esnada asidik olmayan dibi kumlu ya da çamurlu ötrofik sularda ya da 0.5-5 m derinliğindeki açık, geniş alanlarda bulunma tercihleri gösterirler. Buzlanmayan sulak alanlarda kışlarlar. Delta ve kanallarda da bulunabilirler. Su içi yüzer ya da bağlı bitkilerin üzerindeki platformlar üreme alanlarıdır (IUCN,2010).

Beslenme: Balıklar, böcekler, kabuklular, yumuşakçalar ve bazen de amfibiler ile beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Çakal, saz kedisi vb. yırtıcılar, habitatlarında rekabetçisi olduğu alabalıkların sayılarının artması, balık ağları ve kuş gribi en önemli tehditleridir. Bazı ülkelerde besin olarak tüketilmektedirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.3 : Kara Boyunlu Batağan

120- *Podiceps nigricollis* - Kara Boyunlu Batağan - Black-necked Grebe: (Şekil 3.3)

Tanımı: Kıpkırmızı gözü ile dikkat çeker. Üreme giysisinde boynu siyah ve yelpaze şekilli kulak tüyleri altın sarısıdır. Beyaz boyun önü ve alt tarafı ile küçük batağanın kış formundan ayrılır. Alt gagasının ucu yukarıya doğru hafifçe kıvrılmıştır. Tepesi yuvarlaktır. (Swensson v.d., 2009) Tepesi ile beyaz yanakları arasında kontrast azdır. Siyah ve beyaz kısımlar gözün gerisinde birbirine karışır. Boyları 28-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995)

Davranışları: Tamamı göçmendir. Mart başında yurdumuza gelir ve Ağustos ortasından Kasım başına kadar ülkemizi terk eder. Göç davranışları genellikle gececidir. Mayıs-Haziran aylarında ürerler ve iç bölgelerde küçük ya da büyük koloniler (2000 bireye kadar) halinde saz bataklıklarına yuvalarlar. Gündüz beslenirler ve sokulandırırlar (IUCN,2010). Kulağı tırlamayan tiz sesleri vardır. “puu-iip” sesi sıklıkla duyulur (Heinzel, 1995).

Habitatı: Üreme döneminde daimi ya da geçici sulak alanlarda, bol vejetasyonlu ötrofik göllerde, *Chara sp.* ve *Potamogeton sp.* gibi su içi bitkilerce zengin alkali sularda, saz bataklıklarında bulunur. Üreme dışında daha tuzlu göl ve kaynaklara, kıyı koylarına kanallara geçerler (IUCN, 2010).

Beslenme: Tamamen karnivordurlar. Erişkin ve larva böcekler, kabuklular, solucanlar, yumuşakçalar, küçük balıklar ve amfibiler tercihleridir (IUCN, 2010).

Tehditler: Botulizm ve kuş kolerasına karşı hassastırlar. Birçok bölgede yumurta koleksiyoncuları ve avcılar tarafından tehdit edilmektedirler. Besin olarak tüketildikleri bölgeler de mevcuttur (IUCN, 2010).

3.2.2. Takım: PELECANIFORMES (Kürekayaklı Kuşlar):

3.2.2.1. Familya: PHALACROCORACIDAE (Karabatakgiller):

720- *Phalacrocorax carbo* - Karabatak - Great Cormorant: (Şekil 3.4)

Tanımı: Bölgemizdeki en büyük koyu renkli deniz kuşudur. Boğaz ve yanakları beyaz olmakla beraber kesesi sarı ya da turuncumsudur. Üreme giysisinde tepesi ya da boynu beyazımsı ya da tamamen beyaz olur ve bögüründe beyazımsı bir leke belirir. Gencinin alt tarafı açık renkliyken karın kısmı kırçillı olabilmektedir. Boyu 80-100 cm, kanat açıklığı 130-160 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Dağılımlarındaki bölgelerde tekildirler. Ancak kuvvetli göç hareketleri gerçekleştirirler. Kuzey yarım küredeki türleri karışık türlerin kolonileri arasında üreyebilir. Temel beslenme alanlarında ve çeşitli boylardaki gruplar halinde uçuşları esnasında komünel davranış gösterirler. Sesi çok pes ve gırtlaktır (IUCN,2010).

Şekil 3.4 : Karabatak

Habitatı: Deniz kıyıları ve göllerde yaşarlar. Kayalıklarda, su içinde ya da suya yakın ağaçlarda büyük koloniler halinde yuva yaparlar. Denizlerde, korunaklı lagün, körfez vb'inde yaşarlar. Ayrıca tatlı, az tuzlu ya da sulu habitatlarda da yaşayabilirler. Ağaç, çalı ve kuru alanlara ihtiyaçları vardır bol vejetasyonlu, çok küçük ya da sığ ya da çok derin sulardan kaçınırlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Beslenmesinin büyük çoğunluğunu balıklar oluşturur. Bunun haricinde kabuklular, yumuşakçalar ve yavru kuşları tercih edebilir (IUCN, 2010).

Tehditler: Rüzgar tünelleri, akuakültür çalışmaları ve kuş gribi başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

820- *Phalacrocorax pygmeus* - Küçük Karabatak - Pygmy Cormorant: (Şekil 3.5)

Tanımı: Bölgemizdeki en küçük karabataktır. Yeşilbaştan küçüktür. Kısa gagası, yuvarlak başı, kalın boynu ve kuyruğunun uzunluğu ile kolaylıkla tanınır (Swensson v.d., 2009). Gözü siyahtır. Üreme giysisinde boyun ve başı kızılımsı, gövdesi ince beyaz çizgilidir. Kış sonunda başı ve boynu tamamen siyah gözlenebilir. Boyu 45-55 cm'dir (Heinzel v.d.,1995).

Davranışları: Tek ya da küçük gruplar halinde beslenir. Uçuşta ard arda kanat çırpma ve süzölmeler yapar (Heinzel v.d.,1995).

Şekil 3.5 : Küçük Karabatak

Habitatı: Tatlı su ve acı sularda, geniş sazlıkları tercih eder. Küçük göletlerde de görülebilir. Ağaçlarda ve sazlıklarda yuvalarlar (Porter v.d., 2009). Söğüt ağaçlarını tercih ederler.

Beslenme: Besinini büyük oranda 15 cm'ye kadar olan balıklar oluşturur (IUCN, 2010).

Tehditler: Tarım için açılan sulama kanalları sebebiyle değişen su seviyelerinden olumsuz etkilenirler. Rekreasyon ve ticari amaçlı avcılık başlıca tehditlerindendir. Habitatlarına zarar verilmesi özellikle kışlaklarında bu hayvanlar için sorunlar doğurur (IUCN,2010).

3.2.2.2. Familya: PELECANIDAE (Pelikangiller):

880- *Pelecanus onocrotalus* - Ak Pelikan - Great White Pelican: (Şekil 3.6.)

Tanımı: Üreme döneminde kaklık tepesi ve pembemsi beyaz giysisi ile tanınır. Kesesi ve göz derisi sarımsı yahut turuncu, bacakları ise kıvımsı ya da pembemsidir. Genç bireyler koyu kahverengidirler. 3-4 yılda erişkinliğe ulaşırlar (Porter v.d., 2009). Boyu 140-175 cm, kanat açıklığı 234-309 cm'dir (Heinzl v.d., 1995)

Şekil 3.6 : Ak Pelikan

Davranışları: Sesi gırtlaktır ve çok pestir. Genellikle yuva çevresinde ses duyulur (Heinzel v.d., 1995). Kuzey popülasyonları tamamen göçmendirlir. Diğer popülasyonlar tekil, yayılımcı ya da serbesttirler. Göç esnasında sabah ve akşamları genellikle beslenmek için dururlar (IUCN, 2010).

Habitatı: Tatlı ve acı göller, bataklıklar, sığ deniz kıyılarında koloniler şeklinde yuvalanırlar (Heinzel v.d., 1995). Bitkili, vejetasyonlu yerlerde yuva yaparlar. Yer avcılarından uzak yerlerde yuvalamayla tercih ederlerken diğer pelikanlara yakın olabilirler.

Beslenme: Pisivordurlar ve 300-600 gr'lık balıkları tercih ederler (IUCN, 2010).

Tehditler: Sulama sebebiyle habitat kaybı, iklim dalgalarından oluşan ani su seviyesi değişimleri, balıkçı ağları, göç esnasında elektrik tellerine takılarak birey kaybı, pestisit ve ağır metal kontaminasyonu ve yasal olmayan avlanma en temel tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.7 : Tepeli Pelikan

890- *Pelecanus crispus* - Tepeli Pelikan - Dalmatian Pelican: (Şekil 3.7)

Tanımı: Ak pelikandan iridir. Kirlili beyaz giysisi hiçbir zaman pembe olmaz. Üreme döneminde tepe tüyleri kıvrıktır. Gözleri sarı, kesesi turuncu, göz derisi mordur. Kanat altı kirlili beyazdır. Altta, kol örtüleri ve telekleri arasında açık renkli bir şerit belirgindir. Bacakları gridir. Boyu 140-175 cm, kanat açıklığı 284-292 cm'dir (Heinzel v.d., 1995). Ülkemiz için yerlidirler (IUCN, 2010).

Davranışları: Sesi ak pelikanı andırır (Heinzel v.d., 1995). Koloniler halinde ürerler (IUCN, 2010).

Habitatı: Yaşam alanı ak pelikan gibidir. Koloniler halinde balıkça zengin göl ve lagünlerde yuva yaparlar (Heinzel v.d., 1995). Genel olarak iç tatlı sularda bulunmakla beraber deltalarda da gözlemlenebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Beslenmeleri ak pelikan gibidir (Porter v.d., 2009). Pisivordurlar ve 300-600 gr'lık balıkları tercih ederler (IUCN, 2010).

Pelecanus crispus

range type

- native (resident)
- native (breeding)
- native (non breeding)
- reintroduced
- introduced
- uncertain origin
- possibly extinct
- extinct

- national boundaries
- subnational boundaries
- lakes, rivers, canals
- salt pans, intermittent rivers

data source:
BirdLife International, 2008

azimuthal equal area central point: 0°, 0°

map created 09/16/2008

0 2,560
kilometer

Şekil 3.8 : Tepeli Pelikanın Dağılım Haritası (Birdlife International, 2008)

Tehditler: 2004 yılında statüsü IUCN tarafından Vulnerable (Kırılgan) statüsüne yükseltilmiştir. Populasyonları azalma trendindedir (IUCN, 2010).

3.2.3. Takım: CICONIIFORMES (Leyleksiler)

3.2.3.1. Familya: ARDEIDAE (Balıkçılar):

Şekil 3.9 : Balaban

950- *Botaurus stellaris* - Balaban - Great Bittern (Şekil 3.9)

Tanımı: Kahverengi ve iri bir sazlık kuşudur (Hayman v.d., 2005) üst tarafı siyah desenlidir. Tepesi siyah, ağız kenarı turkuvazımsıdır. Çoğunlukla sazlıkların arkasına saklandığından seyrek görülürler. Daha çok duyulur. Yerde kambur dururken saklanmak için sazlıkların arasında durduğunda dimdiktir. Boyu 70-80 cm, kanat açıklığı 125-135 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Tek yuvalarlar ancak erkekler çok eşlidir. Açık bir alanda 5 kadar farklı dişi ile çiftleşebilirler (IUCN, 2010). Savunma durumunda yere çökerek gagasını kaldırır ve kanatlarını açar. Pes bir ötüşü vardır. Şişe ağzını üfleyince çıkan uğuldama ya da sis düdüğüne benzer ve uzaktan “hu-phuu” şeklinde duyulabilir. Uçuş sesi ise “kıuau” ya da “kıuaa” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Habitat tercihleri oldukça kısıtlıdır. Tuzlu sulardan kaçınırlar. Tatlı ve az acı sularda boldurlar. Genellikle sazlıkların arasında bulunurlar (Porter v.d., 2009). Tekli yuvalamalarına rağmen 100 hektar alanda 2-100 yuva kadar görülebilir (IUCN, 2010).

Beslenme: Beslenmesi bulunduğu yere ve mevsime göre farklılık gösterebilir. Ancak büyük çoğunlukla balıkları tercih ederler. Bunun haricinde amfibiler, bazı böcekler ve yılanları da tercih ederler (IUCN, 2010).

Tehditler: Çoğunlukla habitatları olan kamışlıkların yok edilmesi ile yaşam alanları daralmaktadır. Üreme dönemlerinde insanlar tarafından yuvaları tehdit edilmektedir. Yüksek sesli rekreasyonel kullanım ve su sporları varlıklarını tehdit eder. Ötrofikasyon başlıca tehditlerindendir (IUCN, 2010).

Şekil 3.10 : Küçük Balaban

970- *Ixobrychus minutus* - Küçük Balaban - Little Bittern: (Şekil 3.10)

Tanımı: bölgemizde bulunan en küçük balıkcıdır. Erkeğinin beyaz kanat örtüleri ve siyah üst tarafı bulunur. Dişisi daha soluk ve kahverengidir. Alt tarafı çizgilidir. Genci genel olarak çizgilidir. Boyu 33-38 cm, kanat açıklığı 52-58 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sazların arasında gizlenmek için kıpırdamadan dimdik durur. Sazlara tırmanabilir. Balaban gibi tehlike duruşuna geçebilir. Ötüsü tek heceli bir havlamadır. Uçuş sesi “kuer”, uyarı sesi “gak” ya da “gat” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Yoğun bitki örtüsü bulunan bataklıklar ve tatlı sularda yaşayabilir. (Heinzel) Kamış, sazlık ve söğütleri tercih eder. Islak alanları, pirinç tarlalarını da tercih edebilir. Açık sulara yakın saz yataklarında yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Beslenmesi bölge ve mevsime göre değişiklik gösterir. İnsektivordur. Akuatik erişkin ve larva böcekleri, çekirgeler ana besinlerini oluştururken, yılanlar, yumuşakçalar, kabuklular, küçük balık, kurbağa ve kuşları da yiyebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat parçalanması ve kaybı, kirlilik, hidrolojik rejim değişimleri, kuraklık en temel tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.11 : Gece Balıkcılı

1010- *Nycticorax nycticorax* - Gece Balıkçılı - Black-crowned Night-heron: (Şekil 3.11)

Tanımı: Beyaz, gri ve siyah renkli olup tıknazlığı ve kambur duruşuyla boynunu saklar. Tepesi ve sırtı siyah, tepesinden çıkan süs tüyleri uzun ve beyazdır. Genci balabana oldukça benzer ve kahverengi üzerine beyaz beneklidir. Ergeni beneksizdir ve soluk kahverengidir. Boyu 58-65 cm, kanat açıklığı 105-112 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşta geniş gri kanatları ile siyah sırtı zıtlık oluşturur. Hızlı kanat çırpar ve sürüleri sıralı uçar. Çoğunlukla gececil olup alacakaranlıkta uçabilirler. Ancak üreme dönemlerinde gündüz beslenmeleri de gözlemlenmiştir. Gündüz sık ağaç dalları ve bitki örtüsünde dinlenirken görülür. Özgün sesi vıraklamayı andıran bir "kvak"tır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Çevresinde yoğun bitki örtüsü bulunan bataklıklar, sazlıklar, göller ve nehirlerde bulunurlar. Göç süresinde kuru çimlikler ve denizel kıyılarda da görülebilirler. Kamışlar ve vejetasyonla yuva yaparlar. Aynı ağaçta 20 farklı tür ile yaşayabilir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Beslenmesi Akuatik erişkin ve larva böcekleri, çekirgeler ana besinlerini oluştururken, yılanlar, yumuşakçalar, kabuklular, balık da yiyebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Sulama sebepli habitat kaybı, iklim dalgalarından oluşan ani su seviyesi değişimleri, petrol kontaminasyonu ve kuş gribi temel tehditleridir (IUCN, 2010).

1080- *Ardeola ralloides* - Alaca Balıkçıl - Squacco Heron: (Şekil 3.12)

Tanımı: Küçük ve tıknazdır. Karnı ve kanatları beyazdır. Gövdesi kirli turuncudur. Tepe tüyleri uzun ve siyah-beyazdır. Gözü sarı, yüz derisi ve gaga dibi mavi, bacakları parlak kırmızıdır. Yerdeyken boz renkliymiş gibi gözükmesine rağmen uçuşta oldukça beyazdır. Üreme dışında rengi kahverengimsileşir. Gagası ve bacakları sarı olur. Genci daha kırçılıdır. Boyu 44-47 cm, kanat açıklığı 80-92 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi tizdir ve "kırır" şeklindedir. Tek ya da karışık türlerden oluşan koloniler arasında yaşayabilirler. Ancak tek ya da 2-5 bireylik koloniler halinde beslenirler. Alacakaranlıkta ve günün büyük bir çoğunluğunda beslenebilirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Bol vejetasyonlu daimi ya da geçici sulakalanları tercih ederler. Bataklıklar ve çamurlu nehirler boyunca yaşarlar. Genellikle diğer balıkçılarla beraber koloniler halinde ağaçlarda yuva yaptıkları görülmektedir (Heinzel v.d.,1995). Saz yataklarına 2-3 metre yakınlıkta, iyi tasarlanmış yuvalarda yuvalanırlar (IUCN, 2010).

Şekil 3.12 : Alaca Balıkçıl

Beslenme: Büyük çoğunlukla larval böceklerle beslenmelerine rağmen 10 cm'ye kadar olan balık, amfibi, çekirge, yumuşakça, kabuklu vb. ile beslenebilirler (IUCN,2010).

Tehditler: En büyük tehditleri doğal ya da insan yapımı sulakalan habitatlarının kaybı ve yasal olmayan avlanmadır (IUCN, 2010).

1110- *Bubulcus ibis* - Sığır Balıkçılı - Cattle Egret: (Şekil 3.13)

Tanımı: Küçük akbalıkçılıla kıyasla daha küçük ve tıknazdır. Gagası sarımsı, turuncumsu kırmızıdır, kısa boynu ve sarkık gerdanı bulunur (Swensson v.d., 2009). Yüz derisi sarımsı, bacakları koyu yeşil, ayak tabanları ise sarımsıdır. Üreme giysisinde tepesi, göğsünün ortası ve sırtı kirli turuncumsudur (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.13 : Sığır Balıkçılı

Davranışları: Boynunu çoğunlukla gövdesine çeker (Porter, 2009). Çoğunlukla çayırlarda otlayan hayvanların yanında beslendiğinden bu adı almıştır. Dağılım alanı kuzeye doğru genişlemektedir (Heinzel v.d., 1995). Gündüz beslenirler ve yerel evcil hayvanlarla yakın yaşarlar (IUCN, 2010).

Habitatı: Açık çayırlıklarda, büyükbaş hayvan çiftliklerinin yakınlarında, tatlısu bataklıklarında, yarı kurak açıklıklarda, pirinç tarlaları ve yapay sulak alan bünyelerinde bulunurlar. Mangrovlar, çalılıklar, sulak alana 20 mt'ye kadar olan mesafelerdeki kamışlıklarda yuvalanırlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Öncelikli olarak Lepidoptera, Hemiptera, çekirgeler gibi insecta ile beslenir. Balıklar, yılanlar, kertenkeleler, yumuşakçalar, kabuklular vb ile de beslenebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: İnsan etkinliklerine yakın yaşadıklarından insanlar tarafından rahatsız edilmektedirler. En önemli tehditleri pestisit toksisitesidir (IUCN, 2010).

Şekil 3.14 : Küçük Ak Balıkçıl

1190- *Egretta garzetta* - Küçük Ak Balıkçıl - Little Egret: (Şekil 3.14.)

Tanımı: Zarif bir balıkçıldır. Gagası ve bacakları siyah, ayakları ise sarıdır. Gencinin gagası kahverengimsidir. Uçuşta sarı ayakları barizdir (Swensson v.d., 2009). Üreme giysisinde bir çift telsi tüy ve yanı sıra göğüs ve sırtta uzun süs tüyleri vardır. Yüz derisi mavimsi griden turuncuya dönüşür. Boyu 55-65 cm, kanat açıklığı 88-95 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yuvadaki sesi sert bir havlamadır (Heinzel v.d., 1995). Bütün bireyleri üreme sonrası yayılmacı davranış sergilerler. Üreme zamanı bölgeden bölgeye değişmekle birlikte Kuzey Yarımküre'de bahar-yaz ayları arasındadır. Üreme dönemi haricinde tek ya da serbest sürüler halinde görülürler. Üreme döneminde beslenmek için 7-13 km uzağa gidebilirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Bataklıklar, sığ iç sular ve deniz kıyısında yaşar ve su içindeki ya da yakınındaki ağaçlara yuva yapar (Heinzel v.d., 1995). Tercihen 10-15 cm derinlikteki tatlı, az acı ya da tuzlu sulakalanlarda bulunurlar. Oksijen seviyesinin günlük, mevsimlik ya da yıllık değiştiği ve bu sayede balıkların yüzeyde bulunduğu sulakalanları severler. Mangrov, sazlık ve çalılıklarda bulunurlar ve üreme döneminde 1-4 m kadar mesafede farklı türlerle bulunabilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Fırsatçı beslenir. 20 gr'dan ve 10 cm'den küçük balıkları avlar. Akuatik ve karasal böcekler, yumuşakçalar, amfibiler, solucanlar vd. besinlerini oluşturur (IUCN, 2010).

Tehditler: Sulak alan degradasyonu ve tarımsal kullanımla su kaybı, tarımsal ve evsel kirleticiler ve kuş gribine karşı hassastırlar (IUCN, 2010).

1210- *Casmerodius albus* - Büyük Ak Balıkçıl - Great Egret: (Şekil 3.15)

Tanımı: Boyu gri balıkçıla yakın, en büyük akbalıkçıldır. Üreme giysisinde başında süs tüyleri bulunmaz ve sırtından kuyruğuna kadar ince tüyler uzanır. Yüz derisi parlak yeşil, gagası sarı, bacakları ise kahverengidir. Uçuşta yavaş kanat çırpır. Siyah ayakları ve büyüklüğü ile küçük akbalıkçıldan bariz farklıdır. Boyu 85-102 cm, kanat açıklığı 140-170 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Bütün populasyonları üreme sonrası göç hareketleri gösterir. Üreme sezonu coğrafi olarak varyasyon göstermesine rağmen ılıman yörelerde üreyenler nisan-temmuz arasında ürerler. Kalabalık koloniler halinde üredikleri görülse de bazı populasyonlar tek ya da küçük koloniler halinde üremeyi tercih ederler. Gündüz beslenirler. Alacakaranlıkta ve güneş batarken de beslenebilirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.15 : Büyük Ak Balıkçıl

Habitatı: Tatlı ya da acı sığ sularda yaşar ve geniş sazlıklarda yuvalanır (Swensson v.d., 2009). Her türlü iç ve kıyı sulak alanlarında bulunurlar. Tuzlu göllerin sığ kıyılarında, iç suların kıyılarında, saz adalarında, artıma tesislerinin yakınlarında, nehirler boyunca bulunabilirler. Su kenarındaki ağaçlara, vejetasyonla kaplı kamış vb. yakınlarına yuva yaparlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Akuatik habitatlarda balıklar, amfibiler, yılanlar, akuatik böcekler ve kabuklular ile beslenir. Daha kuru ortamlarda yılar, kertenkele, küçük kuşlar ve memelileri tercih eder (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat parçalanması ve kaybı başlıca tehditlerdendir. Sulama, otlama, temizleme, yakma, artan tuzlama, taban suyu çekimi, ektozik bitkilerin istilası gibi tehditlerden olumsuz etkilenirler (IUCN, 2010).

1220. *Ardea cinerea*- Gri Balıkçıl- Grey Heron: (Şekil 3.16)

Tanımı: En yaygın balıkçıldır. Üst tarafı gri, başı ve boyun kısmı beyaz, başının her iki yanındaki süs tüyleri siyahtır. Gençlerinin alını ve tepe kısmı koyu renklidir ve süs tüyleri görülmez. Uçuşta kanat telekleri siyah, kanat örtüleri gri ve kanat altı koyu gridir (Swensson v.d., 2009). Gagası üreme döneminde kısa bir süre sarımsı turuncu olur. Boyu 90-98 cm, kanat açıklığı 175-195 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.16 : Gri Balıkçıl

Davranışları: Uçuşu yavaştır, kanat çırpışı ağırdır ve uçuşta kanatları m şeklinde görülür. Tipik sesi “Kraank” şeklinde sert bir çığlıktır (Heinzel v.d., 1995). Avrupa’da karışık koloniler içinde yüzlerce ya da binlerce çift halinde üreyebilirler. Besin bol olduğunda tek beslenir ancak beslenme alanları kısıtlı olduğunda işbirliğiyle beslendikleri görülmektedir. Bütün gün beslenebilirler. Gün ve gecelerin orta saatlerinde ağaçlarda bulunurlar. Alacakaranlıkta ve güneş batarken en aktiftirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Bataklıklar, sığ tatlı sular ve deniz kenarlarında beslenir. Genellikle ağaç üstlerinde, seyrek otluklu sazlıklarda, yarlarda yuvalanırlar. Kaynaklar, sığ sular, sulama alanları, pirinç tarlalarında görülebilir. 50m’ye kadar olan ağaçlarda yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Besinlerin büyük çoğunluğunu balıklar oluşturur. 10-25 cm’ye kadar olan yılan balıkları, amfibiler, yengeçler, kabuklular, yumuşakçalar, akuatik böcekler, yılanlar, bazı küçük kuşlar ve küçük kemirgenlerle beslenirler. (IUCN, 2010).

Tehditler: Balık çiftliklerinden beslendiklerinden ötürü balıkçılar tarafından öldürülmektedirler. Ayrıca yuvaladıkları ağaçların kereste amacıyla kesilmesi de en önemli tehditlerindendir. Ayrıca kuş gribi ve gıda zehirlenmesine karşı da oldukça hassastırlar (IUCN, 2010).

Şekil 3.17 : Erguvani Balıkçıl

1240. *Ardea purpurea* - Erguvani Balıkçıl - Purple Heron: (Şekil 3.17)

Tanımı: Gri balıkçıldan daha küçük ve koyu renklidir. Boynu ve gagası daha ince ve zariftir. (Kirwan, 2008). Tepesi ve karnı siyah, boynu çizgili siyah, karnı kestane rengidir. Genç ve ergen formları açık kahverengidir. Erişkin giysisine gelmesi 5 yıl kadar sürer. Boyu 78-90 cm', kanat açıklığı 120-150 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Uçuşu gri balıkçıla kıyasla daha hızlıdır. Uçuşta boynu daha kıvrık, kanat üstü daha koyudur. Uçuş esnasında gagasını hafifçe bükerek ve arka parmaklarını yukarıya doğru kalkık tutar. Genellikle sazlıkların arasında gizlenmeyi tercih eder (Heinzel, 1995). En fazla 50 birey ile aynı alanda yuvalarlar ve en fazla 1000 bireylik koloniler halinde görülürler. Genelde alacakaranlıkta beslenirler ancak diurnal da beslenebilirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Sığ tatlı sularda yaşar, sazlıklarda yuva yapar (Kirwan, 2008). En fazla 1800 m'ye kadar olan sulak alanlarda bulunurlar. Akışkan, bol vejetasyonlu kanallar, acı sular ve tatlı suları tercih ederler. Üreme alanları saz kökleri ve kamışlarıdır. 3-5 m'ye kadar olan mangrovlar ve 35m'ye kadar olan ağaçlarda da yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: 5-10 cm büyüklüğündeki balıklar temel besinini oluşturur (Nadiren 55 cm'ye kadar). Ayrıca semenderler, kurbağalar, böcekler, kabuklular, yılanlar ve yumuşakçalarla da beslenirler. Bunun yanı sıra küçük kuşlar ve memelilerle de beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En büyük tehditleri sazlık alan kayıplarıdır. Ayrıca tarım alanlarının doğal habitatlarını tehdit etmesi, yanlış su yönetim politikaları ve saz kesimidir (IUCN, 2010).

3.2.3.2. Familya: CICONIIDAE (Leylekgiller):

1310. *Ciconia nigra* -Kara Leylek - Black Stork: (Şekil 3.18)

Tanımı: Beyaz karnı ve kuyruk altı dışında tümüyle siyahtır. Ancak yakından bakıldığında tüylerinin parlak yeşil ve mor olduğu fark edilebilir (Heinzel, 1995). Gençlerinin gövdesi daha kahverengidir (Swensson, 2009). Boyu 95-100 cm, kanat açıklığı 145-155 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Tamamı göçmendir. Göçte tek ya da küçük gruplarla bulunabilir ya da leylek sürülerine katılabilir. Göç sırasında açık arazide bulunur. Leyleğe göre daha seslidir. "Hii lii hii lii". Leyleğe göre çok daha ürkektir (Heinzel, 1995).

Habitatı: Yaşlı ormanlarda ve kayalıklarda yuva yapar. Çevredeki bataklık ve su kenarlarında beslenir (Heinzel, 1995).

Deniz seviyesinden 2000-2500 m'ye kadar bulunabilirler. Sığ nehirler, çayırıklar, yoğun ormanlarda beslenirler. Yuvalama alanları büyük orman ağaçlarının 4-25 m'ye kadar olan yüksekliklerindedir. Tekil yuvalarlar. Başka kuşların yuvalarını da kullanabilirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.18 : Kara Leylek

Beslenme: Genellikle balıkçılardır. Ancak amfibiler, böcekler, küçük memeliler ve yılanlarla da beslenebilir. Nadiren diğer kuş sürülerine karışsa da genellikle leylek sürüleri içerisinde gözlenebilirler. Ancak genel olarak *Ciconia ciconia* 'dan sonra göç bölgelerine ulaşırlar. (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat parçalanması, sulama ve elektrik için göllerin kullanılması, rüzgar santralleri ve elektrik dağıtım ünitelerine çarparak ölme, ormansızlaşma, tarımsal zehirlenme, çölleşme, ötrofikasyon ve kirlilik en büyük tehditleridir. Ayrıca Avrupa'da avcılık baskısı altındadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.19 : Leylek

1340. *Ciconia ciconia* - Leylek – White Stork: (Şekil 3.19)

Tanımı: Gagası ve bacakları kırmızıdır. Gövdesi beyaz, kanat telekleri siyahtır (Porter, 2009). Uçuşta siyah-beyaz kanatları, kısa kuyruğu ve uzun bacakları ile kolaylıkla tanınır. Gencinin gagası daha siyahımsı ve kısadır. Boyu 100-115 cm, kanat açıklığı 155-165 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Sessiz bir kuştur. Kur esnasında yuvasında gaga takırtıları ve tıslamalar duyulur. Kışı Afrika'da geçirir. Termal yükselme ile göç hareketi yaparlar. Bireysel ya da 10-50 bireye kadar olan gruplarla beslenebilir. Gündüz beslenirler ve geceleri ağaçlarında koloniyal olarak tünerler (IUCN, 2010).

Habitatı: Sulak tarım alanlarında ve çevresinde çatılar, direkler ve ağaçların üstünde yaşarlar (Heinzel, 1995). Çok soğuk olmayan açık alanlarda bulunabilirler. Üreme dönemlerinde çayrıklıklar ve sulak alanları tercih ederler. Yuva alanları 30 m'ye kadar olan ağaçlar, çatılar gibi yerlerdir (IUCN, 2010).

Beslenme: Karnivordurlar ve değişken ancak fırsatçı bir diyetleri vardır. Küçük memelileri, büyük böcekleri, amfibileri, yılanları, kertenkeleleri, solucanları, yumurta ve balıkları tercih ederler (IUCN, 2010):

Tehditler: Aşırı pestisit kullanımı, sportif ve besin amaçlı avlanması, habitat parçalanması, sulama ve elektrik için göllerin kullanılması, ormansızlaşma, tarımsal zehirlenme, çölleşme ve kirlilik en büyük tehditleridir. Ayrıca Avrupa’da avcılık baskısı altındadır (IUCN, 2010).

3.2.3.3. **Familya: THERESKIONITHIDAE (Kelaynakgiller):**

1360. *Plegadis falcinellus* - Çeltikçi – Glossy Ibis: (Şekil 3.20)

Tanımı: Koyu renkli ve kıvrık gagalı bşr su kuşudur. Hızlı kanat çırpması, aralıklarla süzülmesi ile uçuşta kolayca tanınır (Heinzel, 1995). Uzun sıralar oluşturan sürüleri vardır. Uzaktan siyah görünmesine rağmen, mor ışıltılı kahverengi bir giysisi vardır. Bacakları yeşilimsi kahverengidir. Boyu 55-65 cm, kanat açıklığı 80-95 cm’dir (Heinzel, 1995).

Şekil 3.20 : Çeltikçi

Davranışları: Sesi keskin ve güçlü bir vıraklamadır. Kaşıkçıyla aynı yaşama alanında bulunur. Karabataklar, balıkçılar ve kaşıkçılarla karışık koloniler yaparlar (Heinzel, 1995). Bütün popülasyonları üreme sonrası göç davranışı gösterir. Geceleri geniş gruplara yakın bulunur (IUCN, 2010).

Habitatı: Oldukça sığ sularda beslenirler ve tatlı ve acı sularda uzun yoğun vejetasyon içinde yuvalarlar. Nehir ve göllerin kenarlarındaki çalılıkları tercih ederler. Deltalar, tuz çalılıkları gibi yerlerde daha az bulunurlar. Geceleme alanları kıydan oldukça uzak ağaçlıklar olabilir (IUCN, 2010).

Beslenme: Ortamda bulunan besine göre beslenmeleri değişkenlik gösterir. Daha çok böcekler, kabuklular, yumuşakçalar, bazen de balıklar, kurbağalar, küçük yılanlar ve yuvadaki kuşlarla beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat kaybı, artan tuzluluk, ekzotik bitkilerin istilası, lokal avlanmalar, rahatsız etmeler ve pestisitler, kuş gribi genel tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3. 21 : Kaşıkçı

1440. *Platalea leucorodia* - Kaşıkçı – Eurasian Spoonbill: (Şekil 3.21)

Tanımı: Geniş, yassı ve ucu kaşık şeklinde bir gagası vardır. Uzaktan büyük bir ak balıkçıla benzer. Siyah gagası ve bacakları vardır (Swensson, 2009). Üreme giysisinde boynunun alt tarafı sarıdır ve tepesinde uzun tüyleri vardır. Gençlerinin gagası ve ayakları pembesidir. Gençleri uçuşta siyah kanat ucuyla erişkininden ayrılırlar. Boyu 80-90 cm, kanat açıklığı 115-130 cm'dir (Heinzel, 2010).

Davranışları: Genellikle sessizdir, yuva yakınında hırıltılı sesler çıkarır. Ülkemiz populasyonları göçmendir. Üremediği dönemlerde tek ya da 100 bireylere kadar olan gruplar halinde beslenirler. Sabah ve akşam aktiftirler. Beslenme alanlarından 15 km uzaklıklarda geceleyebilirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Sığ göller, sazlıklar ve lagünlerde yaşarlar (Porter, 2009). Ağaçlar, çalılıklar ve sazlıklarda yuvalanırlar (Heinzel, 1995). Sığ alanlar tercihleridir. Kumlu, killu tabanları tercih ederlerken kayalıklı tabanlardan kaçınırlar. Kışın deltalar gibi denizel habitatlarda da görülebilirler. Yuvaları kamışlardan ve vejetasyondan oluşan düzlük adalardır. Ayrıca bol vejetasyonlu ortamları da tercih ederler(IUCN, 2010).

Beslenme: Besinlerinin büyük miktarını sucul böcekler oluşturur. Ayrıca yumuşakçalar, kabuklular, solucanlar, kaplumbağalar ve 10-15 cm'ye kadar olan balıklarla da beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Sazlıkların yok edilmesi ve habitat kaybı temel tehditleridir. Aşırı balık avlanması ve kuş gripi de türü tehdit eder (IUCN, 2010).

3.2.4. Takım: ANSERIFORMES (Kazılar)

3.2.4.1. Familya: ANATIDAE (Ördekgiller):

1590. *Anser albifrons* - Sakarca - Greater White-Fronted Goose: (Şekil 3.22)

Tanımı: Gri renkli bir kazdır. Alnında geniş bir beyazlık, karnında enine siyah şeritler vardır. Gagası pembesi, ayakları turuncudur. Genci düz gri-kahverengidir. Alnında beyazlık bulunmaz. Genci koyu renkli başı, boynu ve pembe gagasıyla tarla kazından ayrılır. Avcılar arasında karakaz olarak bilinir. Boyu 65-78 cm, kanat açıklığı 130-165 cm'dir (Heinzel, 1995).

Şekil 3.22 : Sakarca

Davranışları: Sesi diğer kazlardan daha incedir. “kau-yau” ve “kau-lyau” şeklindedir (Heinzel, 1995). Birçok kışlama ve üreme yerleri olmasının haricinde tamamen göçmendirler. Geç mayıstan erken hazirana kadar çift ya da küçük gruplar halinde ürerler. Üremenin ardından 30’dan az bireyle üreme sonrası tüy dökme periyoduna girerler. Üreme döneminin haricinde kalabalık olmayı severler. Yuvalama alanlarından 20 km uzağa gittikleri bilinmekle beraber beslenmek için uygun uzaklıkları 4 km civarındadır (IUCN, 2010).

Habitatı: Tundra bataklıklarında açıklıklarda ürer, kışın tarlalarda beslenir (Heinzel,1995). Yuva için kuru, eğimli, kumlu, killi alanları tercih ederler (IUCN, 2010).

Beslenme: Herbivordurlar. Kökler, yapraklar, tohumlar, meyveler, karasal otlar vb. ile beslenirler. Kışları patates ve tahıl ile de beslenebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En büyük tehditleri avcılıktır. Üreme dönemlerinde rahatsız edilme, pestisitler ve kuş gribine karşı oldukça hassastırlar. Habitat parçalanması da ciddi sorunlarından (IUCN, 2010).

Şekil 3.23 : Boz Kaz

1610. *Anser anser* - Boz Kaz - Greylag Goose: (Şekil 3.23)

Tanımı: Bölgedeki en büyük gri kazdır ve evcil kazın atasıdır. Hareketleri ağırdır ve kanatlarını oldukça yavaş çırpar. Başiridir ve boynu kalındır. Bacakları ve gagası pembedir. Karnında enine siyah çizgi olabilir. Uçuşta açık renkli kanat örtüsüyle diğer kazlardan ayrılır. Boyu 75-90 cm, kanat açıklığı 147-180 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Sesi evcil kaz gibidir. Uçuşta güçlü bir “eeng-ang-ang” şeklindedir (Heinzel, 1995). Tamamen göçmendirler. Daimi popülasyonlarında genel olarak tektirler. Nisan ve mayıs arasında ürerler. Göçün ardından uçuşsuz tüy değişirme periyoduna girerler. Özellikle sabah ve akşam beslenirler, diurnaldırlar. Geceleri ve gün ortasında hareketsizdirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Bataklıklar, turbalıklar ya da tatlı su kenarlarında yuva yapar (Heinzel, 1995). Üreme dönemlerinde açık çayırlıkların çevrelediği sulak alanlarda bulunurlar. Arktik tundra, deniz seviyesinden 2300 m'ye kadar olan yarı çöl alanlar ve steplerde bulunurlar. Üreme haricinde açık alanlarda, tarım arazilerinde bulunurlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Herbivordurlar. Kökler, yapraklar, tohumlar, meyveler, karasal otlar vb. ile beslenirler. Kışları patates ve tahıl ile de beslenebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En büyük tehditleri avcılıktır. Üreme dönemlerinde rahatsız edilme, pestisitler ve kuş gribine karşı oldukça hassastırlar. Habitat parçalanması da ciddi sorunlarından (IUCN, 2010).

1710. *Tadorna ferruginea* - Angıt - Ruddy Shelduck: (Şekil 3.24)

Tanımı: Kazı andıran büyük bir ördektir. Gövdesi koyu kızılımsı kahverengi, kuyruğu ise siyahtır. Başı gövdesinden açık renklidir ve erkeğinin boynunda siyah, ince bir halkası vardır (Porter, 2009). Gagası ve bacakları siyahtır. Dışisinde ve gencinin göz çevresinde beyazlık bulunur. Uçuşta üstten ve alttan kontrast oluşturan beyaz kanat örtüleri ile siyah telekleri belirgindir. Boyu 61-67 cm, kanat açıklığı 134-154 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Sesi genizden ve hüzünlüdür. Kazı andırır ve “aang, aang” şeklindedir (Heinzel, 1995). Üreme döneminde çiftler halinde görülürler. Ancak küçük yuvalama grupları da oluşturabilirler. Ülkemizde bir alanla 10000'den fazla bireylik gruplar halinde bulunabilirler ancak bu parçalı gruplar halindedir ve nehir kıyıları için karakteristiktir. Üremenin ardından uçuşsuz bir tüy değiştirme dönemine girerler. Bu tür çoğunlukla gececidir (IUCN, 2010).

Şekil 3. 24 : Angıt

Habitatı: Küçük göl ve derelerin çevresindeki kayalık arazilerde, çoğu kez sudan uzakta yuva yapar, bozkır, çöl ve dağlarda da bulunabilir (Heinzel, 1995). Tuzlu, tatlı, acı göllerin kıyılarında bulunurlar. Açık stepler, yüksek platolar, dağlık bölgelerde (Himalayalar'da 5000 m'yi bulur) bulunabilirler. diğer Anatidae üyelerine göre dündenmek için daha az suya bağımlı olsalar da üreme döneminde daha uzakta bulunabilirler. sık vejetasyonlu, yüksek ağaçlıklı yerlerden kaçınırlar ve deniz kıyılarında görülmezler (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivordurlar. Çoğunlukla yeşil bitki kökleri, karasal vejetasyonun tohumları, akuatik ya da karasal böcekler, tarımsal besinler, bazı kabuklular, küçük balık, amfibi ve solucanlarla beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Avcılık en büyük tehditleridir. Asya'nın büyük çoğunluğunda korunmakta olmalarına rağmen, ülkemizde avcılık en ciddi tehditleridir. Sulama vb. sebeplerle sulak alanların tahribatı, tarımsal gelişim, kirlilik, pestisitler, aşırı otlatma, ekzotik balıklarla girilen besin rekabeti ve kuş gribi ciddi tehditleridir (IUCN, 2010).

1790. *Anas penelope* - Fiyu – Eurasian Wigeon: (Şekil 3.25)

Tanımı: Gagası kısa, alnı diktir. Kuyruğu belirgin bir şekilde sivridir ve karnı beyazdır. Erkek bireylerin alnı ve kafasının tepe kısmının önü sarımsı iken başı ve boynu kıızıdır. Beyaz kanat örtüleri uçuşta belirirken yüzerken yatay bir çizgi olarak fark edilir. Genç erkeklerin kanat örtüleri daha koyu renkli olabilir. Dişisi daha zarif ve küçüktür. Koyu kızıl kahve ve gri renkli iki dona sahiptir. Genci dişiyi andırsa da daha donuk renkliliğiyle ayrılır. Boyu 45-51 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Erkeğinin sesi uzaktan ismini andıran “fi-yuuu” şeklinde bir ısıktır. Dişinin sesi mırıldama şeklindedir (Porter, 2009). Sürüler halinde ve oldukça hızlı uçarlar (Heinzel, 1995). Çok büyük ölçüde göçmendirler. Soğuk kış koşullarına göre değişken bir göç yapısına sahiptirler. Üreme bölgelerini geç yazda (eylül) terk ederek ekim, kasım civarında Avrupa ve Asya'daki kışlama alanlarına göçerler. Mart, nisan dolaylarına kışlama alanlarını terk ederler (IUCN, 2010). Hem dişileri hem de erkekleri üremeyi takiben uçuşsuz bir tüy değişim dönemine girerler (Kirwan, 2008). Üreme sezonu boyunca da yayılımcıdır ve çiftler ya da küçük gruplar halinde yuvalarlar. Tümüyle gündüzcül beslenirler ancak nadiren lokal koşullara bağlı olarak gece beslendikleri gözlenebilir (IUCN, 2010).

Habitatı: Tundrada tatlısu kenarı ve bataklıklarda yuvalarlar. Kışın göller, barajlar, lagünler ve sığ deniz kıyısında bulunurlar (Heinzel, 1995). Sığ sazlıklar, bol bitkili sığ göller ve yavaş akan nehirlerde ürerler. Ormanlardan ve hızlı akan nehirlerden bu dönemde kaçınırlar. Nadiren açık ormanlar ve tarım alanlarında görülebilirler. Üreme dönemi dışında tuzlu bataklıklar, deniz kıyıları, göller vb. tercih ederler (IUCN, 2010).

Şekil 3. 25 : Fiyu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Beslenme: Vejeteryandırlar ve bitki kökleri, yapraklar, tohumlar, yaprakları tercih ederler. Algleri de tüketebilirler, hayvansal gıdaların çok nadir alındığı ya da bitki üzerinde beslenirken yanlışlıkla alındığı görülmüştür (IUCN, 2010).

Tehditler: Rekreatyonal aktivitelere karşı hassastırlar. Kirlilik, petrol atıkları, sulak alanların drenajı, çamur çıkarılması, değişen sulakalan kullanımı, saz yakımı ve kuş gribi başlıca tehditleridir. Gübreden zehirlenme ve avcılık faaliyetleri de türün devamlılığını tehdit altına almaktadır (IUCN, 2010).

1820. *Anas strepera*- Boz Ördek– Gadwall: (Şekil 3.26)

Tanımı: Erkeği gri renkli olup kanat örtüleri kestane kızılı, kuyruk örtüleri siyahtır. Dişisi gri bir dişi yeşilbaşa benzer ve karıştırılabilir. Gagası yeşilbaşa göre daha kısa ve ince iken, erkeğinin gagası gri, dışındaki koyu boz, gaga yanları sarımsı ve gencinin gagası ise açık sarıdır. Alın daha dik olup uçuşta siyah beyaz aynası ve beyaz karnı ile belirgindir. Boyu 45-56 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Erkeğin sesi pes bir geniz sesidir ve “hnek” şeklindeyken dişinin vaklaması yeşilbaşa göre daha tizdir (Heinzel, 1995). Sıkı bir göçmenler (Swensson, 2009). Buna rağmen düzenli olarak kullandıkları bölgelerde çoğunlukla tekildirler (IUCN, 2010). Erken temmuzda (Dişi ve gençlerden 1 ay önce) üreme alanlarını terk eden erkekler anahtar sulara yerleşerek 4 hafta süren bir uçuşsuz tüy dökme periyoduna girerler. Dönüş göçü Mart-Nisan arasındadır. Tek ya da küçük gruplar halinde beslenirken tüy dökme ve geçiş dönemlerinde kalabalık gruplar halindedirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.26 : Boz Ördek (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Verimli tatlı, acı göller ve bataklıklarda yuvalarlar (Heinzel, 1995). Ötrofik alanlar ve açık alçak çayırlıklarda, küçük göletler, kanallar ve kaynaklarda da bulunabilirler. Çiftleşmenin ardından dişiler kalın yapraklar, çalılıklar, sazlıklardan oluşan kuluçkalarını 1-2 km kadar uzaklıktaki derin saz ve çalılıklara taşıyabilir. Nadiren dalyanlarda, deniz kıyılarında görülebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Baskın olarak herbivordurlar (Swensson, 2009). Besinlerini tohumlar, yapraklar, kökler, akuatik bitkilerin (Suya batır ya da su yüzündeki) kökleri, çimenler ve *Chara spp.* gibi bitkiler oluşturur. Bunlara ilaveten, nadiren kışları küçük böcekler, yumuşakçalar, amfibiler, amfibi yumurtaları ve küçük balıklar gibi hayvansal besinler de alabilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Kirlilik, sulak alanların genişleyen rekreasyonel kullanımı, yuvada tilki, çakal, saz kedisi vb. tarafından predasyonu, kuş gribi, rekreasyonel ve tüketimsel amaçlarla avlanmaları en temel tehditlerindedir (IUCN, 2010).

1840. *Anas crecca*- Çamurcun– Common Teal (Şekil 3.27)

Tanımı: Bölgemizde üreyen en küçük ördek olup hızlı ve kalabalık uçuş sürülerine sahiptirler (Hayman, 2005). Kumkuşları gibi manevra yaparlar. Erkeklerin başı kızılımsı kahvedir ve gözünün gerisinden başlayan açık renk ince bir çizgiyle çevrili geniş yeşil bir alana sahiptirler (Heinzel, 1995). Suda dinlenme esnasında kanadındaki yatay çizgisi kuyruk altındaki sarımsı lekeden ayrılır. Dişisi yeşilbaşın bir minyatürü gibidir. Yeşil siyah aynası, siyah kuyruk dışı telekleri, beyaz karnı gri bacak ve gagası vardır. Genci dişiye benzese de gagası pembemsidir. Avcılar arasında kırık olarak bilinir. Boyu 34-38 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Erkeği belirgin ve net “krük krük” ıslığı ile tanınırken dişi kısa bir vaktlemla ile öter (Heinzel, 1995). Kuzey popülasyonları oldukça göçmenken daha ılıman yerlerdeki popülasyonları küçük alanlarda yayılırlar ya da yereldirler. Mayıs civarında ürerler ve bu esnada tek bir çift ya da çok küçük gruplar halindedirler. Dişilerin inkübasyona geçmesi ile Haziran sonu dolaylarında, erkekler tüy dökme ve bir araya gelerek 4 hafta süren savunma pozisyonuna geçerler. Dişiler üremeden sonra tüy dökerler. Bunu takiben popülasyonlar Ekim-Kasım dolaylarında daha güneğe gidebilirler. Şubat sonundan Nisan başına kadar geri dönüş gerçekleştirirler. Üreme dönemi dışında genellikle 30-40 bireylik gruplar

halindedirler. Kışın ve özellikle avlanma dönemlerinde geceleri beslenirken, üreme dönemlerinde gündüzleri beslenmeyi tercih ederler (IUCN, 2010).

Habitatı: Kenarları yoğun bitki örtüsü ile kaplanmış durgun ya da yavaş tatlısular, bataklıklar ve sığ deniz kıyılarında bulunabilir (Porter, 2009). Üreme döneminde, özellikle yuvalamaya elverişli olan bitkisel varlıkla kapalı olan yerleri bulunan sığ, daimi suları tercih ederler (Kirwan, 2008). Yüzer bitki örtüsüyle kaplı sığ çalıklar, küçük tatlısu gölleri, göl-nehir sistemleri, küçük su kütleleri, havuzlar, boyunduruk göller, yavaş akan kaynaklar civarında ürerler. Üreme dışında da benzeri habitatları tercih ederler. Bu dönemde, bunlara ilaveten deltalar, çamurluklar, gel-git zonları, lagün suları ve küçük koylarda da bulunabilirler (IUCN, 2010).

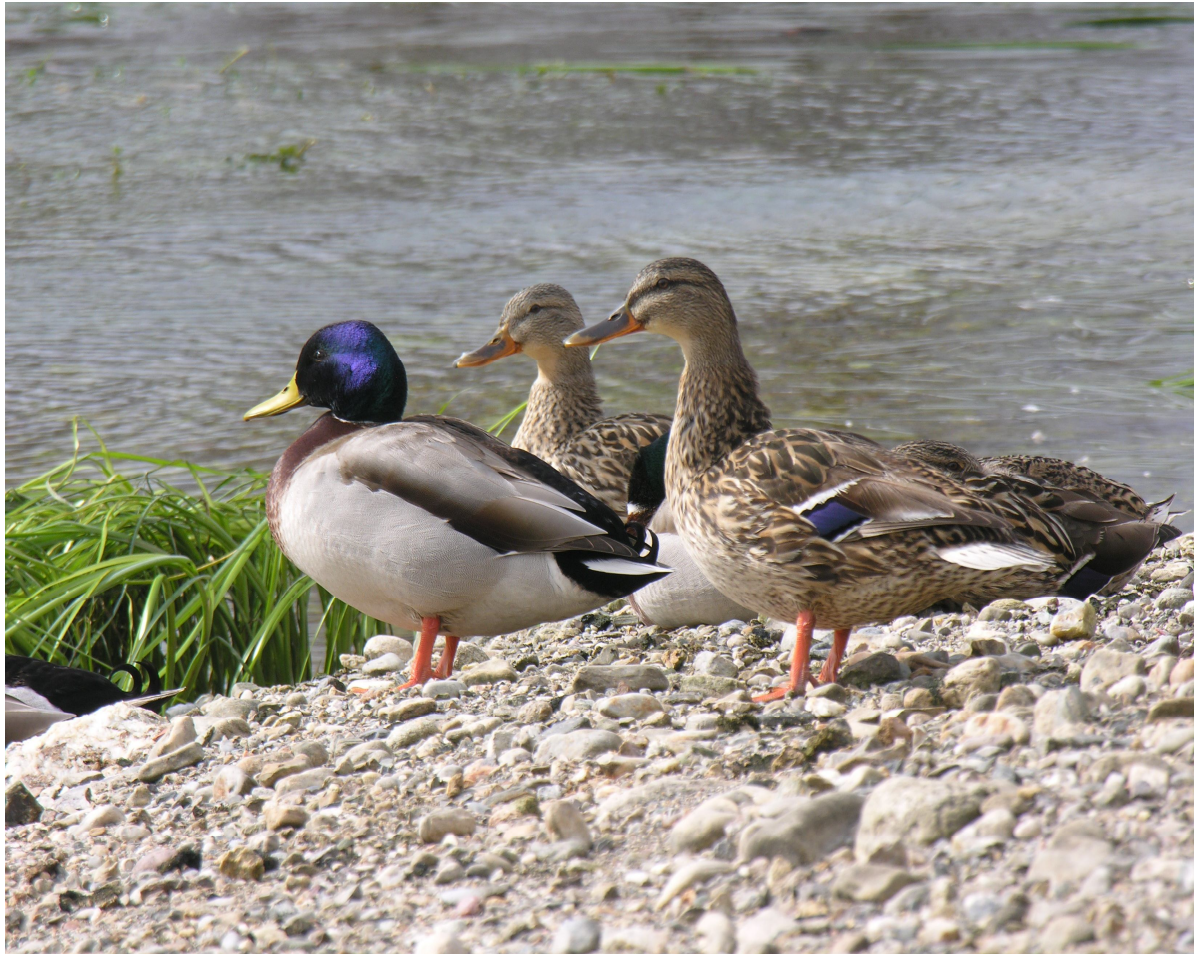
Şekil 3.27 : Çamurcun (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Beslenme: Üreme döneminde baskın olarak kabuklular, yumuşakçalar, böcekler, solucanlar gibi hayvansal besinler tüketirler. Üreme dönemi dışında ve kışları, genel olarak suya batar ve yüzer bitkilerin tohum ve kökleri, kamışlar, çimenler, pirinç, tahıl gibi tarımsal gıdalar ile beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat kaybı ve parçalanması, ormansızlaşma ve alan kullanımını değişimlerden kaynaklanan yüksek alanlardaki habitatlarının yok olması, botulizm, kuş gribi, aşırı avlanma ve rekreasyonel aktivitelerin artmasından dolayı giderek artan bir tehdit altındadırlar (IUCN, 2010).

1860. *Anas platyrhynchos* - Yeşilbaş– Mallard (Şekil 3.28)

Tanımı: Bölgemizde bolca bulunan ve yaygın olan, en büyük yüzey ördeğidir. Evcil ördeğin atası olarak bilinir. Erkeğin başı tüy döküm dönemine kadar yeşil (bu dönemde morlaşır), ince boyun halkası beyaz, göğsü kızılımsı kahverengi ve gagası ise daima sarıdır. Aynası mavidir ve gerisinden ve önünden 2 beyaz çizgi ile sınırlandırılır. Dişinin gagası koyu renkli ve turuncu lekeli iken gencinin gagası grimsi pembedir. Boyu 51-62 cm, kanat açıklığı 81-98 cm'dir (Heinzel, 1995).

Şekil 3.28 : Yeşilbaş

Davranışları: Dişisinin sesi bilinen ördek vaklaması şeklindeyken erkeğinin sesi daha yumuşaktır ve “kueek” şeklindedir (Heinzel, 1995). Ilıman bölgelerde üreme popülasyonları çoğunlukla bir çift ya da küçük gruplar halindedir ve sert iklim koşullarında lokal yayılımlar yapabilirler. Diğer bütün popülasyonları tamamen göçmendirler ve dişi ve gençler eylül ayında terk ettikleri üreme bölgelerine şubat dolaylarında gelerek Mart- Haziran arasında ürerler. Dişiler kuluçkadayken erkekler gruplar halinde tüy dökme periyoduna geçerler. Üreme dönemi haricinde, kışlarken, tüy dökerken ya da göçerken küçük gruplardan, oldukça kalabalık gruplara kadar çeşitli şekillerde gözlenebilirler. Üremedikleri dönemlerde komunal gruplar halinde geceleri dinlenip gündüzleri beslenebilir yahut tersini de yapabilirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Kayalıklı habitatlar, çok derin oligotrofik göller, hızlı akan su kütleleri haricinde tüm sulak alan arazilerinde görülürler. Beslenmek için 1 m'nin altındaki su yüksekliklerine ihtiyaç duyarlar ve nadiren acı sular olmak üzere, çoğunlukla bol yüzer ve su içi bitkili ırmak ve sulak alan bölgelerini tercih ederler (IUCN, 2010). Kışın rahat besin bulabildikleri sığ, korunaklı içsular, deniz kıyıları ve lagünlerde görülürler (Heinzel, 1995). Vejetasyon içinde, ağaç kovuklarında, yıkılmış ağaç ve kayaların arkalarında, çalılıklarda ya da başka bir türün terk ettiği yuvalarda yuvalanırlar ancak suya yakın yuvalamayı tercih ederler (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivor ve oportunistiktirler ve suda oynayarak ya da karada beslenirler (Porter, 2009). Akuatik ve karasal bitkilerin tohum ve vejetatif kısımlarından, yumuşakçalar, böcekler, kabuklular, solucanlar gibi akuatik ve karasal omurgasızları ve bazen de balık ve amfibileri tercih ederler (IUCN, 2010).

Tehditler: Fosfor, benzin vb. gibi kirlilik zehirlenmeleri, değişen sulak alan kullanımları, sulak alanları parçalanması ve yok olması, çamur çıkarımı, sulak alan drenajı, saz yakımı ve yer değiştirilmesi, ördek enterit virüsü, kuş gribi, botulizm, çakal vb. hayvanların av baskısı, spor ve tüketimsel amaçlı avcılık başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

1890. *Anas acuta*- Kalkuayruk– Northern Pintail (Şekil 3.29)

Tanımı: İnce ve uzun boynu ile çok zarif bir ördektir. Erkeğinin orta kuyruk telekleri ince ve uzun olup, boynu beyaz, boğazı, başı ve boynunun arkası koyudur (Hayman, 2005). Kaşıkgağa dışında boynu beyaz olan tek yüzey ördeğidir.

Uzun ve ince kuyruğu tel kuyruklu ördeğe benzer. Dar ve uzun kanatları vardır. Gri-mavi gagaya, gri bacaklara ve bronz rengi aynaya sahiptir. Boyu 51-66 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Erkeğinin sesi alçak, genizden ve cılızdır ve su tavuğuna benzer. Dişinin sesi ise boğuk bir vaktlama şeklindedir. Çok hızlı uçarlar (Heinzel, 1995). Kuzeyde yayılım yapan türleri tamamen göçmendirlir ancak güney populasyonlarının bazıları küçük gruplar halinde yahut tek yaşarlar. Bir çift halinde yahut küçük gruplar halinde nisandan hazirana kadar ürerler. Erkekler üreme alanlarını mayıs-haziran başı arasında terk ederek, dişilerin kendilerini daha sonra takip ettikleri tüy dökme göçüne çıkarlar. Tüy dökme döneminde birbirinden ayrılmış olan büyük karşı cins grupları yeniden toplanırlar. Uçuşsuz tüy dökme dönemi ağustosa kadar devam eder ve bunun ardından gruplar kışlayacakları daha güney alanlara göçerler. Kışları ve geçişte oldukça sokulğandır ve bazen çok kalabalık konsantrasyonlarda görülebilirler. Gece beslenirler ve gündüz gruplar halinde açık suda dinlenirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.29 : Kalku (Fotoğraf: Murat UYAR)

Habitatı: Tatlı ve acı göller, bataklıklar ve turbalıklarda yuvalarlar. Kışın ise su basar çayırlar, lagünler ve kıyı bataklıklarında görülürler (Heinzel, 1995). 10-30 cm derinliğinde, tatlı, acı ya da tuzlu sulardan oluşan sulakalanları, alçak çayırlıkları ya da tundra habitatlarını tercih ederler. Küçük, yavaş akışlı dereler, sazlıklar, çalılıklar, suya batar araziler, alçak ve yoğun habitattan oluşan göletler de tercihleri arasındadır. Kışları daha içsuları, kıyı lagünlerini, tuzlu, acı çalılıkları, sığ tuzlu ya da acı dalyanları da tercih ederler.

Yuvaları sudan 1 km kadar uzaklıklarda olabilir ve genelde yerde ve vejetasyona gizlenmiş şekildedir. Kolonyal değillerdir ancak 2-3 km²'de birkaç komşu ile bölgelerini paylaşabilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivor ve oportünistiktirler. Alg, tohum, tahıllar, yumrulu bitkiler, akuatik bitkilerin vejetatif kısımlarının yanı sıra bazı akuatik böcekler, amfibiler ve küçük balıkları da tercih ederler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bu türün en büyük tehdidi üreme ve kışlama sulak alanlarının kaybıdır. Sulama vb. amaçlı nehirlerin kesilmesi, kıyıların endüstriyel amaçlı kullanımı, petrol zehirlenmesi, çamur çıkarılması, çayırıkların kaybı, pestisid zehirlenmesi, sazların yakılması ve yerlerinin değiştirilmesi, forfor zehirlenmesi, saz kedisi, çakal gibi hayvanların av baskısı, botulizm ve kuş gribi türün devamını tehdit eden faktörlerdendir (IUCN, 2010).

1910. *Anas querquedula* - Çıkrıkçın– Garganey (Şekil 3.30):

Tanımı: Küçük bir ördektir. Çamurcundan biraz daha uzundur ve büyük gövdelidir (Swensson, 2009). Gagası daha uzun ve geniş olup, alını daha dik ve başı daha köşelidir (Heinzel, 1995). Erkeğinin geniş beyaz kaşısı hemen tanınmasını sağlarken, kanat örtüleri daha gri olması ile kaşıkğagadan ayrılır (Kirwan, 2008). Dişisinin kanat örtüleri gridir. Dişisinin ve gencinin yüzü çizgilidir. Gagasının önünde açık bir leke vardır (Porter, 2009). Kuyruk kenarı çamurcununki gibi beyaz değildir ve aynası yeşildir. Erkeği koyu gri gagaya sahipken, dişinin gagası yeşilimsi gridir. Bacakları ise gridir. Boyu 37-41 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: İlkbaharda erkeğinin ötüşü içinde çöp bulunan kibrit kutusunun sallandığında çıkan sesi andırır. Dişisinin ise kısık bir vavlama şeklinde sesi vardır (Heinzel, 1995). Göçmendirler. Batı Avrasya'da ürer ve Kuzey Tropikler'de kışlarlar. İlkbahar göçüyle Mart-Mayıs arasında geldikleri üreme alanlarından Ağustos- Eylül arasında ayrılırlar. Afrika'daki kışlama bölgelerinde ise mevsimsel taşkınlara ve kış durumlarına göre yer değiştirebilirler. Son derece sosyal ve sokulgan bir türdür. Üreme döneminde tek bir çift halinde yahut küçük bir grup halinde bulunabilirler. Geçiş ve kışlamalarda ise oldukça kalabalık gruplar halinde bulunabilirler. Hem gececi hem de gündüzcüdürler. Göçte genellikle geceleri hareket eder ve gündüzleri dinlenirler. Yetişkinler üreme sonrası 3-4 hafta süren uçuşsuz bir tüy dökme dönemine girerler (IUCN, 2010).

Şekil 3.30 : Çıkrıkçın (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Alçak bitki örtüsü ile kaplı sığ tatlısu gölleri ve bataklıklarını üreme zamanı tercih ederler (Heinzel, 1995). Üreme döneminde küçük, sığ sulak alanları ve suya batar bitkilerin bulunduğu alanları, çayırılığın baskın olduğu çevreleri, çamurlu alanları, suya batar alanları, sığ tatlı su çalılıklarını tercih ederler. Üreme dönemi haricinde geniş tatlı ve acı suları tercih ederler. Göletler ve barajlarda da görülebilirler. Geçişte kıyı tuz çalılıklarını, lagünleri, denizel iç suları da dinlenmek amaçlı tercih edebilirler. Sudan en fazla 150 m uzakta çalılıkların ve yüksek çimenliklerin arasında yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Üreme döneminde omnivordurlar ve ilkbahar, yaz aylarında kabuklular, yumuşakçalar, böcekler ve larvaları, solucanlar, genç amfibiler ve küçük balıklar gibi hayvansal besinler alırlarken, üreme dönemi dışında genel olarak vejeteryandırlar. Bu dönemde yabani çim, pirinç vb. kökleri, suiçi otları ile beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Avrupa'daki üreme alanlarının su ihtiyacıyla kullanılması, iklimsel kuraklık, su bünyelerinin baraj vb. amaçlı kontrol altına alınması, çayırılıklardaki insan baskısı, sıcak yazlarda botulizm ve avcılık baskısı. Yuvalarının istilacı türler, kedi, çakal vb. tarafından aşırı tahribi, kuş gripi ve rekreasyonel sulak alan kullanımları başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

1940. *Anas clypeata* - Kaşıkgağa– Northern Shoveler (Şekil 3.31):

Tanımı: Tık naz ve kısa boyunludur. Gagası çok iridir ve kaşığa benzer. Erkeği çok renklidir ve başı koyu yeşil, gözü sarı, göğsü beyaz, karnı ve bögürü kıızıdır (Heinzel, 1995). Dişisi ise iri gagalı bir yeşilbaş dişisini andırır (Porter, 2009). Aynası yeşildir. Suda yüzerken boynunu gövdesine çeker ve başını suya yakın tutar. Uçuşta mavi-gri kanat örtüleri belirgindir. Boyu 49-52 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Erkeğinin sesi kabadır ve “tuuk, tuuk” şeklindedir. Dişisinin sesi iki heceli bir vaklamadır (Heinzel, 1995). Oldukça göçmen olmalarına rağmen Avrupa'nın bazı yerlerinde tüm yıl boyunca bulunabilir. Marttan itibaren ürediği bölgelere tek ya da küçük çift grupları halinde gelirler ve üremenin ardından 3-4 hafta süren uçuşsuz bir tüy dökme dönemine girerler. Genellikle tek ya da küçük gruplar halinde bulunmalarına karşın beslenirken 20-30 bireylik gruplar halinde bulunabilirler. Gündüz beslenirler ve gece topluca dinlenirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.31 : Kaşıkgağa (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Bitkilerin bol bulunduğu sığ ve çamurlu tatlı-acı göller ve bataklıklarda bulunur. Kışın çoğunlukla sığ tatlısular ve lagünlerde, ara sıra da derin göllerde bulunur (Heinzel, 1995). Deniz seviyesinden 2900 m yüksekliğe kadar daimi sığ tatlısu sulak alanlarında bulunurlar. Aşırı ormanlanma ve ağaçlanma ile kapatılmamış, bol sazlıklı ve suiçi bitkili alanları tercih ederler. Çamurluklu kıyıları olan bol vejetasyonlu göller, sazlıklar, kanallar, bataklıklar, çayırıklar, pirinç tarlaları ve balık çiftliklerinde bulunurlar. Kışları dalyanlar, lagünler, tuzlu kıyı çalılıkları, iç denizler, acı ya da tatlı içsularda da görülebilirler. Göç sırasında nadiren deniz sularında görülebilmelerine rağmen genel olarak çok tuzlu alanlardan kaçınırlar. Yuvalama alanları suya genellikle yakın, tepecikler arasındaki uzun çimenlikler, nadiren ise çalılıklardır. Uygun olmayan habitatlarda nadiren de olsa suya uzak çalılıklar altında bulunabilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Akuatik böcekler ve larvaları, halkalı kurtlar, yumuşakçalar, planktonik kabuklular, suya batar ve diğer sucul bitkilerin tohumlar, amfibi larvaları, yılanlar, balıklar, amfibiler ve bitkilerin vejetatif kısımları ile beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat kaybı başlıca tehditleridir. Elektrik direklerine çarparak ve özellikle çakallardan dolayı hayatlarını kaybederler. Kuş gribine ve özellikle karaciğer dokularındaki Selenyum zehirlenmesine karşı hassastırlar. Ticari ve rekreasyonel avcılık da türün devamlılığını tehdit altına almaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.32 : Macar Ördeği

1960. *Netta rufina* – Macar Ördeği– Red-crested Pochard (Şekil 3.32):

Tanımı: Erkeğinin çingene pembesi gagası barizdir (Swensson, 2009). Başı kırmızı ve yuvarlaktır. Başının tepesi kabarıktır. Dişisi kahverengi gövdeli ve koyu renkli tepesi ve ensesiyle zıtlık oluşturan yanaklara sahiptir. Gri dagasının ucu pembesidir. Uçuşta geniş beyaz kanat şeridi belirgindir. Boyu 53-57 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Davranışları yüzey ördekleri ile paktalar arasındadır. Hem dalarak hem de sadece boynunu suya sokarak beslenebilir. Erkeğinin sesi gür, hırıltılıdır. Dişininki ise sert bir “karr” şeklindedir (Heinzel, 1995). Tamamen göçmen olabilirler. Avrupa’da yerel olarak yayıldıkları da görülmektedir. Tek bir çift ya da küçük gruplar halinde Nisan sonu-Haziran arasında ürerler. Erkekler ve üremeyen bireyler ve onların bir ay kadar sonrasında dişiler, üredikleri bölgelerden uzak sayılabilecek yerlere göçerek uçuşsuz tüy dökme dönemine girerler. Yılım büyük çoğunluğunda sokulmandır. Küçük gruplardan kalabalık gruplara kadar çeşitli hallerde görülebilirler. Gündüz beslenirler ve sabah erken saatlerde ve akşam saatlerinde daha aktiftirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Kışım geniş göllerde ve geçici yağmur göletlerinde bulunabilir (Heinzel, 1995). Bunun haricinde bol sazlık şeritli nehirler, göller, tuzlu ya da alkali lagünler gibi bölgelerde geçişte görülebilirler ya da kışlayabilirler. Bunun haricinden genelde geniş göllerde görülürler. Yuvaları suya yakındır ve kökler, yoğun veetasyonlar, suya batar saz yatakları gibi yerlerde yer alır. Yuvaları genellikle yayılmış bulursa da, bazen 30-40 m yakında türdeşleriyle ve bazen diğer türlerle komşuluk yapabilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Besinlerini baskın olarak bitki kökleri, tohumları, akuatik bitkilerin vejetatif kısımları, su içi bitkileri oluşturur. Nadiren akuatik omurgasızlar, amfibiler ve küçük balıklar da alabilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En önemli iki tehditinden birisi habitat parçalanması ve avcılıktır. Zehirlenme, balık ağlarına takılarak ölme, su kalitesindeki düşmeler ve kuş gripine karşı oldukça hassastırlar. Rekreatyonel ve ticari amaçlı olarak avlanmaktadırlar (IUCN, 2010).

1980. *Aythya ferina* – Elmabaş Patka– Common Pochard (Şekil 3.33):

Tanımı: Erkeğinin başı ve boynu kırmızı, sırtı ise grimsidir. Dişisinin sırtı ve karnı grimsi kahverengi, başı, boynu ve göğsü açık kahverengidir. Genci dişiyi andırır. Gencinin gagası grimsi mavi, kanatları şeritsiz, düz gridir. Boyu 42-49 cm'dir (Heinzel, 1995).

Şekil 3.33 : Elmabaş Patka (Fotoğraf: Ömer KULAÇOĞLU)

Davranışları: Erkeğinin sesi tiz iken, dişinininki sert ve hırıltılı bir “karr, karr” şeklinde duyulur (Heinzel, 1995). Avrupa’nın batısında ve güneyinde üreyen kuzey populasyonları hariç göçmendirlir. Bu populasyonlar yerleşiktirler ya da iklimsel koşullara bağlı olarak kısa mesafe yayılımları yapabilirler. İlbahar göçü Şubatta başlayıp Nisan başına kadar sürebilir. Üreme Nisan-Mayıs arasında başlar. Sonbahar göçünden önce, genellikle üreme bölgelerinde 3-4 hafta kadar süren uçuşsuz bir tüy değişirme dönemine girerler. Sonbahar göçü, eylülde en yüksek olmak üzere Eylül-Kasım arasında sürer. Dişiler erkeklerden biraz daha sonra göçe başlarlar ve bu durum bazen kışlama dağılımlarında farklılıklara sebebiyet verebilir. Üremeleri esnasında tek bir çift ya da küçük gruplar halinde bulunurlar. Göçte de küçük gruplar halinde hareket etmeyi tercih ederler. Kışın tamamen gececil olabilirler ve genellikle geceleri dipren ve dalarak beslenirler (IUCN, 2010).

Habitatı: Genel olarak tatlı ve acı göllerde yaşarlar (Porter, 2009). 6 m'nin altında, besin tuzu bakımından zengin ancak yüzer, suya batar ve bağlı vejetasyonla ve hayvansal besinle desteklenmiş alanları tercih ederler. Üreme alanlarını da böyle yerlerden seçerler. İçsulara bulunmakta ısrarcılardır ve çeşitli baskılarla zorlanmadıkları sürece kıyı sularını tercih etmezler. Üreme dönemi haricinde de benzer alanları tercih etmelerine rağmen, geniş ve nadiren derin göller, düşük debili nehirler, kaynak suları, acı sular, sazlıklar, çakıl ocakları ve nadiren iç kıyı sularında bulunabilirler. Üreme bölgeleri, yerde vejetasyonla kapatılmış, suya en fazla 10 m mesafedeki alanlar ya da hafif suya batar (en fazla 30 cm.) saz yataklarıdır. Bu durum bölgedeki av vb. baskılara göre değişiklik gösterebilir (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivordurlar. Tohum, kök, rizom, otların vejetatif kısımlar, akuatik bitkilerin yanı sıra akuatik böcekler ve larvaları, yumuşakçalar, kabuklular, solucanlar, amfibiler ve küçük balıklarla beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En büyük baskıları avcılıktır. Suyu dayalı rekreasyon, kırsal gelişimden kaynaklanan makine sesleri, habitat parçalanması, tarımsal kaynaklı ötrofikasyon, balık ağları ve kuş gribi tehditlerindedir. Tüketim amaçlı olmasa da sportif amaçlı avlanmaları artarak devam etmektedir (IUCN, 2010).

2020. *Aythya nyroca* – Pasbaş Patka– Ferruginous Duck (Şekil 3.34):

Tanımı: Oldukça küçük bir paktadır (Swensson, 2009). Başını kendisine özgüdür. Gaga sırtı ile alını kavisli bir şekilde birleşir. Erkeğinin gözü beyazdır ve ayırt edici bir karakterdir. Dişisi daha kahverengi ve koyu gözlüdür. Tepeli paktaya ile karıştırılmasına rağmen beyaz kuyruk altı örtüleri ile tepeli paktadan ayrılırlar. Uçuşta beyaz kanat şeridi, karnı ve koyu gövdesi ile bariz bir kontrast gözlenir. Boyu 38-42 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Genellikle su bitkilerinin arasında saklandığından çoğunlukla görülmesi güçtür (Heinzel, 1995).

Habitatı: Sığ, tatlı ve acı göller ve bataklıklarda yaşarlar (Heinzel, 1995).

Beslenme: Omnivordurlar. Tohum, kök, rizom, otların vejetatif kısımlar, akuatik bitkilerin yanı sıra akuatik böcekler ve larvaları, yumuşakçalar, kabuklular, solucanlar, amfibiler ve küçük balıklarla beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: En büyük baskıları avcılıktır. Habitat parçalanması, tarımsal kaynaklı ötrofikasyon, balık ağları ve kuş gribi tehditlerindedir. Sportif amaçlı avlanmaları artarak devam etmektedir (IUCN, 2010).

Şekil 3.34 : Pasbaş Patka (Fotoğraf: Mehmet Fuat GÜLHAN)

2030. *Aythya fuligula*– Tepeli Patka– Tufted Duck (Şekil 3.35):

Tanımı: Erkeği beyaz karnı, siyahımsı üst kısmı, geriye uzanan ibiği, yuvarlak ve koyu morumsu başı ile ayırt edilirken dişisi kahverengidir ve ibiği daha kısadır (Heinzel, 1995). Gaga dibi tüyleri pasbaş patka dişisindeki gibi beyazsımsı olabilir (Swensson, 2009). Genci dişiyi andırır ve gri mavi gagası, sarı gözü ve beyaz kanat şeridi vardır. Boyu 40-47 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Orta ve Kuzey-Batı Avrupa popülasyonları yerleşik olmasına rağmen göç davranışı da görülebilir. Göçmenler tek bir çift ya da küçük gruplar halinde üredikleri üreme alanlarına Nisan dolaylarında gelirler. Çiftleşmenin ardından erkekler gruplar halinde birleşirler ve Haziran-Eylül arasında gerçekleşen 3-4 hafta uçsuz geçen tüy değiştirme dönemine girerler. Dişiler erkeklerden 1-2 ay sonra tüy değiştirirler. Sonbahar göçü Eylül ayında başlar ve tüy değiştirme zamanlarındaki farklılıktan kaynaklı olarak cinsiyetlerin ayrımı görülebilir. Kışın oldukça sokulandırırlar ve binlercesi bir arada bulunabilirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.35 : Tepeli Patka (Fotoğraf: Süleyman UÇAR)

Habitatı: Durgun ve yavaş akan sularda yaşarlar ve bitki örtüsü sık kıyılarda ürerler. Kışın derin tatlısu gölleri, barajlar ve deniz kıyısında bulunur (Heinzel, 1995). Üreme habitatları açık su alanı olan 3-5 m derinliğindeki ötrofik sular ve bol vejetasyonlu adalardır. Büyük tatlısular, düşük debili nehirler, taş ocakları, kaynaklar bu dönemde tercih ettikleri yerlerdir. Üreme dışında, yani kış aylarında korunaklı deniz kıyılarında da görülebilirler. Yuvaları suyun içinde, yüzer, vejetasyonla yapılmış bir yapıdır. Avcılardan korunmak amaçlı olarak sumru kolonilerine yakın ya da aralarında yuvalanabilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivorlardır ancak besinlerinin çok büyük çoğunluğunu yumuşakçalar, kabuklular ve akuatik böcekler oluşturur. Bunun yanı sıra tohumlar ve bitkilerin vejetatif kısımlarını da tüketirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Petrol kirlenmesi, drene, çamur çıkarılması, değişen alan kullanımları dolayısıyla oluşan habitat kaybı türün devamlılığını tehdit etmektedir. Ayrıca içsulardaki avcılık, sestem rahatsız olma, çakal, saz kedisi gibi hayvanların av baskısı gibi sebeplerle üreme başarıları gitgide azalmaktadır. Kuş gribine karşı hassastırlar. Tüketim amaçlı avlandıkları da tespit edilmiştir (IUCN, 2010).

3.2.5 Takım: FALCONIFORMES (Gündüz Yırtıcıları)

3.2.5.1 Familya: ACCIPITRIDAE (Yırtıcı Kuşlar)

Şekil 3.36 : Kara Çaylak (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

2380. *Milvus migrans*– Kara Çaylak– Black Kite (Şekil 3.36):

Tanımı: Çatalkuyruğu ve kuyruğunu uçuşta sağa sola kıvrmasıyla hemen tanınır. İri ve koyu renklidir. Kuyruk çatalı çok derin olmadığından uçuşta çok net gözükmeyebilir. Büyük kanat örtüleri açık renkli bir şerit oluşturur ve belirgindir. Çok iyi bir uçucudur ve havada süzülür. Şahinlere göre daha seyrek dönerek yükselir ve daha sık kanat çarpar. Dönerek yükselirken kanatlarını aşağı büker. Saz delicesinden çatalı kuyruğu ve kanadını tutuşuyla ayrılırken, küçük kartalın koyu donundan çatalı ve daha uzun kuyruğu ve koyu renkli kanat altı örtülerine sahip olması ile ayrılır. Boyu 55-60 cm, kanat açıklığı 160-180 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Genellikle küçük gruplar oluşturur. Çok sık öter ve sesi tiz ve çatlak bir çığlıktır (Heinzel, 1995). Çoğu zaman uzaktan gelen bir at kişnemesini andırabilir. Üreme döneminde kuluçka normalde tamamen dışidedir. Erkek yeterli besin getirebilirse dişi üreme sezonu boyunca avlanmaz. Yuvalarını ağaçların çatal şeklindeki dalları arasına yaparlar. Zaman zaman sahile yakın sarp kayalıklarda da yuva yapabilir. Göçmen bir yırtıcıdır. Sonbaharda Afrika, Ortadoğu ülkeleri ve Hindistan'a kadar geniş bir alanda kışlar (Hayman, 2005).

Habitatı: Açık arazideki akan ve durgun suların çevresinde yaşar. Küçük yerleşim bölgeleri yakınlarında sıkça görülebilir. Sık ormanları sevmez (Heinzel, 1995).

Beslenme: Kara Çaylak oldukça fırsatçı bir yırtıcıdır, hem avcı, hem de leş yiyicidir. Yakaladığı ve bulduğu herşeyi yiyebilir. Uçuş sırasında böcekleri yakalayabilir. Avları arasında sürüngenler, memeliler, kuşlar bulunur. Uçuş sırasında avlandığı gibi yerden ve sudan da avını alabilir. Leş yediği ve genç kümes hayvanlarını yakaladığı da gözlemlenmiştir. Mezbaha yakınlarında besin arayabilir (Hayman, 2005).

Tehditler: Bilinçli zehirli et atımı sebebiyle hayatlarını kaybetmektedirler (IUCN, 2011).

2430. *Haliaeetus albicilla* – Ak Kuyruklu Kartal – White-tailed Eagle (Şekil 3.37):

Tanımı: Çok iri ve hantaldır. Kanatları bir akbabanınkiler gibi geniş ve paralel kenarlıdır. Boynunun kuyruğundan uzun olması bariz bir özelliğidir. Kuyruğu kısıdır ve kama şeklindedir. Erişkininin başı açık renklidir ve yaşlandıkça beyazlaşır. Gagası ve burun çevresi açık bir sarıdır. Gencinin beyaz koltuk altı tüyleri haricinde tüm vücudu simsiyahtır. 4-5 yılda erişkin giysisine ulaşır. Boyu 70-90 cm, kanat açıklığı 200-240 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Ötüşü tekrarlıdır ve keskin bir havlama gibidir. Uçuşta çok hantaldır ve bir balıkçıl gibi yavaşça kanat çırparak suya çoğunlukla yakından uçar (Heinzel, 1995). Süzülürken ve dönerek yükselirken kanatlarını düz veya hafifçe yukarı kalkık tutar, aktif uçuşta uzun bir müddet kuvvetlice kanat çırpır. Uçuşta çok hantal bir gri balıkçıl gibi yavaş kanat çırpır, çoğu kez alçaktan suya yakın uçar. Tek eşlidirler, bir eş ölünceye kadar eş değiştirmezler. Gençler yer değiştirmeye ve grup halinde yaşamaya daha meyillidirler, kışın 10'ar bireylik sürüler halinde beslenir ve gecelerler (Hayman, 2005).

Şekil 3.37 : Ak Kuyruklu Kartal (Fotoğraf: Naci EYYÜBOĞLU)

Habitatı: Çevresinde orman bulunan büyük göller, nehir deltaları, kayalık deniz yarlarında yaşarlar ve kayalar ve ağaçlarda yuvalanırlar (Heinzel, 1995).

Beslenme: Beslenme başta balık olmak üzere hayvansaldır. Üreme döneminde özellikle balık ve su kuşları ile beslenir. Yaşayan memeliler ender olarak beslenme programında yer alır. Balıkları kendileri avlamayı tercih etseler de ölü veya parçalanmış balıkla da beslenirler. Yaşam alanında bulunan türler beslenme spektrumunda geniş yer tutar. Ayrıca büyük ölçüde de leşçildirler (Hayman, 2005).

Tehditler: Habitat parçalanması ve kaybı, zehirlenmeler, elektrik çarpmaları, ağaç kesimleri dolayısıyla yuva kaybı başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.38 : Sakallı Akbaba (Fotoğraf: Timur ÇAĞLAR)

2460. *Gypaetus barbatus* – Sakallı Akbaba – Lammergeier (Şekil 3.38):

Tanımı: Bir akbabadan çok kartala benzer. Kanatları uzun, dar ve sivri uçlu, kuyruğu uzun ve kama şeklindedir. Erişkinin üst tarafı ve kanatları koyu renklidir. Alt tarafı ise turuncumsudur. Gözünün çevresi ve göz halkası siyahtır. Gözünden öne doğru siyah tüyler çıkar. Koyu renkli olan gençlerinin tüyleri 5 yıla kadar açılır ve erişkin donuna ulaşır. Uçuşta bir akbabadan çok iri bir doğana benzer. Boyu 100-115 cm, kanat açıklığı 266-282 cm'dir (Heinzel, 1995).

Davranışları: Kur sesi tizdir ve “kuii-i” şeklindedir. Tek başına dolaşır. Diğer akbabalar gibi yüksekte dolaşmaz, dik yamaçlar boyunca süzülerek besinini arar (Heinzel, 1995).

Habitatı: Yüksek dağlarda yaşar ve bir kaya oyuğuna yuvalanır (Heinzel, 1995).

Beslenme: Leşlerden kalan kemikleri yüksekte yere atarak kırar ve kemik iliğiyle beslenir (Heinzel, 1995).

Tehditler: Habitat kaybı başlıca tehditlerindedir (IUCN, 2011).

Şekil 3.39 : Küçük Akbaba (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

2470. *Neophron percnopterus* – Küçük Akbaba – Egyptian Vulture (Şekil 3.39):

Tanımı: Bölgedeki en küçük akbabadır. Erişkininin gövdesi ve kanat örtüleri beyaz, kanat telekleri siyahtır. Kuyruğu uzun, beyaz, kama şekliyle barizdir. Yüz derisi ve boğazı sarıdır. Boynu ve ensesindeki tüyler kabarıktır. Gagası uzun ve incedir ve sivri başı uçuşta fark edilir. Genci koyu kahverengidir ve rengi 5 yılda açılır. Yüz derisi grimsidir. Boyu 60-70 cm, kanat açıklığı 155-180 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Süzülürken ve yükselirken kanatlarını düz tutar. Sıkça çöplüklerde ve mezbahalarda beslenir (Kirwan v.d., 2008). Leş başında kara ve kızıl akbabadan sonra beslenir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Düz ve engebeli arazilerde yaşar. Kayalıklarda yuvalanır. (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Tamamen leşçildir. Nadiren canlı hayvanları besin olarak tercih eder (Porter v.d., 2009).

Tehditler: En büyük tehditleri insan faaliyetleridir. Habitatlarının yakınında hayvancılık yapılması ve bu hayvanların otlatılması, rahatsız edilme, kurşun zehirlenmesi, enerji istasyonlarına (Rüzgar türbünleri, elektrik tesisleri) çarparak yok olma, tarımsal ilaç, uygulama ve pestisitler ve insanlar tarafından vurulma gibi tehditler türün devamını Dünya ölçeğinde tehlikeye sokmaktadır (IUCN, 2010). Kurtları ve diğer yabani etobur hayvanları öldürmek amacıyla atılan zehirli etler nedeniyle sayıları giderek azalmaktadır (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.40 : Kızıl Akbaba (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

2510. *Gyps fulvus* – Kızıl Akbaba – Griffon Vulture (Şekil 3.40):

Tanımı: Oldukça büyük boylu bir akbabadır. Kızıl gövde ve kanat örtüleri, siyah kanat ve kuyruk telekleri ile zıtlık oluşturur. Başı ve boynu açık renk havla kaplıdır (Porter v.d., 2009). Kanat altının ortasında açık renkli bir şerit bulunabilir. Gencinin kanat altı daha açık renkli olmasına rağmen, yakası daha koyu renklidir. Kızıl akbabanın kuyruğu kara akbabaya göre daha küttür (IUCN, 2010). Boyu 95-105 cm, kanat açıklığı 240-280 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Genellikle yüksekte uçar ve kanatlarını bariz bir şekilde yukarıya doğru kaldırarak dönerek yükselir. Bu nedenle uçuşu belirgindir. Leş başında sırası kara akbabadan sonra gelir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kayalık ve dağlık arazide yaşar, kaya yarlarındaki çıkıntılarda koloniler halinde yuva yapar. Toroslar, Doğu Karadeniz Dağları ve Doğu Anadolu'da lokal olarak bulunur (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Tamamen leşcildir. Nadiren canlı hayvanları besin olarak tercih eder (Porter v.d., 2009).

Tehditler: En önemli tehditleri küçük akbaba ile aynıdır. Habitatlarının yakınında hayvancılık yapılması ve bu hayvanların otlatılması, rahatsız edilme, kurşun zehirlenmesi, enerji istasyonlarına (Rüzgar türbünleri, elektrik tesisleri) çarparak yok olma, tarımsal ilaç, uygulama ve pestisitler ve insanlar tarafından vurulma gibi tehditler türün devamını Dünya ölçeğinde tehlikeye sokmaktadır (IUCN, 2010). Kurtları ve diğer yabani etobur hayvanları öldürmek amacıyla atılan zehirli etler nedeniyle sayıları giderek azalmaktadır (Heinzel v.d., 1995).

2550. *Aegypius monachus* – Kara Akbaba – Ginerous Vulture (Şekil 3.41):

Tanımı: Çok iri bir kuştur. Gövdesi ve kanatlarının tamamı siyaha yakın koyu kahverengidir. Gencininki daha siyahtır. Yüzü siyahtır. Tepesi ve ensesi gri-mavidir. Yakası ise siyahtır. Bacakları genel olarak gri olmasına rağmen, bazen sarımsı olabilir (Hayman v.d., 2005). Uçuşta firar kenarları düzdür. Kuyruğunun kızıl akbabadan daha kamalı olması, kızıl akbabadan ayıran özelliğidir. Boyu 100-110 cm, kanat açıklığı 250-295 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Dönerek yükselirken kanatlarını diğer akbabaların aksine düz tutar. Kızıl ve küçük akbabaya göre daha az sürücüdür. Leş başında kızıl akbabadan önceliklidir (Heinzel v.d., 1995).

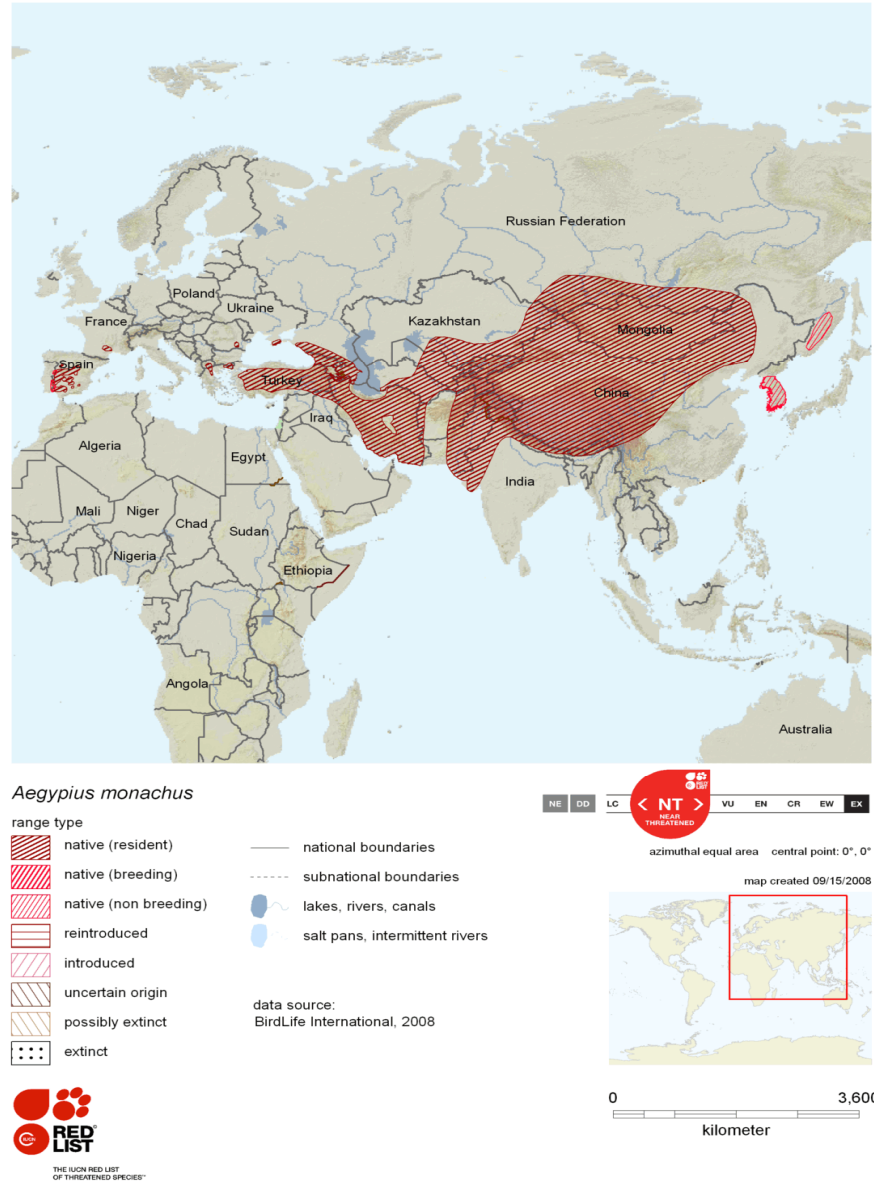
Habitatı: Çevresinde açık arazi bulunan seyrek ya da kapalı ormanlarda yaşar. Sulak alanlara yakın da bulunabilir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Tamamen leşcildir. Nadiren canlı hayvanları besin olarak tercih eder (Porter v.d., 2009).

Şekil 3.41 : Kara Akbaba (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Tehditler: En önemli tehditleri diğer akbabalar ile aynıdır. Rahatsız edilme, kurşun zehirlenmesi, enerji istasyonlarına (Rüzgar türbünleri, elektrik tesisleri) çarparak yok olma, tarımsal ilaç, uygulama ve pestisitler ve insanlar tarafından vurulma gibi tehditler türün devamını Dünya ölçeğinde tehlikeye sokmaktadır. Evcil hayvan stoklarının doğal küçükbaş stoklarını yok etmeye başlaması sebebiyle besin kıtlığı yaşamaktadırlar. Dünyanın çeşitli bölgelerinde izinsiz spor amaçlı avlanıldıkları kaydedilmiş ve ağır cezalarla yasaklanmıştır (IUCN, 2010). Kurtları ve diğer yabani etobur hayvanları öldürmek amacıyla atılan zehirli etler nedeniyle sayıları giderek azalmaktadır (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.42 : Kara Akbabanın dağılım haritası (IUCN, 2011).

2560. *Circaetus gallicus* – Yılan Kartalı – Short-toed Snake-eagle (Şekil 3.43):

Tanımı: Genel hatlarıyla bir şahini andırır. İri, uzun kanatlı ve açık renkli bir gündüz yırtıcısıdır. Balık kartalından irice ve daha açık renklidir. Alt kısmından bakıldığında başı ve kanat ıçı koyu renkli, geri kalan kısmı ise beyaz zemin üzerine koyu çizgili görülür. Başının iriliği ve yuvarlaklığı barizdir. Kuyruk ucu küttür ve kuyruğunda enine şeritler bulunur. Boyu 62-67 cm, kanat açıklığı 185-195 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ötüşü ıslıklı ve iki heceli bir 'kii-yo'dur. İlk hece daha uzundur ve giderek tizleşir, pesleşen ikinci hecesi kısadır. Evcil hayvan sürülerini takip eder. Bunun amacı muhtemelen bu sürülerden kaçan sürüngenleri ele geçirmektir. Dönerek yükselirken ve süzülürken kanatlarını yukarı kalkık ya da düz tutar. (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.43 : Yılan Kartalı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Açık ve ekili araziler, seyrek ağaçlı, kıraç, taşlık çalılık bölgeler ve kurak bölgeler ve bayırlar yaşam alanlarıdır; ancak yuvalarını ağaçların tepesine yaparlar. (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Besininin çoğunluğunu sürüngenler oluşturur. Nadiren omurgasızlar, küçük kemirgenler ve kuşları da besin olara alabilir (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2010).

2600. *Circus aeruginosus* – Saz Delicesi – Western Marsh-harrier (Şekil 3.44):

Tanımı: Bölgemizdeki delicelerin en büyüğüdür. Kanatları geniş ve yuvarlak uçludur. Uçuşta şahin ile karıştırılabilir (Kirwan v.d. 2008). Erkeğinin sırtı ve kanat örtüleri kızıl kahverengi, kuyruğu giri ve kanat uçları siyahtır. Dişisi ve gencinin alnı, boğazı ve kanat önü krem rengi, diğer kısımları kahverengidir. Bazı gençleri tamamen kopkoyu da olabilir. Kara çaylaktan düz kanat üstü ve yuvarlak kuyruğu, genç arı şahininin ve küçük kartalın koyu donundan uzun, yuvarlak kuyruğu ve yukarı kalkık tuttuğu kanatları ile ayrılırlar. Boyu 48-56 cm, kanat açıklığı 115-130 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.44 : Saz Delicesi

Davranışları: Ötüşü tipik, tekrarlı ve keskin bir “ke-ke-ke” ya da “kek-kek-kek” şeklinde duyulur. Genellikle gösteri uçuşu sırasında, bazen de tehlike anında ya da düşmanını kovalarken duyulur (Heinzel v.d., 1995). Üreme dönemi mart ayının ortası ile Mayıs başına kadar devam eder. Erkekler çok nadir tek eşle birkaç yıl yaşar genelde çok eşlidir. Dişiler 3-8 yumurta bırakır. Yumurtalar oval şekilde ve beyazdır. Kuluçka süresi 31-38 gündür. Yavrular 35-40 günde uçma yetisine sahip olurlar. Yavrulara hem dişi hem de erkek bakar. Ciftleşme döneminde erkekler oldukça bölgecidir. Erkekler bu zamanlarda dişiye kur yapmak için daireler çizerek yükselir daha sonra oldukça hızlı bir şekilde yere doğru dalış yapar, daha sonra dişi de erkeğe eşlik eder. Yine bu zamanlarda erkekler dişiye avladıkları yiyeceklerden havada ikram ederler (Porter v.d., 2009).

Habitatı: Avrupa popülasyonunun 280000-42000 bireyden oluştuğu düşünülmektedir (IUCN, 2011). Sazlıklarda ürer, göçü sırasında açık arazide de bulunur (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Küçük memeliler, su yakınlarında yaşam alanı olan ötücüler, kurbağalar, böcekler, balık, semender besin zinciri içindedir. Bunun yanı sıra leş de yer. (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2010).

2610. *Circus cyaneus* – Gökçe Delice – Northern Harrier (Şekil 3.45):

Tanımı: Erkeğinin üst tarafı, boynu ve göğsü açık gri, alt tarafı ve kuyruk sokumu beyazdır. Kanat altında kalın ve koyu renkli firar hattı barizdir. Dişisi ve genci kahverengidir ve kuyrukları enine, kalın ve koyu çizgili, kuyruk sokumu beyazdır. Yüzünde, boynunun yanlarında ve boğazında ince, silik bir halka görülür. Diğer delicelerden, saz delicesine benzeyen 5 parmaklı kanat yapısıyla kolayca ayrılır (Heinzel v.d., 1995). Dağılımı oldukça geniştir. Son araştırmalar global statüsünün asgari endişeden tehlikeye yakın statüsüne geçirilmesi gerektiğini göstermektedir (IUCN, 2011). Boyu 44-52 cm, kanat açıklığı 100-120 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi saz delicesine çok benzer (Porter v.d., 2009).

Habitatı: Turbalıklar, otlaklar, bozkır, seyrek ormanlar, bataklıklar, sazlıklar ve kumullarda ürer. Kışın açık arazide ve sulakalanların yakınlarında bulunur (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.45 : Gökçe Delice (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Beslenme: Bataklık ve çayırılık alanlar üzerinde alçaktan uçarak fareleri, yılanları, küçük kuşları ve böcekleri yer (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

2670. *Accipiter gentilis* – Çakır – Northern Goshawk (Şekil 3.46):

Tanımı: Büyük bir atmaca gibidir. Dişisi şahin kadar olabilir. Başı gövdesinden koyu renkli, kaşı ve kuyruk altı beyazdır. Genci kahverengidir ve alt tarafı ve kanat örtülerinde koyu kalın çizgi görülür. Kanatları atmacaya göre daha uzun ve geniştir. Kuyruğu ise biraz daha kısa ve yuvarlak uçludur. Erkeğinin iri bir dişi atmaca ile karıştırılması mümkündür ancak daha kalın görülür. Kuyruğu ise daha geniş ve yuvarlak uçludur. Son araştırmalar global statüsünün asgari endişeden tehlikeye yakın statüsüne geçirilmesi gerektiğini göstermektedir (IUCN, 2011). Boyu 48-62 cm, kanat açıklığı 135-165 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.46 : Çakır (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Ssp. butoides (Kuzey İsveç'ten Kuzey Rusya'ya kadar) daha iri ve daha açık renklidir. Bazıları beyaza yakın renktedir.

Ssp. arrigonii (Korsika ve Sardunya) daha küçüktür ve özellikle dişisinin tepesi daha koyu, alt tarafı ise sık koyu çizgilidir.

Ssp. atricapillus (Kuzey Amerika) ise daha iridir. Üst kısmı mavimsi, tepesi çok koyudur. Bölgemiz için rastlantısal konuktur (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi tiz bir “ke-ke-ke-ke” ve “kuek-kuek-kuek-kuek” şeklindedir. Dişisi ise bir çığlık şeklinde “hi-yee-hi-yee” şeklinde sesi ile ayırt edilir (Porter v.d., 2009). Av uçuşunda hızlı ve alçaktan uçar. Dönerek yükselir ve bu esnada sıkça kanat çırpır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Ormanlarda ürer. Kışın açık arazide ve sulakalanların yakınlarında bulunur (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Bataklık ve çayırılık alanlar üzerinde alçaktan uçarak fareleri, yılanları, küçük kuşları ve böcekleri yer. Orta boy kuşlardan yaban kazına kadar ve yırtıcılar da dahil olmak üzere her tür kuşu avlayabilirler. Tavşan ve sincap gibi memeliler de av listelerinin başlarında yer alır. Leş ve sürüngenlerle beslenmezler (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

2690. *Accipiter nisus* – Atmaca – Eurasian Sparrowhawk (Şekil 3.47):

Tanımı: Kanatları kısa ve geniş, kuyruğu uzun, küçük boylu ve çok yaygın bir yırtıcıdır. Erkeği mavimsi gri, dişisi kurşuni gridir. Alt tarafı enine çizgilidir. Erkeğin çizgileri ve yanakları kıızıdır. Dişinin ensesindeki beyaz leke daha büyüktür. Kuyruğu enine kalın çizgili ve düz uçludur. Gözleri sarıdır. Gencinin sırtı kahverengi, alttaki çizgileri düzensizdir. Uçuşta bir kerkeneze benzer ancak kısa, geniş ve küt kanatları ve uçuş tarzı ile ayrılır. Boyu 28-38 cm, kanat açıklığı 55-70 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.47 : Atmaca (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

Davranışları: Aktif uçuş sırasında çok hızlı kanat çırpır ve kısa aralıklarla süzülür (Porter v.d., 2009). Dönerek yükselirken arada kanat çırpır. Avını yakaladıktan sonra sürekli kullandığı noktalara gelir ve avını burada parçalar. Tipik sesi “kek-kiu-kiov” ya da “kiv”dir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Çoğu kez orman kenarlarında ya da çit boyunda avlanır. İbrelili ve karışık ormanlarda ürer. Kışın ormanlar, köyler ve büyük yerleşimlerin çevresinde bulunur. Bu noktalarda avından geriye kalan tüyler ve kemikler bulunabilir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Atmaca temelinde bir kuş avcısıdır ve besinin % 97’sini kuşlar, geri kalan %3’ü ise küçük memeliler oluşturur. Genelde avlanan kuş türleri her hangi bir zamanda en bol ve en kolay yakalan türlerdir. Leş ve sürüngenlerle beslenmezler (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

2730. *Accipiter brevipes* – Atmaca – Levant Sparrowhawk (Şekil 3.48):

Tanımı: Kanatları atmacadan uzun ve sivridir. Özellikle erkeğin beyaz kanat altı yapısı siyah kanat ucuyla belirgin bir zıtlık oluşturur. Kuyruk orta telekleri çizgisizdir ancak kuyruğunun dış telekleri daha sık çizgilidir. Gözleri kızılımsı kahverengidir ve erkek dişi arasındaki boy farkı atmacanınki kadar çok değildir. Erkeği bulunduğu gri yanakları ve kanat örtülerine oldukça zıt olan koyu renkli kanat uçları ile atmacadan ayrılır. Dişi üst tarafının griliğiyle ayırt edilir. Gencinin üst tarafı ise koyu gri-kahverengi, alt tarafı beyaz üzerine beneklerle kaplıdır. Boyu 33-38 cm, kanat açıklığı 65-75 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi atmacadan farklıdır ve yüksek tonlu bir “kiuvik-kiuvik” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995). Genelde yol kenarlarındaki direk ve ağaçlarda konulu haldeyken ve avlarına sürpriz dalışlar yaparken görülebilirler.

Habitatı: Geniş yapraklı açıklıklı ormanlar, ağaçlık nehir vadileri, kavaklıklarda yaşar. Yoğun ormanları kullanmaz (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Akrabası atmacadan küçük oluşu nedeniyle ondan farklı şekilde beslenir; avları daha küçüktür (kurbağa, sürüngenler ve böcekler; nadiren kuşlar) ve onları havada uzun süre kovalayamaz (Porter v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

Şekil 3.48 : Yaz Atmacası-Yoz Atmaca (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

2870. *Buteo buteo* – Şahin – Common Buzzard (Şekil 3.49):

Tanımı: Atmacagiller (Acciptridae) familyasının Buteo (şahinler) cinsine ait bir kuş türüdür. Populasyonunun 4 milyon birey civarında olduğu tahmin edilmektedir. Giysisi oldukça çeşitlidir. Koyu kahverengiden beyaza kadar değişik renklerde olabilir. Eşlerin dış görünüşleri aynı olduğundan ayırt etmek güçtür. Uçuşta el bileğinin lekeli koyu görülürken, el teleklerinin içi açık renklidir. En uçtaki çizgisi ise daha kalın ve belirgindir. Konduğu zaman başı, boynu ve göğsündeki açık renkli kolye belirginleşir. Boyu 51-57 cm, kanat açıklığı 113-128 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Süzülme esnasında kanatlarını düz tutar. Ancak dönerek yükseldiği sırada el bileğini yukarıya bükerek kaldırdığından delicelere benzetilir. Havada asılı kalabilir. Sesi oldukça tiz ve martıyı andırır tarzda bir “hiyee” şeklinde duyulur. Uçuş sırasında arı şahinlerine nazaran daha sert ve hızlı kanat çırpışı yapar. Çoğunlukla ısıyan havayla birlikte daireler çizerken gözlemlenir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.49 : Şahin

Habitatı: Ormanlar, ağaçlıklar ve ağaçlarla çevrili tarım arazilerini tercih ederler. Kışın açık arazide rastlamak daha mümkündür (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Etoburdur. Tarla faresi, kuşlar, tavşanlar, sürüngenler, amfibiler, böcekler, kurbağalar ve toprak solucanları gibi canlılardan oluşan geniş bir besin tercihi vardır. (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2010).

2880. *Buteo rufinus*– Kızıl Şahin – Long-legged Buzzard (Şekil 3.50):

Tanımı: Şahinden daha büyük, uzun kanatlı ve uzun kuyrukludur. Kanat altı yoğunlukta olmak üzere, giysisi çoğunlukla kıızıdır. Göğsü açık renkli iken, göğsüne zıt olan karnının koyu renkli olduğu görülür. Kuyruğu gençte ince çizgili iken, erişkinde çizgisiz krem rengidir. Kanat altındaki el teleklerinin tamamı bembeyazdır. Erkek ve dişi bireyler arasında görünüş farkı yoktur. Sadece dişi bireyler erkekten biraz daha iri olur. Boyu 50-65 cm, kanat açıklığı ise 126-148 cm'dir.

Şekil 3.50 : Kızıl Şahin

Ssp. cirtensis (Kuzey Afrika) daha küçüktür ve daha açık renklidir. Gövdesi daha çok şahin oranlarındadır (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi şahine benzerliği ile karıştırılabilir. Dönerek yükselirken kanatlarını şahinden daha fazla kaldırır ve süzülme esnasında kanatlarını düz ya da yukarı kalkık tutarlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Ovalar, bozkır, dağlar ve benzeri açık arazilerde görülürler (Porter v.d., 2009). Ancak bunların yanı sıra çok sık olmayan makilik alanlarda, dağlarda, etrafında açık alanlar bulunan orman kenarlarında da yaşar. Yuvasını çoğunlukla yüksek kayalıklara yapar. Çalı çırpıdan oluşan büyükçe yuvasını kaya kovuklarına kurar. Uygun kayalık bulunmayan yerlerde ağaçlara da yuva kurduğu görülür (IUCN, 2010).

Beslenme: Kızıl şahinin temel besinini küçük ve orta boy memeliler oluşturur. Tarla fareleri, yer sincapları (gelengi), tavşanlar; ayrıca sürüngenler (kertenkele, keler ve yılanlar) en çok yöneldiği avlardır. Nadiren de olsa leşlerle beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Habitat tahribi, pestisid ve kurşun zehirlenmesi, halkın korunma v.b. amaçlarla bu hayvanları vurmaları, türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2010).

Şekil 3.51 : Büyük Orman Kartalı (Fotoğraf: Zafer KURNUÇ)

2930. *Aquila clanga* – Büyük Orman Kartalı – Greater Spotted Eagle (Şekil 3.51):

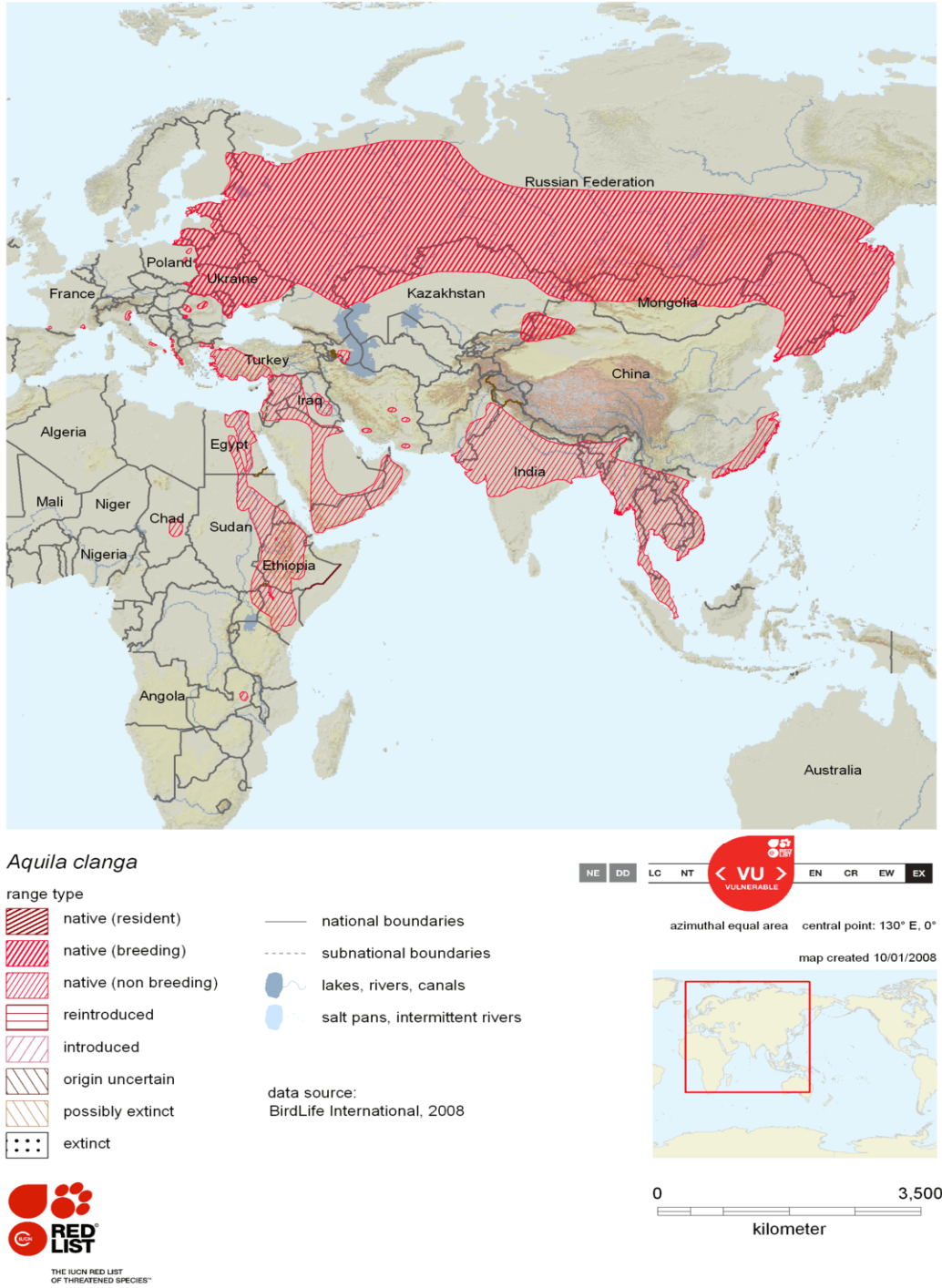
Tanımı: Küçük orman kartalına oldukça benzerdir. Ancak küçük orman kartalına göre daha hantal, daha koyu renkli ve geniş kanatlıdır. Kuyruğu da daha kısadır. Erişkin koyu kahverengidir ve kanat telekleri ile örtü tüyleri arasında zıtlık bulundurmaz. Gencinin gövdesi siyaha yakın görünür. Uçuşta, küçük orman kartalının aksine siyah kanat altı örtüleri ve daha açık renkli telekleri ile kontrast yaratır ve bu ayırt edici bir özelliktir. Gencinin kanat üstünde açık renkli ve sıralı benekleri vardır. Nadiren açık donu olur. Uçuşta geniş kanatları ile akkuyruklu kartalı anımsatabilir. Boyu hemen hemen aynı olan bozkır kartalına göre ise daha kısa kuyruklu ve kalın kanatlıdır. Boyu 65-72 cm, kanat açıklığı 155-185 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Tiz olan ve az çınlayan sesi yavru bir köpeğin havlaması gibi “kyak, kyak, kyak” şeklinde duyulur. Süzülmede ve dönerek yükselmede kanatlarını düz uzatırken kanat ucunu aşağıya doğru bükerek (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Göl, nehir ve bataklıkların çevresindeki ormanlıklarda ürer, büyük sulakalanların çevresinde kışlar (Heinzel v.d., 1995). (Şekil 3.52.)

Beslenme: Küçük ve orta boy memeliler oluşturur. Tarla fareleri, yer sincapları (gelengi), tavşanlar; ayrıca sürüngenler (kertenkele, keler ve yılanlar) en çok yöneldiği avlardır. Nadiren de olsa balık, kurbağa v.d. tüketir (IUCN, 2011).

Tehditler: Habitat tahribi türün devamlılığını tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

Şekil 3. 52 : Büyük Orman Kartalının dağılım haritası

Şekil 3.53 : Kaya Kartalı (Fotoğraf: Hakan PEREK)

2960. *Aquila chrysaetos* – Kaya Kartalı – Golden Eagle (Şekil 3.53):

Tanımı: Büyük ve kahverengi bir kartaldır. Başı altın rengine yakındır. Altan bakıldığında kanat teleklerinin örtü tüylerinden ve gövdesinden daha açık renkli olduğu fark edilir. Gencinin siyaha çok yakın gövdesi, uçuşta beyaz kanat içi ve kuyruk dibi ile kolayca ayrılır. Başını ve boynunu uçarken ileri uzatması tipiktir. Kanadı gövdesine göre daralır ve kuyruğu hem diğer kartallardan uzundur hem de *Haliaeetus* kartalları gibi kamalı değildir. Aksine küttür. Boyu 75-88 cm, Kanat açıklığı 204-220 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşta oldukça görkemli ve zariftir. Diğer kartallardan farklı olarak süzülürken ve dönerek yükselirken kanatlarını yukarıya kaldırır. Ötüşü şahine benzer ve “tiii-u” şeklindedir. Ancak diğer ötüşü havlamayı andırır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Genellikle kayalık dağlar ve dağlık ormanlarda yaşamasına rağmen Doğu Avrupa'da ormanlarda ve bataklıkların çevresinde bulunabilir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Kaya kartalının besininin büyük kısmını memeli türleri oluşturur. Çoğunlukla tavşan (*Lepus europeus*), sincap (*Sciurus anomalus*), gelengi (*Citellus xanthophrymnus*), kızıl tilki (*Vulpes vulpes*) gibi memelileri avlar, yılanlar ve kablumbağada menüsünde yer almaktadır. Nadiren de olsa kınalı keklik (*Alectoris chukar*) ve benzeri kuşlara yönelebilir. Halk arasında küçükbaş hayvanlara sıklıkla saldırdığı yönünde yaygın bir inanış vardır. Zor geçen kış aylarında kaya kartalının leşlere yöneldiği de görülmüştür (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Henüz ayrıntılı araştırma yapılmamıştır.

3.2.5.2 **Familiya: FALCONIDAE (Doğangiller)**

3030. *Falco naumanni* – Küçük Kerkenez – Lesser Kestrel (Şekil 3.54):

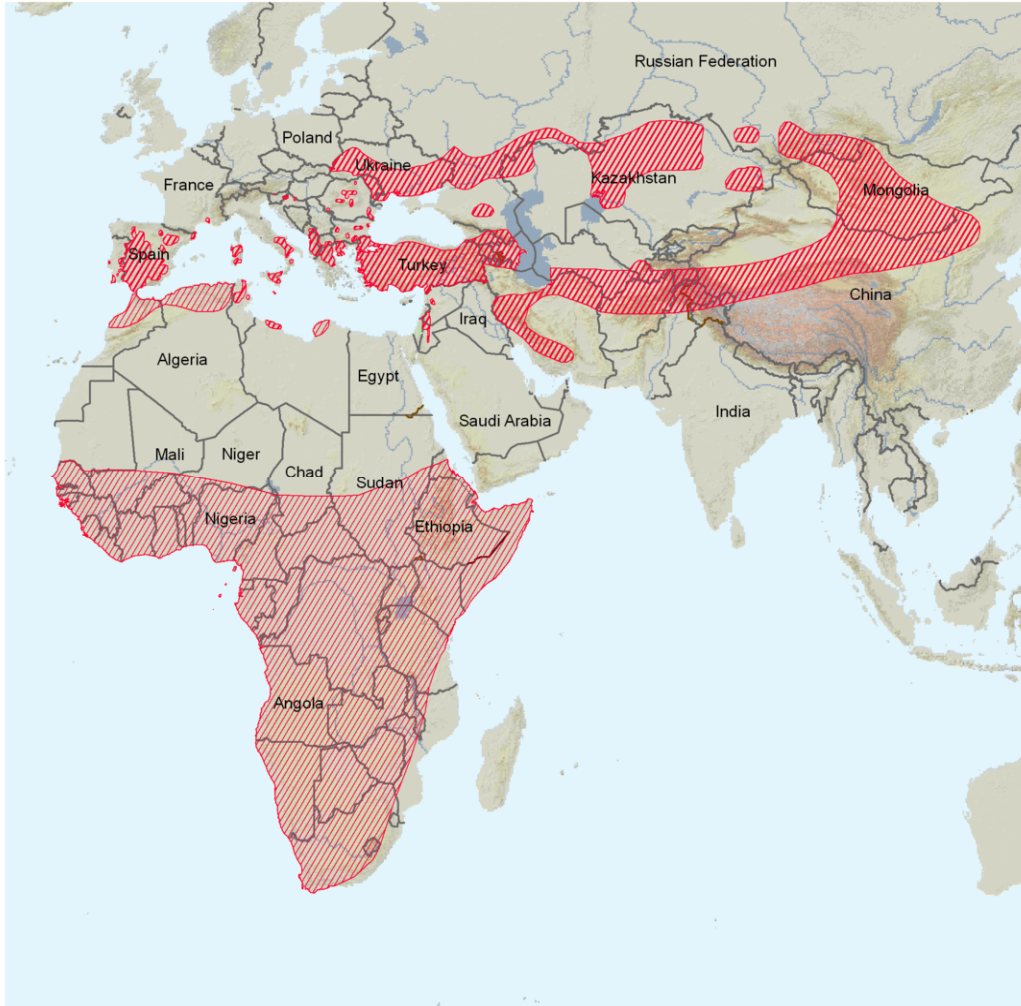
Tanımı: Bozkırda kerkenezin yerini alır. Kerkeneze çok benzer ancak biraz daha küçüktür. Ayrıca kuyruğu da kerkeneze göre daha kısadır. Erkeğinin sırtı beneksiz, başı grimsi mavi, büyük kol örtüleri gridir ve bıyığı yoktur. Dişisini ve gencini kerkenezden ayırt etmek, orta kuyruk teleklerinin diğerlerinden uzun olmasından dolayı çok güçtür. Tırnakları beyaz, kanat altı daha açıktır. Boyu 29-32 cm, kanat açıklığı 58-72 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Havada asılı kaldığında az kanat çırparak daha çok süzülür. Kerkeneze göre daha sürücüdür. Köylerde, harabelerde sürüler halinde yaşar. Avlanmaya da gruplar halinde çıkar. Küçük kerkenezin en tipik davranışı av ararken havada asılı kalmasıdır. Kanatlarını hızla çırparak olduğu yerde asılı durur. (Kerkenez de aynı davranışı gösterir ama daha çok kanat çırpır.) Eğer yerde bir av görürse hızla dalışa geçip saldırır. Bazen de uçan böcekleri havada yakalar. Avını çoğu kez havada uçarken yer. Yuvasının yakınlarında oldukça gürültücüdür (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Bozkır ve benzeri açık arazide bulunur ve kaya yarları ve eski harabe, ev gibi yapılarda koloniler halinde yuvalanırlar (Heinzel v.d., 1995). (Şekil 3.55)

Beslenme: Büyük ölçüde böceklerle beslenir (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Ormansızlaşma, şehirleşme ve tarımsal ilaçlardan zehirlenme başlıca tehditleridir. Eski binaların restore edilmesi yuvalarını kaybetmelerine sebep olur (IUCN, 2011).

Falco naumanni

range type

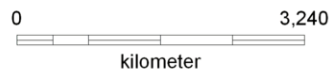
- native (resident)
- native (breeding)
- native (non breeding)
- reintroduced
- introduced
- origin uncertain
- possibly extinct
- extinct

- national boundaries
- subnational boundaries
- lakes, rivers, canals
- salt pans, intermittent rivers

data source:
BirdLife International, 2008

NE DD LC NT **< VU >** EN CR EW EX
VULNERABLE

azimuthal equal area central point: 130° E, 0°
map created 10/01/2008

Şekil 3.54 : Küçük Kerkenezin dağılım haritası

Şekil 3.55 : Küçük Kerkenez (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

3030. *Falco tinnunculus* –Kerkenez – Common Kestrel (Şekil 3.56):

Tanımı: Kerkenezler Orta avrupada şahinden sonra en çok rastlanan küçük bir doğan türüdür. Yaklaşık 35 cm boyları 75cm kanat açıklıkları ile orta boylu kuşlardandır. Dişileri yaklaşık 230gr,erkekleri de yaklaşık 200 gr ağırlığındadır. Uzun, ensiz ve sivri kanatları; ince ve uzun kuyruğu ile özgün bir yapısı vardır. Erkek ve dişiler arasındaki en belirgin fark başlarıdır; erkeğinin tepe ve ensesi mavimsi gri iken dişinin tepe ve ensesi kızkahverengidir. Üstten mavimsi görünen kuyruğunun ucunda kalın, siyah bir bant bulunur. El telekleri siyah, omuz ve sırt kısmı kızıldır ve siyah beneklerle kaplıdır. Bıyığı belirgindir.

Kuyruğunun sonunda kalın, siyah bir bantla birlikte yaklaşık 8-10 sıra da ince, beyaz bant bulunur. Kuyrukaltı ise açık krem renkli ve hafif kahverengi benek veya çizgilerle kaplıdır. Karın altı ve kanat altı hemen hemen beyazdır. Bıyık belirgindir. Genç kerkenezler üreme olgunluğuna gelene kadar dişi giysisinde olsalarda kanatları olgun kerkenezlere nazaran daha kısa ve yuvarlaktır. Kerkenezi özellikle uçuşta tanımanın en iyi yolu kızıl sırtını görmektir. Bu özellik karıştırılabileceği bozdoğan (*Falco columbarius*), delice doğan (*Falco subbuteo*), aladoğan (*Falco vespertinus*)'dan en kesin ayırım yoludur. Kerkenezin en çok karıştırılabileceği tür küçük kerkenez (*Falco naumanni*)'dir. İki türün erkeği kolayca ayrılabilir. Kerkenezde bıyık belirginken erkek küçük kerkenezde bıyık yoktur. Erkek kerkenezin kanat altı ve sırtı siyah beneklerle kaplıdır. Erkek küçük kerkenezin sırtı beneksiz iken kanat altı el ve kol teleklerinde arazi koşullarında gözle fark edilemeyecek kadar silik beneklenme vardır. Diğer formları ayırt etmek mümkün değildir. Kerkenezlerde tırnak rengi siyah iken küçük kerkenezde kirli beyazdır. (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.56 : Kerkenez (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Anı dalışlarla avlarına saldırırlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Dağlar, vadiler, orman kenarları, bozkırlar, tarım alanları, deniz kıyıları hatta şehirlerde görülebilir (Heinzel v.d., 1995). (Şekil 3.55)

Beslenme: Açık doğal ortamında yaşayan kerkenezlerin temel besini tarla faresi ve köstebekler gibi küçük memelilerdir. Şehirde yaşayan kerkenezlerin küçük ötücü kuşlar ve serçelerle de beslendikleri görülür. Bunun yanı sıra kertenkeleler, solucan, çekirge ve iri böceklerle de beslenir. Bu türlere, kerkenezler daha çok yavrulama döneminde memeli bulma sıkıntısı çektiklerinde rağbet gösterirler. Kerkenezlerin başka kuşları yuvalarına dalıp bu yuvalardaki yumurta ve yavrulara saldırdıkları görülebilir. (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Ormansızlaşma, şehirleşme ve tarımsal ilaçlardan zehirlenme başlıca tehditleridir. Eski binaların restore edilmesi yuvalarını kaybetmelerine sebep olur (IUCN, 2011).

3070. *Falco vespertinus* – Aladoğan – Red-footed Falcon (Şekil 3.57):

Tanımı: Uçuştaki genel hatlarıyla kerkenez ile doğan arasında görülür. Delice doğndan daha kısa kanatlı ve daha ince yapılıdır. Erkeği koyu gridir ve uçuşta telekleri üstten gümüş renginde ve parlak görülür. Paçalarının ve kuyruk altı örtülerinin kırmızı olması barizdir. Gagası, göz derisi ve bacakları erkeklerinde kırmızıdır. Dişisinde ise turuncudur. Dişisinin alt tarafı ve başı kirli turuncudur. Gencininki kahverengidir, at tarafı kalın çizgilidir ve genç delice doğanı andırır. Boyu 29-31 cm, kanat açıklığı 56-78 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

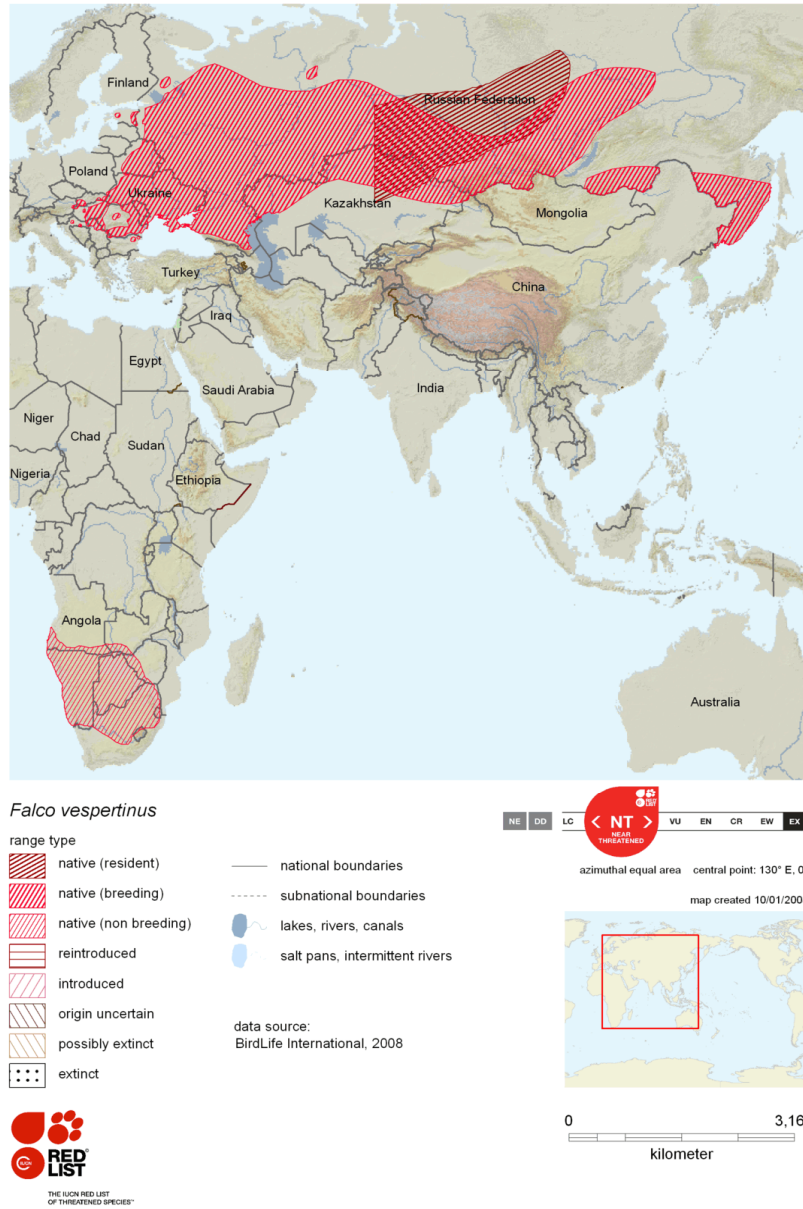
Şekil 3.57 : Aladoğan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Genellikle sürücüdür ve kolonide olduğu zaman gür çığlıkları atar. Sürüler halinde uçarlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Koloniler halinde korulu ve ağaçlı açık arazideki eski ekin kargası yuvalarında yuvalar (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Genellikle eklembacaklılarla beslenir, bazen küçük omurgalıları da yer (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Habitat kaybı nedeniyle populasyonlarındaki düşüş türün devamlılığını ciddi anlamda tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

Şekil 3.58 : Aladoğanın dağılım haritası

Şekil 3.59 : Gökdoğan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

3200. *Falco peregrinus* –Gökdoğan – Merlin (Şekil 3.59):

Tanımı: Orta boylu bir doğandır. Siyah bir bıyığı vardır ve bıyığı beyaz boğazı ve yanaklarıyla kontrast oluşturur. Üst tarafı gri, alt tarafı beyaz ya da krem üzerine enine koyu çizgilidir. Ayakları, göz ve burun derisi erişkininde sarı, gencinde mavi-gridir. Uçuştaki görünüşü kendine özgüdür. Gövdesi tıknaz, kanatları sivri ve kısa, kanat dibi ve kuyruğu geniştir. Boyu 36-48 cm, kanat açıklığı 95-110 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Kanatlarını çok hızlı çarpması ve avına dik dalması ile belirgindir. Avına dik dalar. Sıklıkla dönerek yükselir. Sesi haşın, pes ve devamlıdır. (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Her türlü kayalık alanda yaşarlar. Kışın deniz kıyısında ve sulakalanlarda da sıkça görülürler. Genellikle kaya çıkıntılarında, nadiren ağaçlarda ve yapılarda yuva yaparlar (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Küçük ve orta boylu kuşları havada yakalarak beslenir (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Habitat kaybı nedeniyle popülasyonlarındaki düşüş türün devamlılığını ciddi anlamda tehdit etmektedir (IUCN, 2011).

3.2.6 Takım: GALLIFORMES (Tavuklar)

3.2.6.1 Familya: PHASIANIDAE (Tavuksular)

Şekil 3.60. Kınalı Keklik (Esaret altında)

3550. *Alectoris chukar* – Kınalı Keklik – Chukar (Şekil 3.60):

Tanımı: Bilinen ve sevilen bir kuştur. Üst tarafı gridir. Sırtı hafif açık kahverengimsidir. Gaga dibi beyazlıdır. Uçuşta çilkeklikten gri sırtı ve daha büyük olmasıyla ayrılır. Boyu 32-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Bilindik bir sesi vardır. Oldukça gür bir “çuk, çuk, çuk, çukar” ve bunun haricinde, gırtlaktan gelen bir gıdıklama şeklinde “kakkaba, kakkaba, kakkaba”. (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kayalık, taşlık ve bitki örtüsü cılız olan tepeler ve dağ eteklerinde, taşlık yarı çöllerde yaşarlar (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Sabah ve ikindi boyunca yiyeceğini yerde arar. Bitki tohumları, tahıl taneleri, körpe filizler, tomurcuklar, funda meyveleri, böceklerle beslenirler. Bitki köklerini ve kök yumruları eşeleyerek çıkartırlar. Yavrular ilk 4 hafta sadece böcekler, kurtçuklar, larvalar ve karınca yumurtalarıyla beslenirler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Eskiden sayıları oldukça bolken aşırı avcılık nedeniyle oldukça azalmıştır. Bölgemizde ticari, evcil hayvan anlamında yetiştiriciliği yaygındır (IUCN, 2011).

Birçok alttürü bulunur. Bunlardan *Ssp. cypriotes* (Girit, Akdeniz Bölgesi ve Kıbrıs) ve soluk renkli *Ssp. sinaica* ülkemizde görülenlerdendir (Heinzel v.d., 1995).

3.2.7 Takım: GRUIFORMES (Turnamsılar)

3.2.7.1 Familya: RALLIDAE (Yelvegiller)

Şekil 3.61 : Sukılavuzu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

4070. *Rallus aquaticus* – Sukılavuzu – Water Rail (Şekil 3.61):

Tanımı: Nadiren görülür. Sutavuğundan biraz küçüktür. Alt tarafı gri, böğrü çizgilidir. Gagası uzun ve kırmızıdır ve ucuna doğru koyulaşır. Bacakları kahverengidir. Boyu 23-28 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi çok sık duyulur. Sert havalarda su donduğu zaman açığa çıkar. Ara sıra yüzer (Heinzel v.d., 1995). Batı ve güney populasyonları yerleşikken diğer bütün populasyonları yüksek derecede göçmendirlir. Küçük gruplar halinde yaşarlar. Normalde birbirlerinden uzak olmayı tercih etseler de populasyonun yoğun olduğu yerlerde 20-30 m yakınlığında kuşlar bulundurabilirler. Üremeden sonra göçte uygun habitatlarda durabilirler ve uçsuz tüy değiştirme dönemine girerler (IUCN, 2010).

Habitatı: Çoğunlukla sazlıklar ve diğer sık bitki örtüsü içinde yaşar (Heinzel v.d., 1995). Beslenmek için çamurlukları ve sığ korunaklı kıyıları tercih ederler. Korunaklı bölgelerde yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Bataklık su klavuzları, özellikle böcekler, onların larvaları, küçük salyangozlar, solucanlar, amphibipler, balıklar ve hatta küçük kuşlar ve memeliler ile beslenir. Uzun gagası ile yumuşak zemini delebilir ve bitkiler üzerindeki böcekleri toplayabilir. (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Yaşam alanlarının kurutulması, setlerin inşası ve tabii kıyıların yok edilmesi sonucu azalmakta olan türler arasında yer almaktadır. Su baskınlarına karşı oldukça hassastırlar (IUCN, 2011).

4100. *Porzana parva* – Bataklık Suyelvesi – Little Crane (Şekil 3.62):

Tanımı: Bataklık sutavuğu da denir. Sukılavuzundan küçüktür. Kısa gagası yeşildir. Böğrü enine silik çizgili, kuyruk altı çizgilidir. Erkeğin yüzü ve alt tarafı gridir. Küçük suyelvesine benzer. Ancak küçük suyelvesinden daha uzun kanatları ve kuyruğu, yeşilimsi kahverengi üst tarafı, çizgisiz kanat örtüleri, seyrek çizgili kuyruk altı, kırmızı gaga dibi ve daha parlak yeşil bacaklarıyla ayrılır. Dişisi ve gencinin yüzü ve alt tarafı krem rengi, gencinin gagası soluk yeşildir. Boyu 18-20 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Su bitkilerinin üzerinde yürüyebilir, suya yüzebilir ve suya dalabilir (Heinzel v.d., 1995). Çoğunlukla göçmendirlir ve Ağustos'tan sonra geldikleri kışlama yerlerinden Şubat sonunda ayrılırlar. Küçük gruplar halinde yaşamalarına rağmen genellikle yalnız görülürler (IUCN, 2010).

Şekil 3.62 : Bataklik Suyelgesi (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Çoğunlukla sazlıklar ve diğer sık bitki örtüsü içinde yaşar (Heinzel v.d., 1995). Yavaş akışlı, sığ, çamurlu alanlarda bulunabilirler. Beslenmek için çamurlukları ve sığ korunaklı kıyıları tercih ederler. Korunaklı bölgelerde yuvalarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Bataklik su yelveleri özellikle böcekler, onların larvaları, küçük salyangozlar, solucanlar ile beslenir. Gagası ile yumuşak zemini delebilir ve bitkiler üzerindeki böcekleri toplayabilir. (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Yaşam alanlarının kurutulması, setlerin inşası, habitat parçalanması ve tabii kıyıların yok edilmesi sonucu azalmakta olan türler arasında yer almaktadır. Su baskınlarına karşı oldukça hassastırlar (IUCN, 2011).

4240. *Gallinula chloropus* – Su Tavuğu – Common Moorhen (Şekil 3.63):

Tanımı: Gagası ve alnı kırmızı, gaga ucu sarı, bacakları yeşil, gövdesi koyu renklidir. Gövdesinin yanında beyaz ve yatay bir çizgi uzanır. Kuyruk altı tüyleri beyazdır. Kuyruğunu yukarı, aşağı oynatarak beyazını gösterir ve yerini belli eder. Genci açık kahverengidir. Genç sakarmekeden beyaz böğür çizgisi ile ayrılabilir. Cıvcivi simsiyah bir havla kaplıdır. Boyu 32-35 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.63 : Sutavuğu

Davranışları: Tipik sesi gür ve berraktır, vıraklamayı andırır. “kürrük, kittik” ve “keek” şeklindedir. Uçuşu çelimsizdir. Patırtılı ve dengesiz bir biçimde havalanır. Uçuşta bacaklarını geriye uzatması barizdir. Yüzerken ise başını bir tavuk gibi geriye uzartır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kıyısı sık sazlıkla örtülü, tatlı su içeren tüm göller, göletler, su dolu çukurlar onların yaşam alanını oluşturabilir. Hatta parklar içindeki göletler, su ile dolu balçık ve kum çukurları bile tercih ettikleri yerler arasındadır. (IUCN, 2010).

Beslenme: Ot, saz uçları, çeşitli su bitkileri, su ve bataklık bitkilerinin tohum ve meyveleri, sümüklü böcekler, böcekler, soluncanlar, iribaşlar ve bazen de yumurta ile beslenirler. (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, habitat kaybı, çakal ve saz kedisi tarafından predasyonu ve tüketim yahut spor amacıyla avlanması türü tehdit altına almaktadır (IUCN, 2011).

Şekil 3.64 : Sakarmeke

4290. *Fulica atra* – Sakarmeke – Common Coot (Şekil 3.64):

Tanımı: Gövdesi siyah, gagası ve alını beyaz bir sokuşudur. Ördeklere göre daha tıknaz ve yuvarlak hatlıdır. Bacakları yeşilimsidir ve parmaklarında perde yerine geniş loplar bulunur. Uçarken beyaz firar hattı belirir. Gencinin boğazı ve boynunun önü beyazımsı, sırtı simsiyahtır. Hav tüyündeki civevin başı ve boynu kıızıdır. Boyu 38 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi yüksek ve tizdir. “kov”, “kyuk” ve “kut” şeklindedir. Sudan havalanmadan önce uzun süre su üstünde koşarak hız alır. Grup içinde sıkça birbirlerini kovalarlar, saldırgan olanları diğerlerini sürekli takip eder (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kenarları bitkilerle kaplı tatlısu göllerinde ürerler. Kışın büyük sürüler halinde görülürler ve subitkilerince zengin olan sığ göller, lagünler ve deniz kıyısında bulunabilirler (Heinzel v.d., 1995). Durgun tatlı sular, göller, baraj gölleri, küçük doğal havuzlar, göletler, lagünler gibi durgun tatlı veya az tuzlu sular, drenaj kanalları, denizlerde liman, kıyı, boğaz, dere ağzı gibi tuzlu sular, yavaş veya hızlı akan nehirler ve su basarlar yaşam alanlarıdır. Parklardaki büyük süs havuzlarını da tercih edebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Omnivordur. Bitki, tohum ve tane, böcek, larva, solucan ve midye yer. Ördeklerden çalarak da beslendiği olur. Sığ sularda dipteki çamura, dalmadan ulaşabilirler. Dipteki bitkilerle veya dışarıda tarlalarda yayılarak beslenebilirler. Bütün gövdeleriyle daldıklarında yiyeceklerini suyun yüzeyine çıkararak yerler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, habitat kaybı, çakal ve saz kedisi tarafından predasyonu ve tüketim yahut spor amacıyla avlanması türü tehdit altına almaktadır (IUCN, 2011).

3.2.7.2 Familya GRUIDAE (Turnagiller)

Şekil 3.65 : Turna

4330. *Grus grus* – Turna – Common Crane (Şekil 3.65):

Tanımı: Bilinen ve sevilen, ürkek bir kuştur. Baş, boynu ve kanat telekleri siyah, vücudunun geri kalanı gridir. Yanaklarından aşağıya doğru geniş, beyaz bir şerit iner. Bu şerit boynunun gerisinde birleşir. Tepesinin ortası kırmızıdır. Yerde kıvrık ve kabarık süs tüyleri kuyruğunu örter. Genci daha koyu renklidir. Baş, boynu ve sırtı kahverengidir. Boyu 110-120 cm, kanat açıklığı 220-245 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi sert ve yankılıdır. “kruu” ve “krr”. Uçarken düz ya da v şekili sıralar oluşturmaları tipiktir. (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Geniş bataklıklar, sulak çayırlar ve tundrada yuvalanır. Kışın kurak arazide bulunabilirler. Avrupa popülasyonunun büyük çoğunluğu sonbaharın sonunda Macaristan'da Hortobagy (67000 birey civarı) ve Fransa'da Lac du Der'deki (22000 birey civarı) geleneksel alanlarda toplanırlar (Heinzel v.d., 1995). Orman kenarları açık meralar, sığ su birikintilerin olduğu bölgeler ve bataklıkları tercih ederler (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Küçük kemirgenler, kurbağa, salyangoz, böcekler ve larvaları, mısır, arpa, buğday, yulaf, ayçiçeği tohumu, bezelye, fasulye, fıstık, zeytin, böğürtlen, meşe palamudu, sebzeler, patates, bitki kökleri ve sürgünleri ile beslenir (Kirwan v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi, avlanma, tarımsal zehirlenme, enerji santrallerine çarparak ölme, bara inşaatı v.b. sebeplerle habitat alanının daralması, insan kaynaklı rahatsız edilme başlıca tehditleridir (IUCN, 2011).

3.2.8 Takım: CHARADIIFORMES (Yağmurkuşugiller)

3.2.8.1 Familya: RECURVIROSTRIDAE (Avozetkuşugiller)

4550. *Himantopus himantopus* – Uzunbacak – Black-winged Stilt (Şekil 3.66):

Tanımı: Çok uzun pembe bacakları (12-16 cm) ve uzun ve düz gagası ile kolayca tanınır. Uçuşta geriye uzanan uzun bacakları dikkat çeker. Kanatları alttan ve üstten siyah görülür. Genel olarak erkeğinin tepesi siyah, dişininki beyazdır ve dişinin tepesi kahverengiye çalar. Gencinin tepesi, boyun gerisi ve üst tarafı kahverengimsidir. Boyu 35-40 cm, kanat açıklığı 67-85 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Çok asabidir. Yaklaşıldığında öterek kaçmaya başlar ve havada ötüşüne devam eder. “kit, kit, kit” şeklinde öter. Binlercesi bir arada uçarken gözlemlenebilir. Tehlike anında yanındakileri uyarmak için sık sık kafasını kaldırıp etrafı gözetler (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.66 : Uzunbacak

Habitatı: Tatlı ya da acı göller, bataklıklar ve deniz kıyısında görülürler (Porter v.d., 2009). Sıcak ve tropik iklim kuşaklarında görülmektedir. Genellikle tatlısu alanlarında, göl kenarları, deniz kıyısında, bataklık, nehir yatakları ve bataklık gölcüklerinde beslenirler. Tuzlaların kıyılarında da beslendikleri sıkça görülmektedir. Bozkırlar, çöl bölgelerdeki, sığ durgun sular, kumlu, çamurlu, açık yerler, sığ göl ve nehirler, dağ gölleri, pirinç tarlaları, barajlar, lagünler ve bataklıklarda yaşar (IUCN, 2010).

Beslenme: Tamamen hayvansal olan geniş bir yeloazede beslenirler. Omurgasızlardan balıklara kadar birçok besini alırlar (Kirwan v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi ve botulizme karşı çok hassastırlar. İnsan kaynaklı rahatsızlık ve tercih ettikleri habitatların kaybı türün devamını tehlikeye atmaktadır (IUCN, 2011).

4560. *Recurvirostra avosetta* – Kılıçgaga – Pied Avocet (Şekil 3.67):

Tanımı: Uzun ve ucu kalkık gagası ile kolaylıkla tanınır. Bacakları mavi-gridir. üyleri; ense, başın üst kısmı, kanatları ve sırtında yer alan siyah bantlar dışında beyazdır. Genç bireylerde bu siyah bantlar kahverengi ve mat renklerde. Ayakları açık mavi renkte ve perdelidir. Dişi birey üreme döneminde beyaz bir göz halkasına sahiptir. Boyu 42-45 cm, kanat açıklığı 77-80 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Beslenirken gagasını su içinde sağa sola oynatır. İyi yüzer ve yüzey ördekleri gibi başını suya sokabilir. Tipik sesi “kluuit” şeklindedir. Uçuş sesi daha yumuşak ve hırıltılıdır. Yuvasına ve yavrusuna yakaşan yabancıyı gür ve tekrarlı sesi ile kovalamaya çalışır. (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.67 : Kılıçgaga (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Acı ve tuzlu göller, bataklık ve lagünlerde yaşar. Nadiren tatlısularında da görülür (IUCN, 2010). Gölümüz için ilginç bir kayıttır

Beslenme: Küçük kabuklularla beslenir (Kirwan v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi ve botulizme karşı çok hassastırlar. İnsan kaynaklı rahatsızlık, kirlilik, ve tercih ettikleri habitatların kaybı türün devamını tehlikeye atmaktadır (IUCN, 2010).

3.2.8.2 Familya: GLARAELIDAE (Bataklıkırlangıcıgiller)

4670. *Glareola pratincola* – Bataklıkırlangıcı – Collared Pratincole (Şekil 3.68):

Tanımı: Boğazı ve göğsünün üst tarafı siyah bir çizgiyle çevri ve krem rengidir. Gagası siyahtır ve gaga dibi kırmızıdır. Gencinin boğazında koyu renkli çizgiler vardır ve boyun çizgisi kesinti ve daha geniştir. Genellikle uçarken görülür. Uçuşta beyaz kuyruk sokumu, siyah kuyruğu ve beyaz firar hattı belirir. Boyu 23-26 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.68 : Bataklıkırlangıcı

Davranışları: Sürüleri gürültücüdür ve avlanırken akrobatik hareketleriyle dikkat çekerler. Uçuş sesi sumruyu andırır. Çok sık öter. “kik, kik, kik” şeklinde öter (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Bu kuşlar suya yakın çamurlu, kısa veya dağınık otların bulunduğu steplerde, özellikle tuzlu göl ve bataklık kıyılarında alanlarda yerleşir. Körfezlerin tuzlu bataklık kesimlerinde ve nehirlerin denizle döküldüğü yerlerde, göllerde ürerler; yoğun bitki örtüsünün olduğu alanlardan kaçınırlar. Göllerin ortasındaki adalara yuvalanabilir. Bozkırlarda, özellikle tuzlu göl ve bataklık kenarlarında ve ıslak çayırlarda bulunur (IUCN, 2010). Su kenarındaki kuru çamur düzlüklerinde yaşar, göllerin ortalarındaki adalarda yuvalanabilir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Uçarken böcekleri yakalayıarak beslenirler (Kirwan v.d., 2008).

Tehditler: Herbisit ve insektisitler, tercih ettikleri alanların tahrip edilmesi tehditlerindedir (IUCN, 2010).

3.2.8.3 Familya: CHARADRIIDAE (Yağmurkuşugiller)

Şekil 3.69 : Küçük Halkalı Cılıbıt (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

4690. *Charadrius dubius* – Küçük Halkalı Cılıbıt – Little Ringed Plover (Şekil 3.69):

Tanımı: İnce ve Zarif bir cılıbıttır. Maskesi ve göğüs kuşağı siyah, göz halkası sarıdır. Kaşları ince ve beyazdır. İki yandan gelerek tepesinde birleşir. Gagası siyah bacakları soluk sarıdır. Gencinin göz halkası belirgindir, alını açık renkli, gözünün gerisi koyu renkli, göğüs kuşağı kesiktir. Kanat çizgisi yoktur. Boyu 14-15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yarasa gibi kanat çırpır. Uçuşta öter. Diğer cılıbıtların tersine sürüler oluşturmaz. Sesleri “pii-uu” ve “pip-pip-pip” ve küçük sumruyu andıran pürüzlü bir sestir. Ötüşü sesinin trillerle bezenmiş tekrarıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kumlu ve çakıllı göl kıyıları ile akarsularda görülür (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekler, tırtıl, ve solucanlar, küçük sürüngenleri tercih ederler (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi, pestisit zehirlenmesi ve habitat kaybı tehditleridir(IUCN, 2010).

Şekil 3.70. Küçük Halkalı Cılibit'in dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Little_Ringed_Plover)

Şekil 3.71 : Halkalı Cılibit (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

4700. *Charadrius hiaticula* – Halkalı Cılıbıt – Common Ringed Plover (Şekil 3.71):

Tanımı: Halkalı küçük cılıbıttan daha tıknaz ve büyüktür. Bacakları turuncumsu sarı, gaga dibi sarı ve gaga ucu siyahtır. Gencinin başında siyahlık bulunmazken kuşağı kahverengi ve kesik kesiktir. Kanat çizgisi geniştir. Boyu 18-20 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yarasa gibi kanat çırpar. Uçuşta öter. Sesi berrak ve melodik bir “tuu-i” ve “kuiip” şeklindedir. Ötüşü sesinin trillerle bezenmiş tekrarıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kumlu ve çakıllı deniz kıyılarında bol bulunurken nadiren göl kıyıları ile kum düzlüklerinde görülür. Çamurlu deniz kıyıları ve lagünleri sever (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekler, tırtıl, ve solucanlar, küçük sürüngenleri tercih ederler (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi, pestisit zehirlenmesi ve habitat kaybı tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.72 : Akça Cılıbıt (Fotoğraf: Hakan KAHRAMAN)

4770. *Charadrius alexandrinus* – Akça Cılıbıt – Kentish Plover (Şekil 3.72):

Tanımı Genel görünümü daha tıknaz, başı daha büyüktür. İnce gagası ve koyu renkli, uzun bacakları vardır. Kuyruğu daha kısa ve küt görünür. Kulak örtüleri koyu renkli olup boyun halkası yanlarda kısa birer çizgi şeklindedir. Yazın erkeğinin tepesinde ve yanağında kızıl lekeler ve alnında ince-yatay bir siyah çizgi vardır. Dışının bantları siyahtan çok koyu kahvedir. Uçuşta kanatlarında belirgin, enine beyaz çizgi vardır. Genci daha soluk rengi, silik ve açık renkli halkası ile örtü tüylerinin uçlarındaki beyazlıklarla ayrılır. Boyu 15-17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi cılızdır ve “pr-r-ip” ya da “vit” “vii-ii” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sıklıkla kıyılara yakın çamur düzlüklerinde, kıyı lagünlerinde ve kumsallarda ürer; üreme dönemi dışında nehir ve göl kenarındaki çamur alanlarda ve iç bölgelerde de bulunur (Kirwan, 2008).

Beslenme: Genelde tuzlu su ve çamurdaki omurgasızlar, su böcekleri , onların larvaları ve güvelerle beslenir. Beslenme alanında, cılıbıtların ortak özelliği olan "dur-bakın-koş-yakaladur" tarzı gözlenebilir (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Kuş gribi, pestisit zehirlenmesi, zehirlenme ve özellikle baralardan dolayı habitat kaybı tehditleridir(IUCN, 2010).

Şekil 3.73 : Mahmuzlu Kızkuşu

4870. *Vanellus spinosus* – Mahmuzlu Kızkuşu– Spur-winged Lapwing (Şekil 3.73):

Tanımı: Yanakları ve boyun yanları beyaz, tepesi, boğazı ve karın tarafı siyahtır. Bacakları gri ve uzun, kuyruk kaidesi beyaz telek uçları siyahtır. Sırt kısmı, omuz tüyleri kahverengi kanat telekleri siyah olup beyaz bir şerit sırt ve omuz tüylerinden ayrılır. Kanat altı örtüleri beyazdır. El bileğinden küçük bir mahmuz çıkar. Uçuşu yavaştır, kanatlarını çırparken gövde seviyesinin altında tutar, ani ve sert darbelerle çıkar. Boyu 25-27 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yuvasına yaklaşan bir tehlike olduğu zaman yuvasına yaklaşan canlının üzerine peykler atarak saldırır ve onu yuvasından uzaklaştırmaya çalışır. Sesi çığlıksı ve incedir. “ti-ti-tö-il” ve uyarı sesi kesik ve tiz “pit” ya da “tik” hecesinin ısrarlı tekrarıdır. Uçuşu yavaştır ve kanatlarını çırparken gövde seviyesinin altında tutması tipiktir. Kanatlarını sert ve ani darbelerle çıkar. Üreme dönemi sonrası sürer ouşturana kadar küçük gruplar ya da aileler halinde bulunurlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Lagünler, tuzlu ve acı bataklıklar ile göllerde yaşar (Kirwan, 2008).

Beslenme: Böceklerle ve küçük omurgasız hayvanlarla beslenirler (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Habitat kaybı ve yasal olmayan avlanmaları tehditleridir(IUCN, 2010).

Şekil 3.74 : Kızkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

4930. *Vanellus vanellus* – Kızkuşu– Northern Lapwing (Şekil 3.74):

Tanımı: Keklik büyüklüğündeki bu tür uzaktan bakıldığında üstü siyah altı beyaz bir kuş gibi görünse de yakından incelendiğinde üst kısımlarının siyah üzerine yeşil ve erguvani pırıltılı olduğu hemen göze çarpar. Başına dik duran sorguçları ve uçuşta yuvarlak kanat uçları tanımını kolaylaştırır. Göğsü ve yanakları beyaz, kuyruk altı tüyleri açık pas rengidir. Gaga siyah ve ayakları pembedir. Boğazı yazın siyah kışın beyaz olur. Erkek ve dişiler birbirlerine benzerlerse de, erkeğin sorguçları daha uzun, göğsü daha siyah, yanakları daha beyaz ve kanatları daha geniştir. Gençlerin sorguçları çok kısa ve üstleri pullu görünümündedir. Boyu 28-31 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ağır kanat çırpışları insana uçamayacak hissini verir. Haziran ve Mart ayları arasında büyük sürüler oluştururlar. Baharda hava akrobasisleri, zikzak uçuşları, yuvarlanarak dalışları görülmeye değer. Karabaşlı martılar besinlerini çalsalarda yuva düşmanlarına karşı bir ölçüde koruma sağlarlar. Yuva ve yavrular tehlikeye girdiği takdirde kalabalık bir şekilde saldırganın üzerine dağılırak onu uzaklaştırmaya çalışırlar ve bu ara yavrular yerde düz bir şekilde yatarlar. Sesi ve ötüşü “pii-vit” seslerinin çeşitlemeinden oluşur (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Açık ekili araziler, çeltik tarlaları, göl ve ırmak kenarları belli başlı yaşama alanlarıdır. Üreme döneminde, yavrularını beslemek için avladıkları omurgasız hayvanların bulunduğu balçık ve otluk arazileri tercih ederler (Kirwan, 2008).

Beslenme: Toprağın üzerinde veya hemen altında bulunan, toprak kurtları gibi omurgasızlarla, her türlü böcek ve örümceklerle beslenirler. Yeşil sürgünlerle de beslendikleri görülür (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Habitat kaybı ve yasal olmayan avlanmaları tehditleridir(IUCN, 2010).

3.2.8.4 Familya: SCOLOPACIDAE (Çullukgiller)

5010. *Calidris minuta* – Küçük Kumkuşu- Little Stint (Şekil 3.75):

Tanımı: Bölgedeki en küçük kumkuşudur, karakarınlı kumkuşunun 3/4 ü kadardır. Gagası daha düz ve kısadır. Hareketleri daha seridir. Sarı bacaklı kum kuşundan siyah bacakları, beyaz göğsü ve kuyruğunda beyaz olmaması ile ayrılır. Üreme giysisinde üst tarafları ve göğüs yanları kızıl-siyah desenlidir. Sirtında iki ince çizgi bulunur.

Karnı beyazdır. Üreme giysisi dışında üst tarafı gri-kahverengidir. Silik bir göğüs kuşağı bulunabilir. Genci üreme giysisindeki erişkinine benzer. Sirtında beyaz bir V bulunur ve göğsü sarımsı olabilir. Boyu 12-14 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.75 : Küçük Kumkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Kısa bir uçuş sesi vardır. Ara sıra bir trile uzayan “çik, çik” şeklindedir. Beslenme esnasında çok hareketlidir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Artrik tundralarda; az miktarda İskandinavya ve Sibiryanın ortalarında genellikle sahillerde ürer daha doğu Sibiryada dağınık olarak bulunur buralarda yerini kızıl boyunlu kumkuşu (red-necked stint) alır, kışı Türkiye, ortadoğu, güney Avrupa ve büyük miktarda kuzey Afrikada geçirir üremeyen bireyler bu bölgelerde bütün yıl görülürler. İlkbahar göçünü daha doğudan yapar ve su birikintilerinin çamurlu kıyılarında ve sahillerde genelde gruplar halinde ve karakarınlı kumkuşları ile karışık olarak bulunur (Swensson v.d., 2009). Sonbaharda o yılki üreme durumuna bağlı olarak sayılarında büyük farklar görülebilir. (Kirwan, 2008).

Beslenme: Çamur düzlüklerinde yiyecek arar ve bulduğu omurgasız canlılarla beslenir (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Yol yapımı, seller v.b. sebeplerle habitat kaybı türün tehdi teridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.76 : Kara Karınlı Kumkuşu (Fotoğraf: Ömer NECİPOĞLU)

5120. *Calidris alpina* – Kara Karınlı Kumkuşu - Dunlin (Şekil 3.76):

Tanımı: Boyu küçük kumkuşundan biraz daha büyüktür. Uzun ve hafif kıvrık bir gagası vardır. Kışın erişkin kuşların sırtı gri-uçukkahve renklidir, göğsü sık beyaz-gri kahve çizgilidir, karnı beyazdır. Yazın karındaki siyah leke belirleyici özelliğidir karın yanları beyazdır, göğsü siyah çizgili, sırt ve kanat tüyleri kızıl kahverenginde ve erkeklerde daha parlaktır. Genç kuşların sırtları koyu kızılkahve, tüyleri üzerinde V şeklinde beyazlıklar vardır, göğsünde ayırdedici dağınık çizgiler ve karnında siyah benekler bulunur karnın iki kenarı beyazdır kafası ve boynu tarçın rengindedir.

Üç alt türü vardır sırt tüylerinin renk canlılıkları ve gaga uzunluklarından ayırt edilir.

Ssp. arctica: Grönlandda ürer, kışı batı Afrika'da geçirir. En kısa gaga ve en silik renkli olanıdır.

Ssp. schinzii: İszlanda'da ürer. Kışı Batı Avrupa ve Batı Afrika'da geçirir. Orta boy gaga ve orta ton sırt renklerine sahiptir.

Ssp. alpina: Kutup bölgesinde ürer. Kışı Batı Avrupa ve Akdeniz'de geçirir. En uzun gagaya ve en canlı renklere sahiptir. Boyu 16-20 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Tek eşidir. Cılız bir uçuş sesi vardır. “triip” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Alçak ve yüksek sulak çayırlarda ve tundra ortamında ürer. Akdeniz sahilleri, Afrika'nın Batısı ve Türkiye'de kışlar. Değişik özellikte sulak alanlar ve sahillerde bulunur (Kirwan, 2008).

Beslenme: Böcek, örümcek, her türlü toprak kurtları, yumuşakçalar ve bitkilerle beslenir. Üreme dönemi dışında küçük balıkları da tüketir. Genellikle çamuru hızlıca gagalayarak, arada da kısa koşular yaparak besin arar. Çoğu av, gaga çamurdan çıktıktan sonra yenir. Su kurtçukları bazan yutulmadan önce yıkanır. Gece de beslenir. Üreme dönemi dışında sürücüdür (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Yol yapımı, seller v.b. sebeplerle habitat kaybı türün tehdiateridir (IUCN, 2010).

5170. *Philomachus pugnax* – Döğüşkenkuş - Ruff (Şekil 3.77):

Tanımı: Çok değişkenlik gösteren bir kıyı kuşudur. Erkeği dişisinden daha büyüktür. Kısa, oldukça kalın ve hafif aşağıya doğru kıvrık bir gagası vardır. Bacakları uzun, yeşil, sarı, koyu sarı ya da turuncu-kırmızıdır. Uzun sayılabilecek boynunun üzerinde küçük ve zarif bir başa ve uzun bir gövdeye sahiptir. Yazın erkeği ibiği, geniş ve dik durabilen boyunluğu ile gözalcı derecede desenlidir: siyah beyaz çizgili ya da damalı. kışın erkeği grimsidir ve başı beyazdır. Yazın dişisi koyu benekli, kışın daha düz ve daha krem-kahverengidir. Sonbaharda genci son derece zarif, siyah kahverengi telek ortaları ve üstteki parlak krem pul desenli kenarları ile oldukça düz desenlidir. Beyaz bir kanat çizgisi vardır ve kuyruk sokumunun yanlarındaki büyük beyazlık U şekli oluşturur. Boyu erkekte 26-30, dişide 20-24 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.77 : Döğüşkenkuş (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

Davranışları: Bu tuhaf kuşun birçok değişik özelliği vardır. Erkekleri belirli yerlerde(kur arenaları) göstermelik dövüşler düzenlerler. Bu arenalarda, Nisan ortasından Mayıs ayna kadar çeşitli gösteriler düzenlenir. Bu kur dövüşlerinin seyri, derin incelemelere rağmen henüz tamamen çözülememiştir. Bu arenalarda öncelikle territorial erkekler, küçük bölgelerini savunmak üzere ve periphere erkekler ki bunlar da zaman içinde territorial davranışlar göstermeye başlarlar. Bu arada territorial ve agresif davranış göstermeyen satelit erkekler de arenada görünürler. Territorial erkeklerin hareketli ve şiddetli kavgalarına sabahın erken saatlerinde dişilerin arenalar etrafında görünmesiyle ve değişik erkekleri baştan çıkarmaya başlamaları ile rastlanır. Satelit erkekler de periphere erkekler gibi değişik birçok arenayı ziyaret ederler Territorial erkekler ,Satelit erkeklerin varlığına, dişilerin onların varlığında ,dişilerin kendileriyle daha fazla çiftleşmeye yanaştıkları için tahammül ederler.

Bu arada satelit erkekler de, dişilerle çiftleşme şansı bulur. Böylece yalnız bir kur alanını değil, g yolu boyunca birçok etabı içeren değişik, karmaşık bir sosyal yaşam sergilerler. Yumurtlama ve kuluçka döneminde bir eşleşme olmamaktadır, dişiler tek başlarına kuluçkaya yatarlar ve yavrular ile ilgilenirler (Kirwan v.d., 2008).

Habitatı: Kışın kk sürüler halinde sığ tatlısu kenarları ve lagünlerde bulunur (Kirwan v.d., 2008).

Beslenme: Böcek, rmcek, her türlü toprak kurtları, yumuşakçalar ve bitkilerle beslenir. (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: En büyük tehditleri petrole bulanmaktır (IUCN, 2010).

şekil 3.78 : Suçulluğu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

5190. *Gallinago gallinago* – Suçulluğu - Common Snipe (Şekil 3.78):

Tanımı: Bataklıklarda en çok bulunan çulluk türüdür. Gagası çok uzundur. Zig-zaglı uçuşunda beyaz firar hattı ile tanınır. Boyu 25-27 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Havalandığı zaman pürüzlü ve yüksek “kriiç” sesi duyulur. Alçak nesnelere konar ve tekrarlı olarak öter. Bu ötüş “cip-pır” şeklindedir. Gösteri uçuşunda 45 derecelik açıyla dalış yaparken dış kuyruk teklerini harekete geçirerek dalgalı bir ses çıkarır. Kışın küçük sürüler halinde görülürler. Tam bir göçmen kuştur. Üreme zamanı çiftler halinde sedanter şekilde bulunurlar. Göç ve kışın bazen büyük sürüler oluşturabilirler ama gerçek manada sürücül bir kuş değildir. Küçük sürüler halinde daha sık görülürler (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kıyı şeridinde, çamurluklar ve bataklıklarda bulunurlar (Kirwan, 2008).

Beslenme: Böcekler, böcek larvaları, örümcekler, kabuklular, küçük amfibiler yanında bazen bitkisel besinler ve tohum da yerler (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Su kullanımı sebebiyle sulak alanlara verilen zararlar, zehirlenmeler, yuva predasyonu, tüketim ve spor amaçlı avlanma, habitat kaybı başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil. 3.79 : Çulluk (Fotoğraf: Akif AYKURT)

5290. *Scolopax rusticola* – ulluk - Eurasian Woodcock (Şekil 3.79):

Tanımı: Güvercin iriliğinde, koyu kuru yaprak renginde bir kuşdur. Alın ve yanaklar açık gri kahverengi, gerdanı beyaz, tepesi koyu kahverengi ve enine koyu renk bantlıdır. Yanağında gagadan başlayıp kulağa doğru uzanan bir şerit vardır. Sırt ve kanatları kestane renkli ve üstü koyu lekelidir. Boynu ve kuyruğu kısa olan bu türün uzun gagası (5-6 cm)en belirgin özelliklerindedir. Ayakları kısa ve açık kahve renktedir. Yalnız gezerler. Boyu 33-35 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Gündüzleri orman içinde saklanır. Rahatsız edildiğinde yürüyerek yer değiştirmeyi tercih ederse de tehlike anında hızlı, gürültülü ve dik bir şekilde ağaçların tepesine yükselip daha uzaklara uçar. Geceleri beslenmek amacıyla açık alanlarda dolaşırlar. (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Ormanlarda ağaç altlarındaki çalılıklarda ve kuru yaprak aralarında bulunur. Hava kararmaya yakın civardaki tarlalara uçarak bazen yürüyerek beslenmeye çıkar. Hava aydınlanmaya yakın tekrar ağaçlıklar arasına geri dönerler (Kirwan, 2008).

Beslenme: Böcek, kurt, solucan ve kabuksuz salyangozlarla beslenir (Swensson v.d., 2008).

Tehditler: Orman alanlarının kaybı ve avlanma başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

5450. *Tringa erythropus* – Kara Kızılback - Spotted Redshank (Şekil 3.80):

Tanımı: Kanat uçları ve kuyruk uçuş sırasında dikkat çeken beyaz oval renklenme gösterir. Kuş üreme döneminde siyahtır ve kışın çok soluk renklidir. Üreme giysisinde göz halkası göze çarpar, Ayrıca üreme dışı giysisinde, kızılbacktan kanadında beyaz olmaması ve daha iri olması ile ayrılır. Kış giysisi, griye çalar. Gövdenin altı soluklaşır. Bacaklar ve gaga kırmızı renklidir. Yavruların gri-kahverengi, iyi benekli beyaz yukarı ve soluk güzelce çizgili alt parçaları vardır. Yaz giysisi neredeyse tamamen siyahtır. Boyu 29-31 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yuva yapımı için uğrasmazlar. Basit yuvalar yaparlar. Yere açtıkları küçük bir çukurun çevresini bitki ile çevirirler veya sadece bitkilerden örölü bir alan oluştururlar. Çoğunlukla erkek ve dişi birlikte kuluçkaya yatar. Sürü oluşturken yeşilbacaların arasına karışabilirler. Tek bacak üzerinde dinlenmeyi severler. Sesleri gür, melodik ve pes ısıklardan oluşan "tyu-hu" gibidir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil. 3.80 : Kara Kızılbacak (Fotoğraf: Mehmet ÖZCAN)

Habitatı: Tundralar, bataklıklar, göl kıyıları, deniz kıyıları, ormana yakın sucul birikintiler v.b. gibi çok çeşitli kabitatlarda görülebilirler (Kirwan, 2008).

Beslenme: Küçük omurgasız hayvanlarla beslenirler (Kirwan, 2008).

Tehditler: Habitat kaybı bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

5460. *Tringa totanus* –Kızılbacak - Common Redshank (Şekil 3.81):

Tanımı: Orta büyüklükte bir kıyı kuşudur. Bacakları ve gagası çok uzun değildir. Sırtı ve başı kahverengi, göğsü koyu benekli, karnı beyazdır. Kuyruk sokumunda beyaz "V" bulunur. Kanat paneli paneli üçgeni büyük, geniş ve beyazdır. Gagası ve bacakları kırmızıdır. Boyu 27-29 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Kanatlarını ani darbelerle çıkarır. Yaklaşıldığı zaman asabileşir. Daha çığlıksız ötmeye başlar. Yerdeyken başını aşağı yukarı oynatır. Düz ve hızlı bir uçuşu vardır. Ötüşü melodik bir "tyü" şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.81. Kızılbacak (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Tatlı su kenarındaki otlaklar, sulak çayırlar, meralar ve kıyı bataklıklarında ürer. Kışın sulak alanların ve lagünlerin çamurlu kıyılarında bulunur (Kirwan, 2008).

Beslenme: Kurtçuk ve küçük yumuşakçalar, sinekler ve böcekler, küçük omurgasızlar ile beslenir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Habitat kaybı bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

5470. *Tringa stagnatilis* – Bataklık Düdükçünü - Marsh Sandpiper (Şekil 3.82, 3.83):

Tanımı: Küçük, çok ince yapılı, zarif ve iğneye benzer gagalı, uzun bacaklı, tatlı su kenarlarında yaşayan bir kıyı kuşudur. Yeşilbacağa benzer, ancak ondan daha küçük, bacakları daha uzun ve ince, gagası ise düzdür. Orman düdükçününden daha ince yapılıdır, bacakları daha yeşildir ve daha uzun boyludur. Yazın erişkinin üst tarafında siyahımsı noktalar ve böğründe belli belirsiz benekler vardır. Kışın daha açık renkli ve desensizdir. Gencinin üst tarafı daha kahverengidir. Boyu 22-24 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi diğer düdükçünlere göre daha tiz ve yumuşaktır. “tyu” ve “çik” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.82 : Bataklık Ddkn (Fotoğraf: Murat UHADAROğLU)

Şekil 3.83 : Bataklık Ddkn (Fotoğraf: İlker Kl)

Habitatı: Geniş ve hafif meyilli ovalık alanlarda, nehir geçen vadiler ve çöküntü alanlarda, çoğunlukla açık sulak alanlar, nehir ve göllerin hemen yanındaki yerlerde, tatlısu lagünleri ve buna bağlantılı alanlarda ve hatta daha da küçük alanlarda bile hayatta kalabilir (Kirwan, 2008).

Beslenme: Özellikle omurgasız böcekler, kıyılarda sığ sulardaki kabuklular ile beslenir. Bunları almak için ince uzun gagasını yukarıdan suya doğru ok gibi kullanır ama nadir olarak gagayı suda sağdan sola ve aksi yöne sallayarak da kullanır (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, habitat kaybı, atık su zehirlenmesi bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

5480. *Tringa nebularia* – Yeşilbacak - Common Greenshank (Şekil 3.84):

Tanımı: Üreme dönemi tüyleri kahverengi, kışın ise gri-kahverengidir. Uzun yeşilimsi bacakları ve dibi gri olan yeşilimsi gagaları vardır. Kızılbacak'tan daha büyük, daha uzun ve yeşil bacaklı, hafif yukarıya kıvrık gagalı, temelde gri ve beyaz renklidir. Bölgedeki en büyük düdükçüdür. Üreme dışı giysisinde kızılbacaktan açık renktedir. Düz koyu kanatları, açık renkli başı, boynu, bir kama şeklinde sırtına kadar çıkan beyaz kuyruksokumu ile kontrast oluşturur. Bacakları kuyruğundan geriye uzanır, ancak bacakları bataklık düdükçününe göre kısadır. Kış giysisinde üst tarafı bataklık düdükçünü gibi daha koyu gri, yüzü daha koyu ve kaşsızdır. Yaz giysisinde üst tarafındaki tüyler siyahlı, göğsü ve yanları çizgilidir. Gencinin üst tarafı açık kenarlı grimsi kahverengi, alt tarafı beyaz, baş-boynu ve göğsü gri çizgilidir. Boyu 30-33 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Türün erkekleri üreme alanına ilk gelip yuvalarını yaptıktan sonra, yukarı-aşağı uçuşlar yaparlar. Yüksek tonda öterler ve bazen etraflarında dönerler. Nadiren dişiler de bu gösteriye katılırlar. Tehlike anında dik durup, başlarını sallayarak çok yüksek ve tiz ses çıkararak, uyarı ötüşü yaparlar. Normalde uçarken yavaş yavaş ve kesik kesik kanat çırpırlar. Oldukça hareketlidirler, sığ suda sıkça küçük balıkların peşinde koştururken görülürler. Tipik sesi kızılbacaktan daha pes, gür ve berrak bir “çyu, çyu” şeklindedir (Kirwan, 2008).

Şekil 3.84 : Yeşilbacak (Fotoğraf: Kenan Süleyman CÜNGÜR)

Habitatı: Göçmen bir türdür, Afrika, güney Asya ve Avustralya'da genellikle tatlı suda kışı geçirirler. Bataklık alanların yakınında kuru yerde bulunurlar. Kışlama alanları tatlısu, deniz kenarı, suni göletler, göl ve akarsu kenarları olabilir (Kirwan, 2008).

Beslenme: Esas olarak etoburdurlar. Böcekler, böcek larvaları, kabuklular, yumuşakçalar, amfibiler, küçük balıklar ile beslenebilirler. Gece veya gündüz beslenebilirler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Çevre kirliliği, zehirlenme ve habitat kaybı başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

5530. *Tringa ochropus* – Yeşil Düdükçün - Green Sandpiper (Şekil 3.85):

Tanımı: Orman düdükçününden büyük ve koyu renklidir. Beyaz kuyruk sokumu yeşile çalan siyahımsı sırtı ve kanat altıyla güçlü bir kontrast yaratır. Sırtı koyu yeşil-kahverengidir (siyah gözükebilir) ve beyaz ufak benekler vardır. Kuyruk ucundaki enine çizgiler daha kalındır. Bacakları koyu yeşildir hiçbir zaman sarı olmaz. Dere düdükçününden koyu renkli ve kısa boyunludur. Uçuşta kanatlarını aşağıya doğru bükük tutmaz.

Şekil 3.85 : Yeşil Düdükçün (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Dere düdükçünü gibi başını aşağı yukarı oynatır. Baş ve göğsü koyu grimsidir, gagasından gözüne kadar uzanan (ancak gözünün gerisine kadar değil) beyaz bir şeridi vardır. Geniş ve dikkat çekici beyazlıkta bir kuyruk sokumuna, kuyruk ucunda birkaç koyu renk çizgiye, tamamen koyu renk kanat üstüne ve siyahımsı kanat altına sahiptir. Boyu 21-24 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Orman içi bataklıklarında yuva yapar. Diğer kuşların eski yuvalarını kullanır. Suçulluğunu andıran bir uçuşla uzaklaşır. Alçak uçar, ayrıca ürkek değildir. “duit, dit,dit,dit” şeklinde öter (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kışın genellikle tatlısu kenarında bulunur, dereler ve göletler gibi daha küçük su kütlelerinde yaşar (Kirwan, 2008).

Beslenme: Özellikle omurgasız böcekler, kıyılarda sığ sulardaki kabuklular ile beslenir. (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, habitat kaybı, atık su zehirlenmesi bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.86 : Orman Düdükçünü

5540. *Tringa glareola* – Orman Düdükçünü - Wood Sandpiper (Şekil 3.86):

Tanımı: Küçük ve hareketli bir düdükçüdür. Yeşil düdükçünden daha desenli ve açık renkli sırtı ve gözünün gerisine kadar uzanan kaşı ile ayrılır. Kuyruk sokumundaki beyaz daha azdır. Kanat altı grimsidir. Bacakları daha uzun, sarı ya da açık yeşildir. Uçuşta daha fazla geriye uzanır. Boyu 19-21 cm, kanat açıklığı 56-57 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Havalandığı zaman zigzaglar yaparak yükselir. Uçuş sesi hüzünlü bir “tuit” şeklindedir, uyarı sesi yeşilbacağa, ötüşü ise kızılbaçağa benzer (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Bataklıklar, fundalıklar ve ormanlıklarda bulunur. Geçiş sırasında çoğunlukla tatlısu kenarlarında görülür (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Temel olarak sucul böcekler, larvalar ve yumuşakçalar ile beslenirler. Ayrıca küçük balıklar, örümcek vb. küçük canlıları da avlarlar (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, habitat kaybı, atık su zehirlenmesi bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

Şekil 3.87 : Dere Düdükçünü (Fotoğraf: Süleyman UÇAR)

5560. *Actitis hypoleucos* – Dere Düdükçünü - Common Sandpiper (Şekil 3.87):

Tanımı: Kısa bacakları, kuyruk sallaması ve kendine has uçuşuyla tanınır. Öteki düdükçünler gibi uçarken yukarı tırmanmaz; alçaktan ve suya yakın uçar; kanatlarını kürek çeker gibi çırparak aşağı doğru tutar. Tüylere görülmeden davranışlarından ve vücut şeklinden tanınır. Kısa boyunlu, uzun kuyruklu, genellikle kısa bacaklı, küçük düdükçünlerdendir. Erişkinin, sırtı grimsi/yeşilimsi kahverengi, göğsü ortada daha beyaz olup, açık kahverengimsi, karnı beyazdır. Kanadının ön tarafında kanca şeklinde çok belirgin bir beyazlık vardır. Kanat köşesinde belirgin bir girinti oluşturan bu beyazlık ve beyaz karnın altı tanınmasında belirleyicidir. Kanat çizgisi uzun ve beyazdır. Koyu uçlu, dibi soluk bir gagası vardır. Bacakları sarıya çalan yeşilimsi kahverengi veya yeşilimsi gridir. Yavrular çizgili bir sırta ve kahverengimsi sarı kanat tüyelerine sahiptir. Boyu 19-21 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Çoğunlukla yalnız dolaşır, alçak nesnelere konar, düzenli olarak başını ve kuyruğunu aşağı yukarı sallar. Hızlı bir hareket sonrasında veya konmayı müteakip bu sallama çok belirgindir. Her ne kadar diğer düdükçünler de bu hareketi yapsalar bile dere düdükçünleri belirgin bir şekilde daha fazla yaparlar. Suyu çok yakın, ani yükseliş ve alçalışlar gösteren, oldukça karakteristik uçuşları vardır. Kanatlarını aşağı bükerek kısa süzülüşler yapar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sel basmış setlerden en küçük su birikintilerine kadar tüm sulak alanları değerlendirme kabiliyetindedir. Yuvasını genellikle ağaçlık alanda, su kenarına otlar arasına yere yapar ve genellikle akarsuları, tatlı su göllerini ve deniz kıyısındaki korunaklı koyları, kumsaldan çok çakıllı alanları tercih eder. 0-4000 m arasındaki rakımlarda, bitki örtüsü zengin olan tatlı sulu temiz göller, sakin akan veya durgun nehirler kenarları, korunaklı sahillerde ürer ve barınır. Limanlarda da görülür. Tatlı suyun yakınında yerde yuva yaparlar ve ağaçlık alanlarda su kenarında, taşlık ve kalın çakıllı bölgelerde, Nisan- Ağustos arası ürerler (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Yerde veya sığ suda böcekler, kabuklular ve diğer omurgasız hayvan gibi küçük yiyecek maddelerini ararlar. Uçarken de böcekleri yakalayabilirler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Habitat kaybı, atık su zehirlenmesi bilinen başlıca tehditleridir (IUCN, 2010).

3.2.8.5 Familya: LARIDAE (Martıgiller)

5750. *Larus melanocephalus* – Akdeniz Martısı - Mediterranean Gull (Şekil 3.88):

Tanımı: Karabaş martı boyunda fakat daha kalın gövdelidir. Üreme giysisinde başlığı simsiyahtır ve ensesine kadar iner. Gagası kalın, gagası ve bacakları kırmızıdır. Kanatları bir akbalıkçıl gibi bembeyaz, kanat örtüleri beyazımsı gridir. Kış giysisinde siyah kulak örtüleri bir benekten çok maskeye benzer. Gencinin sırtı kahverengidir, kanadının ortasında gri bir panel vardır. İlk kışta sırtı griye dönüşür ve yüz maskesi belirir, karabaş martıdan çok küçük gümüş martının gencine benzer, ondan yüz maskesi ve daha belirgin kanat paneliyle ayrılır. İkinci yılda erişkine benzer ve kanat ucu siyahtır. Boyu 36-38 cm, kanat açıklığı 92-100 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.88 : Akdeniz Martısı

Davranışları: Sesi genizden ve iki hecede bir gelen bir “ea” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Deniz kıyısı, göl kenarlar ve adalarda yuva yapar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Balıkla beslenir. Kemirgenleri, omurgasızları da tüketebilir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Yumurtalarının tahrip edilmesi ve insan kaynaklı rahatsızlık türü tehdit altına alır (IUCN, 2010).

5780. *Larus minutus* – Küçük Martı - Little Gull (Şekil 3.89):

Tanımı: Hareketleri ve boyutları açısından daha ziyade sumruya benzer. Küçük ve ince olan gagası sumruların gagalarından kısadır, bacakları kısa, kanatları ise sumrulardan biraz daha geniştir ve erişkinin kanat uçları küttür. Üst tarafı açık gri, gövdesi ve kuyruğu beyazdır. Kanat üstü gri, kanat altı siyahımsıdır ve hem kanat üstü, hem kanat altının kenarları beyazdır. Yazın erişkinin başlığı ve gagası siyahtır, beyaz göz kapakları yoktur, bacakları ise kırmızıdır.

Kışın beyaz başı, koyu renk küçük tepesi, koyu kulak lekesi ve açık renk bacakları vardır. Ergenin kanat ucu değişken derecede siyahtır. Gencinin başı ve boynu koyu, sırtı koyu ve siyah-kahverengi çizgilidir. Sonbaharda sırtındaki koyuluk kaybolur (kara ayaklı martıdakinden daha geniş olan ensesindeki koyuluk ve kara ayaklı martıda hiç olmayan koyu kuyruk sokumu başlangıçta korunur); kanat üstünde siyah zig zag vardır. Bir yaşındakinin lekeli başlığı vardır; kanatların üzerindeki koyu renk zig zag solar, iç kanadı ise diyagonal olarak son bulur. Boyu 25-27 cm, kanat açıklığı 75-80 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.89. Küçük Martı

Davranışları: Sesi sumruya benzer ve metalik bir “tır-tır-tır” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Deniz kıyısı, göl kenarlar ve adalarda yuva yapar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Böcekçildir. Nadiren küçük balıkları ve yumuşakçaları tüketebilir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Yumurtalarının tahrip edilmesi ve insan kaynaklı rahatsızlık türü tehdit altına alır (IUCN, 2010).

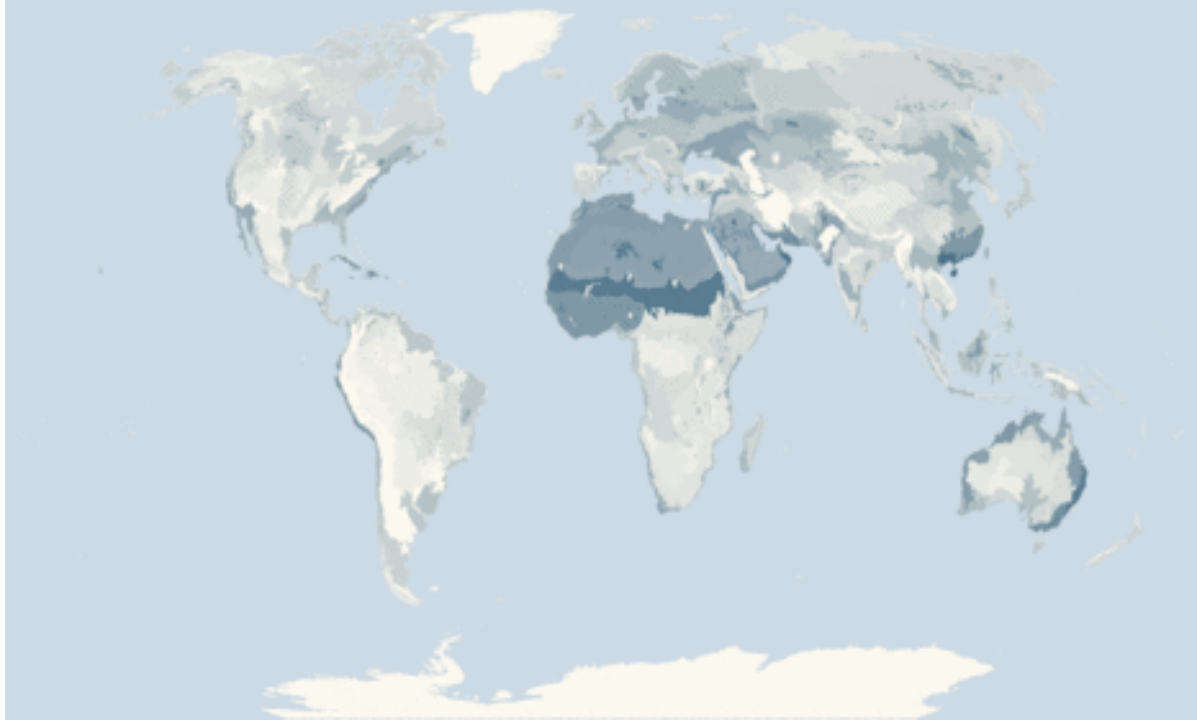

Şekil 3.90 : Karabaş Martı (Fotoğraf: Selim ŞEVKİOĞLU)

5820. *Larus ridibundus* – Karabaş Martı - Black-headed Gull (Şekil 3.90):

Tanımı: Orta boy bir martıdır. Beyaz dış el teleklerinin gri kanadının yanında parlamasıyla ince gagalı dışındaki martılardan ayrılır. Yazın bulunan koyu kahverengi başlığı (siyah değildir, öyle isimlendirilmesine rağmen), kışın beyazlaşarak kulak örtülerinde siyah bir benek ve gözden tepesine, kulak örtüsünden ensesine doğru iki silik şeride dönüşür. Sene boyunca üstü ve kanat örtü tüyleri kurşuni gri, karnı ve el uçma tüyleri beyaz, uçları siyahtır. Gaga dibi ve ayaklar kırmızımsı gaga ucu siyahtır. Gençleri bambaşka bir kılıktadır. Sırtı ve kanat üstünde kahverengi lekeler ve kuyruk ucunda siyah bir bant bulunur. İlk kışta sırtı griye dönüşür. İlk yazda başlığı tam gelişmez, buna rağmen üreyebilir. Gagası ve ayakları sarı ten rengi olup gaganın ucunda siyah ufak bir bölüm vardır. Erişkinin el teleği deseni bulunur. Biraz daha küçük olması, görece kısa gagası, koyu gaga ucu, kısa boynu, ince göğsü, her zaman koyu renkli gözü ve başındaki belirgin desenlerle aynı yaştaki ince gagalı martıdan ayrılır. Erişkin görünüme gelmeleri 2 seneye yakın sürer. Hafif ve rahat bir uçuşu vardır. Boyu 34-37 cm, kanat açıklığı 100-110 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Başka kuşlardan besin çalmayı adet haline getirmişlerdir. Temmuz ayında üreme dönemi bitişinde kolonilerinden ayrılırlar. Kışın daha kalabalık sürüler halinde hatta diğer cins martlarla da karışık uçar ve beslenirler. Geceleri sularda, gündüzleri karada beslenirler ve iki arada kalabalık sürüler halinde gidip gelirler (IUCN, 2010).

Şekil 3.91 : Karabaş Martının dağılımı haritası (<http://www.bbc.co.uk/nature/life/Gull>)

Habitatı: Geniş yaşama alanları arasında; iç sular, göl, deniz kıyıları, bataklıklar ve çeltik tarlaları gibi sulak alanlar vardır (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Balıklar, kurbağa ve fareler, sulak alanlardaki kurtlar ve böceklerle beslenirler. Çöplükleri de sıkça ziyaret ederler. Uçuşta sineklerle de beslenirler. (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar (IUCN, 2010).

5910. *Larus fuscus*– Kara Sırtlı Martı - Lesser Black-backed Gull (Şekil 3.92):

Tanımı: Sırtı ve kanatları koyu griden siyaha kadar değişik renkte olabilir. Gümüş martıdan daha ince yapılı, sivri kanatlı, uzun kuyruklu ve küçük gagalıdır. Genci ve sesi kuzey gümüş martısından çok gümüş martıya benzer, gencinin sırtı daha az desenli, kanat telekleri simsiyahtır. Yaşı ilerledikçe erişkin giysisine sahip olur ve primerlerinin beyaz uçları yavaş yavaş kaybolur.

Kuzey batı Avrupa'daki "intermedius" alttürü daha koyudur ve üst tarafı neredeyse tamamen simsiyahtır, "fuscus" alttürü en uzun kanatlı ve üst tarafı en siyah olanıdır, tüm yıl boyunca beyaz başlıdır. Ergeni koyu kahverengidir ve koyu beneklidir. Boyu 52-67 cm, kanat açıklığı 135-155 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.92 : Kara Sırtlı Martı (Fotoğraf: Özgür GÜRGEY)

Davranışları: Sesi gümüş martıyı andırır. Büyük ölçüde göçmenlerdir (IUCN, 2010).

Habitatı: Kayalık kıyılar, küçük adalar, deltalar, denize yakın tatlı sular ve iç göllerde bulunurlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Balıklar, memeliler, ve küçük kuşlarla beslenir bunun dışında diğer pek çok martı türünde olduğu gibi çöpler ve bulduğu leşleri de yer (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, türler arası besin rekabeti ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar (IUCN, 2010).

5920. *Larus cachinnans* – Gümüş Martı - Yellow-legged Gull (Şekil 3.93):

Tanımı: Akdeniz ve Karadeniz kıyılarındaki en yaygın ve en bol bulunan martıdır. Gagası parlak sarıdır, gaga ucunda koyu kırmızı bir leke vardır. Gözü açık sarı göz içi halkası kırmızıdır. Erişkinin bacakları sarıdır. Kanat uçlarında siyah üzerine beyaz lekeler bulunur. Üreme dışı giysisinde başı beyaz kalır. Gencinin gagası siyah, bacakları pembe, kanat telekleri koyu renkli, kuyruğu beyaz, kuyruk bandı siyahtır. İlk kışta başı açık renkli ya da beyaz olur. iki yaşında sırtı grileşir. Gencinin kanatları koyu, kafası açık renktir. Boyu 55-67 cm, kanat açıklığı 137-142 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.93 : Gümüş Martı (Fotoğraf: Peyman BOYER)

Davranışları: Çok çeşitli sesleri vardır. En çok pes ve kapalı bir “gau” duyulur. Gaklaması yavaş ve pes bir inlemeyle başlar, aniden hızlanıp tizleşir (IUCN, 2010).

Habitatı: Kayalık kıyılar, küçük adalar, deltalar, denize yakın tatlı sular ve nadiren iç göllerde bulunurlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Balıklar, memeliler, ve küçük kuşlarla beslenir bunun dışında diğer pek çok martı türünde olduğu gibi çöpler ve bulduğu leşleri de yer (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, türler arası besin rekabeti ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar (IUCN, 2010).

3.2.8.6 Familya: STERNIDAE (Denizkırlangıcıgiller)

Şekil 3.94 : Gülen Sumru (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

6050. *Sterna nilotica* – Gülen Sumru - Gull-billed Tern (Şekil 3.94):

Tanımı: Tatlısuların ve bataklıkların orta büyüklükte ve açık renkli sumrusudur. Gagası kalın ve bütünüyle siyah, bacakları siyahtır. Kışın tepe kısmında siyah ince bir çizgi vardır. Bu çizgi gençlerde daha soluktur. Yazın gri, kışın ise daha beyaz görünür, siyah göz lekesi vardır. Kanat üstü gri, dış primerlerine uzanan uçları siyahımsıdır; kanat altında uca doğru uzanan çok belirgin siyahlıkta bir firar hattı bulunur. Kuyruksokumu çok açık gri ve her zaman belirgin değildir. Kuyruğu kısa, çatallı ve açık gridir. Boyu 35-38 cm, kanat açıklığı 100-115 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi kahkahaya benzer. Kalın ve kapalıdır. Bataklıklırlangıcını anımsatır. “tiririri-tyu-vek” şeklinde çeşitlenir (IUCN, 2010).

Habitatı: Deltalar, lagünler, göller, nehirler, bataklıklar ve pirinç tarlalarında yaşar ve ürer (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Tarlalarda beslendikleri görülür (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, türler arası besin rekabeti ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar (IUCN, 2010).

Şekil 3.95 : Sumru (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

6150. *Sterna hirundo* – Sumru - Common Tern (Şekil 3.95):

Tanımı: Bölgedeki en yaygın ve bol bulunan sumrudur. Üreme giysisinde gagası parlak kırmızı, gaga ucu koyu, alt kısmı beyaz, sırtı gridir. Bu haliyle renkleri kontrast oluşturur. El telekleri koyu renkli, içtekiler yarı saydam ve beyazdır. Bu farklılık hem üstten ve hem de alttan görülebilir. Firar hattı geniş ve dağınıktır.

Üreme döneminde ve özellikle iki yaşındaki bireylerin alını beyaz kalabilir. Üreme dönemi dışında gaga siyahtır. Sırtı kahverengiye çalan gençlerin gaga dibi ve bacakları turuncumsu, alını beyazdır ve kanat önünde, koyu gri,kalın bir şerit bulunur. Boyu 31-35 cm, kanat açıklığı 77-98 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçarken uzun ve ince kanatları geriye doğru kıvrılır. Uçuş anında gövdesi, kanat hareketlerine uyumlu olarak yukarı aşağı oynar. Gagası ince ve sivri, kuyruğu çatallıdır. Havada asılı durur, başını öne eğerek balık arar. Suya dalarak yakaladığı canlı balıklarla beslenir. Sesi uzatılmış bir “kerr” şeklindedir (IUCN, 2010).

Habitatı: Deniz kıyısı, göller ve nehirlerde yuvalanır ve büyük koloniler kurarlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Havada asılı durur, başını öne eğerek balık arar.Suya dalarak yakaladığı canlı balıklarla beslenir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, türler arası besin rekabeti ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar. Ayrıca yuvalarının insan tarafından tahrip edilmesinden olayı da türün devamı ciddi anlamda tehlikeye girmektedir (IUCN, 2010).

Şekil 3.96 : Küçük Sumru (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

6240. *Sterna albifrons* – Küçük Sumru - Little Tern (Şekil 3.96):

Tanımı: En küçük boylu sumrudur. Boyu ve beyaz alnıyla rahatça tanınır. Deniz ve nadiren tatlısu kıyılarının minik, hızlı ve açık renkli bir sumrusudur, alnı her zaman beyazdır. Tepesi siyah, sırtı gümüş rengi, gövdesi beyaz, kuyruğu kısa, çatallı ve beyazdır. Üstten kanat ucunda kama şeklinde siyahlık vardır. Gagası sarı, oldukça kalın ve kama şeklindedir, gaga ucu koyudur. Bacakları turuncu-sarıdır. Gencinin üst tarafı koyu çizgilidir, kanat önünde koyu renk bir çizgi vardır, gagası siyahımsıdır. Boyu 22-24 cm, kanat açıklığı 48-55 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşta çok hızlı ve ani hareket eder, çok hızlı kanat çırpır ve havada asılı kalır. Sesi kısa bir “vet”, keskin bir “kik,kik” ve “krr-ri-hit” kalıbının oldukça hızlı bir tekrarıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Deniz kıyısı, göller ve nehirlerin kumlu, çakıllı sahillerinde yuvalanırlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Havada asılı durur, başını öne eğerek balık arar. Suya dalarak yakaladığı canlı balıklarla beslenir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Kuş gribi, botulizm, türler arası besin rekabeti ve kontaminasyon tarafından tehdit altındadırlar. Ayrıca yuvalarının insan tarafından tahrip edilmesinden olayı da türün devamı ciddi anlamda tehlikeye girmektedir. Bunlara ilaveten özellikle deniz kıyılarının endüstriye kullanımı habitat alanlarını gitgide daraltmaktadır (IUCN, 2010).

6260. *Chlidonias hybrida* – Bıyıklı Sumru - Whiskered Tern (Şekil 3.97):

Tanımı: Çoğu zaman normal sumru ile karıştırılır. Diğer bataklık sumrularından daha geniş kanatlı, çatakkuyruklu, uzun bacaklı ve kalın gagalıdır. Siyah tepesi ve beyaz yanaklarıyla daha çok sumruyu andırır. Ancak daha ufak ve tıknazdır. Karnı gıdısına kadar koyu renkli, kanat ve kuyruk altı beyazdır. Üreme dışı giysisinde sumruya benzer, alnı daha geniştir, siyah sürmesi ensesine doğru genişler ve tepesinin gerisinde ince siyah çizgiler vardır. Kanatları diğerlerinden açık renklidir. Yaz erişkininin bacakları ve gagası kırmızıdır. Boyu 23-25 cm, kanat açıklığı 64-68 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Üreme kolonilerinde çok seslidir. Pürüzlü ve tutuk “krrt” sesleri bolca duyulur. Alarm ötüşü bir çivinin paslı bir yüzeye sürtmesi gibi bir ses çıkarması gibidir. “Kriiiç, kriiiç “ ve bunun yanında yuvaya, ağzında yemle yaklaşırken dişi ve erkek te aynı ses olan “kriik” ya da “kiiirk” şeklinde öterler.

Bazen 3-5 km öteden duyulacak şekilde derinden, güçlü, titreşimli bir “kauu” sesi dişi ve erkeklerde aynı şekilde duyulur. (Heinzel v.d., 1995). Deniz Sumruları gibi avlanırken suya dalış yapmaz, diğler bataklık sumruları gibi genelde uçarak avlanır. Üreme döneminde bazen yırtıcı saldırılarından daha iyi korunmak için, karabaş martılarıyla aynı alanlarda yuvasını kurar. Genelde dağınık sayılarda olsada, özellikle kışları 60-100’lük sayılarda sayılar oluştururlar. Avlanma, dinlenme, uçuşlarda toplu şekilde davranırlar. Tek eşlilik uzun yıllar devam eder. Üreme döneminde daha küçük guruplar halinde dolaşırlar (IUCN, 2010).

Şekil 3.97 : Bıyıklı Sumru (Fotoğraf: Murat ÇALIŞKAN)

Habitatı: Kışın göller ve lagünlerde yaşarlar, üreme döneminde kalabalık koloniler şeklinde bataklık ve sazlık alanlarda kuluçkaya yatarlar. (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Çoğunlukla su üzerindeki parçacıkları alarak beslenir ama zaman zaman dalarak beslendiği de bilinmektedir. Toprakta ve suda yaşayan böcekler, örümcekler, kurbağalar, su kabukluları, küçük balıklar, sülükler, ve Odonata türleri ile beslenirler. Buldukları kuzey Afrika ve Ortadoğu bölgelerine bağlı olarak uçan karınca, kanatlı sucul böcekler, orta boy çekirgeler ve örümcekleri de yedikleri kaydedilmiştir (IUCN, 2010).

Tehditler: Yuva predasyonu ve insanlar tarafında yuvalarından yavruların alınarak tüketim amaçlı kullanılması en büyük sorunlarıdır (IUCN, 2010).

6270. *Chlidonias niger* – Kara Sumru - Black Tern (Şekil 3.98):

Tanımı: Türkiye’de az sayıda kaydı olmasından dolayı gölümüz için önemli kayıtlardan biridir. Kısa koyu renk bacakları ve bir kısa, 27-28 mm ölçülen neredeyse güçlkle görülen siyah gagaları vardır. Gaga uzun, incedir. Koyu gri bir arkaları, beyaz bir alınlı siyah başları, boyunları (ara sıra erişkinde griyle kaplanır) ve karınları, siyah veya siyahımsı-kahverengi başlık ve hafif bir kahverengimsi-gri 'kare' kuyrukları vardır. Yüz beyazdır. Gözün önünde büyük karanlık üç köşeli bir yama vardır ve yavrular göze çarpan bir beyaz renktir. Boyu 22-24 cm, kanat açıklığı 64-68 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sürüler halinde dolaşırlar. Uçuş sesi tutuk bir “kik, kik” ve “kiik”, “kriu” ya da “kirr-ryevik” şeklindedir. Kur sesi ise “krii-rikrik” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Yılın tamamında girişkendirler ancak beslenirken 2-20 bireylik gruplar halinde görülebilirler. Mayıs-Haziran arasında, genellikle 20 bireyden az kolonileri ile ürerler (IUCN, 2010).

Şekil 3.98 : Kara Sumru (Fotoğraf: Zafer KURNUÇ)

Habitatı: Acı, tatlı sular, göller, deniz kıyılarında bulunurlar. Göller ve lagünlerde yaşarlar, üreme döneminde koloniler şeklinde bataklık ve sazlık alanlarda kuluçkaya yatarlar. Sığ suda yaşayan su bitkilerinin üzerinde yuva yaparlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Çoğunlukla su üzerindeki parçacıkları alarak beslenir ama zaman zaman dalarak beslendiği de bilinmektedir. Besinlerinin tamamını böcekler oluşturur (IUCN, 2010).

Tehditler: Yüzey sularının ötrofikasyonu sebebiyle besin bulmada karşılaştıkları güçlükler, insanlar tarafından yuvalarından yavruların alınarak tüketim amaçlı kullanılması, pestisit zehirlenmesi ve avlanma en büyük sorunlarıdır (IUCN, 2010).

3.2.8.6 Familya: STERNIDAE (Denizkırlangıçgiller)

6280. *Chlidonias leucopterus* – Ak Kanatlı Sumru - White-winged Tern (Şekil 3.99):

Tanımı: Üreme giysisinde erişkini beyaz kanatları, kuyruk sokumu ve kuyruğuyla tanınır. Gagası kara sumrudan daha kısa, kalın ve kızılımsı kahverengi, bacakları daha uzun ve parlak kırmızıdır. Üreme dışı giysisinde tepesinin gerisinde daha az siyah vardır. Kesik omuz çizgisi bulunmaz ve kara sumrudan daha çok bir sumruya benzerler. Gencinin koyu kahverengi sırtı, beyaz boynu ve kuyruk sokumuyla kontrast oluşturur. Kanat örtüleri kanat teleklerinden daha açık renklidir. Boyu 20-23 cm, kanat açıklığı 63-67 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sürüler halinde dolaşırlar. Uçuşları yavaştır. Sesi kalın, boğuk ve kapalıdır. Geçit sırasında gırtlaktan gelen bir “küek” ya da “kerrek” duyulur. Oldukça hızlı uçarlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Zengin bitki örtüsü bulunan sığ tatlı su gölleri ve sazlıkları tercih ederler. Bataklıklarda ürerler ve kışın deniz kıyısında da görülebilirler. Beslenmek için daha çok bataklıkları tercih ederler (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Genellikle suda yaşayan omurgalılar, balıklar ve amfibilerle beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen tek tehditi kuş gribidir ancak uzun mesafe göçmeni olduklarından diğer faktörler tarafından tehdit edilmeleri göz önüne alınarak koruma altına alınmaları gerekmektedir (IUCN, 2010).

Şekil 3.99 : Ak Kanatlı Sumru (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

3.2.9 Takım: COLUMBIFORMES (Güvercinler)

3.2.9.1 Familya: COLUMBIDAE (Güvercingiller)

6650. *Columba livia* – Kaya Güvercini - Rock Pigeon (Şekil 3.100):

Tanımı: Evcil güvercinin atasıdır. Gözü kırmızı, göz halkası sarıdır. Kanadında iki kalın şerit bulunur. Kuyruk sokumu ve kanadının altı beyazdır. Evcil çeşidinin gagası kalındır, gaga dibindeki leke büyük ve açık renklidir. Yabani türün rengi mavi-gridir, boynunda yeşil ve mor parlaklık vardır, ensesi koyudur. Kanadını çaprazlayan siyah renkli iki geniş bant vardır. Kuyruksokumu ve kanat altı beyazdır. Evcil olanlar ve şehir güvercinleri çok değişikler, genellikle çeşitli renklerde olurlar. Boyu 31-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.100 : Kaya Güvercini (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Ssp. livia Avrupa ve Anadolu’da yaşar. *Ssp. palaestine* Suriye’den Arabistan’a kadar ve *gaddi* Güneydoğu Anadolu’dan İran ve Özbekistan’a kadar görülür. *Ssp. gaddi* daha açık renklidir. *Ssp. chimperi* Nil boyunca bulunur ve en açık renklisidir. *Ssp. canariensis* ise Kanarya Adaları’nda bulunur ve en koyu renklisidir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşta kanatlarını yukarı kaldırarak süzülür. Sesi boğuk ve ısrarlı bir “guu-rruuu” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995). Dişi iki yumurta yapar. Erkek, dişi nöbetleşe olarak kuluçkada 16–18 gün ara ile yatarlar. Yavrular ilk günlerde ana ve babanın kursağında oluşan kesik süt gibi bir salgı ile beslenir. 4 hafta sonunda uçarlar. Erkek ve dişi hemen ikinci kuluçka için çiftleşirler. Yılda 3 kere kuluçkaya yattıkları olur (IUCN, 2010).

Habitatı: Doğal dağılımı Britanya Adaları ve Fransa Kıyıları, Akdeniz ve Hazar Denizi Havzaları, Kuzey Afrika, Arabistan ve Güney Asyadır. Şehir güvercini ile karışır, sürülerinde doğal tonun dışında (beyaz telekli) kuşlar bulunabilir (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Her türlü tane ve tohumlarla, böcekler, larvalar ve küçük salyangozlarla beslenirler. Yurdumuzun her tarafında bulunur (Swensson v. d., 2009).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.101 : Gökçe Güvercin (Fotoğraf: Ulaş OYAL)

Şekil 3.102 : Gökçe Güvercinin dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Stock_Pigeon)

6680. *Columba oenas* – Gökçe Güvercin - Stock Dove (Şekil 3.101):

Tanımı: Görünüş olarak kaya güvercinine benzer. Ancak rengi daha koyu mavi ve kurşunidir. Göğüs koyu erguvanidir. Kuyruk sokumunda beyazlık bulunmaz. Kanatları üzerindeki siyah şeritler (kolon) daha incedir. Kuyruk ucundaki siyah bant ise daha geniştir. Gaganın dip kısmı kırmızı, uca doğru sarımsı, ayaklar ise kırmızıdır. Gözü koyu renklidir. Uçuşta siyah kanat ve geniş firar hattı, metalik kanat örtüleri ile kontrast oluşturur. Boyu 32-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Gösteri uçuşu daireseldir. Ara sıra yukarı kalkık kanatlarla süzülür. Sesi homurtulu ve vurgusu ikinci hecede olan bir “kuu-uuu” kalıbının ısrarlı tekrarıdır. (IUCN, 2010). Yılda üç kez aynı yuvada kuluçkaya yatar. Yavruları 25 günde yem yiyebilecek hale gelirler. Eş seçimi sezonluktur (Hayman v.d., 2005).

Habitatı: Yaşlı ormanlarda ürer, kışın açık arazide bulunur. Ağaç, kaya ve toprak kovuklarda yuva yaparlar (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Her türlü tane ve tohumla beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.103 : Kumru

6840. *Streptopelia decaocto* – Kumru - Eurasian Collared-dove (Şekil 3.103):

Tanımı: Güvercinden biraz daha küçüktür. Gövdesi açık kum rengi, gri ve kahve tonlarındadır. Kanat uçları siyahtır. Gözleri çok koyu kırmızımsıdır. Gagası ince ve koyudur, bacakları koyu pembedir. Erişkinin ensesinde siyah yarım halka vardır (gencinde yoktur). Boyu 31-33 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Senede iki yumurta yumurtlarlar. Yavrular, yumurtadan çıktıktan 18 gün sonra uçarlar. Türkiye'nin yerli kuşlarından olmayan kumru 19.y.y da kafeslerde beslenmek üzere Ürdün v.b. Ortadoğu ülkelerinden getirilmiştir. Bazılarının doğaya bırakılması ve iklim koşullarına uyum sağlayarak üremeleri sonucu yaygınlaşmışlardır (IUCN, 2010). Çiftler halinde yaşar ve ömür boyu ayrılmazlar. Eşlerine bağlı kuşlardır. Eşlerden biri ölecek olursa, kalan eş ömür boyu başkasıyla eşleşmez. Dal parçalarından basit bir yuva yaparlar. Kumrular kültür takipçileridirler. Asya'dan Avrupa'ya doğru yerleşmeye başlamışlardır. Yerleşik kuşlardır, birkaç çam ağacının bulunduğu sessiz, sakin köyleri, park ve bahçeleri tercih etmektedirler. Çevrede çam ağaçlarını tercih etmelerinin sebebi, bu ağaçlara yuvalarını yapmalarından kaynaklanmaktadır. Pek ürkek sayılmazlar. Ötüşü "ku-kuuu-ku, ku-kuuu-ku" şeklindedir. (Hayman v.d., 2005).

Habitatı: Aslında bir kır kuşudur. İnsan yerleşimlerine sonradan uyum sağlamıştır (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Tohumla beslenir. Yavrular ise ana ve baba kumru tarafından kursak sütüyle beslenir. Boğaz kısmındaki epitel hücrelerin bir kısmı yolunup, mama kıvamına getirilir ve yavruya verilir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

6870. *Streptopelia turtur* – Üveyik - Eurasian Turtle-dove (Şekil 3.104):

Tanımı: Kumrudan küçük ve koyu renklidir. Kanat örtüleri ve omuz tüylerinin ortası koyu gri, kenarları kıızıdır. Boyun yanlarında beyaz üzerine dalgalı siyah çizgiler vardır. Genci daha kahverengidir ve boyun desenleri bulunmaz. Boyu 26-28 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşu oldukça hızlıdır ve kanatlarını oldukça sert çırpar. Sesi tekrarlı bir hırıltıdır. "turr, turr" şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Seyrek ormanlar, çalılıklar, fundalıklar, parklar, bahçeler, palmiyelikler ve ağaçlı açık arazilerde bulunurlar, tarım alanlarında beslenirler (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Tohumla beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.104 : Üveyik (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

3.2.10 Takım: CUCULIFORMES (Guguk Kuşları)

3.2.10.1 Familya: CUCULIDAE (Guguk Kuşugiller)

7160. *Clamator glandarius* – Tepeli Guguk - Great Spotted Cuckoo (Şekil 3.105):

Tanımı: Guguk kuşundan daha büyüktürler. Guguk kuşuna nazaran kuyruğu biraz daha uzun ve daha dar, kanatları daha geniş ve daha küttür. Kuyruğunun büyük bir bölümü koyu gri renklidir. Erişkininin gri ve tüylü bir tepesi vardır ve gerekirse bunu horoz gibi kaldırabilir. Boynu ve göğsü sarımsı krem renklidir üst tarafı gri ve büyük beyaz benekli, alt tarafı ise beyazdır.

Hafif içe doğru kıvrık gagası siyaha yakın bir koyukahverengidir. Bacakları ve ayakları gri renklidir. Ayak parmaklarının ikisinin öne, ikisinin geriye doğru olusu, papaganlar ve ağaçkakanlarla ortak özelliğidir. Hem gençlerin, hem erişkinlerin parlak oranjkızıl gözhalkaları vardır. Gencinin tepesi siyah, sırtı daha koyu ve daha küçük benekli, daha siyah olan kuyruğunun uçları büyük ve beyaz, dış kanatları ise parlak kıızıdır. Boyu 38-40 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil. 3.105 : Tepeli Guguk (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Üreme dönemleri haricinde çok dost canlısı yaratıklardır. Ama çiftleşme döneminde çiftler halinde geri çekilirler. Bu arada erkekler dişi veya bölge için savaşırlar. Erkekler tepe tüylerini ancak bir tehdit hissettiğinde horoz gibi kaldırabilir. Yaz başlarında eşler birlikte uçmaya ve avlanmaya başlarlar. Sık sık birbirlerini takip ederek sesli çağrılarda bulunurlar. Genelede tek eşliliği tercih ederler. Birbirlerine yaslanarak tüneler, gagalarını yavaşça tokuşturarak nazik sesler çıkarırlar. Kur yapma yiyecek sunma ağırlıklıdır. Çiftleşme sıklığı yiyecek getirmeyle orantılıdır. Erkek bulduğu böceği getirir ve eşinin üzerine çıkararak kur yapmaya başlar. Dişi kanatları kapalı durumda silkelenerek ilgisini belirtir. Erkeğin ağızındaki yiyeceği ucundan kavrar. Erkek yiyeceği bırakmadan kafasını aşağıya doğru eğerek. Çiftleşme sırasında erkeğin dengesini sağlamak için her ikisinde birbirlerini kavrarlar. Yaklaşık 2 dakika süren çiftleşmeden sonra erkek yiyeceği bırakır. Tepeli guguk kuşları, yumurtalarını değişik yuvalara (saksağan, karga gibi) bırakan yuva parazitleridirler. Bu nedenle yuvaları öncelikle takibe alınırlar. Saksağan yuvalarına öncelikle 1-2 adet yumurta bırakırlar. Kargaların yuvalarına daha fazla yumurta bırakırlar. Erkek evsahibi kuşu oyalarken, dişi de bu arada rahatlıkla bu yuvaya yumurtasını bırakır, bu arada evsahibinin bir iki yumurtasını da yuvadan atmayı ihmal etmezler. Bir üreme döneminde dişi ikişer gün ara ile yaklaşık 18 kez yumurtlayabilir. Yumurtaları saksağan yumurtası ile karıştırılabilir, ancak renkleri daha açıktır. Yavrular 12-14 günde, saksağan yavruları ise 16-24 günde yumurtadan çıkarlar.8ci günden sonra yavruların gözleri tamamen açılır,14cü günden sonra da yuva kenarında oturmaya başlarlar.19_21 gün sonra yuvayı terk ederler. Ama daha uzun süre evsahipleri tarafından beslenirler (25-29 gün).Yavrular evsahiplerinin yavrularına bir müddet katlanırlarsa da bir süre sonra bu yavrular kaybolur. Ev sahibi yavruları bu misafir yavrudan 5-6 gün önce yumurtadan çıkarırsa kendi kendilerine yuvadan uçuş şansları olabilir. Mart-Mayıs ayları arasında üreme bölgesinde görülürler (IUCN, 2010). Tepeli guguk yüksek sesler çıkarır. Özellikle kavga ve çiftleşme döneminde çok gürültücüdür. Sesi hızlı ve gıdıklamaya benzer bir 'krr-krr-ke-ke-ke-ke've biraz sumru sesini andırır. Uyarı sesi tiz bir karga gibidir, 'kark kark'. Heyecanlandığı zaman genizden gelen boğuk bie ses çıkarır "çeeeh " gibi. Çiftleşmek için vardıkları yerlerde ilk günler en gürültücü zamanlarıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Daha çok ormanlık arazileri seven tepeli guguk, seyrek ormanlarda, zeytin bahçelerinde, geniş ovalarda da bulunabilir. Saksağanların bol olduğu alanlarda görülme şansı daha yüksektir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Genel olarak tırtılla beslenirler. Ender olarak karınca, çekirge ve kertenkele ile de beslendiği görülür. Gugukla kıyaslandığında, daha fazla kertenkele avladıkları görülür. Yiyeceklerini toprak altında ve üstünde arar, bu arada zıplayarak dolaşmaları ve arada kuyruk vuruşları ile saksaganları andırırlar (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.106 : Guguk (Fotoğraf: Süleyman UÇAR)

7240. *Cuculus canorus* – Guguk - Common Cuckoo (Şekil 3.106):

Tanımı: Baskın olan gri donu ilk bakışta erkek bir atmacayı andırır. Kuyruğu uzun ve basamaklı kanatları sivridir. Genellikle dişi kuşlar kızıl kahverengi donunun alt tarafı enine sık çizgilidir. Dişisi erkeğinden kızıl göğüs kuşağıyla ayrılır. Genci her iki donda da olabilir, ensesindeki açık renkli leke ile ayrılır. Boyu 32-24 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.107 : Guguk'un dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Common_Cuckoo)

Davranışları: Uçuşta uzun kanatları ve kuyruğu ile kerkenezi andırır. Kanatlarını çırparken gövde seviyesinin altında tutar. Bilinen “kuk-kuu” sesi erkekten gelir ve “kuk, kuu, kuuu” şeklinde uzatılabilir. Dişinin sesi ise tiz, fokurdamayı andıran ve giderek incelen bir trildir. Her ikisi de tehlikeye anında öksürmeye benzer boğuk sesler çıkarırlar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kırlar, bozkırlar, ormanlar, park ve bahçeler, tundra ve turbalıklar, fundalıklar, bataklıklar ve kumullar belli başlı yaşam alanlarıdır. Guguk kuşları için ideal üreme habitatı, saz yatakları ve ağaçların olduğu yerlerdir (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Çoğu zaman böcek ve tırtıllarla beslenirler. Birçok kuş için tatsız olan, tüylü tırtıllarla böcekleri özellikle tercih ederler. Zaman zaman kertenkele, yılan, kuş ve küçük kemiricilerle de beslendikleri görülmüştür (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.11 Takım: STRIGIFORMES (Gece Yırtıcıları)

3.2.11.1 Familya: STRIGIDAE (Baykuşgiller)

7350. *Tyto alba* – Peçeli Baykuş - Barn Owl (Şekil 3.108):

Tanımı: Orta boyutlarda, zayıf yapılı, uzun kanatlı ve uzun bacaklı baykuşlardır. Dikkat çekici derecede açık renklidirler. Yüzleri beyaz, göğüsleri, Batı Avrupa formlarında beyaz, Doğu Avrupa formlarında kızıl-kahverengidir. Üst tarafları değişken derecede, üzerine gri biber serpilmiş gibi bej-beyaz renklidir. Alt kısımları genellikle düz beyaz olmakla birlikte bazen siyah noktalar olabilir. Yüzleri kalp şeklinde, gözleri ve gagaları siyahtır ve ortada bir 'V' oluşturur. Bacakları sarımsı beyazdan kahverengiye değişen renklerde olabilir, incedirler ve çarpık dururlar. Dişi ve erkekler renk ve boyut olarak birbirlerine çok benzerler; ancak dişiler ve gençler, erkeklerden daha yoğun beneklere sahiptirler. Boyu 33-35 cm'dir. Ülkemizdeki alttürün Ssp. *alba* olduğu sanılmaktadır (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Alçaktan, düzensiz ve oldukça hızlı kanat çırparak uçarlar, avlarının yerini tesbit edebilmek için uçmaya ara verirler, oldukları yerde döner ya da havada asılı kalırlar; uçarken parlak bej ve beyaz gözükürler. Peçeli baykuşlar nadiren öterler. Olağan ötüşü, törpü gıcırdamasına benzer bir çığlık şeklindedir. Yuvadaki erkek bireyin kur ötüşü, tekrarlardan oluşan keskin ve heyecanlı bir sestir. Yuvaya dönüş yapan ergin bireyler, alçak bir tonda, kurbağa vıraklamasına benzer bir ses çıkarabilirler. Sesleri boğuk, cırtlak, tiz ve çığlıksıdır. Tüneklerinde veya yuvalarında, beklenmedik bir şeyle karşılaştıklarında, yılan gibi ıslık sesi çıkarırlar ya da genelde gagalarıyla yaptıkları sanılan; aslında dillerini tıklatarak çıkardıkları diş gıcirtısına benzer sesler çıkartırlar (Heinzel v.d., 1995). Genellikle gün batımı ve gündoğumu alaca karanlıkta ortaya çıkan bu tür, gececil olarak nitelendirilir. Ara sıra, günboyu uçtuğu da görülür. Uçuşu sessiz ve süzölmelerle kesilen kanat vuruşları şeklindedir (IUCN, 2010).

Habitatı: Peçeli baykuşlar, neredeyse tüm habitatlarda bulunabilirler. Ancak ağaçlarla kaplı yerleşim yerlerinden çok, açık alanları, yaygın çalılık ve fundalıkların bulunduğu tarlaları, bahçeleri tercih ederler. Sık sık ağaç oyuklarındaki aydınlık deliklere tüneler; ancak mağaralara, kuyulara, harabelere ve kalın yaprakların arasına tünedikleri de olur.

Çiftlik evlerinde kuşlar için konulmuş kutuları da sık sık ziyaret ederler (Hayman v.d., 2005).

Şekil 3.108 : Peçeli Baykuş (Fotoğraf: Murat DEMİRTAŞ)

Şekil 3. 109 : Peçeli Baykuş'un dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Barn_Owl)

Beslenme: Paçalı baykuşlar, küçük yer memelilerini avlama konusunda uzmanlaşmışlardır ve avlarının çoğunluğunu küçük kemirgenler oluşturur. Tarla fareleri en önemli besin kaynaklarıdır. Bunların dışında yavru tavşanlar, yarasalar, kurbağalar, kertenkeleler, kuşlar ve böcekler de bu türün besinleri arasındadır. Daha çok otlaklarda bulunan avlarını yakalamak için, çit kazıkları gibi alçak yerlere tünerler. (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

7390. *Otus scops* – İshakkuşu - Common Scops-owl (Şekil 3.110):

Tanımı: Küçük botlu ve kulaklı bir baykuştur. Alt tarafı çizgilidir. Diğer baykuşların tersine ayakları tüsüzdür. Alt tarafı çizgilidir. Kahverengi ve gri donu bulunur. Boyu 19-20 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Gececidir. Yerini çoğu kez insan ışığına benzeyen sesiyle belli eder. Bazen dişi ve erkek karşılıklı öter. Ötüşü “tyu” hecesinin tekrarından ibarettir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.110 : İshakkuşu

Habitatı: Seyrek ağaçlı alanlar, seyrek ormanlar, tarım arazileri, meyve bahçeleri, parklar, bahçeler, küçük yerleşimler ve harabelerde yaşarlar (Heinzel v.d., 1995).

Beslenme: Günlük beslenirler. Büyük böcekler, bazı küçük kuşlar, sürüngenler, amfibiler ve küçük memelilerle de beslenebilirler.

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

7440. *Bubo bubo* – Puhu - Eurasian Eagle-owl (Şekil 3.111):

Tanımı: İri gövdeli, büyük kafalı, geniş ve güçlü kanatlı dev bir baykuştur. Kulak tüyleri geniş, yüzü koyu renkli, gözleri turuncu ve bakışları serttir. Gaga ucunda soluk renkli bir leke vardır. Siyahımsı ya da koyu kahverengi sırtı, çizgili ve beneklidir. Açık kahverengi alt tarafı siyah çizgilidir. Uçuşta dış kanat üzerindeki parlak leke görülür. Boyu 60-75 cm, kanat açıklığı 160-188 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Çoğunlukla gün doğarken ve batarken aktif olan puhuların, ara ara süzülmelerin eşlik ettiği, yumuşak kanat vuruşlarının hâkim olduğu sessiz bir uçuşları vardır. Zaman zaman süzülerek yükseldikleri de görülür. Bir düet havasında geçen puhuların kur davranışlarında, erkek birey muhtemel üreme alanlarında derin olmayan bir çukur kazıyarak ve kesik kesik ve kuvvetli seslerin yanında gıdıklamaya benzer sesler çıkararak dişiyi yanına davet eder. Yuva için daha çok korunaklı sarp kayalıkların (uçurumlar) düz olan çıkıntılarını ve kayalar arasındaki yarıklar ile sarp kayalıklardaki mağara girişlerini tercih eden puhuların, diğer büyük kuşların terkedilmiş yuvalarını kullandıkları da görülür. Eğer böyle alanlar mevcut değilse, yerde kayalar arasına, düşmüş ağaç gövdelerinin altına, çalıkların altına ve hatta ağaç gövdelerinin tabanlarına bile yuva yapabilirler. Bu alanlara herhangi bir yuva malzemesi eklemeyiz (IUCN, 2010). Puhuların Sesleri pes bir havlamayı andırır. Uyarı sesleri havlama benzeri seslerin çok gür tekrarlarıdır; ötüşü kalın, sakın; ama uzaktan duyulabilen ve gürlemeyi andıran "uu-huu", "uu-huu" seklindedir. Dişilerin sesleri, erkeklere göre kulağa biraz daha yüksek gelir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Puhuların çok çeşitli habitat tercihleri vardır. Dağlar, ormanlar ve hatta çölleri bile mesken tutabilirler. Besin ve yuva yeri olanaklarının bu tercihlerde etkili olduğu düşünülmektedir.

Olgun kozalaklı ağaçlarla kaplı ormanlar, kayalık alanlar ve dik yamaçlar en çok tercih ettiği alanlardır. Yine, kayalık takım adalar da bu türe sık rastlanılabilecek alanlar arasındadır (Heinzel v.d., 1995).

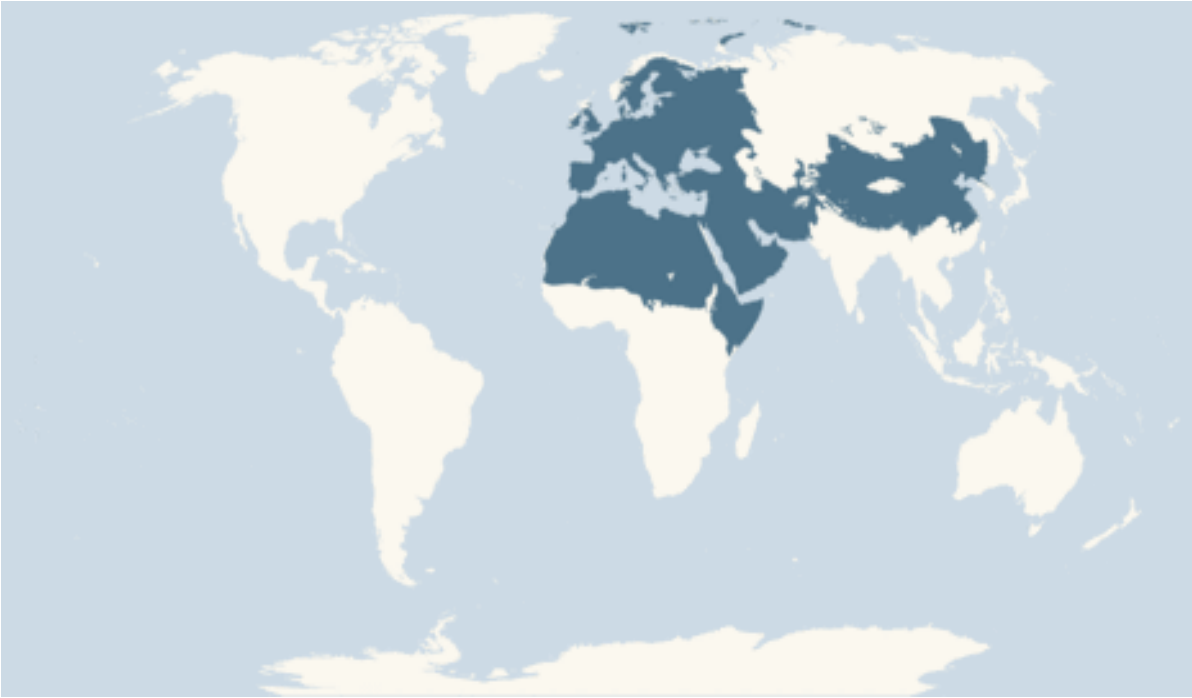
Şekil. 3.111 : Puhu (Fotoğraf: Kadir DABAK)

Beslenme: Puhular, çok çeşitli avlanma teknikleri olan türlerdir. Genelde açık alanları tercih etmekle birlikte, ormanlarda da avlanırlar. Avlarını hem yerde hem de havada yakalayabilme kabiliyetine sahiptirler. Kanatlı böceklerden karaca yavrularına kadar uzanan bir besin yelpazesine sahiptir. Besinlerinin çoğunluğunu memeliler (tarla fareleri, sıçanlar, kirpiller, yaban tavşanları, kediler, tilkiler) oluşturmakla birlikte, her türden kuş (kargalar, ördekler, keklikler, deniz kuşları, hatta baykuşların da dâhil olduğu diğer yırtıcı kuşlar) bu türün avı olabilir. Diğer avları, yılan, kertenkele, kurbağa, balık ve yengeçtir. En yaygın avladığı hayvanlar, avın mevcudiyetine bağlı olmakla birlikte, genellikle sıçan ve tarla faresidir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.112 : Kukumav

Şekil. 3.113 : Kukumav'ın dağılım haritası (http://www.bbc.co.uk/nature/life/Little_Owl)

7570. *Athene noctua* – Kukumav - Little Owl (Şekil 3.112):

Tanımı: Küçük, tıknaz, ‘sert’ bakışlı bir baykuştur. Düze yakın, uzun ve beyaz ‘kaşlarının’ üstünde yer alan alnı beneklidir; sarı gözlerinin kenarları siyahtır. Toprak kahverengisi gövdesinin alt tarafı daha beyazdır, sırtında beyaz benekler, alt tarafında ise çizgiler vardır. Gündüz nispeten rahat olarak görülmesiyle diğer baykuşlardan ayrılır. Kuyruğu kısadır. Kukumavların renklerinde büyük çeşitlilik gözlenir. Bu renk farklılıkları iklime ve yaşadıkları çevreye göre değişir. Boyu 21-23 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Gündüzleri sıklıkla ağaçların dallarında, direklerde, ahırların çatılarında ya da taş ve toprak yığınları üzerinde dimdik oturur. Uçuşu alçaktan, hızlı ve dalgalıdır. Konmadan önce yukarı doğru meyleder, geniş ve yuvarlak kanatlarını açarak yavaşlar. Ötüşü gür, tiz ve hüzünlü bir ‘kii-iv’ ya da ‘iii-ov’ ya da tiz, uzun ve sorgulayan ötüştür (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kırsal bölgelerde tarlaların ve bahçelerin yakınlarında yaşar. Özellikle bu yeşillik yerleri sever, ancak çok yoğun ormanlık alanlarda yaşamayı da sevmez. Eski binalardaki çatlaklara, boşluklara ve kum tepelerindeki deliklere de yuva yapar. Genelde ılıman bölgeleri sever (Hayman v.d., 2005).

Beslenme: Genelde büyük böcek (güve, örümcek vs.), tırtıl, solucan ve çıyan ile beslenir. Özellikle yavruları çıkınca fare, küçük memeliler ve küçük kuşları da avlar. Genellikle tünediği noktadan avını izler ve düşmüş gibi avının üzerine atlar. Avlanma ve beslenmenin büyük bir bölümünü sabah çok erken ve akşamüstü saatlerinde yapar. Küçük boyutuna rağmen güçlü pençeleriyle kendi boyutlarına yakın hayvanları dahi avlayabilir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen herhangi bir tehdit bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

7580. *Asio flammeus* – Kır Baykuşu - Short-eared Owl (Şekil 3.114):

Tanımı: Başları ve gözleri büyük, boyunları kısa ve kanatları geniştir. Gagaları çengel gibi, kısa, kuvvetli ve siyah renklidir. Kahverengi tüyleri üzerinde sarımtrak-kahverengi benekler görülür. Kuyrukları ve kanatları çizgilidir. Dişiler erkeklere kıyasla biraz daha büyüktür. Sarı-turuncu gözlerinin etrafını çevreleyen siyah bir halka vardır. Üst tarafı benekli, göğsü çizgili, karnı beyazdır. Uçuşta uzun kanatlarını, kısa ve çizgili kuyruğu ortaya çıkar. Kanatlarında çarpıcı koyulukta el bileği lekesi vardır.

Dış kanadı parlak altın rengi-kirli sarıdır ve uçları koyudur, firar hattı ise beyazdır. Boyu 37-39 cm, kanat açıklığı 95-110 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.114 : Kır Baykuşu (Fotoğraf: Murat ÇUHADAROĞLU)

Davranışları: Tam bir sessizlik içinde avlanır. Bütün vücudu yumuşak ve ince tüylerle kaplıdır. Tüyler, uçuş sırasında tabii bir susturucudur. Uçuş esnasında kanatlarının “pırpır” sesi duyulmaz. İri gözleri, başlarının yanında değil önündedir. Aşırı büyüklükteki gözleri, göz oyuğunda hareket edemez. Araba farı gibi yuvalarında sabittir. Ama baykuş boynunu 270 derecelik alan içinde rahatça çevirerek çevresini kontrol edebilir. Göz ve kulaklarının hassaslığının daha az işe yaradığı gündüzlerde, tünelerinde uyuklar veya ağaç dallarında güneşlenirler. Tüylerinin rengi, buldukları çevreye uygun olduğundan fark edilmeleri zordur. Haşin yırtıcı kuşlardır. Kendilerinden büyük hayvanlara saldırmaktan çekinmezler. Erkeğin ötüşü pes ve boğuk bir “buu” iken dişinin ötüşü “ııııı-yauu” şeklinde tiz bir çığlıktır (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.115 : Kır Baykuşu'nun dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Short-eared_Owl)

Habitatı: Bataklık, tundra, fundalık veya bir yıl önceden nadasa bırakılmış sık ot ve saz ile kaplı tarlalar gibi açık ve sık bitkilerle kaplanmış korunaklı alanlarda ürer (Hayman v.d., 2005).

Beslenme: Çoğunlukla geceleri avlanırlar. Başta tarla fareleri olmak üzere kemirgenlerle beslenirler. Bunun yanı sıra küçük memeliler ve büyük böcekleri de yerler. Bazen küçük kuşları da yemeye çalışırlar (IUCN, 2010).

Tehditler: Orta Avrupa'da yaşam alanlarının yok olması ve besin bulamaması nedeniyle, nesli tükenme tehlikesi ile karşı karşıyadır. Tarım alanlarının ilaçlanması ile tarla farelerinin aşırı üremesi engellendiğinden, en verimli yıllarda bile yeterince beslenemediklerinden, üremeleri kısıtlanmaktadır (IUCN, 2010).

3.2.12 Takım: CAPRIMULGIFORMES (Çobanaldatanlar)

3.2.12.1 Familya: CAPRIMULGIDAE (Çobanaldatangiller)

7780. *Caprimulgus europaeus* – Çobanaldatan - Eurasian Nightjar (Şekil 3.116):

Tanımı: Çobanaldatan uzun gövdeli, uzun ve ince kanatlı, uzun kuyruklu, kısa boyunlu, koca kafalı bir kuştur. Gagası yandan ufacık görünür, ama önden bakınca faraş gibi geniş olduğu anlaşılır. Gözleri büyük, bacakları kısa, ayakları küçük ve zayıftır. Ensesinde beyaz olmamasıyla ve uçuşuyla ayrılır. Boyu 26-28 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ötüşü uzaktan duyulabilen kesintisiz bir hırıltıdır. Sesi kısa ve yumuşak bir “ku-ik” şeklindedir. Bazen güvercin gibi kanatlarını çırpar (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.116 : Çobanaldatan (Fotoğraf: Arslan KEZER)

Habitatı: Esas olarak ağaçlıklı açık arazilerin, kırların kuşudur, fakat kuru ormanlarda, çalılıklarda, bozkırda da görülür. Çok sık ve nemli ormanlarda, bataklıklarda, yüksek dağlarda bulunmaz. Gündüz yatarken rahatsız edilmekten hoşlanmadığı için insan yerleşimlerinden de uzak durur (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Böceklerle beslenir (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.13. Takım: APODIFORMES (Sağanlar, Ebabiller)

3.2.13.1 Familya: APODIDAE (Sağangiller, Ebabilgiller)

7950. *Apus apus* – Ebabil – Common Swift (Şekil 3.117):

Tanımı: Türkiye’de görülen bütün kırlangıçlardan uzun ve kavisli kanatları, kısa kuyruğu ve koyu renkli gövdesi ile ayrılır. Benzer görünseler de kırlangıç türünden değildirler. Tüyler yeniyken kirli siyahtır. Ancak tüyler yıprandıkça daha kahverengi ve parlak olabilir. Renklerin nasıl görüldüğü ışık koşullarına bağlıdır. Boğazı beyazımsıdır, gencinin boğazı erişkinden açık renklidir. Genci daha kahverengidir, boğaz lekesi, tüylerinin kenarları ve teleklerinin ucu açıktır. Kanat üstünde kontrast yoktur, ancak alt tarafına içteki kanat teleklerinin kanat örtüleri ve gövdesinden daha açık olduğu seçilir. Boyu 16-17 cm, kanat açıklığı 38-39 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil. 3.117 : Ebabil (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Sesi cırtlak ve tiz bir çığlıktır ve “sriii” şeklindedir. Gruplar halinde bulunurlar ve sürekli ötmeleri karakteristiktir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sulak alanlar, açık araziler ve yerleşimlerin üzerinden uçarak beslenir. Kayalık yarılar ve yapılardaki oyuklara yuva yaparlar. Yuvaları 4,5 metreden yüksekte olur. Uçmaları için belirli bir yükseklikten havalanmaları gerekir. Küçük yerleşimlerde bolca görülürler (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Uçuşu sırasında sinek ve böcekler ile beslenir. Yavru besleyen çiftler günlük yaklaşık 50 gramlık avlanırlar. Hava durumunun kötüleşmesi durumunda besin kaynağı olan sinek ve böceklerin tekrar gün yüzüne çıkmasını beklerken yarı kış uykusu durumuna girer. Bu dönemde az enerji harcarlar. 108 saat aç ayakta kalabilen ebabil kaydı vardır. Yavrular ise 10 gün aç kalabilirler (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.118 : Ebabil'in dağılım haritası

(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Common_Swift)

7960. *Apus pallidus* – Boz Ebabil – Pallid Swift (Şekil 3.119):

Tanımı: Ebabile çok benzer; ancak dikkatli bakıldığında daha genişçe ve basık bir kafası vardır; gövdesi bronz kahverengidir, tepesi kahverengidir, koyu renkli gözleri ile kontrast oluşturur. Boğaz lekesi beyaza yakın ve daha büyüktür. Alt tarafı daha soluk renkli, hafif pul desenlidir. Üst taraftan ve alttan kanat iç telekleri uç teleklerinden daha açık renklidir.

Kanatlar özellikle dış primerlere doğru daha genişçedir. Boyu 16-17 cm, kanat açıklığı 42-48 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşu hızlı ve atılgandır; ani manevralar yapar, bolca süzülür; ebabile göre daha yavaş ve düzenli kanat çırpışı ile ayırt edilir. Hem gündüz hem de gece havada kalırlar, uçarken uyurlar. Yuvalarında sadece üreme döneminde uyurlar. Ebabillerin gürültülü akşam uçuşları vardır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Ebabillerle aynıdır (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Uçuşu sırasında sinek ve böcekler ile beslenir. Su ve su kenarlarını avlanmak için sıkça kullanır. (Swensson v.d., 2009).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.119 : Boz Ebabil (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

7980. *Tachymarptis melba* – Ak Karınlı Ebabil - Alpine Swift (Şekil 3.120):

Tanımı: Türkiye’ de üreyen en büyük ebabilidir. Donuk kahverengi giysisi, boğaz ve karnındaki beyaz ve göğsündeki kahverengi kuşak ile tanınır. Ebabiller, havada en uzun kalan kuşlardır. Uzun kavisli kanatları, kısa ve genellikle çatallı kuyruğuyla çok hızlı uçmaya ve böcekleri yakalamaya uyum sağlamışlardır. Boyu 20-22 cm, kanat açıklığı 54-60 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşu hızlı ve karardır, kanat çırpışları ebabile göre daha yavaştır, küçük bir doğana benzer. Küçük gruplar halinde dolaşır, gruplar sıkça öter. Ebabillerin bacakları çok kısadır. Bu nedenle hiçbir zaman yere konmaz fakat sivri tırnaklarıyla yarıların ve binaların dik duvarlarına rahatça tutunurlar. Hem gündüz hem de gece havada kalırlar, uçarken uyurlar. Yuvalarında sadece üreme döneminde uyurlar. Ebabillerin gürültülü akşam uçuşları özellikle gençlerin uçmaya başladıkları zaman göz kamaştırıcıdır (IUCN, 2010).

Habitatı: Deniz kıyıları ve dağlardaki kayalık yarlarda bulunur (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Uçuşu sırasında sinek ve böcekler ile beslenir. (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.120 : Ak Karınlı Ebabil (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

3.2.14 Takım: CORACIIFORMES (Kuzgun Kuşları)

3.2.14.1 Familya: ALCEDINIDAE (Yalıçapkınıgiller)

8310. *Alcedo atthis* – Yalıçapkını - Common Kingfisher (Şekil 3.121):

Tanımı: Gagası kama biçiminde siyahtır, başı büyük ve kuyruğu kısadır. Üst tarafı göz alıcı yeşil-mavi, kuyruk sokumu metalik mavidir. Beyaz yüz ve boğaz lekeleri vardır, alt tarafı kıızıdır. Dişisinin alt gagasının kökü kırmızıdır. Yalıçapkınının ayakları pullu bir deriyle kaplıdır ve kıpkırmızıdır. Azami dalış derinliği 1 metre olarak değerlendirilmiştir. Tünediğinde bodur görünüşlüdür, uçarken kısa kuyruğu ve kanatlarıyla özgün bir profili vardır. Boyu 16-17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Genellikle sesiyle farkedilir ya da su üzerinde uçarken mavi bir ışık olarak görülür. Dimdik tüner ya da öne doğru eğilir, uçuşu; su üstünde suya yakındır, genellikle uçuş anında öter. Avlanma sırasında gerek avı üstünde uçarak (asılı kalarak) ya da bir yükseklik üstünde kafasını yana çevirerek tek gözü ile avını tespit ederek dalışa geçer, dinlenirken sıklıkla kambur durur (IUCN, 2010).

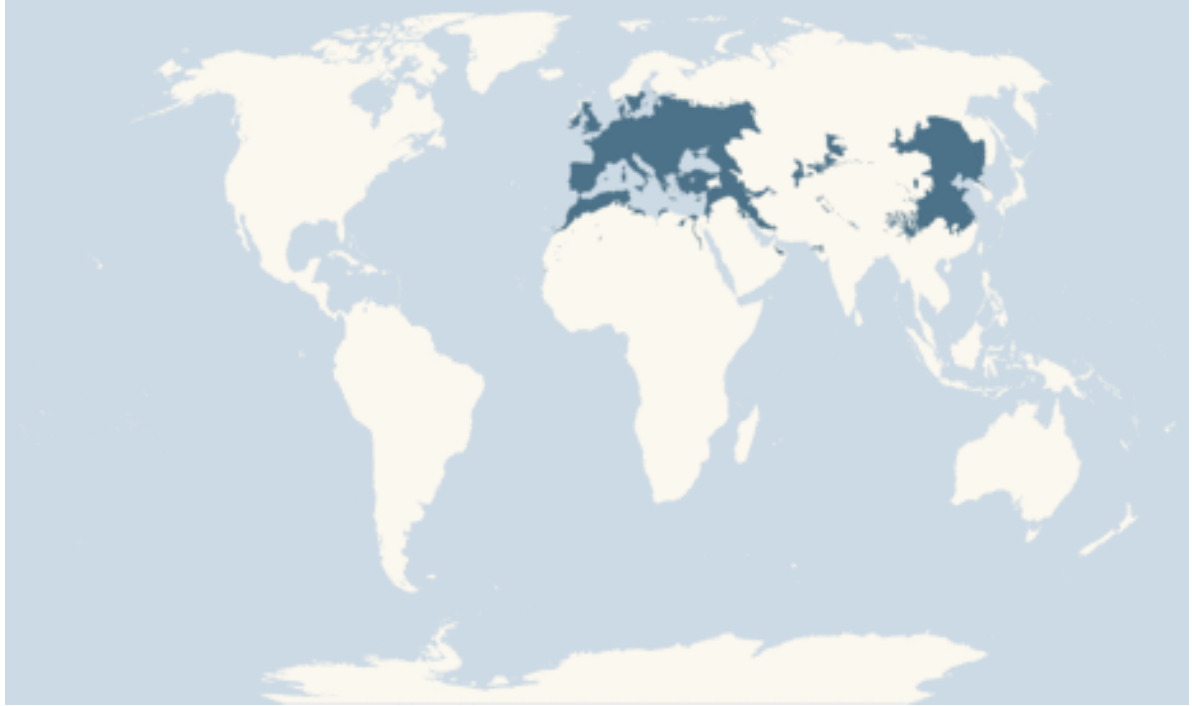
Habitatı: Tatlı su kenarlarında ürer, lagünler ve deniz kıyısında da bulunur. Kum duvarlarında açtığı derin oyuklarda yuva yapar,yuva olarak kullanılan oyuklar beyaz dışısıyla işaretlenir (Porter v.d., 2009).

Beslenme: Yalıçapkını kuşu, sulakalanlarda hızla suya dalarak yakaladığı balıklarla beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.121 : Yalıçapkını

Şekil. 3.122 : Yalıçapkını'nın dağılım haritası

(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Common_Kingfisher)

3.2.14.2 Familya: MEROPIDAE (Arıkuşugiller)

8400. *Merops apiaster* – Arıkuşu - European Bee-eater (Şekil 3.123):

Tanımı: Ülkemizde görülen en renkli kuşlardan biridir, boynu parlak sarı, kafa üstü kızıl/kahve ve gövdesi mavi/yeşil tonlardadır. Gözünde siyah sürmesi ve gıdısında da siyah renkli bir çizgi bulunur. Siyah ve uzun gagası aşağı doğru kavislidir. Kanatları sivri ve kuyruğu uzundur. Kuyruk ve kanat altı beyaz renklidir, firar hattında bedene yaklaştıkça kalınlaşan siyah bir bant bulunur. Gençleri daha soluk ve yeşilimsi renklidir. Boyu 27-29 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşu dalgalıdır ve uçuşta düzenli olarak öter. Ötüşü “rrrüüp” şeklindedir. Koloni olarak yaşar (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sıcak iklimleri seven arıkuşları özellikle beslenmesi için gerekli uçan böcekleri kolay bulabileceği sulak alanların yakınlarında, kum ve killi toprak duvarlarına küçük delikler açarak koloniler kurarlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Böceklerle beslenirler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil. 3.123 : Arıkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

3.2.14.3 Familya: CORACIIDAE (Kuzgungiller)

Şekil. 3. 124 : Gökkuşgun (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

8410. *Coracias garrulus* – Gökkuşgun - European Roller (Şekil 3.124):

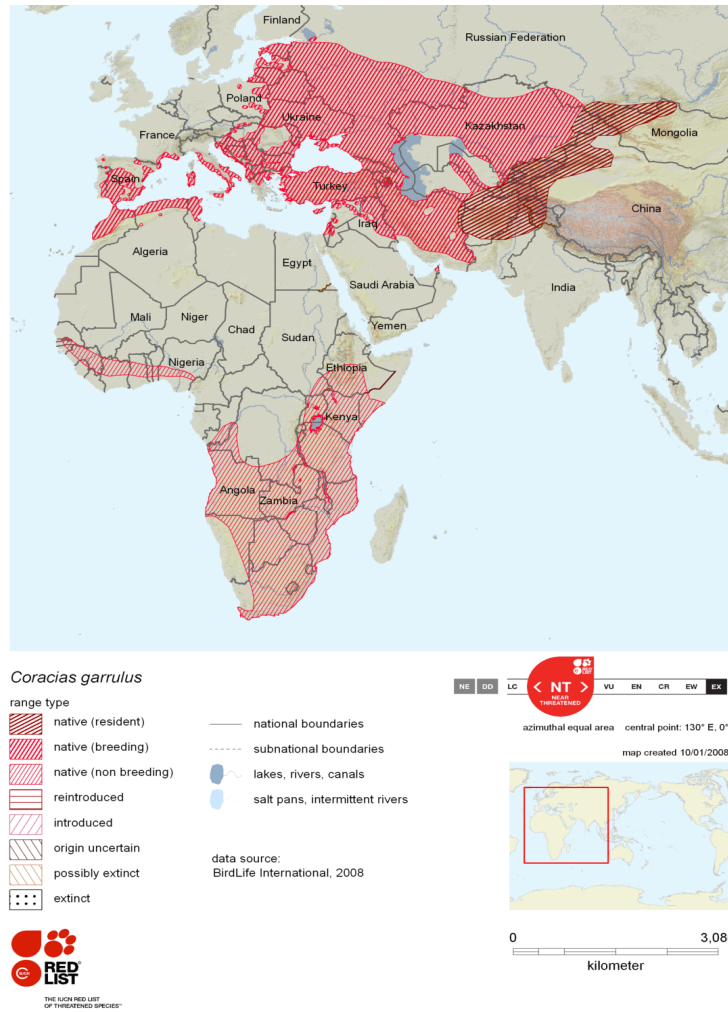
Tanımı: Gagası kalın ve koyu, kuyruğu kısa ve kare, kanatları ise oldukça uzun ve küt uçludur. Açık turkuaz mavisidir. Alt tarafı daha yeşil ve yaz başında parlaktır. Sırtı açık kıızıdır. Uçuşta köşeli kanadının parlak mavi, mor ve siyah renklerini gözler önüne serer. Gencinin kış giysisi daha mattır. Boyu 30-32 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Kur sırasında taklalar atarak uçar ve öterler (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Seyrek ormanlar, ağaçlı yada çalılıkaçık araziler ve orman kenarlarında yaşarlar (Swensson v.d., 2009).

Beslenme: Örümcek kuşlarına benzer bir beslenme alışkanlığı vardır. Kurbağalar, kertenkeleler ve böceklerle beslenirler (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır. Ancak popülasyon çöküş trendine girmiştir (IUCN, 2010).

Şekil 3.125 : Gökkuşgun'un dağılım haritası (IUCN, 2011).

3.2.14.4 Familya: UPUPIDAE (Çavuşkuşugiller)

Şekil 3.126 : İbibik

8460. *Upupa epops* – İbibik - Eurasian Hoopoe (Şekil 3.126):

Tanımı: Kısa bacaklı, gagası uzun ve hafif kıvrık gagalı, uzun üçgen kuyruklu bir kuştur. Rengi pembeden açık kirli sarıya kadar değişir, ibiği daha turuncu ve uçları siyahtır. Sonbahar ve kış döneminde daha mat bej/kahverengi renkler hâkimdir. Sırtı ve kanatları siyah-beyaz koyu çizgilidir. Boyu 26-28 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yuvasını hayvan dışkısı öbeklerini de yapan İbibik dışarıdan gelecek tehditlerin dayanamayacağı pis kokuda bir ortam yaratır. Kendi dışkısını fırlatma becerisini de korunma amaçlı kullanır. 60 cm ye kadar çok iyi bir nişancıdır. En son çare olarak da yılan gibi tıslamayı ve keskin gagası ile gagalamayı dener. Üreme için çöplük ve hayvan dışkısı olan yerleri seçmesindeki diğer bir neden de bu tip ortamlarda bol sinek, larva ve kurtçuk bulunmasıdır (IUCN, 2010).

Habitatı: Açık kısa bitkili ve seyrek ekili alanları sever. Meyve ve Zeytin bahçeleri, açıklıklı ormanlık alanlarda da görülür. Yuvasını ağaç kovuklarında, taşların arasında oluşturduğu gibi, (insanlara çok yaklaşmayı sevmemekle beraber) yoğun yapılaşma olmayan bölgelerde çatılarda/duvarlarda bulunduğu uygun deliklerde de ürediği gözlemlenmiştir (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekçil, etobur bir kuştur (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır. Ancak popülasyon çöküş trendine girmiştir (IUCN, 2010).

3.2.15 Takım: PICIFORMES (Ağaçkakanlar)

3.2.15.1 Familya: PICIDAE (Ağaçkakangiller)

Şekil 3.127 : Boyunçeviren (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

8480. *Jynx torquilla* – Boyunçeviren - Eurasian Wryneck (Şekil 3.127):

Tanımı: Gagası kısa ve sivri, başı yuvarlaktır. Gövdesinde kahverengi benekler ve enine çizgiler vardır. Sırtı gri, kahverengi ve kirli sarı renklerde sık desenlidir, sırtının ortasında uzun ve koyu renk bir çizgi vardır. Alt tarafı ince çizgili, boğazı altın rengi-kremdir. Ağaçkakan ailesinde ağaçkabağı rengi tüylere sahip yegâne türdür. Kuyruğu uzun, geniş ve sık çizgilidir. Boyu 16-17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Kendisinden oldukça küçük olan tırmasık kuşları gibi ağaçlara tırmanır. Vertikal ağaçlara tırmanmazlar ve onları taktaklamazlar ama bazen onlara sıkıca tutunurlar. Uçuşu diğer ağaçkakanlar kadar dalgalı değildir. Ötücüler gibi dallara tünür. Yerde kuyruğunu kaldırıp zıplayarak ilerler. Boyunçevirenler sıkıştırıldıklarında kendilerine has bir korunma yöntemine başvururlar. Önce kuyruk tüylerini aralayarak boynunu uzatırlar ve baş tüylerini yukarı doğru kısa bir ibik halinde kaldırırklar, sonra başlarını ve boyunlarını döndürerek yana yatırırklar ve aniden başlarını geri çekerek yılan taklidi yaparlar. Çoğunlukla yerde avlanırken ürkütüldüğünde, alelacele bir ağaca doğru uçarak bir dalın üzerine yatar, çok iyi kamufle olur. Aynı zamanda bir yılan gibi de tıslayabilir. Ancak bu yılan taklidinin, yuva düşmanları üzerindeki etkisi halen araştırılmaktadır (IUCN, 2010).

Habitatı: Orman açıklıkları barındıran yaprak döken ormanlar ve ağaçlı açık arazilerde bulunur. Göç sırasında çok değişik alanlarda görülebilir. Bazen az ya da hiç ağaç olmayan alanlarda, kuru, yarı çöllük zayıf makiliklerde geçici barınır. Kışlayan bireylerin geniş yapraklı çalılık ve makilik bitki örtüsü seçmesi normaldir (IUCN, 2010).

Beslenme: Sıkça zeminde beslenir. Başlıca avları karıncalar ve diğer böceklerdir (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

8780. *Dendrocopos syriacus* – Alaca Ağaçkakan - Syrian Woodpecker (Şekil 3.128):

Tanımı: Alaca ağaçkakan, orman ağaçkakanına çok benzer. Ancak gövdesinin alt tarafı, başı ve boyun yanları daha beyazdır ve ayrıca boynu ve yüzü arasında siyah dikey bant olmadığı için daha açık renkli görünür. Genç orman ağaçkakanlarınkine benzer olarak kış kısmındaki tüyler pembemsidir ve böğürleri ince koyu çizgilidir. Kuyruklarının yan taraflarındaki siyah tüyler beyaz beneklidir. Boyu 22-23 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Hareketleri kesik kesiktir. Tırmanmaktan çok sekmeyi tercih eder. Ayaklarını sırasıyla tek tek kullanarak sıçrar. Ağaç kabuğunun üzerinde böcekleri arayarak gezer (IUCN, 2010).

Habitatı: Ağaç ve fundalıklardan oluşan ormanlarda ve parklarda görülür. Yuva ve yiyecek bulmak için yaşlı ağaç gövdelerini tercih eder (IUCN, 2010).

Şekil 3.128 : Alaca Aakakan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Beslenme: Ana besin kaynağı, ağaçların gövdelerinde bulunan ağaç kurtları ve böceklerdir. Böcek bulamadığında tohumları ve böğürtlen gibi meyvaları yer (Heinzel v.d., 1995).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

8830. *Dendrocopos medius* – Ortanca Aakakan - Middle Spotted Woodpecker (Şekil 3.129):

Tanımı: Ortanca ağakakanın tüyleri büyükaakakaninkine benzer. Sırt kısmı ve kanatları çoğunlukla siyah olup kol örtü tüyleri beyazdır ve uçma tüylerinde enine şeritler bulunur. Aralarındaki fark kırmızı tepe, olmayan siyah bıyık çizgisi, daha kısa gaga, kuyruk altı pembeliği ve gövdenin yan tarafındaki koyu renkte belirgin çizgilerdir. Tepesi kırmızı ve kuyruk altı soluk kırmızı olan yavru büyük ağakakanla karıştırılması daha olasıdır. Diğer ağakakanlara nazaran daha çocuksu görünümlü bir suratı vardır.

Göğüs ve karın kirli beyaz, kuyruk orta ve yan tüyleri siyah kenarı beyaz bantlıdır. Alın kirli sarı, tepe enseye kadar kırmızıdır. Yanak ve gerdan beyaz olup boyundan kursağa inen siyah bağımsız bir bölge bulunur. Dişi ve erkek aynı görünüşte olsalar da dişinin tepe kırmızısı daha küçük ve daha soluktur. Boyu 20-22 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.129 : Ortanca Ağaçkakan (Fotoğraf: Ömer NECİPĞOLU)

Davranışları: Ağaçların yüksek kesimlerinde ve devamlı yer değiştirerek beslendiğinden gözlemlenmesi çok güçtür (IUCN, 2010).

Habitatı: Yapraklı ve karışık ormanlarda ürer ve yaşarlar. Yüksek bölgelerdeki yaşlı meşe ormanlarını tercih ederler (IUCN, 2010).

Beslenme: Genellikle böcekler ve onların larvalarıyla beslenir. Kış ve sonbaharda tohum ve palamut gibi bitkisel besinleri tüketirler. Yavruların, böceklerin yanında, karıncalarla da beslendikleri gözlemlenmiştir (Hayman v.d., 2005).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.130 : Küçük Ağaçkakan (Fotoğraf: Mustafa TIRYAKIOĞLU)

8870. *Dendrocopos minor* – Küçük Ağaçkakan - Lesser Spotted Woodpecker (Şekil 3.130):

Tanımı: Ülkemizdeki en küçük ağaçkakandır. Serçe boyutlarındadır. Bu hali ile tanınması kolay bir kuytur. Kanatlarında alaca ağaçkakanlar gibi beyaz leke olmaz. Enine beyaz çizgilenme gösterir. Erkeklerin tepesi alınıda uzanır şekilde kırmızı renklidir. Dişilerde bu bölge beyaz renktedir. Kulakarkası çizgi ense ile birleşebilir. Boyu 14-15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Yerden genellikle 10-13 metre yukarıda, giriş deliği 2,5-5 cm çaplı delikleri olan yuvaları olur. Her iki cinste yuva oyma işine katılır. Kuluçkayada her iki cins katılır (IUCN, 2010).

Habitatı: Yaprak döken ormanlar, akarsu vadileri meyvelik ve bağlar yaşam ve üreme alanlarıdır (IUCN, 2010).

Beslenme: Ağaçlardaki böcekleri, larvaları, örümcekleri yer. Kışın bitkisel gıdada alır ve özellikle tohumlar ve yabani meyveleri tüketir (Hayman v.d., 2005).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16 Takım: PASSERIFORMES (Ötücü Kuşlar)

3.2.16.1 Familya: ALAUDIDAE (Tarlakuşugiller)

Şekil 3.131 : Boğmaklı Toygar (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9610. *Melanocorypha calandra* – Boğmaklı Toygar - Calandra Lark (Şekil 3.131):

Tanımı: Büyük ve iribaşlı bir toygardır, Tarlakuşundan çok daha iri yapılıdır. İbibiği yoktur. Gagası çok güçlü ve kalın, kaşları açık renklidir. Gözünün üstünde ve yanağının altında geniş beyaz çizgiler bulunur. Boynunu ve göğsünün iki yanında, boyu çok değişken iki siyah leke vardır, kışın bu lekeler silinir. Kanatları geniş ve küt uçludur, kanat altı siyah, firar hattı ve kuyruk dış telekleri beyazdır. Kanat arkasında ve kuyruk kenarlarında tarla kuşunun gibi beyaz bir bant vardır. Kanat yapısı bir yırtıcıyı andırabilir; özellikle üreme dönemi ötüş sonrası yere konarken kerkenez tarzı kanat çırpabilir. Uçarken siyah kanataltı, belirgin beyaz firar hattı ve kuyruk kenarları görünür. Yerdeyken kalın sarımsı kemik rengi gagası, göğsü kenarındaki iki siyah benek beyazımsı kaşları seçilir. Boyu 18-19 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Eşli ve zaman zaman dağınık ta olsa, çoğunlukla gruplar halinde hareket ederler. Genellikle üreme sezonu dışında sürü halinde yaşamayı sever. Köşeli kanatlarını alçakta hızla çırparak uçar. Sesi pes ve vızıldamalı bir ”şiriip” şeklindedir (IUCN, 2010).

Habitatı: Tarlalar, düzlüklerdeki otlaklar, alçak çalılık bozkırlarda ve kurak taşlık arazilerde yaşar. Bu tür açık kültür ve step kuşudur. Yuvası açık arazi üzerinde yerde bulunur, genellikle bir çukur şeklindedir ve dışı kaba çimen, yaprak, tomurcuklar ve yosunlardan, içi ise narin lifli bitkisel materyalden oluşur (IUCN, 2010).

Beslenme: Üreme mevsiminde yemek olarak tohum ve böceklerle beslenir. Beslenme kaynaklarından biri tırtıldır. Beslenme sırasında, besin kaynağını bulabilmek için, havada kerkenez gibi asılı kaldığı gözlemlenmiştir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

9620. *Melanocorypha bimaculata* – Küçük Boğmaklı Toygar - Bimaculated Lark (Şekil 3.132):

Tanımı: Yerde Boğmaklı Toygara çok benzer, biraz küçük, buna karşın daha iri gagalı, kısa kuyruklu ve kızıl rengidir. Boyun lekeleri daha küçük, gözünarı koyu, kaşı bembeyaz ve daha belirgindir. Gözden gagaya doğru giden siyah çizgisi vardır. Uçuşta, gri-kahverengi aşağısı ile kısa geniş kanatlarını ve beyaz uçlu kısa ama kenarları beyaz olmayan kuyruğunu gösterirler. Kuyruk desenleri ve kanatları, batılı akrabalarından ayıran özellikleridir. Kanat uçları sivridir. Boğmaklı Toygar ile karıştırılabilir. Boğmaklı Toygar`da boyun lekeleri daha fazladır. Göz ve gaga arasındaki siyahlık Boğmaklı Toygar`da yoktur. Kuyruktaki beyaz firari hat, Boğmaklı Toygar`da bulunmaz. Boyu 16-17 cm`dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Kışları sürü halinde yaşar. Ötüşü Boğmaklı Toygar`inkinin daha sert bir versiyonudur (IUCN, 2010).

Habitatı: Daha yüksek, engebeli ve kurak arazilerde bulunur. Yüksek irtifa kültürü ve yarı-çöl kayalık bölge kuşudur. Yuvası yeredir ve 3-4 adet yumurta bırakır (IUCN, 2010).

Beslenme: Üreme mevsiminde yemek olarak tohum ve böceklerle beslenir. Beslenme kaynaklarından biri tırtıldır. Beslenme sırasında, besin kaynağını bulabilmek için, havada kerkenez gibi asılı kaldığı gözlemlenmiştir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.132 : Küçük Boğmaklı Toygar (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9670. *Calandrella brachydactyla* – Bozkır Toygarı - Greater Short-toed Lark (Şekil 3.133):

Tanımı: Küçük bir toygardır. Üst tarafı gri ya da kıızıdır, orta ve büyük el örtüleri sayesinde çizgildir. Sırt desenleri belirgindir. Uzun kın telekleri kanat ucunu kapatır. Alt tarafı çizgisiz olan tek toygardır. Uzun tersiyerleri, primerlerinin en ucu hariç her tarafını örter. Göğsü genellikle çizgisizdir, ancak iki yanında değişken koyulukta lekeler ya da çizgiler vardır. Açık renk iki kanat çizgisi uçuş sırasında ortaya çıkar. Kuyruğu koyu renktir. Tepesi kıızıl ya da çizgilidir. Gözünün üzerinde beyaz çizgisi vardır. Gagası kısadır, ispinoza benzer, ince-sivri uçlu ve kuvvetlidir. Dikkat çeken beyazımsı kaşı, beyaz gözpınarı, koyu göz çizgisi ve yanaklarındaki küçük açık leke tanımlayıcı özelliklerindedir. Dişisi ve erkeği birbirine benzer. Gencinin boyun yanlarında erişkenlerdeki leke bulunmaz, bunlar ilk sonbaharında çıkar. Göğsünde bir kaç ince ya da kalın çizgi vardır, bu nedenle genci çorak toygarı ile daha çok karışır. Boyu 13-14 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Toplu sürüler halinde hareket ederler (IUCN, 2010).

Şekil 3. 133 : Bozkır Toygarı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Kurak, ağaçsız, çıplak ve otlak bozkırlarda, tarlalar, yarı çöller ve kumullarda yaşar (IUCN, 2010).

Beslenme: Tohum ve böceklerle beslenir. (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

9720. *Galerida cristata* – Tepeli Toygar - Crested Lark (Şekil 3.134):

Tanımı İri, tıknaz ve büyük kanatlı bir toygardır. Kalkık sivri ve belirgin bir ibiği vardır (Düz de durabilir). İbiğin 1-2 tüyü çok belli şekilde sivridir, adeta çizgi oluşturur. Uzun ve kalın sayılabilecek bir gagası vardır ve üst kenarı kıvrıktır. Göğsü ince, koyu çizgilidir. Kanat üstü sadedir. Firar hattı beyaz değildir, kanat altı pas rengidir (turuncu-kirli sarı) Kuyruksokumu ve kuyruk ortası açık grimsi, kuyruğunun dış tarafı siyahımsı ve iki yanı ise açık renktir. Boyu 17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 134 : Tepeli Toygar (Fotoğraf: Serkan MUTAN)

Davranışları: Tek görülebilmekle beraber genelde üç beşli gruplar halinde gezinir. Yerde, hızlı, koşar bir yürüyüşü vardır. Havada kanat tutuşu ve çırpışı kendine özgüdür. Genelde ilk kalkıştan sonra kısa bir uçuşla yakın bir yere konar. Yol kenarlarında beslenirken, araba yaklaştığında önce yola arkasını döner ve araba yaklaştığında da uzaklaşarak diğer toygarların göstermediği tedbirli davranışı gösterir (IUCN, 2010).

Habitatı: Kurak Daha çok açık, ağaçsız kuru bölgelerde, tarlalarda görülmektedir. Kendisinin ağaca ya da çalıya konduğu enderdir. Tarlalarda ve açık arazilerde ürer. Yuvasını zeminde yapar. Kışın yol kenarında en çok görülen kuş türüdür (IUCN, 2010).

Beslenme: Tohum ve böceklerle beslenir. (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 135 : Orman Toygarı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9740. *Lullula arborea* – Orman Toygarı - Wood Lark (Şekil 3.135):

Tanımı: Tarlakuşundan küçük, kanatları ve kuyruğu kısa, geniş kanatlı, uçuşu dalgalı bir toygardır. Uçarken yarasayı andırır. Tepesi çizgilidir. Açık krem rengi kaşı, iki yandan gelerek ensesinde birleşir. Kızıl yanağının kenarları koyudur. Çoğunlukla yatık duran küçük bir ibiği vardır. El teleklerinin kökünde siyah-beyaz bir işaret bulunur. Dış kuyruk telekleri koyu renkli, kuyruk telekleri ucu açık beneklidir. Kuyruğunda sadece köşeler beyazdır. Tarlakuşu ile karıştırılmaktadır. Orman Toygarı, Tarlakuşundan daha küçük ve kısa kuyrukluudur. Boyu 13-15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Elektrik tellerine konan bir toygardır. Tek görülebilmekle beraber küçük sürüler halinde yaşar (IUCN, 2010).

Habitatı: Seyrek ağaçlı araziler, orman kenarları, meralar, tarımsal araziler ve yaylalarda bulunur. Güney Doğu Anadolu'da habitatın uygun olmadığı yerler dışında, her yerde ürer. Üremek için orman kenarlarını ya da açık ağaçlıklı bölgeleri tercih eder (IUCN, 2010).

Beslenme: Tohum ve böceklerle beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 136 : Tarlakuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9760. *Alauda arvensis* – Tarlakuşu - Eurasian Skylark (Şekil 3.136):

Tanımı: En yağın toygarlardandır. Gagası oldukça kalın ve sivridir (ancak, örneğin tarla çintesinin gagasından çok daha incedir). İbiği kısa ve küttür, çoğunlukla görünmez. Göğsü sık çizgili, alt tarafı beyazdır. Uçuşta kanatları üçgen, firar hattı açık renktir. Üst tarafı çizgili kirli sarı-kahverengi, omuz tüyleri boyunca yer alan eğik çizgiler tipik toygar desenidir. Tepesi ince çizgilidir, gözünün üzerinde açık renk bir şerit uzanır. Heyecanlandığı zamanlarda kaldırdığı kuyruğunun ortası açık renk, her iki yanı siyah, kenarları ise kalın beyaz ile çevrilidir. Bacakları açık pembe/açık kahve renktedir. Arka tırnağı uzundur. Boyu 18-19 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Rahatsız edildiğinde, diğer toygarlar gibi yürüyerek ya da koşarak uzaklaşmak yerine yere çömelir. Uçarken yere inmeden hemen önce kurşun gibi kendisini bırakarak düşer. Üreme döneminde kanat çırparak havada asılı kalır ve bu şeklideyken öter. Uçuş sırasında kanat panelini oldukça düz tutar, kanat örtülerini ise gerideki kör noktaya doğru döndürür (IUCN, 2010).

Habitatı: Ağaçsız açık alanları, çiftlikleri, yaylaları, otlakları, kırları, fundalıkları, kıyı kumullarını ve ekili alanları seven bir kuştur. Yerdeki otların arasında iyi gizlenmiş yuva yapar. Yuva yaparken kurumuş otlar, yosun parçaları, lifli kök parçaları hatta bazen de at kılı kullanır (IUCN, 2010).

Beslenme: Tohum ve böceklerle beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16.2 Familya: HIRUNDINIDAE (Kırlangıgiller)

Şekil 3. 137 : Kum Kırlangıcı (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

9810. *Riparia riparia* – Kum Kırlangıcı - Sand Martin (Şekil 3.137):

Tanımı: Türkiye'deki en küçük kırlangıçtır. Üst tarafı toprak rengi, alt tarafı beyaz, göğüs kuşağı kahverengidir. Kuyruğu hafif atallıdır. Genci erişkine benzer, açık renkli tüy kenarları ile sırtı desenlidir. Kırlangıçlar; küçük, ince yapılı, kısa boylu ve zamanının çoğunu havada geçiren kuşlardır. Kuyruklar atallıdır. Gagaları kısa ve geniştir.

Eşlerin dış görünüşleri aynıdır. İyi ve hızlı uçucudurlar. Boyu 12 cm, kanat açıklığı 27-29 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.138 : Kum Kırlangıcı'nın dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Sand_Martin)

Davranışları: Uçuşta kaya kırlangıcından daha fazla kanat çırpar, daha az süzülür. Sesi kır ve ev kırlangıcından daha kurudur: “tştr”, ötüşü bu sesinin tekrarından oluşur (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Çoğunlukla tatlı su çevresindeki açık arazilerde bulunur, yerleşimlerde ve dağlıklarda bulunmaz. Koloniler halinde nehirler ve kum ocaklarındaki kum ve çakıl yarlarında yuva yapar; 100 cm. 'e kadar uzanan tüneller kazar, su borusu gibi insan yapılarını da kullanır (IUCN, 2010).

Beslenme: Uçuşu sırasında geniş gagası ile sinek ve böcekler ile beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.139 : Kaya Kırlangıcı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9910. *Hirundo rupestris* – Kaya Kırlangıcı - Eurasian Crag-martin (Şekil 3.139):

Tanımı: Büyük ve koyu renkli bir kırlangıç olup kanat altı örtüleri siyahımsı ve boğazı çizgilidir. Karnında beyaz bulunmaz kuyruğu hafif çatallı kuyruk telekleri beyaz beneklidir. Genci kızıla çalar. Küçük kaya kırlangıcında çizgili boğazı ile ayrılır. Kırlangıçlar; küçük, ince yapılı, kısa boylu ve zamanının çoğunu havada geçiren kuşlardır. Kuyruklar çatallıdır. Gagaları kısa ve geniştir. Eşlerin dış görünüşleri aynıdır. İyi ve hızlı uçucudurlar. Boyu 14,5 cm, kanat açıklığı 32-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşta sıkça süzülür. Ötüşü ver sesi cılız ve tekrarlıdır. Bazı sesleri ev kırlangıcına benzer (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Dağlık arazideki yamaçlar ve bazen deniz kıyısında ve yerleşimlerde yuva yapar. Kaya kırlangıcı kırlangıç gibi çamurdan tas şeklinde yuvalar yapar. Yuvalarını dikey kayalar, köprü altları, tüneller ve binaların balkon çıkıntılarına kurarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Uçuşu sırasında geniş gagası ile sinek ve böcekler ile beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 140 : Kır Kırlangıcı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

9920. *Hirundo rustica* – Kır Kırlangıcı - Barn Swallow (Şekil 3.140):

Tanımı: Kırlangıç (Kır Kırlangıcı) Türkiye' de en bol bulunan kırlangıçtır. Üst tarafı koyu lacivert, boğazı ve alını koyu kırmızıdır, boğazını lacivert bir kuşak çevreler. Alt tarafı kızıl çalan krem rengidir. Erişkinin kuyruk telekleri beyaz beneklidir, dış telekleri telimsi ve çok uzundur.

Kırlangıçlar; küçük, ince yapılı, kısa boylu ve zamanının çoğunu havada geçiren kuşlardır. Kuyruklar çatalıdır. Gagaları kısa ve geniştir. Eşlerin dış görünüşleri aynıdır. İyi ve hızlı uçucudurlar. Boyu 17-19 cm, kanat açıklığı 32-34 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: En sık duyulan sesi tekrarlı bir "tsvit-tsvit-tsvit". Uyarı sesi tiz ve çığlıksıdır, "tsink, tsink". Ötüşü tatlı, tiz ve tekrarlıdır, uçusta da öter, "fiitafiit, fiitafiit"(Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Kırsal alanlarda, küçük kentlerde, ekili alanların civarında ürer. Çamur ve kuru otlardan üstü açık çanak şeklindeki yuvasını yapılar ve kaya oyuklarına yapar. Üreme dönemi dışında sazlık alanda konaklar (IUCN, 2010).

Beslenme: Uçuşu sırasında geniş gagası ile sinek ve böcekler ile beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 141 : Ev Kırlangıcı (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

10010. *Delichon urbicum* – Ev Kırlangıcı - Northern House-martin (Şekil 3.141):

Tanımı: Bölgede kuyruk sokumu ve alt tarafı beyaz olan tek kırlangıçtır, bu özelliği ile kızıl kırlangıca benzer. Üst tarafı koyu lacivert, gencininki kahverengidir. Kuyruk çatalı derin değildir. Kırlangıçlar; küçük, ince yapılı, kısa boylu ve zamanının çoğunu havada geçiren kuşlardır. Kuyruklar çatalıdır. Gagaları kısa ve geniştir. Eşlerin dış görünüşleri aynıdır. İyi ve hızlı uçucudurlar. Boyu 12,5 cm, kanat açıklığı 26-29 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Başlıca sesleri; kısa ve donuk bir “prt” ya da “pr-prt”. Uyarı sesi: “triiip”. Ötüşü tekrarlı ve hafiftir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Şehirlerde, köylerde ve açık alanlarda koloniler kurar. İnsana yakın yerlerde; çiftlikler, köyler, küçük yerleşimler ve bunun dışında kaya duvarları, mağaralar ve taşocaklarında yuva yapar, yuvasını çoğunlukla dik bir köşeye ilişirir. Çamurdan örülen yuvasını yarım bir çanağa benzer. Yuvasını tavana yapıştırır yuva girişi tavana değer (IUCN, 2010).

Beslenme: Uçuşu sırasında geniş gagası ile sinek ve böcekler ile beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16.3 Familya: MOTACILLIDAE (Kuyruksallayangiller)

Şekil 3. 142 : Kır İncirkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

10040. *Anthus campestris* – Kır İncirkuşu - Tawny Pipit (Şekil 3.142):

Tanımı: Alt kısmında çizgilerin olmaması, iriliği, orta kanat örtülerindeki belirgin siyah tüyler ve geniş kaş çizgisi diğer incirkuşlarından ayırıldığı için en belirgin özellikleridir. Erginlerin baş, ense ve sırt kısımları gri kahverengi üzerine açık renk çizgilidir. Göz pınarından koyu renk ince çizgiler göze ve yanağa doğru uzar. Kuyruk sokumu gri ve kuyruk tüyleri kahverengidir. Bacakları açık sarı-kahve renktedir. Arka tırnak, parmağın yarısı kadardır. Kış tüyleriyle diğer incirkuşlarından ayrımı zorlaşabilir. Uzun ve oldukça ince gagası ve bacakları da dikkat çekici özelliklerindedir. Gençlerinin göğsü çizgili olup daha çok mahmuzlu incirkuşuna benzerler ama zayıftırlar ve gaga ile göz arasında çok belirgin koyu bir çizgi bulunur. Boyu 16,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuşu güçlü ve düz bir çizgidedir. Yere konmak istediğinde kanatlarını kapayıp hızla alçalır. Metalik bir ötüşü vardır, hem yerde ve hem de havada ötebilir. “Tsuiip çıp çirip” (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Taşlık, kurak ve boş arazilerde, yüksek veya sık çalılıkların olduğu bölgelerde, kum ve çakıllıklarda, steplerde bulunurlar. Genellikle güneşli alçak irtifa arazileri tercih etseler de 2500 metreye kadar görülebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Diğer incirkuşları gibi böcekçil bir türdür. Genellikle yerde beslenir. Sinekleri koşarak yakalar ve durup gözlemeye devam eder. Nadiren sıçrayarak veya uçarak kısa takibe girebilir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

10090. *Anthus trivialis* – Ağaç İncirkuşu - Tree Pipit (Şekil 3.143):

Tanımı: Üst kısmı gri-kahverengi, altı beyaz, göğsünde hafif pembemsi gölgelenme vardır. Göğüs ve böğürlerde kahverengi çizgilenmeler bulunur. Sırtta da siyah çizgilenmeler vardır ancak kuyruk sokumunda çizgilenme yoktur. Bacaklar pembedir. Çayır incir kuşundan daha toplu görünür. Kuyruğa doğru incelen gövde, kuyruğu daha belirgin hale getirir. Kanatlar daha uzun ve incedir. Yakından bakıldığında nispeten geniş gaga, belirgin pembe bacaklar ve kısa arka tırnak göze çarpar. Her iki cins aynıdır ve mevsimsel değişiklik yoktur. Boyu 15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 143 : Ağaç İncirkuşu (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

Davranışları En ilginç davranış şekli, erkek kusun, ağaçtan kalkış sarkisidir. Sarkisini söyleyerek havalanır, havada sarkinin tonunu değiştirerek, yeni bir ağaca yönelir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Açık ve yarı-kapalı alanlarda, genellikle seyrek ağaçlı ve çalılıklı bölgelerde bulunur. Orta ve üst-orta enlemlerde ürer. İskandinavya'da sub-Arktik ve Arktik sınıra kadar olan bölgelerde de ürer. Akrabalarında olduğu gibi yerde beslenir ve yuvasını yere yapar. Ancak diğerlerinden farklı olarak ağaçlara tünür ve üreme ötüşünü ağaç dallarında yapar. Dolayısıyla, hem ağaçsız açık alanlarda hem de yere ulaşabileceği açıklıklar sağlayan yoğun ağaçlı habitatlarda bulunabilir (IUCN, 2010).

Beslenme: Temelde böceklerle, sonbahar ve kış aylarında da bazan bitkilerle de beslenir. Genelde, yerde beslenir, nadir olarak çalılıklarda ve ağaç dalları ve gövdelerinde yiyecek arar. Bazan havadaki böcekleri de avlar (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil. 3. 144 : Çayır İncirkuşu (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

10110. *Anthus pratensis* – Çayır İncirkuşu - Meadow Pipit (Şekil 3.144):

Tanımı: Çok yaygın ve bol bulunan bu türün üst kısmı genelde zeytuni-gri kahverengi üstüne koyu renk çizgili, gerdan, karnı ve göğsü kirlili gri-beyaz ve kenarları koyu renk çizgilidir. Bacakları soluk pembe tonlarda olup arka ayak tırnağı parmak büyüklüğünde ve eğikdir. Gagası kirlili sarı, bacaklar soluk kahve renklerde. Erkeği ve dişi birbirlerine benzer. Gençleri pembemsi pas renklerde olup göğüs kenarlarında lekeler bulunmaz. Diğer küçük incirkuşlarının içinde en ufağı olup kanatları daha kavislidir, büyük incirkuşlarından daha ince yapılı ve daha kısa kuyrukludur. Ötüşünden tanımlamak görüntüsüne nazaran çok daha kolaydır. Boyu 14,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Kur uçuşunu yerden yükseldikten sonra kanatlarını kısarak tekrar alçalan şekilde ve düz bir hatta gerçekleştirir. Zamanının büyük bir bölümünü yerde geçiren bir türdür. Bu incir kuşu son derece canlı olup günün her saatinde hareket halindedir. Genellikle uçarken öterler. Siii siii siii- siut siut - psiii (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Tarım yapılmayan ağaçsız açık arazileri tercih ederler. Orta ve yüksek irtifalarda bulunabilirler. Yağmurlu, rüzgarlı ve soğuk ortamları tercih etseler de don ve karın uzun süre yerde kaldığı bölgelerden kaçınırlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Örümcekler, tırtıllar, tırtıllar, sinek ve böceklerle beslenirler. Sonbahar ve kış bitki tohumlarını yerler. Neredeyse her zaman yerde beslenirler. Nadiren havada sinek kapsalar da hiçbir zaman peşinden takip etmezler. (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 145 : Kızıl Gerdanlı İncirkuşu (Fotoğraf: Selim ŞEVKİOĞLU)

10120. *Anthus cervinus* – Kızıl Gerdanlı İncirkuşu - Red-throated Pipit (Şekil 3.145):

Tanımı: Gerdan ve alt tarafı beyazımsı-açık gri; göğüs ve gövde yanlarında boyuna iri siyah leke sıraları vardır. Yazın gerdan ve göğüs kısmı kırmızımsıdır. Tırnağı başparmaktan uzundur Boyu 15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Sesi ağaç incirkuşuna çok benzer ve tizdir. “psii-ee”. (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Besinleri akrabaları gibi böceklerdir, fakat tohumlarla da beslenebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Besinleri akrabaları gibi böceklerdir, fakat tohumlarla da beslenebilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 146 : Dağ İncirkuşu

10140. *Anthus spinoletta* – Dağ İncirkuşu - Water Pipit (Şekil 3.146):

Tanımı: Türkiyedeki incirkuşları arasında en irisidir. Üreme giysisinde siyah gaga ve bacaklarıyla diğerlerinden ayrılır. Sırtı daha grimsi kahve, altı hemen tamamen çizgisizdir. Coutellii alttüründe alt göğüs ve karın bölgesinde hafif pembemsi bir renk gözlenebilir. Kuyruk kenarları beyzadır ve uçuşta çok belirgindir. Üreme giysisi dışında bacak rengi açılmakla birlikte diğer incirkuşlarından daha koyu renklidir. Alt gagada solukluk, göğüs ve karında çizgilenme görülebilir ancak çizgiler kalın ve kahverengimsidir. Boyu 17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Uçuş sesi keskin bir veya üç "fist"tir. Çayır incirkuşuyla karışabilir. Uzun ve değişik hecelerin 8-10 kez tekrarlanmasından oluşan güzel bir üreme ötüşü vardır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Batı Palearktikte orta enlemlerde, genellikle 1800-2500m arasında bazan daha yüksek rakımlarda ürer. Buralarda ılıman yerlerde, hafif tepelik alanlarda ağaç sınırının üzerinde bulunurlar. İyi havalarda kısa otlaklarda, kötü havalarda da kısa çalılıklarda beslenirler (IUCN, 2010).

Beslenme Esas besinleri omurgasızlar ve bazı bitkilerdir. Genelde yerde beslenir ancak bazan havada uçan böcekleri de avlayabilirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 147 : Sarı Kuyruksallayan

10170. *Motacilla flava* – Sarı Kuyruksallayan - Yellow Wagtail (Şekil 3.147):

Tanımı: Su kenarlarının ve çayırların ince uzun bir kuyruksallayanıdır. Avrupa'da çok değişkenlik gösterir. Birçok alttürü mevcuttur. Erkeğin baş renkleri alttürden alttüre değişir. Varyasyonlar şu şekildedir; *flava*: Tepesi ve kulak örtüleri grimsi kahverengi, kaşları uzun ve beyaz, gıdısı ve bazen boğaz yanları beyaz. *thunbergi*: Tepesi koyu gri, tepesiyle sırtı arasında renk geçişi yumuşak, çok koyu gri kulak örtüleri ön planda, kaşları çoğu zaman eksik,gıdı ya da boğazında beyaz yoktur. *feldegg*: Başının tamamı ve ensesi parlak siyah, koyu zeytin yeşili sırtından keskin bir çizgide ayrılır, altının tamamı parlak sarıdır. *lutea*: Başları tamamen sarı, tepe ve kulak örtüleri hafif zeytin yeşili, altı kirlili sarı. *beema*: Tepe ve kulak örtüleri açık gri,kaşları uzun,geniş ve beyaz,gıdısı beyazımsı. *leucocephala*: Başları beyazımsı, tepesinin gerisi ve kulak örtüleri daha gri. Dişiler ise üstten daha kahverengi, alttan daha soluk sarıdır ve baş desenleri soluktur. Gençler daha kahverengi, alt tarafı ise uçuk kahverengidir ve kolyeyi andıran göğüs kuşağı, göz çizgisi ve bıyığı koyu renktir, gözünün üstünde açık renk bir çizgi vardır. Hepsinin kuyruğu uzun, ince ve siyah, kuyruk yan kenarları beyaz, bacakları uzun ve siyahtır. Çeşitli alttürler arasında melezleşme olabilir o yüzden anaç alttürleri anlamak kolay değildir. Boyu 17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Genelde düz çayırlarda ıslak ya da nemli topraklarda sinek benzeri uçar böcekleri büyük bir kıvraklıkla yakalar. Tipik davranış olarak büyük baş hayvanların otladığı alanları özellikle seçip onların ürküttüğü sinek ve benzerlerini avlarlar (Heinzel v.d., 1995). Sarı kuyruksallayan bir yaz (Mart-Eylül) ziyaretçisidir. Kışları güneyde Sahra, Afrika'da geçirir (IUCN, 2010).

Habitatı: Sulak alanlar, nemli mera ve çayırlarda bulunurlar (IUCN, 2010).

Beslenme Su yakınlarında, ıslak çayırlarda, sığırlar ve atların etrafında, sinekler, küçük böcekler ve omurgasızlar başlıca besinleridir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

10180. *Motacilla citreola* – Sarı Başlı Kuyruksallayan - Citrine Wagtail (Şekil 3.148):

Tanımı: Yazın erkeğin sırtı gri, alt tarafı ve başları sarı, ensesi siyahtır. Dişisi ve kışın erkeği daha açık renktir; sarı kaşları, kulak tarafından alt tarafın sarısı ile birleşir. Genci grimsi; böğrü daha soluk sarı, karnı ve yanakları açık renk, kuyrukaltı beyaz, kanat çizgileri parlak beyazdır. Hepsinin de beyaz renk kanat bantları vardır. Boyu 17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 148 : Sarı Başlı Kuyruksallayan

Davranışları: Genelde düz çayırarda ıslak ya da nemli topraklarda sinek benzeri uçar böcekleri büyük bir kıvraklıkla yakalar. Tipik davranış olarak büyük baş hayvanların otladığı alanları özellikle seçip onların ürküttüğü sinek ve benzerlerini avlarlar (Heinzel v.d., 1995). Sarı başlı kuyruksallayan bir yaz (Mart-Eylül) ziyaretçisidir. Kışları güneyde Sahra, Afrika 'da geçirir (IUCN, 2010).

Habitatı: Sulak alanlar, nemli mera ve çayırarda bulunurlar (IUCN, 2010).

Beslenme Su yakınlarında, ıslak çayırarda, sığır ve atların etrafında, sinekler, küçük böcekler ve omurgasızlar başlıca besinleridir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

10190. *Motacilla citreola* – Dağ Kuyruksallayanı - Grey Wagtail (Şekil 3.149):

Tanımı: Bölgesindeki en büyük ve en uzun kuyruklu kuyruksallayandır. Gövde hatları ve davranışıyla sarı kuyruksallayandan çok kuyruksallayana benzer. Üst tarafı mavimsi gri, Kuyruk sokumu sarımsı yeşil, alt tarafı sarıdır. Erkeğin boğazı siyah, alt tarafı parlak sarıdır. Genç erkeğin boğazı siyah kırçılıdır. Gencinin alt tarafı uçuk sarı, kuyruk altı parlak sarıdır. Boyu 18-19 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sesi ak kuyruksallayandan daha metalik ve keskindir. Çoğu kez sert bir "tit" duyulur. Ötüşü tiz ve tutuktur. "tsii-tii-tii-tii" (IUCN, 2010).

Şekil 3. 149 : Dağ Kuyruksallayanı (Fotoğraf: Kenan Süleyman ÇÜNGÜR)

Habitatı: Yükseklerde hızlı akan dereler, alçak irtifada gölet bentleri ve çağlayanlarda ürer. Kışın su kenarları ve şehirlerde bulunur (IUCN, 2010).

Beslenme Su yakınlarında, ıslak çayırlarda, sinekler, küçük böcekler ve omurgasızlar başlıca besinleridir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

10190. *Motacilla citreola* – Dağ Kuyruksallayanı - Grey Wagtail (Şekil 3.150):

Tanımı Siyah beyaz başı, siyah göğsü, gri sırtı ve karakteristik uzun kuyruğuyla tanınır. Dişi biraz daha soluk renklidir. Kuyruğu siyah, kuyruk dış telekleri beyazdır. Açık alanları tercih eden böcekçil bir kuş olan Akkuyruksallayan, su kenarlarını tercih eder, suya yakın açık alanlarda avlanır. Şehir hayatına da adapte olmuş bu tür yuvasını binalardaki çatlaklara, taşların arasındaki oyuklara yapar. Doğada da benzer yarıkları ve çatlakları tercih eder. Boyu 18 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 150 : Ak Kuyruksallayan

Davranışları: En göze çarpan davranışı ismini de aldığı sürekli kuyruk sallamasıdır. Bunun sebebiyle ilgili muhtemel açıklamalar, avının dikkatini dağıtmak, diğer kuşlara gözdağı vermek ve avcı kuşlara / hayvanlara sürekli tetikte olduğu izlenimini vermek şeklindedir. Sesi kalın bir "şisik" ve tatlı bir "şüüv-iii"; ötüşü ise titrek notalar ile bunların cıvıltılı varyasyonlarıdır (IUCN, 2010).

Habitatı: Genelde su yakınlarını tercih eder; göl, akarsu veya deniz civarında yaşar. Ancak ana besini olan böcekleri yakalamak için açık alanları tercih eder. Yuvasını binalara, binalardaki çatlaklara, taş duvarlara ve doğada buna benzer yerlere yapar. Şehre adapte olmuştur; suya yakın bölgelerde şehir merkezlerinde dahi görülebilir. (IUCN, 2010).

Beslenme Su yakınlarında, ıslak çayırlarda, sinekler, küçük böcekler ve omurgasızlar başlıca besinleridir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

***Pycnonotus xanthopygos* Arapblbl;** başlangıçta teritoryal bir tür olması ve daha ılıman alanları tercih etmesi ayrıca doğal yayılış alanı olan kıyı şeridinden alana geçmesinin güçlüğü göz önüne alındığında glmz ve çevresi için ilginç bir kayıt olarak addedilmiştir. Ancak daha sonra, gölde kaydedilen çiftin bölgede kuşları ıslah eden bir şahısın esaretinden kaçtıkları ortaya çıkmıştır. Bu kayıt, bizim haricimizde göl çevresinde Arapblbl kaydı alanları bilgilendirmek amacıyla tutulmuştur.

3.2.16.5 Familya: CINCLIDAE (Su Karatavukları)

şekil 3. 151 : Derekuşu

10500. *Cinclus cinclus* – Derekuşu - White-throated Dipper (şekil 3.151):

Tanıml: Su Karatavuğu da denen Derekuşu, kahverengi gövdesi, beyaz boğazı ve göğsü ile kolayca tanınır. Gencinin st grimsi-kahverengi, alt tarafı beyaz üzerine koyu kırıldır. Derekuşu, familyasının ülkemizdeki tek temsilcisidir. 5 türü bulunan bu familya (CINCLIDAE) yeleri, tc Kuşlar (PASSERIFORMES) arasında yüzme ve dalma yeteneğine sahip yegâne kuşlardır. nc göz kapağı beyaz renkli olup; su altındayken gözlerin korunmasına yardımcı olur. Boyu 18 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Derekuşu, gerçek anlamda sucul tek ötücü kuş türü olmasının yanısıra; su altındaki davranışlarıyla da ilginç bir kuştur. Kanatlarını kullanarak su altında ilerler; dipte yürüyebilir. Aynı şekilde kanatları sayesinde su üstünde de yüzebilir (IUCN, 2010).

Habitatı: Genelde yükseklerde (2500 m'ye kadar) hızlı akan, temiz, taşlı dağ derelerinde yaşar. Kışın aşağılara iner (IUCN, 2010).

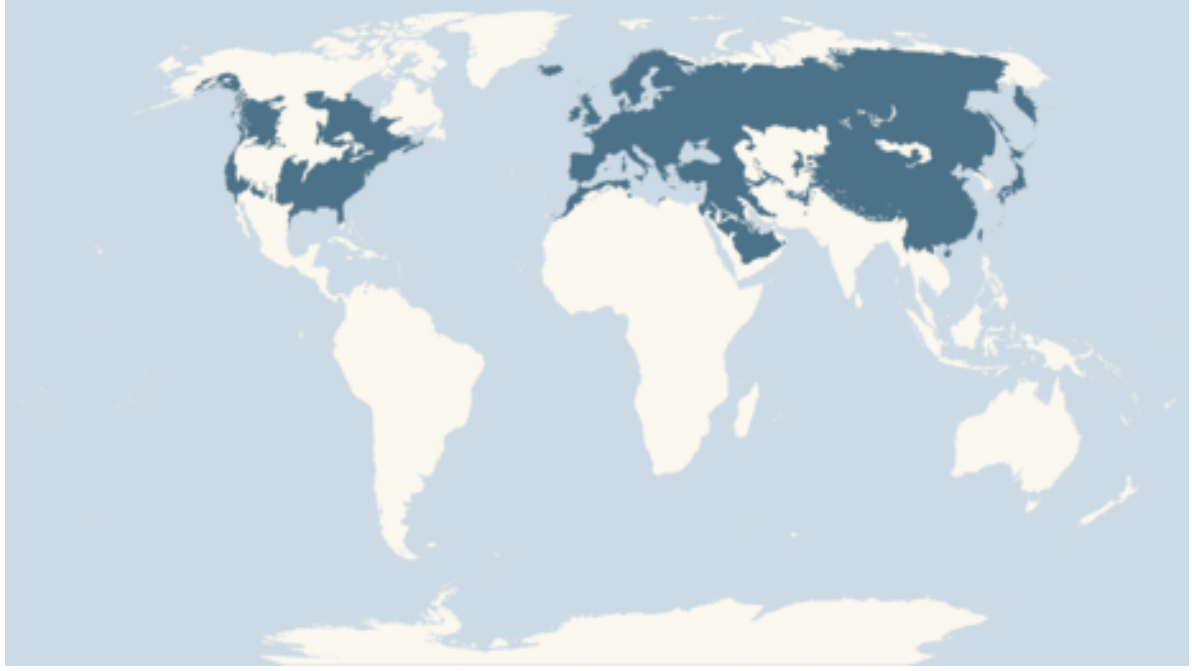
Beslenme: Başta sucul böcekler ve larvaları olmak üzere, sucul omurgasızlar ile beslenir. Sucul salyangozlar ve küçük balıkları da yiyecek listesine ekleyebilir. *Gammarus* cinsinden sucul Crustacea türleri ve yine aynı gruptan diğer bazı karidesler en sevdiği besinler arasındadır. Su altındaki avlarını görerek bulur ve yakalar. Dere boylarında gezinerek bazı karasal omurgasızları da yediği olur (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16.6 Familya: TROGLODYTIDAE (Çitkuşları)

Şekil 3.152 : Çitkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Şekil 3. 153. Çıtkuşunun dağılım haritası
(http://www.bbc.co.uk/nature/life/Winter_Wren)

10660. *Troglodytes troglodytes* – Çıtkuşu – Winter Wren (Şekil 3.152):

Tanımı: En belirgin özelliği kısa kalkık kuyruğu ve yuvarlak gövdesi olan çıtkuşu, çalıklarılarından(9cm)sonra bolgemizde yaşayan en küçük kuşdur. Giysisi enine koyu renk çizgileri olan koyu kestane renkdendir. Alt kısımları daha açık renkte ve gri çizgilidir. Kaş bölgesinde belirgin daha açık renk bir çizgi bulunur. Gençlerinde bu çizgi ergin tüylerin çıkmasıyla belirginleşir. Gaga ve ayaklar kahverengi tonlardadır. Boyu 9,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları Kendisi gibi kuyruğu da çok hareketlidir. Genellikle açık alanlarda dolaşmayı sevmezler ama kışın yem bulmak için bu davranışlarından vazgeçerler. Hava karanlıkken bile dolaşırlar. Uçuş sırasında kanatlarını çok sık çırparak yere yakın ve kısa mesafelerle düz bir çizgide uçarlar. Cüssesiyle mukayese edildiğinde çok gür bir sese sahiptir. Ötüşü genellikle 5 saniye kadar sürer. “tsiy tsiy-tsiyk-trr” diye öter. Kızılgerdandan daha sık ve sert bir tehlike sesi vardır. “cirt-cirt-cıt-cıt-cıt-cirt” şeklindedir (IUCN, 2010).

Habitatı: Parklar, bahçeler ve ormanlar dahil olmak üzere çok geniş bir yaşama alanına sahiptirler. Köylerde veya kırlardaki evlerin kenarındaki çitlere zamanla sarılan böğürtlenler bu kuşlar için ideal barınak, yuva ve yemlenme mekanı sağlarlar. (IUCN, 2010).

Beslenme: Yerde veya ağaçlarda buldukları çeşitli böcek, örümcek ve larvalarla beslenirler. Kışın menüleri değişir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16.7 Familya: PRUNELLIDAE (Bozboğazgiller)

Şekil 3. 154 : Dağbülbulü (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

10850. *Prunella modularis* – Dağbülbulü – Hedge Accentor (Şekil 3.154):

Tanımı: Görüntüsü, yapay bir şekilde serçe familyası ile benzerlik gösterse de tamamı ile serçelerden farklıdır. Söğüt bülbülü ve benekli bülbüle anatomik olarak en yakındır denebilir. Gagası, toprağı delerek çıkararak besin sağladığı böceklere ulaşabilmek için sivridir. Üstü canlı kahverengi ve bariz çizgili, başı ve ön tarafı gridir. İnce ve ötleğene benzeyen gagası, daha ince yapısı ve kırmızı bacakları dikkat çeker. Çoğu zaman benekli kanat çizgisi fark edilebilir. Gencinin tepesi, kulak örtüleri, boynu ve alt tarafının büyük kısmı kahverengi beneklidir, yazın sonunda erişkin giysisine kavuşurlar. Diğer dağbülbulülerinden temelde baş deseninin olmamasıyla ayrılır. Boyu 14-18 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 155 : Dağbülbulü'nün dağılım haritası
(<http://www.bbc.co.uk/nature/life/Dunnock>)

Davranışları: Dağbulbulu, beslenme haricinde kendi basına takılmayı sever. Dağbülbüleri "shuffle wing" takma adı ile de anılırlar. Kur zamanı ve / veya gösteri yapmak istediklerinde kanatları ile kırpma, çevirme, alt üst etme gibi gösteriler sergilerler. Kur zamanı, eş bulmak için erkekler sürekli öterler. Sesi: Hızlı ve aksak bir ritimde tiz, berrak ve tekrarlanan çakımalardan oluşan ötüşü 'tiip titteri-tiip titteri-tiip titteri-tiip' olarak yazıya dökülebilir. Kısa sesi oldukça keskin ve metalik bir 'tsiip' olup saklandığı yerden çıkarılır ve başkankaraya benzer. Yüksekten geçit yapan kuşlar çok tiz ve çınlayan bir 'didididid' çıkarırlar (IUCN, 2010).

Habitatı: Adından anlaşılacağı gibi, genel olarak dağlık arazilerde yasar. Dağ rakımı olarak, ağaç çizgisinin üstünde, fakat kar çizgisinin altında görülebilir. (IUCN, 2010).

Beslenme: Yerde veya ağaçlarda buldukları çeşitli böcek, örümcek ve larvalarla beslenirler. Kışın menüleri değişir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

3.2.16.8 Familya: TURDIDAE (Ardıçkuşugiller)

10950. *Erythropgia galactotes* – Çalıbülbülü – Rufous-tailed Scrub-robin (Şekil 3.156):

Tanımı: İri, yelpaze kuyruklu ve şakıyıcı bir kuştur. Baş ya da kuyruk deseniyle hemen tanınır. Zarif ve uzun gagalı bir bülbülü andırır. Gözünün üzerinde açık renk belirgin bir çizgi vardır. Kuyruğu uzun, kıvılcıklı ve kamalı, kuyruk ucu siyah-beyaz beneklidir ve uçuş sırasında çok göze çarpar. Kuyruğunu çoğu kez kalkık ve açık tutar. Güneydoğu Avrupa ve Asya'daki kuşların daha canlı kahverengi arkaları vardır, batı formu soluktur. Batı Avrupa'dakilerin renkleri soluk turuncu – kirli sarı kuyrukları ise parlak kıvılcıklıdır, güneydoğu Avrupa kuşlarının sırtları ve kuyrukları kahverengi, kuyruk sokumları ise kıvılcıklıdır. Boyu 15 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3.156 : Çalıbülbülü (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Kuyruğunu dik tutuşu ve sıçraya sıçraya yürümesi abartılıdır. Uzun pas rengi kuyruğu, kuyruk tüylerinin siyah ve beyaz uçlarını göstererek sık sık yelpaze gibi sallanır.

Sesi sert, kesik ve ıslığımsı, ötüşü ise ardıc ötüşüne benzer. Ötüşü çeşitli ve melodiktir, birbirinden ayrı cümlelerden oluşur, bir tünekte ya da kelebeğe benzer süzölmeli gösteriüçüşü sırasında öter. Tipik sesi: sert bir “tek, tek” şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Çalılık araziler, vahalar, çöl kanyonlarının tabanları, yarı çöller, bahçeler, meyve bahçeleri, üzüm bağları, palmyeler ve zeytin bahçelerinde yaşar. Genellikle meyve bahçelerindeki kaktüslerin civarında ya da sel ve yağmur suyuyla açılmış derelerde yarı çöllerde ve çöl kanyonlarının tabanlarında görülür. Kurak, yoğun çalılı açık habitatlarda ürerler. İnsanlara yakın olduklarında da meyve bahçeleri ve çitleri tercih ederler (IUCN, 2010).

Beslenme: Çalı bülbülleri yerde böcek, örümcek, solucan ve benzer avlar peşinde hızla hoplar; bazen kısa bitki örtüsünün üzerinde uçarak böcek toplar (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

10990. *Erithacus rubecula* – Kızılgerdan – European Robin (Şekil 3.157):

Tanımı: Güzel ötüşlü bir kuş türüdür. Üst tarafı zeytin yeşili-kahverengi, alt tarafı kirlili sarı, yüzü ve kolyesi kırmızımsı-turuncudur; gittikçe açılır. Gerdanının yanları değişken şekilde mavi-gridir. Gözleri belirgin şekilde koyu renklidir. Genci ilk başlarda kırmızıdan yoksundur; koyu kahverengi üzerine kirlili sarı beneklidir. Boyu 14 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Sıklıkla dik duran kuyruğunu oynatarak kendini beğenmiş, atik ve hızlı hareketler yapar. Erkek kızılgerdanlar, bölgelerine giren diğer kızılgerdanlara karşı oldukça saldırganlardır. İyi bir bölgeye sahip olmak hayatta kalmanın anahtarıdır, bölgesini koruyamayan kızılgerdanlar açlıktan ölmeye mahkumdurlar. Bazı durumlarda bölgekorumak sonu ölümlü biten kavgalarla sonuçlanır. Bazı popülasyonlarda erişkin ölümlerinin %10 u bölge anlaşmazlıklarından kaynaklanmaktadır. Kızılgerdanların göğüslerindeki kızılığın yegâne amacı bölge savunmasıdır ve kur yaparaken kullanılmaz. Bir parça kızılık bölgesel davranışı etikleyebilir, kızılgerdanların doldurulmuş hemcinslerine hatta kızıl tüy öbeklerine saldırdıkları gözlenmiştir. Kızılgerdanların ebeveynlik duyguları çok güçlüdür öyle ki diğer türlerin yavrularını besledikleri görölmüştür. Sesi metalik ve kısa bir ‘tik’; keskin ve tiz bir ‘siii’; ötüşü tatlı, ince ve çeşitli türde melankolik şakımalıdır (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 157 : Kızılgardan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Habitatı: Ormanlarda, ağaçlıklarda ve bahçelerde yaşarlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekler, kurtlar ve öbür omurgasızlarla beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

11030. *Luscinia luscinia* – Benekli Bülbül – Thrush Nightingale (Şekil 3.158):

Tanımı: Bülbüle çok benzer Kuzey Avrupa'da onun yerini alır. Dış görünüşüyle ancak iyi ışıkta ayırt edilebilir, üst tarafı daha koyu ve daha donuk kahverengi, kuyruk sokumu ve kuyruğu daha az kıvılcıklı, göğsü silik benekli. Hafifçe koyu renk bir bıyığı vardır. İlk primerleri bülbüle olduğu gibi çok küçüktür, ancak primer örtülerinden daha kısadır. Genç bireylerde tüy rengi daha koyu olup koyu kahverengi ve koyu kıvılcıklı benekleri bulunur. Boyu 16,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 158 : Benekli Bülbul

Davranışları: Ötüşü bülbüle çok benzer, daha gür, çeşitli ve zengindir, melodik notaların yanı sıra tıkırtılı sesler içerir ötüşünde bülbülün "tü - tü - tü - tü" kalıbı bulunmaz. Sesi daha pesdir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Bülbul ile benzer ortamlarda görünmesine rağmen ondan daha değişik coğrafyalarda da görülürler. Tatlısu kenarlarındaki nemli yoğun çalılıklar'ın bulunduğu derin vadiler ya da yoğun bitki örtüsüyle karışık çalılık topluluklarında görülürler (IUCN, 2010).

Beslenme: Diğer ardıç türlerinde olduğu gibi böcekler, böcek larvaları, meyveler ve tohumlarla beslenir. Yuvası civarındaki kısa uçuşlarında kanatlı böceklerle de ilgilenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 159 : Bülbül

11040. *Luscinia megarhynchos* – Bülbül – Common Nightingale (Şekil 3.159):

Tanımı: Sırtı kahverengimsi, karnı boz renkli, kuyruğu kestane rengindedir. İlk uçma tüyü kanat üstü tüylerinden; dördüncü de ikinciden daha uzun; üst tarafı düz ve hafif kırmızimsı-kahverengi ve kuyruğu oldukça kızıl; kuyrukta lekeler bulunmaz; boyunda grilik görülür. Karnı soluk gri-kirli sarıdır. Siyah gözü vardır ve gözünü çevreleyen beyazımsı bir çember vardır. Kızılkuyruğun dişisini andırır ama bacakları ve kuyruğunun ortası koyu renk değildir. Üst tüyleri kuyruk sokumunda ve sırtta kızıla çalan düz sıcak bir kahverengidir; alt tüyleri uçuk nohudî kır olur boğazı daha soluk renktedir. Erişkinlerde gövdenin kırıyla kaynaşan uçuk devetüyü renginde silik bir göğüslük vardır. Kahverengi başın üstünde iri ve kara gözü hafif beyazımtırak göz çeperiyle öne çıkar. Kaş açık kır rengindedir. Orta Asya da yaşayan *L. megarhynchos hafizi* alt türünün kaş şeridi daha belirsiz ve soluktur. Dişi ve erkek birbirine benzer yalnız erişkin erkeğin kanat uzunluğu 90 mm den fazla erişkin dişininki 83 mm den az olur.

Gençlik döneminde bülbüller juvenil kızılgerdanları andırırlar ama farklı olarak kuyrukları kızıla çalar. Bu dönemde kafa ve kanatlar daha koyu ve soluk bir kahverengi üzerine daha açık nohudî kahve beneklidir; gerdan kirli çopur olur. Kısmî gençlik ertesi karınsasına eylül başında girerler; küçük ve ortanca örtü telekleri bazen de büyük örtüler ve en küçük uçma teleği yenilenir. İlk kışındaki bülbüllerin göz çeperi yetişkinlerinkinden silik olur; güzün karınsaya yeni girmiş olanlar gençlikteki küçük ve ortanca örtü teleklerini muhafaza ederler o yüzden bu teleklerde silik benekler vardır. İlkbaharda karınsa tamamlandığında bu benekler silinir; fakat karınsa tamamlanmamışsa bile baharda bu telekler kullanıla kullanıla yıpranıp düz bir renk almış olabilir. Örtü telekleri kısadır. Üreme ertesi karınsasına yine eylül başında girerler karınsa tamamlandığında tüyleri erişkinlerinki gibidir. Bülbülün görünüşü yakın akrabası ardıç bülbülüne çok benzediği için alan çalışması sırasında ayırt edilmesi bazen imkânsızdır. Ardıç bülbülünün tüyleri genellikle silik boz-kahverengidir yalnız bazı ardıç bülbüllerinin donu aynı bülbülünkü gibi sıcak tarçını bir kahverengi olabilir. O zaman uçma teleklerine bakılır: Bülbülde kanat kapalıyken genellikle yedi esas uçma teleği gözüktür; birinci esas örtü teleği uzundur. Ardıç bülbülünde kanat kapalıyken genellikle sekiz uçma teleği gözüktür; birinci esas örtü teleği kısadır. Ayrıca yakından bakıldığında bülbülün kuyruk telekleri kızıla daha yakın bir pas rengidir; kuyruk altı lekesiz sade ve pas rengine çalan devetüyü rengindedir: ardıç bülbülündeki gibi nohudî beyaz ve silik çizgili değildir; boğaz ve gerdanında koyu kırçılı lekeler bulunmaz (ama uçuk gri bir karaltısı olabilir) (IUCN, 2010). Boyu 16-17 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Temas kurarken sert ve kısa "tik" sesi çıkarırlar. Tan ve günbatımında endişeli zemberekli saati kurma sesine benzeyen "tik-ik-ik-ik..."biçimde ötüşleri vardır. Tehlike hâlinde çok keskin ve tiz yerini belirlemesi güç bir "tsiiip" sesi çıkarırlar. Gece göçü esnasında cılız ve boğuk bir "tsi" sesiyle haberleşirler. Şakımaları tiz uzayıp titreşen seslerle başlayarak peslere inerken ivme kazanır. Hiçbir hece bir diğerine benzemez (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Akdeniz ülkelerinin orman ve bahçelerinde bol rastlanır. Yaprak döken açık ormanlarda, dere boyları, fundalıklar vs. gibi bahçelerde yaşar. Türkiye'nin hemen her tarafında uygun habitatlarda üreme göçmenidir. Ilıman ve sıcak iklim bölgelerinde alçak fundalıkları ve kapalı katları olmayan genç ağaçlardan oluşan meşcereleri baltalık ağaç türleri bulanan yaşam alanlarını tercih ederler.

Hem yırtıcılardan saklanmalarına hem de yem ararken yuvalarını korumalarına elverişli olan fındık dallarında rastlanırlar (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcek, tırtıl ve yumuşak taneli meyvelerle beslenir. Asil olarak böcekçil beslenirler, fakat sonbaharda bogurtlengillerin meyvalaini kacirmazlar Avlarını genellikle yerde ararlar. Küçük böcekler larvalar solucan vb. gibi canlı yemleri; sonbaharda da küçük yabani meyveleri tüketirler. Birçok diğer ötücü kuş gibi bülbül de bitki ve fidanlara zarar veren böcekleri yiyerek bu bitkilerin gelişmelerine katkıda bulunur. Bilinen tek doğal düşmanı alaca baykuştur (*Strix aluco*). Böcekler, şafak vakti yükseldikten sonraki ilk 2 saat içinde, hareketsiz oldukları için, sarki söyleme zamanı ile beslenme zamanı çakismaz (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 160 : Mavigerdan

11060. *Luscinia svecica* – Mavigerdan – Bluethroat (Şekil 3.160):

Tanımı: Kızılgardana benzeyen küçük bir türdür. Yazın erkeği parlak mavi boğazı ve bu maviliğin hemen altında sıralanan siyah, beyaz ve kestane rengi bantlarla diğer türlerden kolaylıkla ayırt edilebilir. Kuzey Avrupa erkeklerinde maviliğin ortasında kestane rengi bir leke; Orta Avrupadakilerde ise beyaz bir leke bulunur. Dişilerde mavilik çok azdır ya da hiç yoktur. Siyah ile çevrilmiş boğazı çoğunlukla beyazdır. Genel görünüm olarak tüm bireylerde kanatlar kahverengi, kuyruk kenarları kestane rengi ve kaşları beyazdır. Genç bireyler benekli ve koyu kahverengidir. Boyu 14 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Genelde gizemli olan bu tür çalılarda dayken yaptığı kuyruk oynatma hareketiyle yerini belli eder. Sesi kalın bir "tlak" şeklindedir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: İlbaharda kıyılarda, sonbaharda çalılık ve çimlerle kaplı alanlarda görülür. Bataklık çalılarında ve göllerin civarlarında ürer (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcek, tırtıl ve yumuşak taneli meyvelerle beslenir. Asil olarak böcekçil beslenirler, fakat sonbaharda bogurtlengillerin meyvalarını kacırmazlar Avlarını genellikle yerde ararlar (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

11070. *Irania gutturalis* – Taş Bülbülü – White-throated Robin (Şekil 3.161):

Tanımı: Güzel bir kuştur. Boyu ve hareketleriyle bülbülü andırır. Parlak renkli erkeği siyah yüzü ve başının yanları, siyahım çerçevelediği boğazın beyaz ortası ve kızıl alt tarafı ile tanınır. Üstü mavimsi gri, kuyruğu siyah, kaşı beyazımsıdır. Grimsi kahverengi dişinin kuyruğu koyu kahverengi, gövde yanları turuncumsu, boğazı beyazımsı, boğazı çevreleyen başının yanı ve göğsü kirli gridir. Sinekkapangillerdendir. Erkeği; mavi gri üst tarafı, siyah kuyruğu ve kırmızı alt tarafıyla tanınır. Yanakları siyah, kaşı ve gerdanı beyazdır. Dişisi erkeğe nispeten sadedir. Daha kahverengi ve gri yanaklıdır. Alt tarafında sadece böğrü kızıldır ve siyah kuyruğuyla hemen tanınır. Genci beneklidir. Her iki cinsiyette de ayaklar siyahtır. Kuvvetli bir gagaya sahiptir. Boyu 16,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Genellikle çalılarda saklanır, taşlara konar. Konduğunda kuyruğunu kalkık tutar. Çoğu kez kuyruğu açık halde aşağı doğru uçarken öter. Genellikle ürkek ve saklanan bir türdür, ancak öterken açıkta bir ağaç tepesine tünür.

Şekil 3. 161 : Taşbülbulü

Ötüşü bülbüle benzer, berrak notalardan oluşur. Başlıca sesi kuyruksallayana benzer bir "tirrik" ve bülbüle benzeyen bir "tekk tekk" . Es arama veya bölgesini belirlemekteki ezgisi birçok tiz cıvıltı ve sert ve gıcırtilı ötüşten oluşur (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Taşlık ve çalılık kuru yamaçlar ile funda ve çalılıklarla örtülü kayalıklarda yaşar ve yuvalanır (IUCN, 2010).

Beslenme: Diğer ardıçlar gibi böcekçildir. Bunun yanı sıra meyve ve yemişlerle de beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

11210. *Phoenicurus ochruros* – Kara Kızılkuyruk – Black Redstart (Şekil 3.162):

Tanımı: Üreme giysisi içerisindeki erkeği siyah ve koyu gridir. Kanatlarında beyaz bir panel bulunur. Kuyruğu kıızıdır. Üreme dışı giysisinde ve genç erkeği daha açık renklidir. Kanadındaki beyaz panel yaş ile beraber büyür. Dişisi ve gencinin alt tarafı gri kahverengidir. Boyu 13-14,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ötüşü Kızılkuyruk gibi şakımalıdır. Kesik notalardan oluşur. Gıcırdamalı bir sesle biter. Başlıca sesleri, "Tsip", "Tik" ve Kızılkuyruğa benzer bir "Takk, Takk" (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 162 : Kara Kızılkuyruk

Habitatı: Kayalık yamaçlar, yarlar, yayla köyleri ve şehirlerde ürer. Çoğunlukla yüksek irtifada bulunur ancak kış mevsiminde deniz kıyısına kadar iner (IUCN, 2010).

Beslenme: Diğer ardıçlar gibi böcekçildir. Bunun yanı sıra meyve ve yemişlerle de beslenir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

11220. *Phoenicurus phoenicurus* – Kızılkuyruk – Common Redstart (Şekil 3.163):

Tanımı: Kuyruk ve kuyruk üst örtüsü parlak portakal kırmızısı ama kuyruk ortası tüyleri kahverengidir. Gagası ve ayakları gri- siyahtır. Ergin erkeklerde gözlerin üzerinden başlayıp alından geçen beyaz bir bant bulunur. Alın yanaklar ve gıdısı siyahtır. Tepe, ense ve sırtı mavi- gri, göğüs ve yanları portakal rengi, kanatlar gri kahverengidir. Türkiye’de bulunan türün kol teleklerinde beyazlıklar bulunur ve kanat rengi griye çalar. Dişilerin üstleri açık gri kahverengi, göğüsleri uçuk portakal renklidir, gerdan ve karın beyazdır. Gençleri kızılgerdan, bülbül ve karakızılkuyruk gençleriyle karıştırılabilir. Kışın dişi ve erkekler daha kahverengi tonlarda olur ve siyah renkleri kaybolur. Boyu 13-14,5 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 163 : Kızılkuyruk (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

Davranışları: Devamlı aşağı yukarı titreyen bir kuyruğu vardır. Genellikle ağaçlarda gezerler, yere nadiren ve kısa süreli konarlar. Genelde ortalarda pek görünmeyen bu tür gıcırtilı şakımasıyla varlığını belli eder. Kısa, yumuşak ama yüksek tonda melankolik bir mısra. Si-trüi-trüi-trüi si-si pli vü si (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Karışık ormanlar, çalılıklar, park ve bahçelerde görülebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Yazın Böcekler, larva, sinek ve örümcekler, sonbaharda çeşitli bitki tanelerine beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil.3. 164 : Çayır Taşkuşu (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

11370. *Saxicola rubetra* – Çayır Taşkuşu – Whinchat (Şekil 3.164):

Tanımı: Küçük boylu, iri başlı ve kısa kuyruklu kuşlardır. Gözünün üzerinde ve koyu renkli yanağının altında açık renkli, belirgin çizgiler bulunur. Boğazı açık renkli kuyruğunun yanları ise beyazdır. Erkeğin yanak ve tepesi daha siyahtır, göğsü kayısı rengi, kanat ve omuz lekeleri beyazdır. Dişisi daha açıktır, gövdesinin tamamı kirlili sarımsıdır. Ergenin baş deseni daha az belirgindir. Boyu 12,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Çoğu kez bir bitkinin tepesinde dik olarak tüneler, ani hareketlerle kuyruklarını kakarlar. Ötüşü taşkuşuna benzer, sesi daha pürüzsüzdür; “tik-tik” yada “u-tik” (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Yaşam alanı taşkuşuna benzer ve sulak ve kuru çayırlar, kırlar, fundalıklar, alçak çalılıklar ve tarlalarda bulunur. Otların daha uzun olduğu çayırlarda yuva yapar (IUCN, 2010).

Beslenme: Küçük omurgasızla, böcek ve meyvelerle beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehdidi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.165 : Taşkuşu

11390. *Saxicola rubicola* –Taşkuşu – European Stonechat (Şekil 3.165):

Tanımı: Taşkuşları, küçük boylu, iri başlı, dik duruşlu ve kısa kuyruklu kuşlardır. Erkeğinin başı ve boğazı siyah, yarım-boyun halkası parlak beyaz, göğsü kızıl, omuz lekesi büyük ve beyazdır. Dişisi pas rengidir, başı daha kahverengi, boynunun yanları ise daha mattır. Ergeni daha açık renk boğaza sahiptir ancak çayır taşkuşunun gözünün üzerinde bulunan belirgin çizgiden yoksundur. Başının tamamı, boğazı ve üst tarafı siyah, omuz lekeleri, kuyruk sokumu ve kanat çizgisi beyazdır. Boynunun yanları açık, kuyruk sokumu daha açık, kuyruğunun tamamı koyu renktir. Üreme dışı giysisinde erkeğin siyah tüyleri kahverengine döner. Dişisi üreme giysisinde daha açık kahverengidir. Boyu 12,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ötüşü kısa ve boğuk bir şakımadır, çoğu kez danslı uçuşunda öter. Tipik sesi pürüzlüdür ve sert bir 'sii tak tak'; ötüşü ise hızlı bir şakımadan ibarettir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sulak ve kuru çayırlar, kırlar, fundalıklar, alçak çalılıklar ve tarlalarda bulunur. Çalılıklara ve tellere tünar (IUCN, 2010).

Beslenme: Küçük omurgasızla, böcek ve meyvelerle beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3. 166. Sibirya Taşkuşu (Fotoğraf: Koray KUTLUTÜRK)

11395. *Saxicola maura* –Sibirya Taşkuşu – Siberian Stonechat Stonechat (Şekil 3.166):

Tanımı: Küçük boylu, iri başlı ve kısa kuyruklu kuşlardır. Gençleri dişilerine benzer fakat beneklidir. Kuyruk sokumları çizgisiz beyaz, dişilerinin kaşları açık renklidir; bu iki özellikle çayır taşkuşuna benzer. "Bembeyaz kuyruk sokumu,boyundaki beyazlığın çok geniş olarak enseye gitmesi ve uçarken gördüğümüz kanat altı örtücülerinin bariz şekilde siyah olması " Sibirya Taşkuşu'nda dikkat edilmesi gerekenlerdendir. Boyu 12,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ötüşü kısa ve boğuk bir şakımadır, çoğu kez danslı uçuşunda öter. Tipik sesi pürüzlüdür ve sert bir 'sii tak tak'; ötüşü ise hızlı bir şakımadan ibarettir (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Sulak ve kuru çayırlar, kırlar, fundalıklar, alçak çalılıklar ve tarlalarda bulunur (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekçidir (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil. 3. 167 : Boz Kuyrukkakan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

11440. *Oenanthe isabellina* – Boz Kuyrukkakan – Isabelline Wheatear (Şekil 3.167):

Tanımı: Tür olarak bütün kuyrukkakanların kuyruğunda bulunan siyah renkli “T” şeklinin, boz kuyrukkakanda dikey kısmı çok kısa olmasına karşın, paralel kısmı çok geniştir. Bu tüy farklılığından dolayı, kuyruğunun tamamı siyahmış gibi görünür. Kuyruğu diğer türlere göre daha geniş ve daha kısadır. Uçarken kanatlarının kenar kısmının altında ve üstünde bulunan koyu renk kenar bandı hemen göze çarpar. Kanatlarının alt kısmı solgun renkli tüylerle kaplıdır. Boz kuyrukkakanlarda mevsimsel renk farklılıkları fazla değildir. Erkek ve dişiler arasında, diğer kuyrukkakan türlerinde olduğu gibi çarpıcı farklar yoktur. Erkeklerin özellikle boz-kahverengi üstü ve soluk sarı-beyaz alt kısmı, siyah beneklerle noktalanmış daha koyu kanatları, geniş beyaz arka tarafı ve kuyruğunda siyah geniş bir bant vardır. Boyu 15-17 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Ürkektirler ve çevik hareketlidirler. Gövdelerini göze batacak şekilde oldukça dik tutarlar. Avını yakalamak için yüksek bir yerde bekler ve gördüğünde de hızla inerek avlar ve avını hızlı darbelerle zemine vurur, yeni bir tüneğe çıkmadan yer. Genellikle avlanma davranışında aynı tünekleri kullanır. İlbaharda yüzeye yakın olan omurgasız hayvanları, yere konup gagası ile toprağı kazarak avlar. Yavrular yuvada iken, dişi kuş dışkı artıklarını gagası ile yuvadan uzaklaştırır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Şekil itibariyle arazi arızaları sert olmayan, yumuşak ve nispeten düz hatlı bölgeleri tercih ederler. Gevşek kumlu ve çakıllı araziler boz kuyrukkakanlar için uygun değildir. Açık fakat bakir fundalıkları, büyük kayalık alanları, killi balçık ve kumlu arazileri tercih ederler. Lokal olarak nehir kıyılarındaki sık çayırlarla kaplı alanlar ile düz ve engebesiz biçilmiş otluk alanlar ve ağaç tipi bitki örtüsünün sık olmadığı yeterli büyüklükteki çıplak alanlar yaşam koşulları için uygun sahalardır (IUCN, 2010).

Beslenme: Genel olarak böcekçildirler. Kanatlı böcekler, omurgasızlar ve özellikle karıncalarla beslenirler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

11460. *Oenanthe oenanthe* –Kuyrukkakan –Wheatear (Şekil 3.168):

Tanımı: Açık arazide yaşayan ve yerde dik duran küçük boylu ötücülerdir. Çoğu zaman başlarını oynatır, kanat ve kuyruklarını kakarlar. Hızlı uçarlar. Bir sinekkapan gibi uçan böcekleri avlayabilirler. Boyu 14,5-16 cm’dir (Heinzel v.d., 1995).

Şekil 3. 168 : Kuyrukkakan

Davranışları: Çoğu zaman başlarını oynatır, kanat ve kuyruklarını kakarlar. Ötüşleri genellikle kısa ve kesik bir şakımadan oluşur; yerde, bir tünekte ya da uçuşta öterler. Ana ötüşü pürüzlüdür;"çak-çak" ya da "üiit-çak-çak". Genellikle uçuş sırasında ötüşü hızlı ve tıktırlıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Çok çeşitli tipteki ağaçsız ve taşlık açık arazide bulunur; tundra, kayalık yamaçlar, turbalıklar, meralar, ağaçsız tepeler, engebeli otlaklar ve kumullarda ürer. Yuvasını set duvarlarındaki oyuklara, tavşanların yaşadığı alanlara, kaya öbeklerinin aralarına, taş yarıklarına, mezarlık höyüklerine yapar (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekçil bir beslenme tarzı vardır. Açık arazide beslenirken öne doğru eğilir ya da bir direk ya da kaya üzerinde tünür. Ağırlıklı böcekçildir, yanısıra omurgasızları ve küçük sulu taneli yumuşak dutsu meyvelerle de (dut, böğürtlen, ahududu gibi) beslenirler. Bir sinekkapan gibi uçan böcekleri avlayabilirler. Toprakta eşelenerek yumuşakçaları, kurtçukları, solucanları da yerler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.169 : Kara Kulaklı Kuyrukkakan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

11480. *Oenanthe hispanica* – Kara Kulaklı Kuyrukkakan – Eastern Black-eared Wheatear (Şekil 3.169):

Tanımı: Kulak örtü tüyleri ve gagasından bir çizgi geçer ve boğaz bazen siyahtır. Alt kısımları beyaz ve kahveremgimsi sarı renktedir. Arka, kuyruğun üst örtü tüyleri ve kuyruğun çoğu beyazdır. Sonbahar ve kışta baş ve örtü, açıkça kahveremgimsi sarı reklidir. Dişi, daha kahverengi bir kuştur. Dişinin Yüzü ve yanakları siyahımsı, tepesi ve üst tarafı donuk kahverengi, boğazı beyaz (nadiren siyah)ve göğüs yanı kirli turuncudur, alaca kuyrukkakanın dişisinden ayırt etmek çok zordur. Boyu 13,5-15,5 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Çoğu zaman başlarını oynatır, kanat ve kuyruklarını kakarlar. ötüşü gıcırtilıdır 'plit' hecesiyle başlar,sıkca kırlangıç ve ebabili taklit eder sesi sert ve pürüzlüdür. Genellikle uçuş sırasında ötüşü hızlı ve tıkrtilıdır (Heinzel v.d., 1995).

Habitatı: Bozkır ya da benzer açıl arazilerdeki kayalık, makilik ve çalılık yamaçlarda ürer (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekçil bir beslenme tarzı vardır. Açık arazide beslenirken öne doğru eğilir ya da bir direk ya da kaya üzerinde tüner. Ağırlıklı böcekçildir, yanısıra omurgasızları ve küçük sulu taneli yumuşak dutsu meyvelerle de (dut, böğürtlen, ahududu gibi) beslenirler. Bir sinekkapan gibi uçan böcekleri avlayabilirler. Toprakta eşelenerek yumuşakçaları, kurtçukları, solucanları da yerler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

Şekil 3.170 : Ak Sırtlı Kuyrukkakan (Fotoğraf: Ümit ÖZGÜR)

11500. *Oenanthe finschii* – Ak Sırtlı Kuyrukkakan – Finsch's Wheatear (Şekil 3.170):

Tanımı: Ayırt etmede, beyaz kuyruk sokumu ve kuyruğundaki ters “ T “ şeklindeki siyah desen en önemli etmendir. Erkekleri çoğunlukla birbirinden rahatça ayırt edilebilirken, dişileri birbirine çok benzerler.

Gençlerinde bulunan açık benekler onların belirgin özellikleridir. Yazın cinsiyetleri kolay ayırt edilirken, baharda zor, kışın ise daha zordur. Erkek aksırtlı kuyrukkakan ön taraftan bakıldığında, daha çok bir alaca kuyrukkakana benzer. Fakat soluk gri ya da krem renkli sırtı görüldüğünde bunun bir aksırtlı kuyrukkakan veya karakulaklı kuyrukkakan olabileceğini fark edersiniz. Erkek aksırtlı kuyrukkakanın yüzünde ve boynunda siyahlık vardır. Tamamen siyah olan kanatlarına bağlanan, soluk gri sırtı ve beyaz karnı arasında vücudu boyunca uzanan siyah bir çubuk olduğu görülür. Nispeten düz baş deseni ve siyah kanat altı tüyleri, karakulaklı kuyrukkakan ile karıştırılabilir. Ancak aksırtlı kuyrukkakanlar, büyük başları ve kısa kuyrukları ile güdük kuşlardandır. Genellikle kızıl kahve kulak örtüsü ile üstten gri görünür. Ve uçtuklarında kuyruk bölgesindeki geniş ve koyu siyah “T”, daha net şekilde fark edilir. Dişi aksırtlı kuyrukkakanın üst kısımları kahverengi-yeşil, alt kısımları ise kirli beyazdır. Kuyrukkakanın dışısına benzer. Kanatları siyah, sırtı kahverengi yerine açık gridir, boğazı siyah olabilir. Kuyruğu erkeğin kuyruğuna benzer. Boyu 14-16 cm'dir (Heinzel v.d., 1995).

Davranışları: Çok ürkektirler. Çoğu zaman başlarını oynatır, kanat ve kuyruklarını kakarlar. Hızlı ve çevik uçuşları ile uçan böcekleri kolaylıkla avlayabilirler. Yerde, bir tünekte ya da uçuşta öterler. Ötüşleri genellikle “tsit” şeklinde ıslık, kısa / kesik ve gıcırdamalı bir şakımadan oluşur. Araya tek heceli sert sesler de katılır. Gençleri, net notalı ıslıkla karışık cızırdama sesleri çıkarır (Heinzel v.d., 1995).

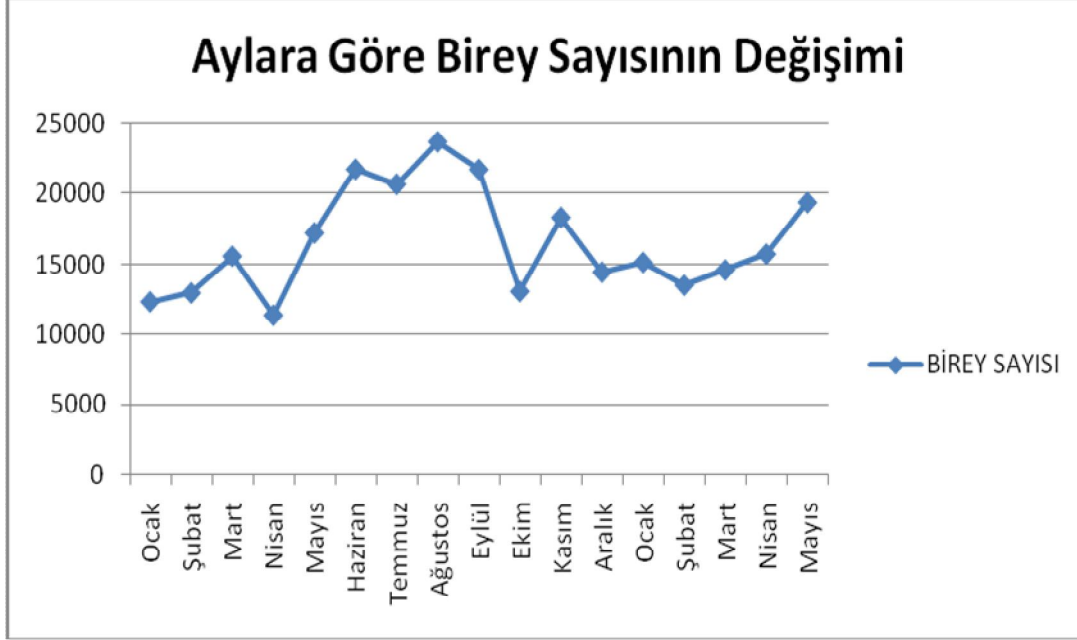
Habitatı: Bitki örtüsü bakımından fakir arazilerde, taşlı kurak tepelerdeki tarlalarda, kayalık yamaçlarda, alçak dağların yanındaki dere yataklarındaki kümelenmiş taşların bulunduğu yerlerde, kuru / ılıman iklimin hüküm sürdüğü bölgeler ile yarı çöllerde yaşarlar. 1500 metre seviyesindeki yükseklikler yaşamı ve üremeleri için ideal ise de, 2000 metreye kadar rakımlarda da üreyebilirler (IUCN, 2010).

Beslenme: Böcekçil bir beslenme tarzı vardır. Açık arazide beslenirken öne doğru eğilir ya da bir direk ya da kaya üzerinde tünür. Ağırlıkla böcekçildir, yanısıra omurgasızları ve küçük sulu taneli yumuşak dutsu meyvelerle de (dut, böğürtlen, ahududu gibi) beslenirler. Bir sinekkapan gibi uçan böcekleri avlayabilirler. Toprakta eşelenerek yumuşakçaları, kurtçukları, solucanları da yerler (IUCN, 2010).

Tehditler: Bilinen bir tehditi bulunmamaktadır (IUCN, 2010).

4. TARTIŞMA

Şekil 4.1 : Aylara Göre Birey Sayısı Değişimi

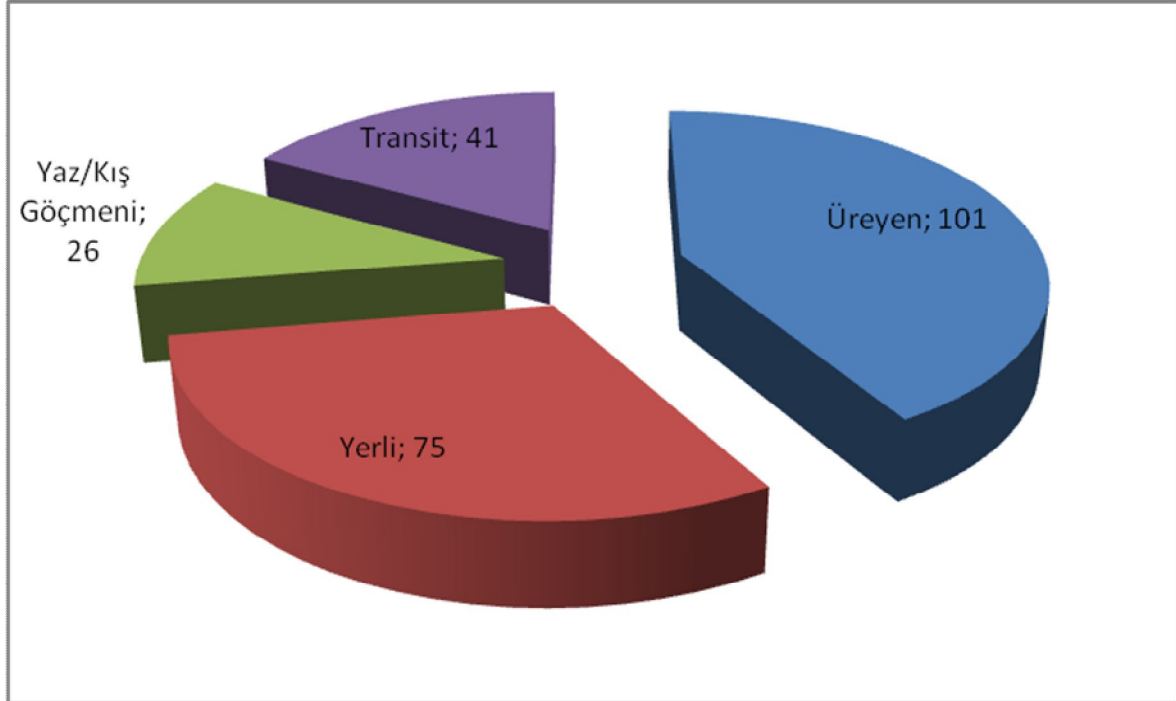

Şekil 4.2 : Mevsimlere Göre Birey Sayısının Değişimi

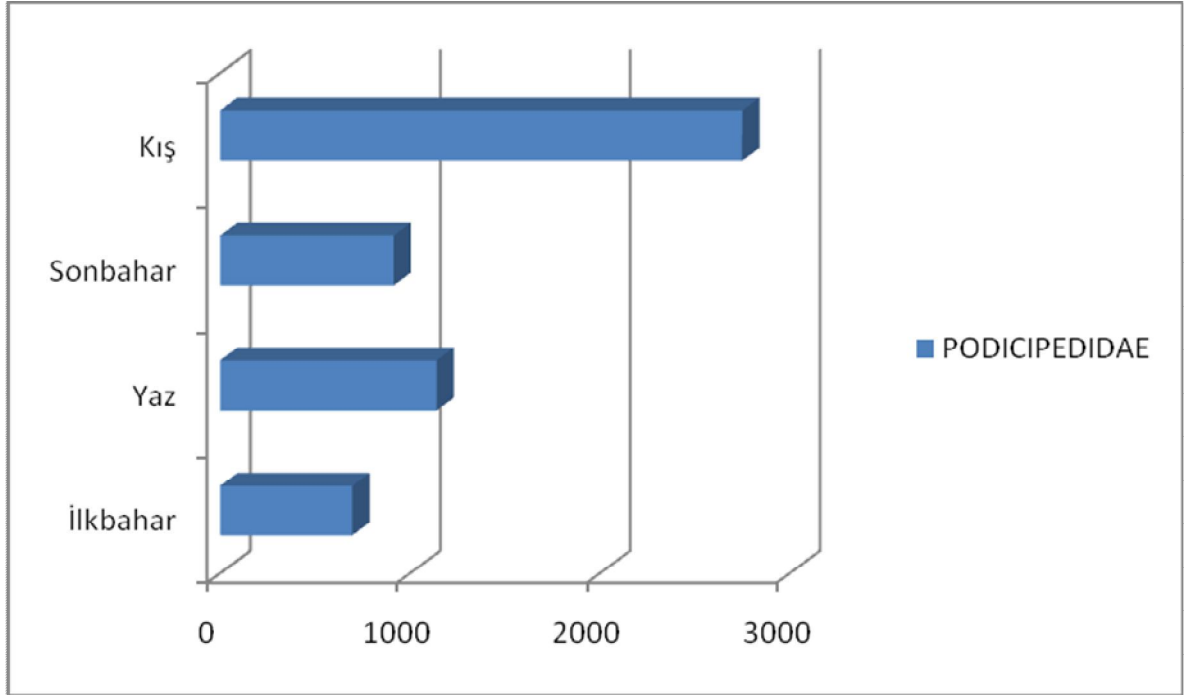
Şekil 4.1 incelendiğinde birey sayısının ilkbahar sonu-yaz başında artışa geçtiği görülmektedir. Ayrıca Şekil 4.2. birey sayısının yaz aylarında en yüksek noktaya ulaştığını göstermektedir. Bu veriler gölün özellikle yaz göçmenleri tarafından aktif olarak kullanıldığı ve buna ilaveten göl ve çevresini üremek, transit geçit yahut dinlenme amaçlı kullanan kuş sayısının yüksek olduğu anlamına gelebilir. Ayrıca kış ve diğer aylarda da birey sayılarının büyük uçurumlar göstermediği görülmektedir. Bunun sebebi ise bizim gözlemlerimize paralel olarak, gölün yoğun bir şekilde kış ortası sokuşu kullanım potansiyeli olması olabilir.

Şekil 4.3 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Türlerin Statüleri

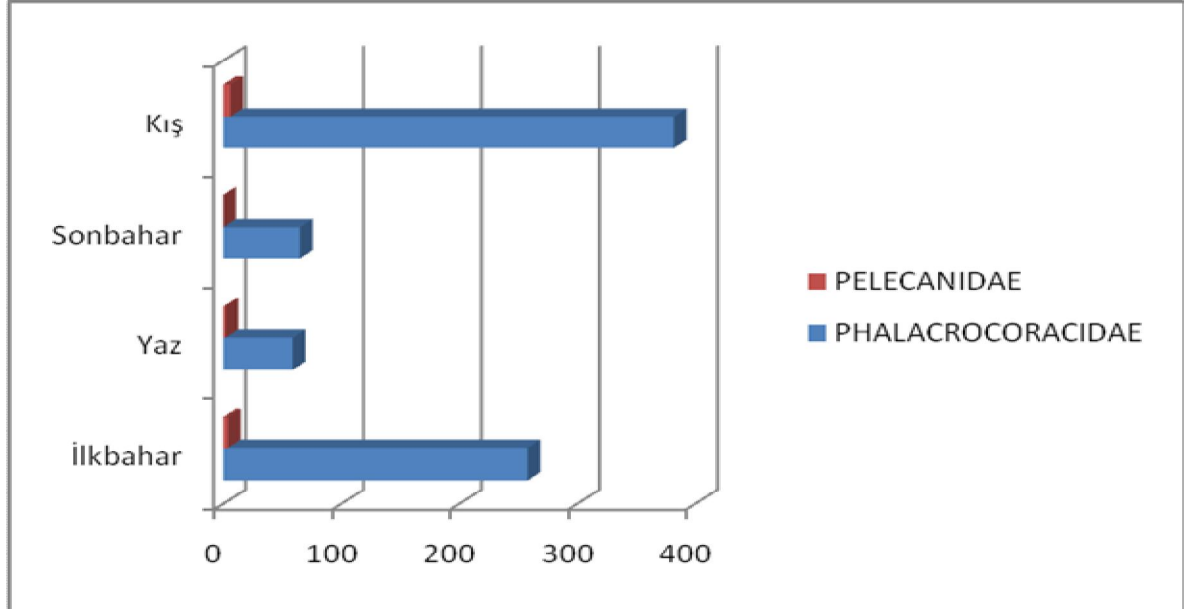

Şekil 4. 3. İncelendiğinde araştırma alanında tespit edilen türlerin statüleri gözlemlere dayanılarak kategorize edilmiştir. Gölde doğal olarak üreyebilen en az 101 kuş türünün olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca 75 yerli, 26 yaz /kış göçmeni kuş türünü barındırabilen bölge 41 transit kuşa da geçişleri esnasında dinlenme, barınak ve beslenme ortamı sağlamıştır. Tespit edilen bu sayıların büyük önem arz ettiği düşünülmektedir. Barındırdığı kuş türü sayısının yaklaşık 3'te birini barındırması sebebiyle araştırma alanının kuş göç rotasına yakın olabileceği düşünülmektedir.

Şekil 4.4 : PODICIPEDIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

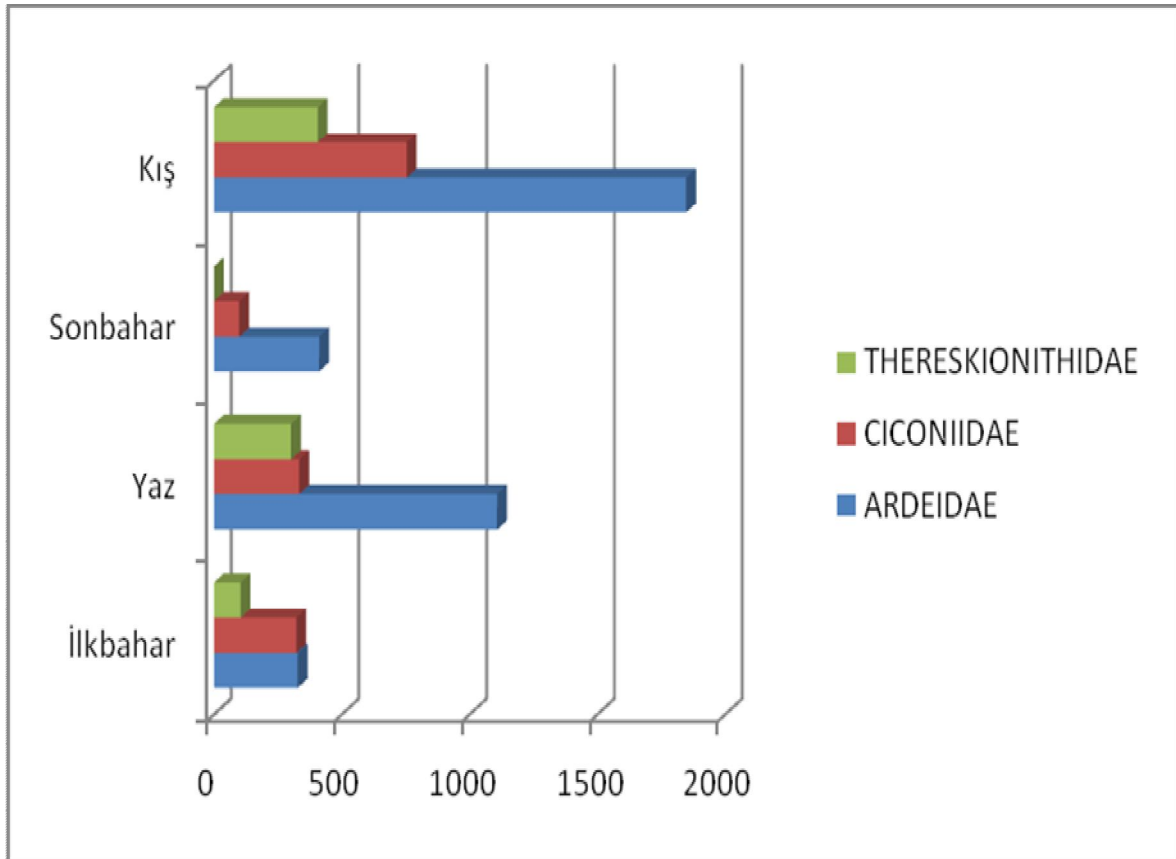
Şekil 4.5 : PELECANIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Şekil 4.4 incelendiğinde, tümü sukuşlarından oluşan PODICIPEDIFORMES (Batağanlar) takımı üyelerinin yıl boyunca bölgeyi kullandıkları görülmektedir. Kış aylarında gözlenen artış bölgenin önemini vurgulamada kullanılabilir. Kış aylarında genel olarak PODICIPEDIFORMES takımı üyeleri Işıklı Gölü ve Gökgöl'ü beslenme, barınma ve korunma alanı olarak kullanmakta, bu nedenle sayıları diğer aylara göre yükselmektedir.

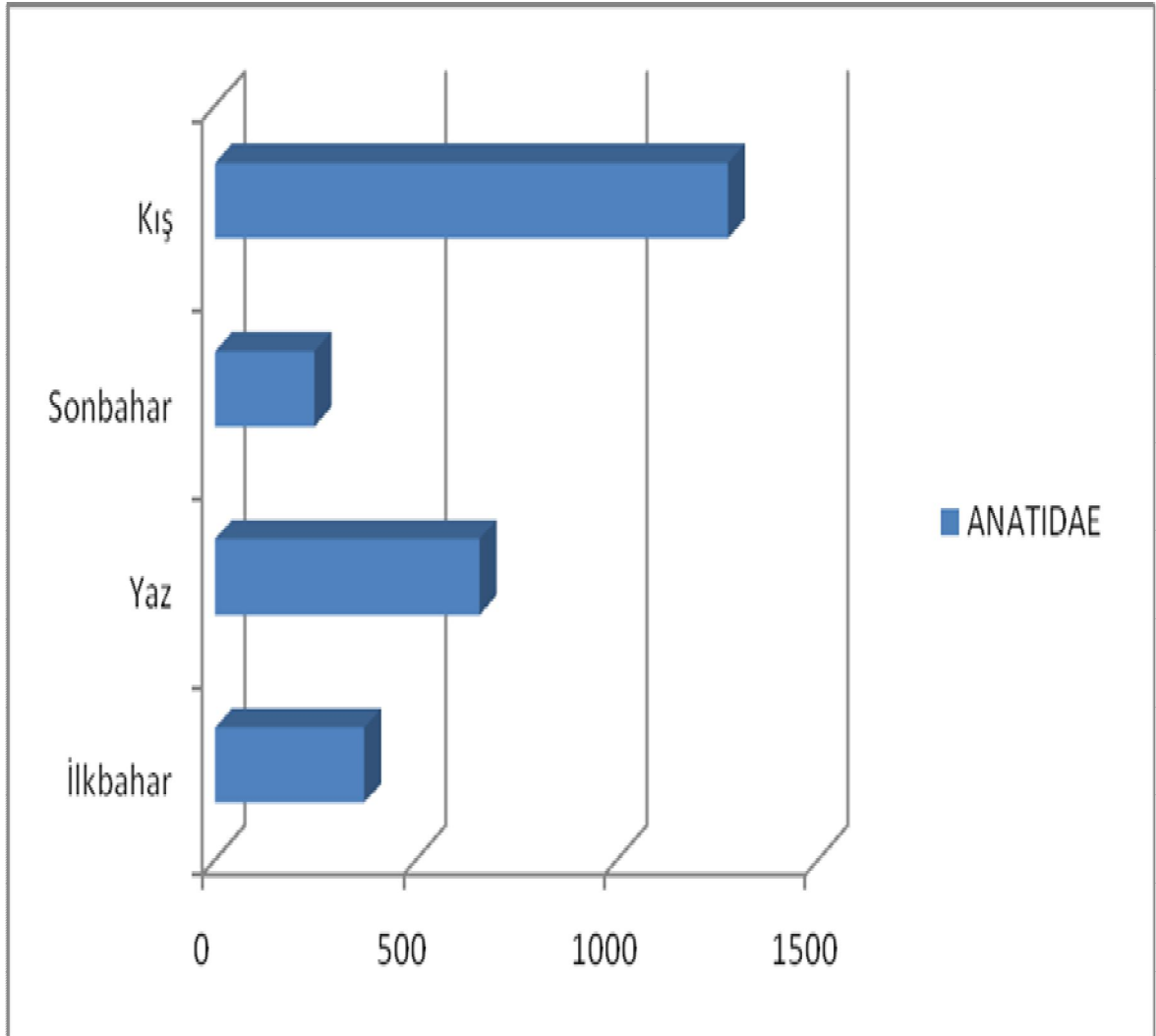
Araştırma alanında Karabatak ve Pelikan türleri ile temsil edilen PELECANIFORMES (Kürekayaklı Kuşlar) takımı üyelerinin sayılarında İlkbahar ve Kış aylarında artışlar gözlenmektedir. İlkbahar aylarındaki Pelikan göçleri esnasında ve Kış aylarında yoğun olarak karabataklar tarafından kullanılmalarından ötürü bu takımın üyelerinin birey sayısında artış olduğu düşünülmektedir ve ilkbahar-kış değerlerine Şekil 4.5'te yer verilmiştir.

Şekil 4.6 : CICONIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Şekil 4. 6'da Lyleksiler, Kelaynakgiller ve Balıkçılardan oluşan CICONIIFORMES Takımının mevsimsel dağılımına yer verilmiştir. Bu takımın üyelerinin oldukça farklı karakterler gösterdiği söylenebilir. Balıkçılar tüm yıl boyunca araştırma alanını kullanırken, lyleksilerin sayıları ilkbaharla artış, sonbaharda göçe dayalı olarak düşüş göstermektedir. Kelaynakgiller ailesinin üyelerinin araştırma alanında her mevsimde belli oranlarda buldukları, daha çok göç zamanlarında bazı türlerinin sayısında artış görülürken, bazı türleri ise yalnızca kışın bölgeyi barınak olarak kullanmayı tercih etmektedirler.

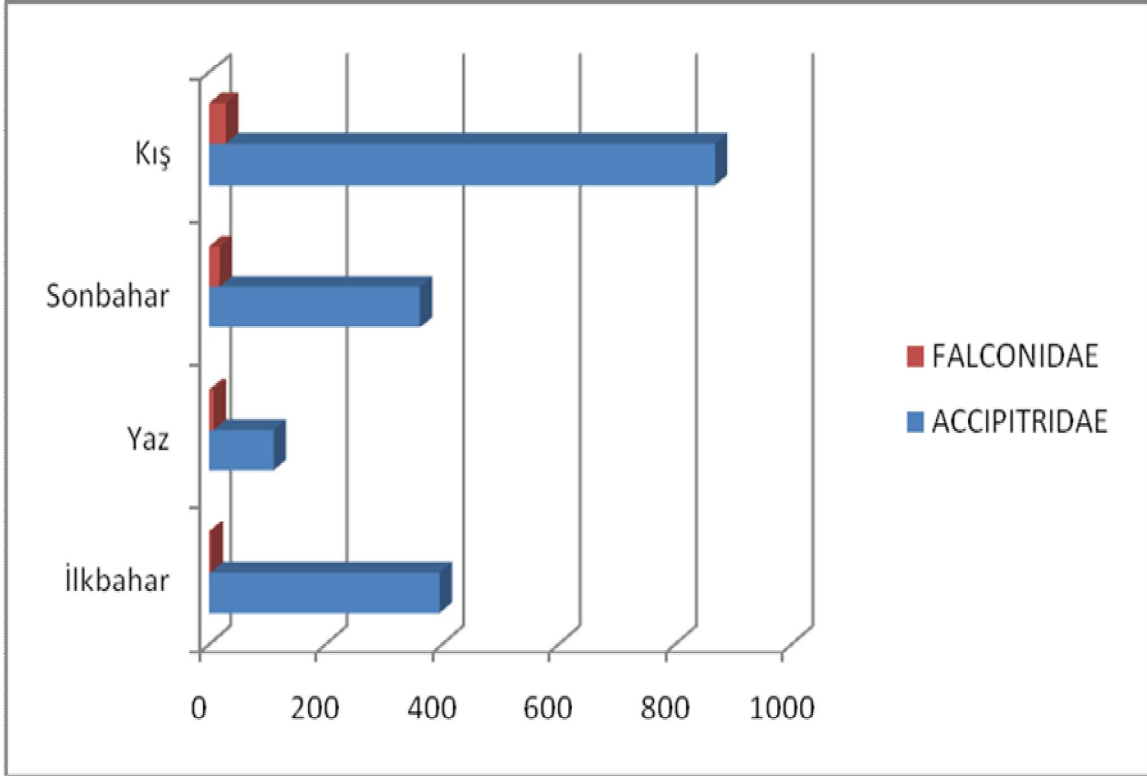
Şekil 4.7 : ANSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

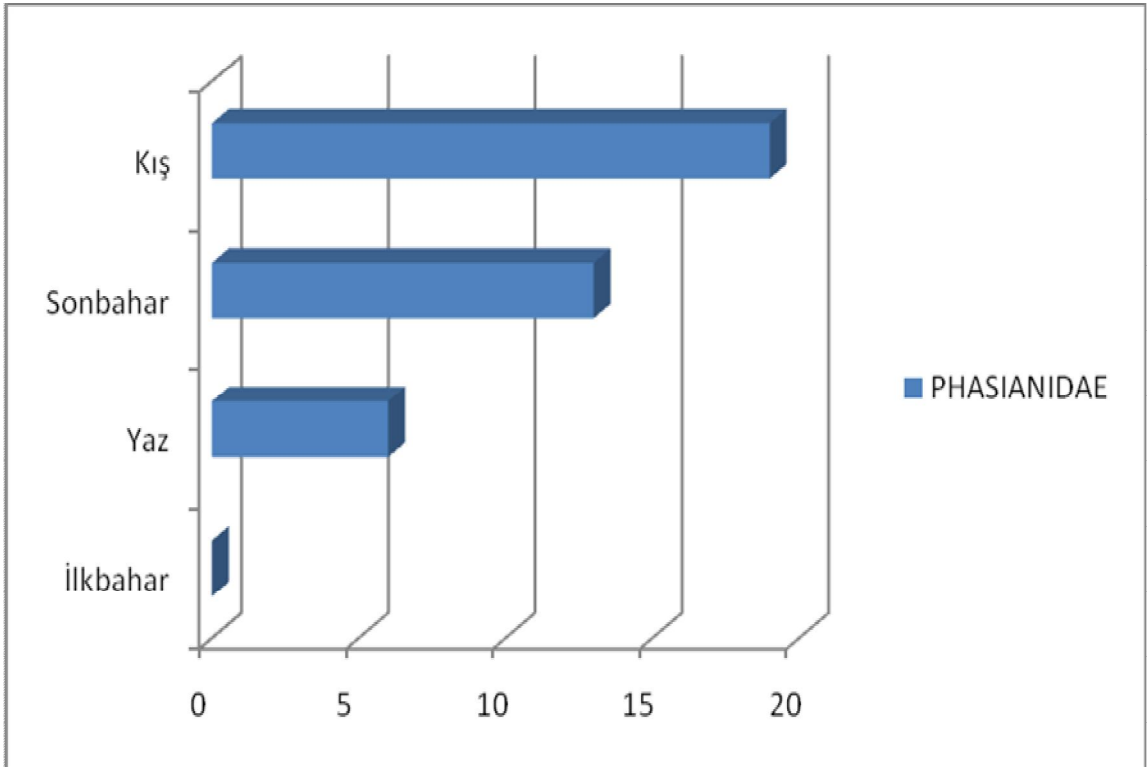
Şekil 4.7’de derlenen Kazımsılar takımı incelendiğinde, bu takımın üyelerinin de Işıklı Gölü ve Gököl’ü kış aylarında çeşitli sebeplerle daha fazla kullandıkları görülmektedir. Bu durum gölün kış ortası kuş barındırma potansiyelinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Şekil 4.8’de ise FALCONIFORMES(Gündüz Yırtıcıları) takımının üyelerinin mevsimsel dağılımına yer verilmiştir. Yırtıcı kuşlar ve Doğançiller’den oluşan bu takımda, her iki familyanın türlerinde yaz ve kış aylarında değişimler gözlenmektedir. Her iki familyanın da yaz ve kış ziyaretçisi, yerli ve göçmen üyeleri bulunmaktadır. Ülkemiz genelinde de olduğu gibi Yırtıcı Kuşlar Kış aylarında araştırma alanını tercih etmektedirler. Ayrıca hem Yırtıcı Kuşların, hem de Doğançillerin farklı zamanlarda göçte görülen bireyleri dolayısıyla Işıklı Gölü, Gököl ve Yakın Çevresi’nde bu bireyler önemli birey sayılarında görülmektedirler.

Şekil 4.8 : FALCONIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

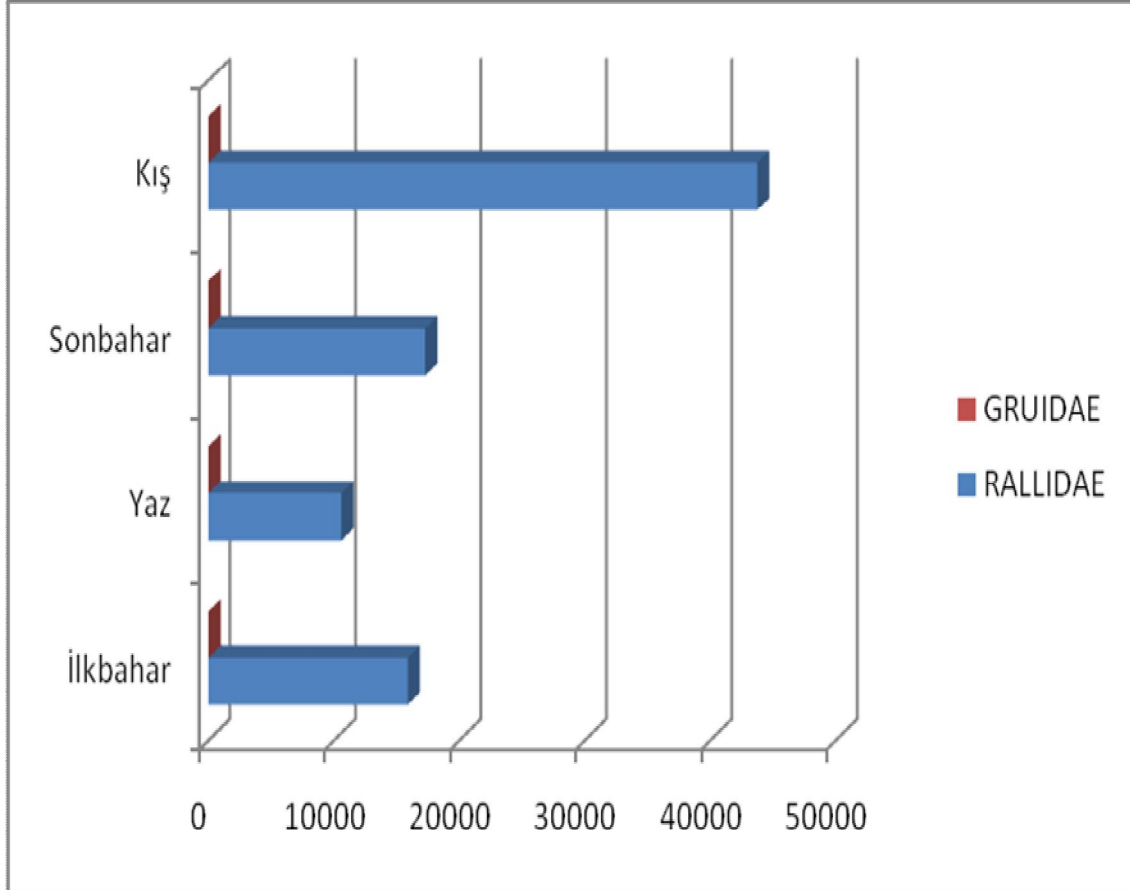

Şekil 4.9 : GALLIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Tavuklar takımının üyeleri yıl boyunca sulak alan çevresindeki alanlarda gözlenebilmektedir ve mevsimsel dağılımlarına Şekil 4.9’da yer verilmiştir.

Şekil 4.10 : GRUIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

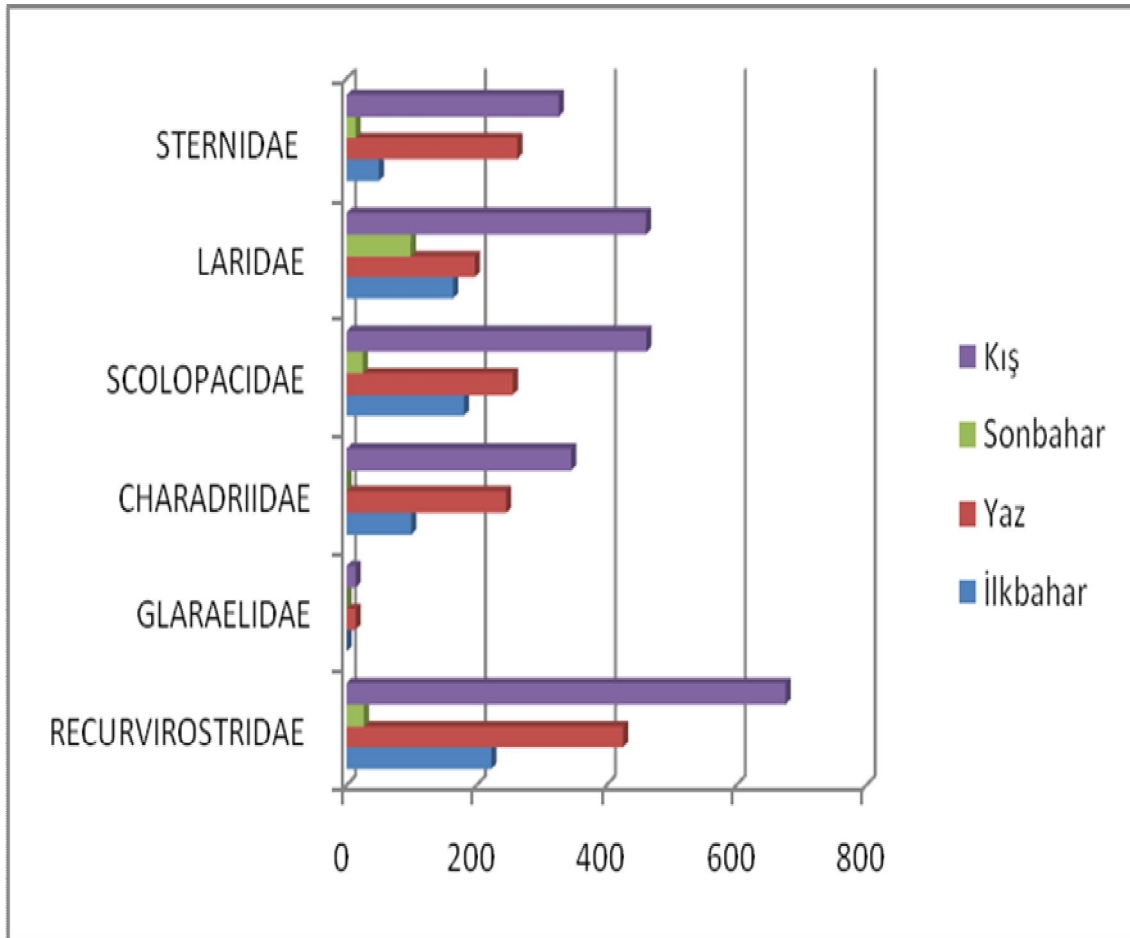

GRUIFORMES (Turnamsılar) takımı, araştırma alanında çok az sayıda kayıt altına alınan turna kuşları haricinde, gölde her mevsim oldukça bol olarak gözlenebilen sakarmeke, sutavuğu vb. türler ile temsil edilmektedir. Şekil 4.10’den de anlaşılacağı üzere, özellikle kış aylarında onbinlerce bireyle temsil edilmekte ve araştırma alanının toplam kuş sayısının yükselmesinde rol oynamaktadırlar.

Şekil 4.11’de derlenen CHARADRIIFORMES (Yağmurkuşları) takımının üyelerinin birey sayılarının familyalar bazında değişiklik gösterdiği görülmektedir. Bu takım çeşitli kıyı kuşlarını, martıları, sumruları içine aldığından göller ve çevresinin durumu hakkında bize ipuçları verebilmektedir.

Göç sezonlarında gölün kıyı kuşları tarafından tercih edilmesi gölün göç yollarına yakınlığı dolayısıyla önemini gösterirken, insan etkisi (tarımsal kullanım sebebiyle su seviyesinin değişimi) sebebiyle bu türlerin nasıl tahrip edildiğini ve yaşam alanlarının daraltıldığını göstermede önem teşkil eder. Ayrıca araştırma alanı sumru ve martılar tarafından da tercih edilmektedir.

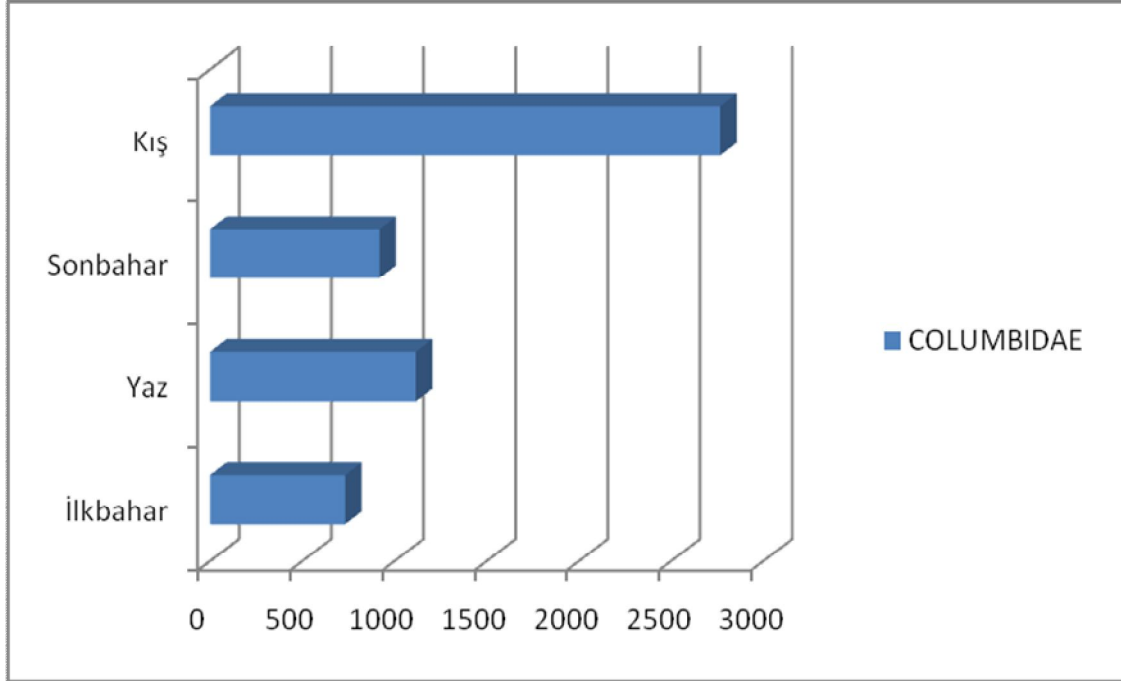
Şekil 4.11 : CHARADRIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

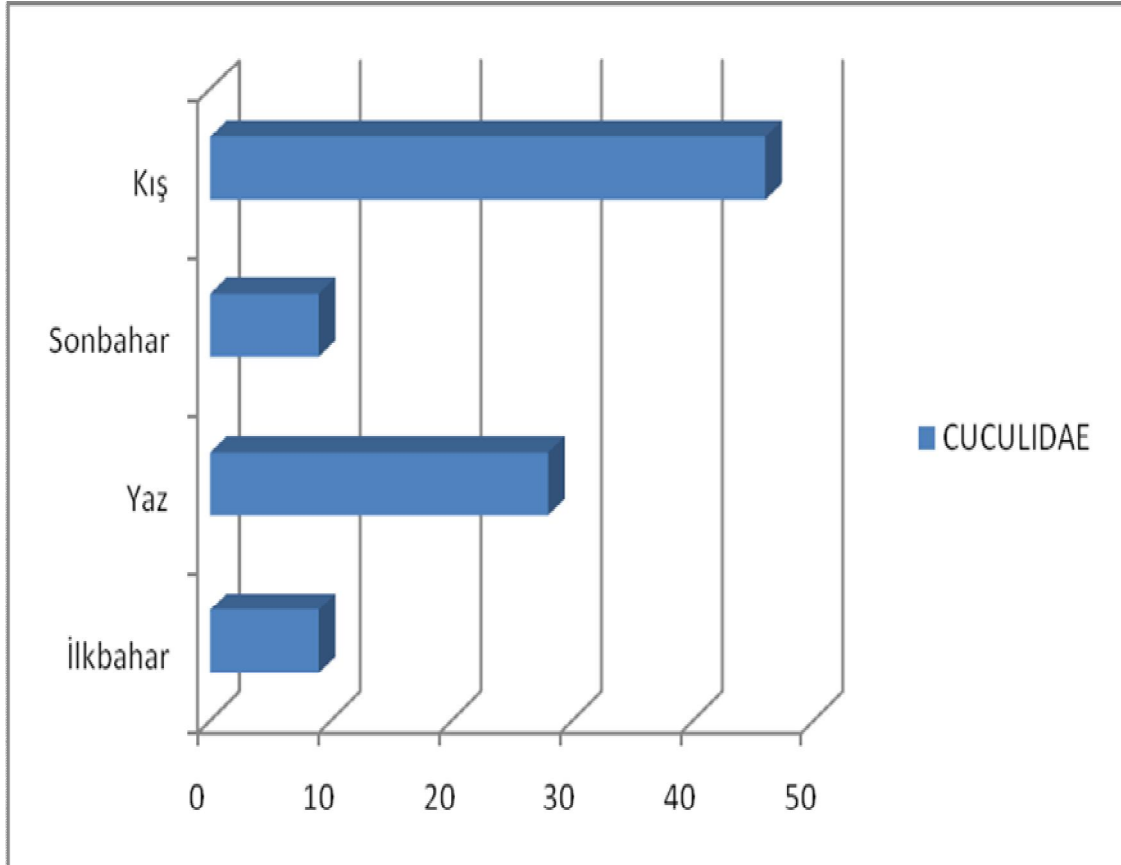
Şekil 4.12 ve 4.13'te güvercinlerin ve guguk kuşlarının mevsimsel dağılımlarına yer verilmiş ve özellikle göçmen olan guguk kuşları ile yerleşik olan güvercinlerin de araştırma alanının kuş çeşitliliğine katkı sağladığı görülmektedir.

Şekil 4. 14'de ise araştırma alanını kullanan gece yırtıcılarının sayılarına yer verilmiştir. Gözlenmesinin güçlüğü göz önüne alındığında bu sayıların daha yüksek olacağı tahmin edilmektedir.

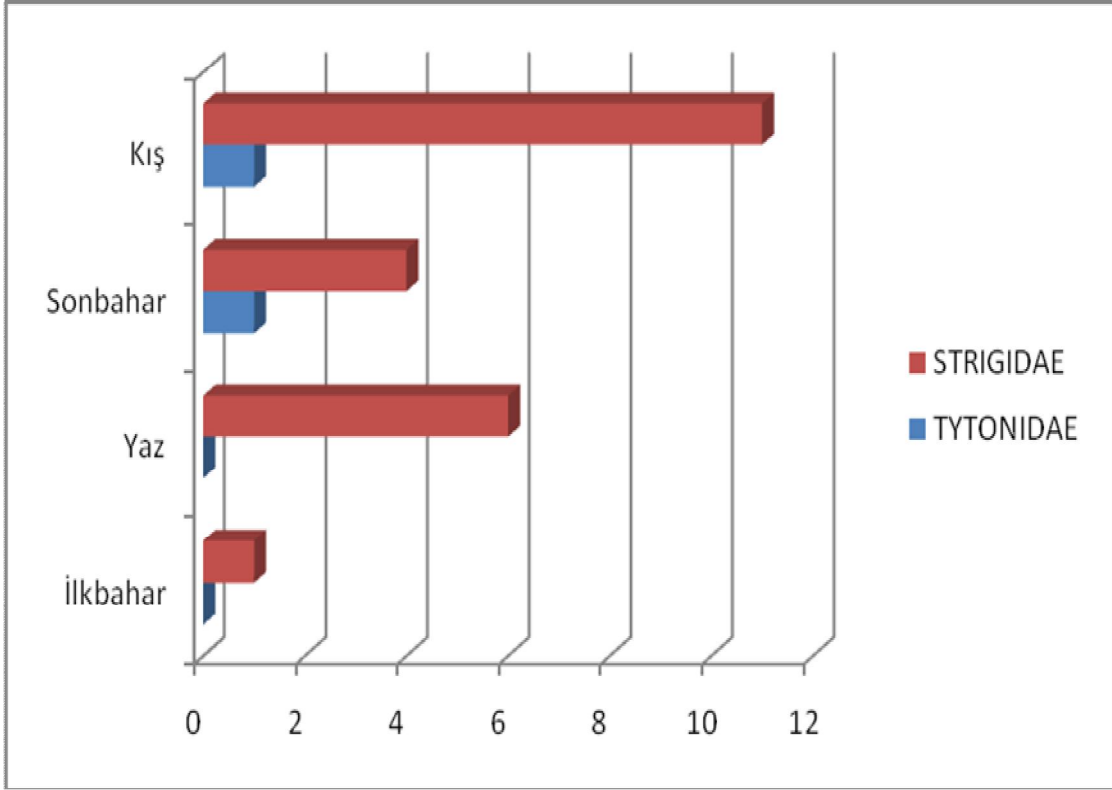
Şekil 4.12 : COLUMBIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

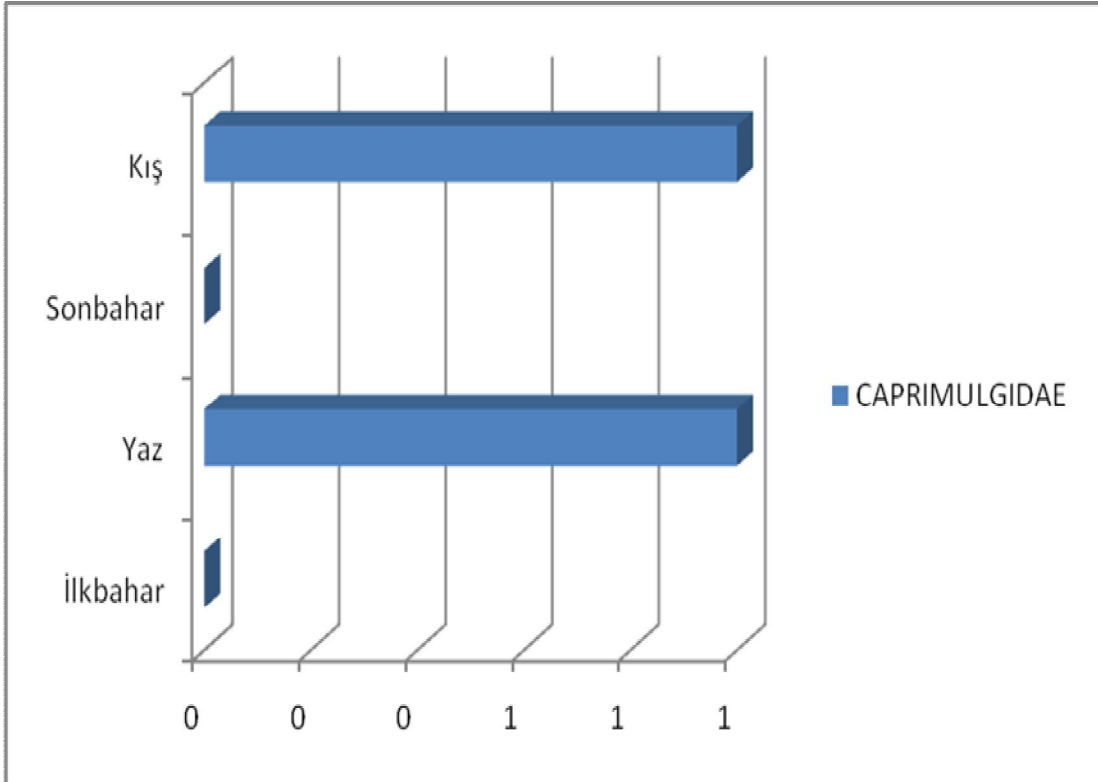
Şekil 4.13 : CUCULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

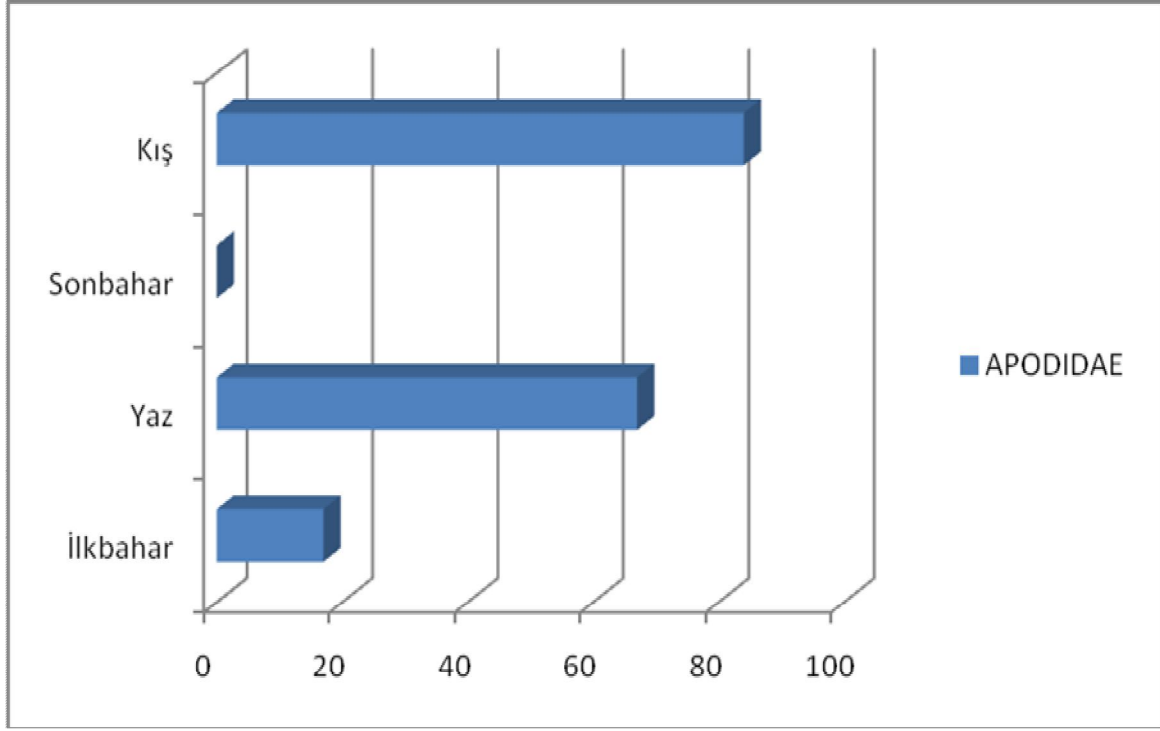
Şekil 4.14 : STRIGIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

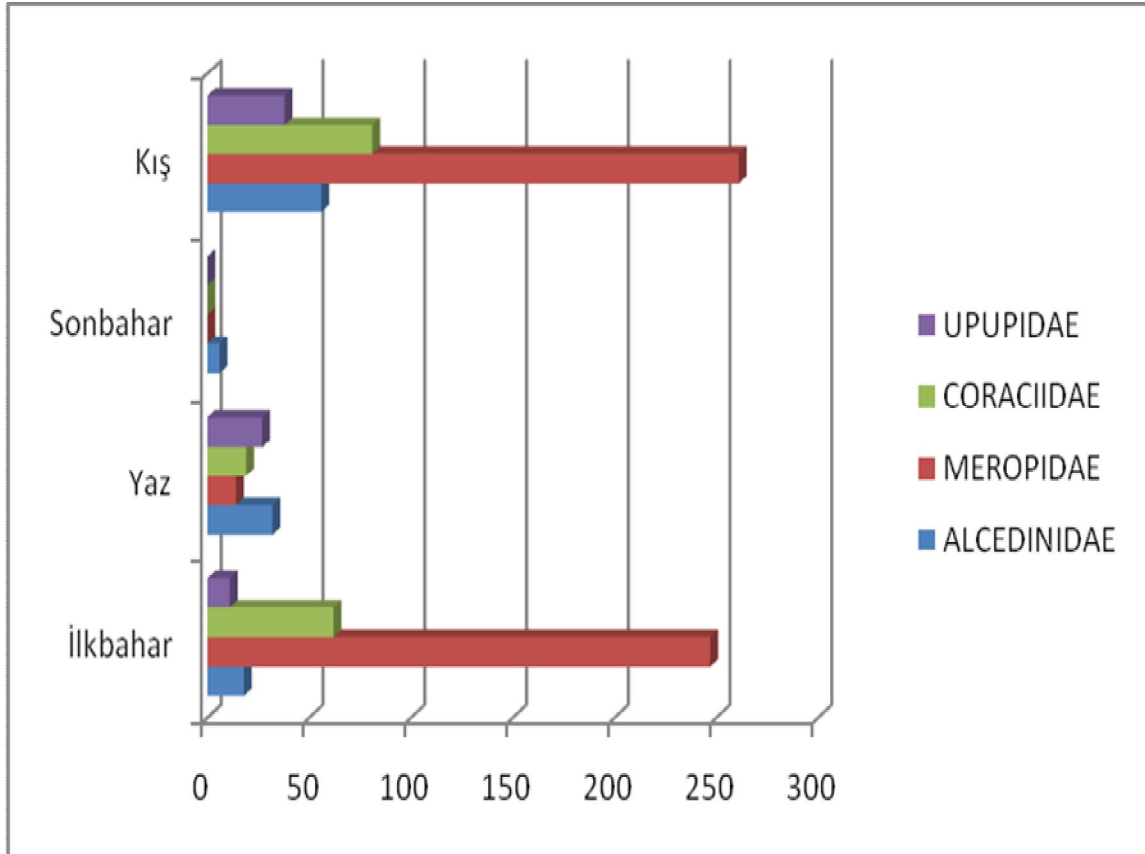
Şekil 4.15 : CAPRIMULIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

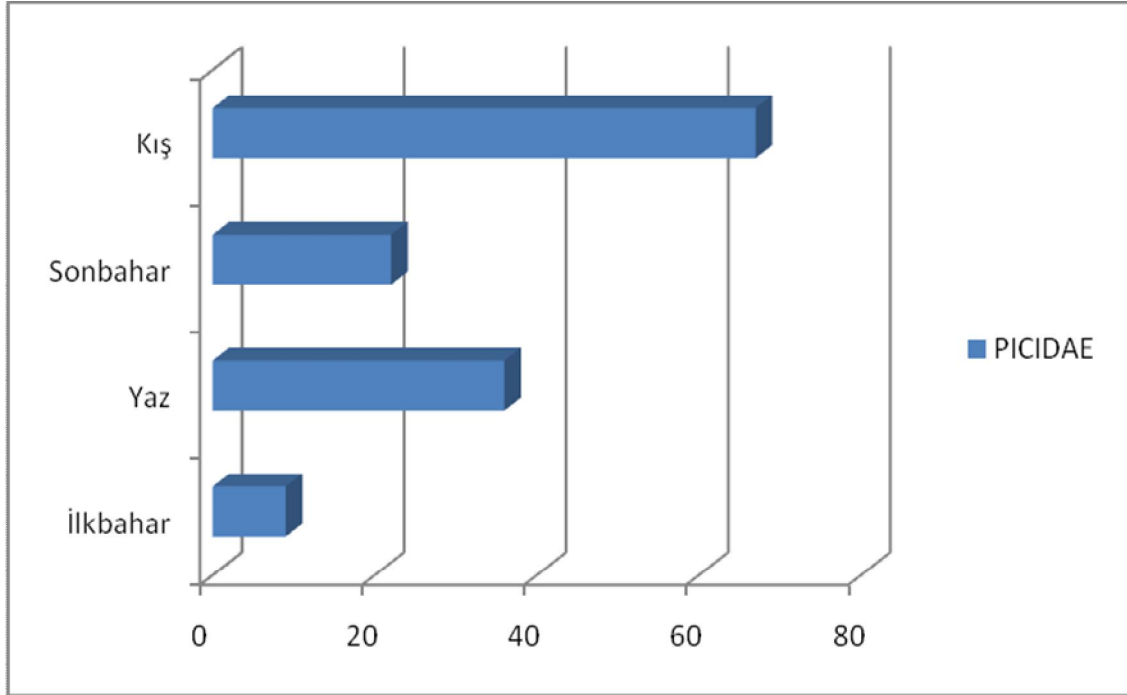
Şekil 4.16 : APODIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Şekil 4.17 : CORACIIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Şekil 4.18 : PICIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

Şekil 4. 16, 4. 17 ve 4. 18'de yerleşik olan Ağaçkakanlar, çoğunluğu göçmen olan Kuzgunkuşları ve Ebabiller derlenerek mevsimsel dağılımlarına yer verilmiştir.

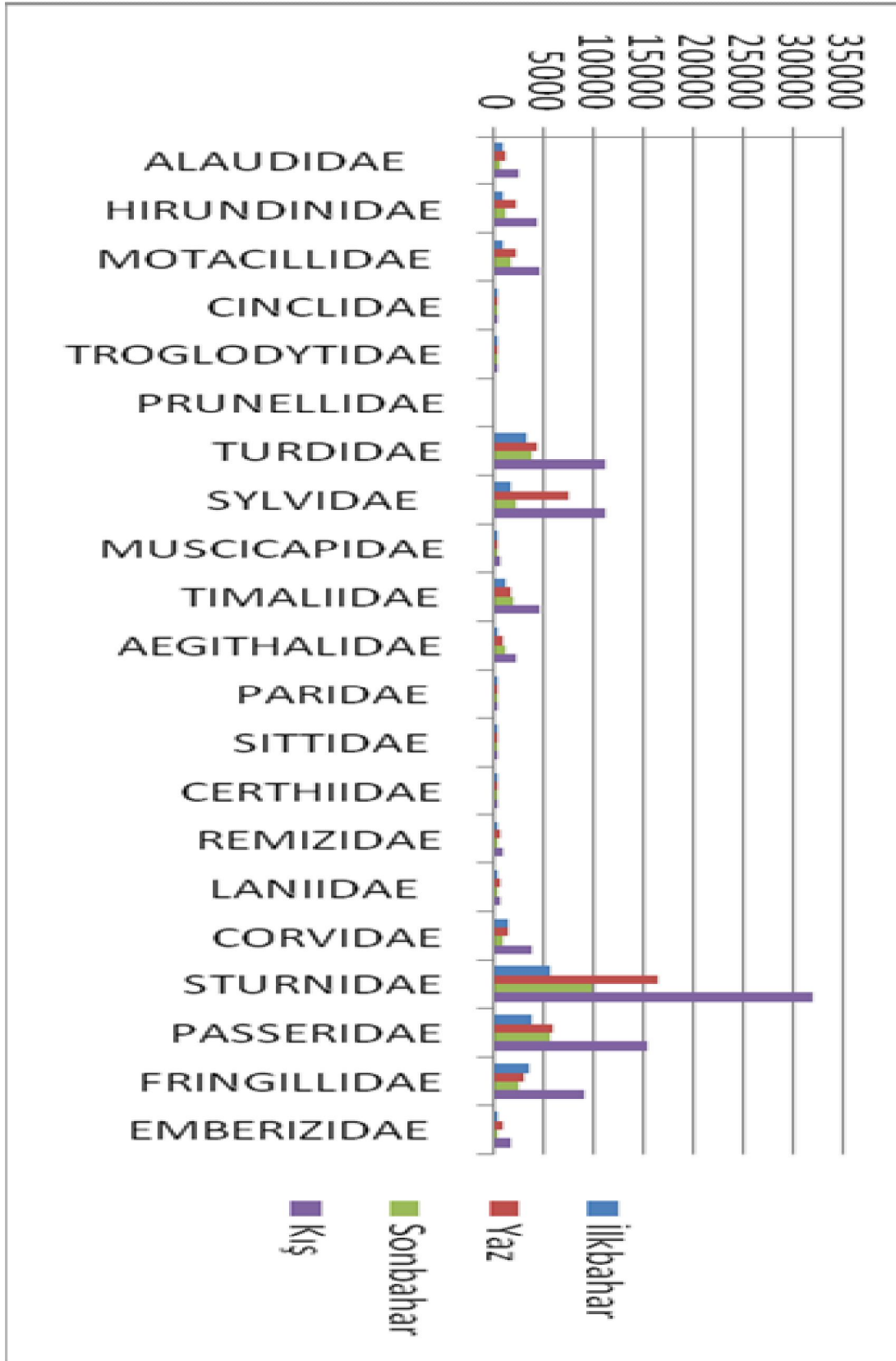
Şekil 4. 19'da Kırlangıçlar, Ötleğenler, Kuyrukkakanlar, Kırlangıçlar, Baştankaralar, Kargalar gibi çok çeşitli kuşları bir arada bulunduran PASSERIFORMES ötücü kuşlar takımına yer verilmiştir.

Alanda yerleşik olarak bulunan kuşlar genel olarak çevresel etkenlere karşı daha dayanıklı olduklarından birey sayıları genellikle yüksek seyretmektedir.

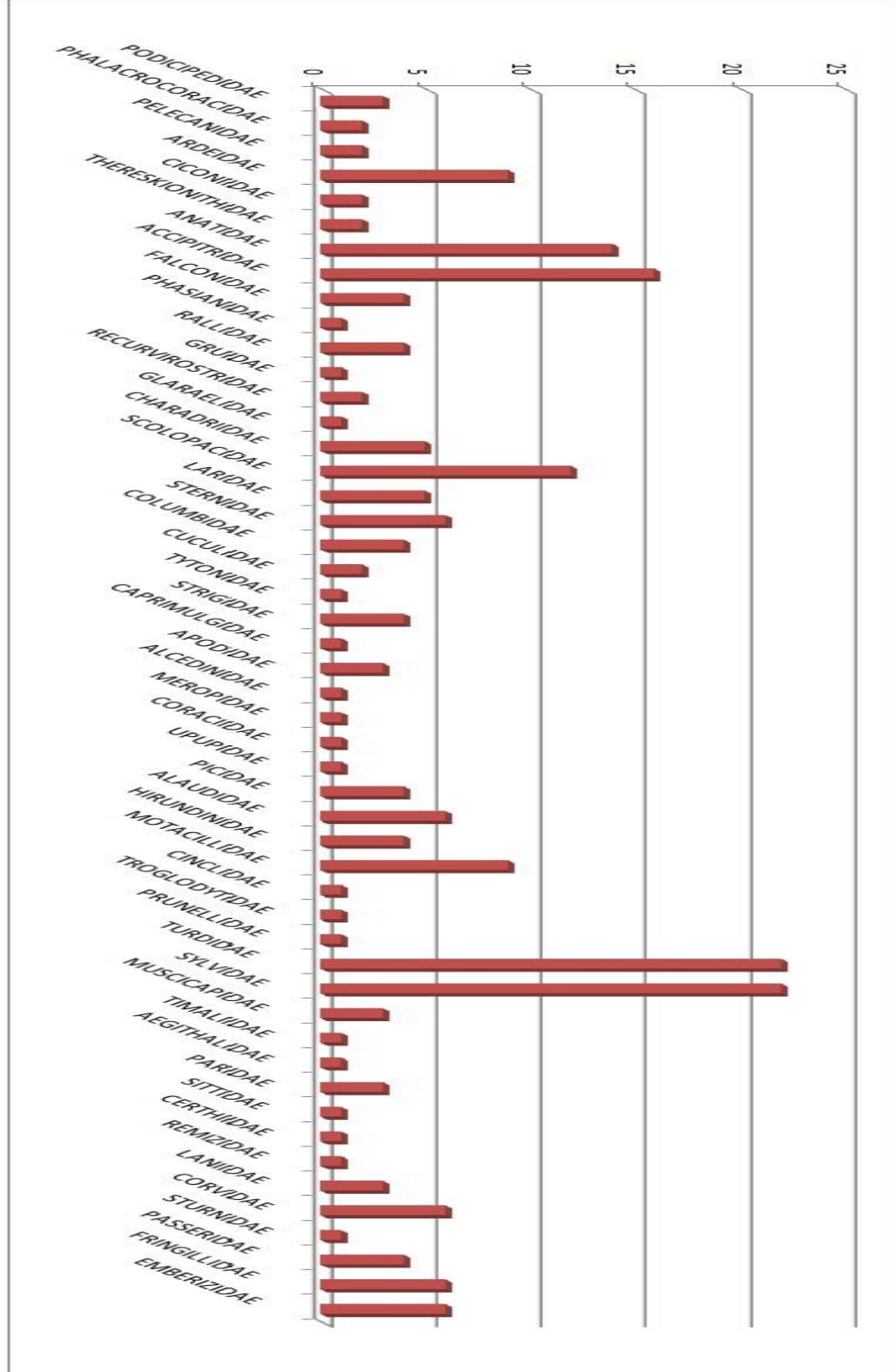
Araştırma alanı suiçi, kıyı ve çevre vejetasyonu açısından zenginlik gösterdiğinden olduğundan özellikle göçmen ötücüler için uygun bir ortam oluşturmaktadırlar. Bu türler araştırma alanına geldiklerinde uygun beslenme, barınak ve üreme alanlarına kolaylıkla erişebilmektedirler.

Ayrıca bölge kış aylarında çevre bölgelere kıyasla daha ılıman bir iklime sahip olduğundan (ortalama 13.2 °C) ötücü kuşlar için uygun bir alan teşkil etmektedir. Böylelikle her mevsimde bu kuşların sayılarının belli seviyelerde buldukları görülmektedir.

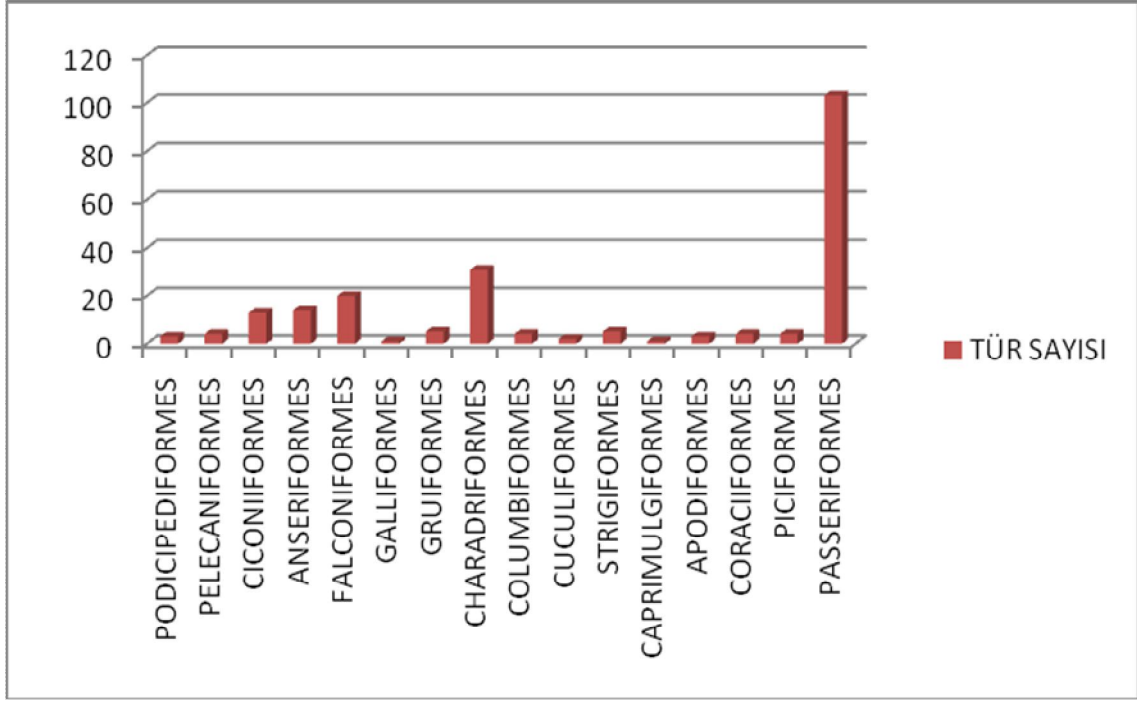
Şekil 4.19 : PASSERIFORMES Takımının Mevsimsel Dağılımı

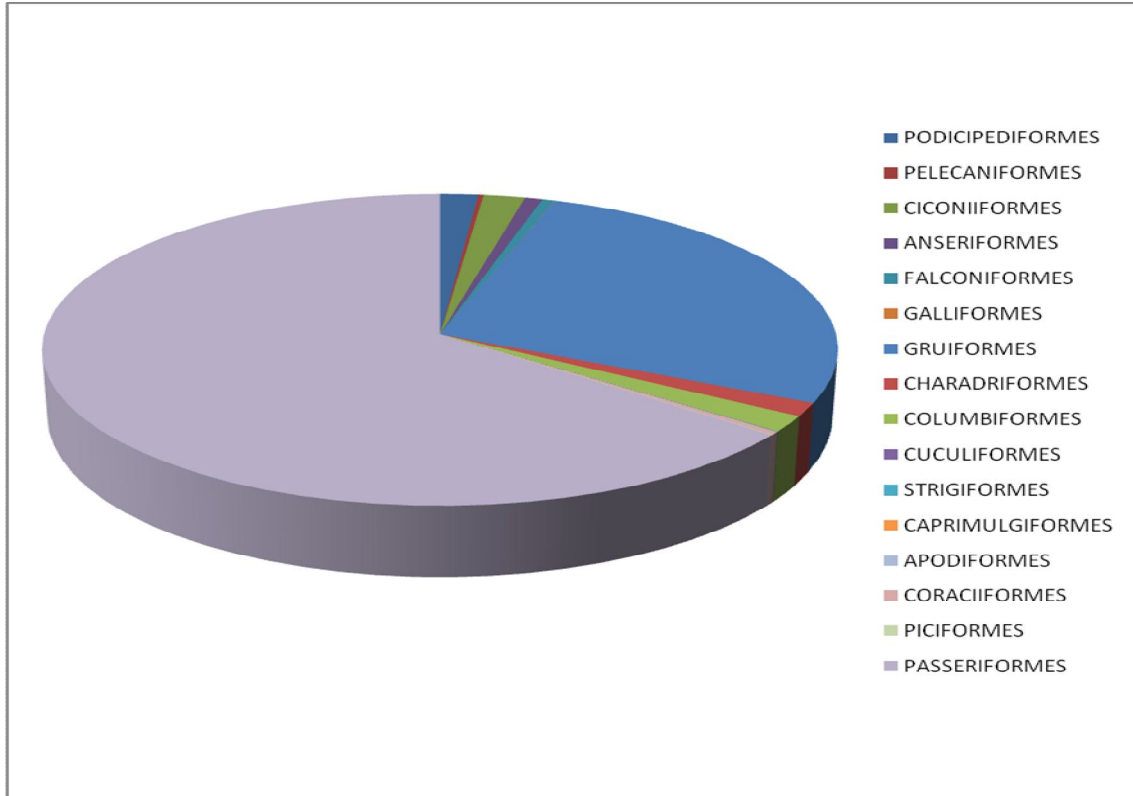
Şekil 4.20 : Tür Sayılarının Familyalara Göre Dağılımı

Şekil 4.21 : Tür Sayılarının Takımlara Göre Dağılımı

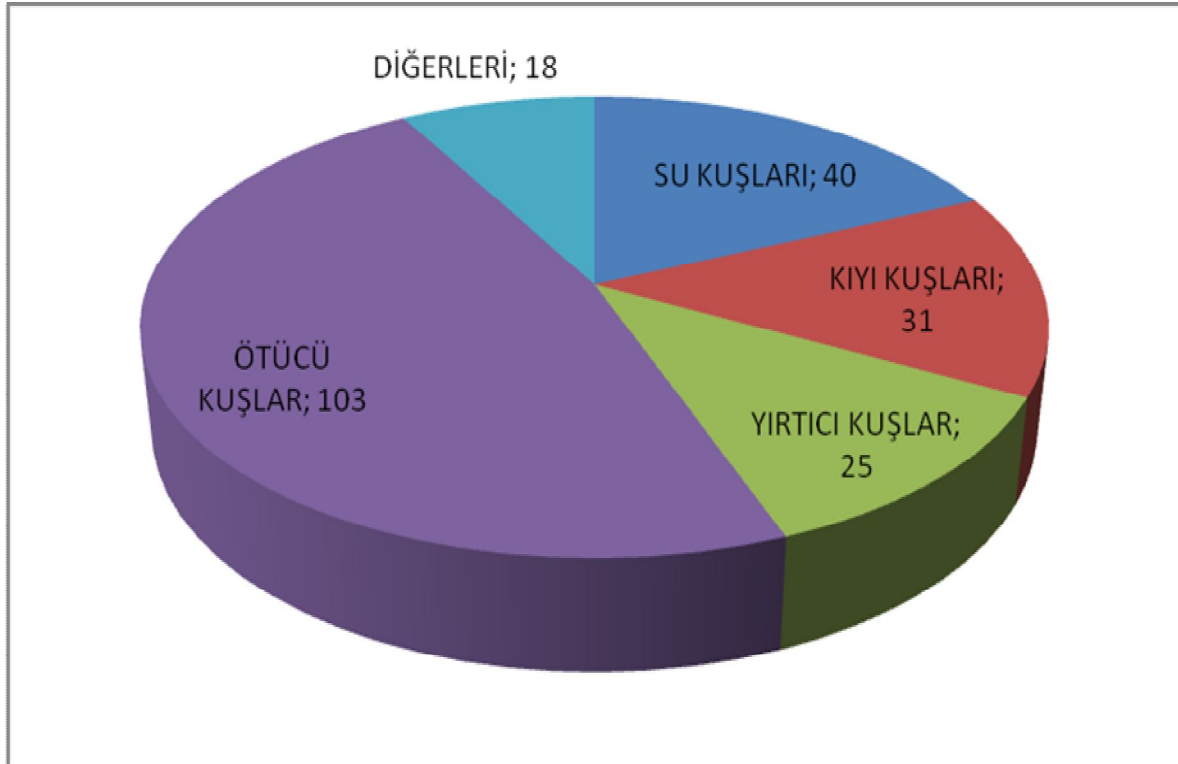

Şekil 4.22 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Takımlara Dağılımı

Şekil 4.20, 4.21 ve 4.22’de göl ve yakın çevresinde tespit edilen kuşların takımlar ve familyalar bazında tür sayılarına ve dağılımlarına yer verilmiştir. Üç tabloda da en çok tür ile temsil edilen takımın PASSERIFORMES Takımı olduğu anlaşılmaktadır. Bunun gerçekleşmesinde, araştırma alanının habitat, iklimsel ve coğrafik konumunun etkili olduğu tartışılmıştır. Bu takım içinde ise en yüksek tür sayılarıyla temsil edilen familyalar Ardıçlar ve Ötleğenler’dir.

Şekil 4.23 : Göl ve Yakın Çevresinde Tespit Edilen Kuşların Gruplara Dağılımı

Ötücü kuşlardan sonra su kuşları ve daha sonra yırtıcı kuşlar yüksek tür çeşitliliğine sahiptirler. Şekil 4.23 incelendiğinde Ötücü Kuşların 103, Kıyı ve Su Kuşlarının toplamda 71, Yırtıcı Kuşların 25 ve diğer takımların ise 18 türle temsil edildiği görülmektedir.

Türlerin birey sayıları ile kıyaslandığı tablolara göz atıldığında, kalabalık birey sayıları ile temsil edilen ötücü ve sucul kuşların toplam tür sayısını arttırdığı gözlemlenebilmektedir. Bu noktada, Işıklı Gölü, Gökgöl ve Yakın Çevresi’nin zengin vejetasyonu, ılıman iklim koşulları, göç rotalarına yakın olması ve çok çeşitli habitatları bünyesinde barındırması dolayısıyla büyük önem taşıdığı ve korunmasının gerekliliği gündeme getirilmelidir.

Göl tarımsal sulama amaçlı kullanıldığından sık sık su seviyesi değişimleri görülmektedir. Su seviyesindeki artışlar, düşük su seviyelerinde kıyılara yuvalanmış olan kıyı ve sığ alan kuşlarının yaşam ve devamlılıklarını tehdit etmektedir.

Su seviyesinin düşmesi ise birçok kuş için habitat ve besin alanı kaybı anlamına geldiğinden tehlikelidir. Su seviyesinin düşmesi problemine eklenen su kirliliği kuşların beslenme olanaklarını kısıtlamaktadır. Ayrıca su seviyesinin azalması, üreme döneminde kusların yuva yaptıkları adacıklara avcılar ve yırtıcı memelilerin ulaşımına olanak sağladığından üreme döneminde kuslar için ciddi bir risk oluşturmaktadır.

Tarımdan dönen sular, çevre kasaba ve ilçelerin atıkları ve izinsiz kurulan alabalık çiftlikleri gölü kirletmektedir.

Yerel ve yabancı avcılar tarafından kontrolsüzce avcılık yapıldığı tespit edilmiştir. Sabaha karşı ve geceleri projeksiyonla, kuşların yuvaladıkları sazlıkların içine ışık tutarak, hayvanların sersemletildiği ve yuvalarından alındıkları tespit edilmiştir. Böylesi bir durumla karşılaşan kuşların takip eden yıllarda gölü üremek için kullanmaması olasıdır. Bu da yaşam alanlarının daralması, hatta yok olması tehdidini doğurabilir.

Alanda asırı otlatma, kontrolsüz saz kesimi gibi baskılar alanı tehdit eden faktörlerdendir. Saz kesimi, sazlık alanla yuvalayan, saklanan, beslenen, avlanan kuşların varlıklarını tehdit edebilir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER:

Bu çalışma, Ocak 2010 - Mayıs 2011 tarihleri arasında Işıklı Gölü, Gököl ve Yakın Çevresi'nin ornitofaunasını tespit amacıyla yapılmıştır. Araştırma sahamız olan sulak alanda daha önce uzun süreli ve düzenli bir ornitolojik çalışma yapılmamıştır. Bu çalışma alanda yapılan ilk düzenli ve uzun süreli avifauna tespit çalışması olması bakımından oldukça önemlidir.

Çalışma alanı en iyi temsil edilecek şekilde 12 istasyona bölünmüştür. İstasyonlar belirlenirken vejetasyon yoğunluğu, habitat farklılığı, verimli gözlem yapmaya imkân sağlaması, göl ve yakın çevresini doğru bir şekilde temsil etmesi şartları aranmıştır.

Araştırma alanında gerçekleştirilen 17 aylık düzenli kontrol süresince ayda bir ya da iki defa arazi taranmış, görülen, duyulan kuşlar, ölü kuşlar, kuş dışkı ve peletleri ve yuvalama alanları dikkatle tespit edilmiştir. Ayrıca görülen tüm kuşlar sayılmaya çalışılmıştır. Sayılabilen tanımlı ve tanımsız kuşlar kayıt altına alınmıştır.

Araştırmalar sonucunda, 17 ay süresince yapılan 19 gözlem arazisinde, 16 takım ve 52 familyaya mensup 217 kuş türü ve 281154 birey kayıt altına alınabilmektedir. Bunlardan en az 101 tanesinin bölgede doğal olarak ürediği belirlenmiştir. Ayrıca bölge IUCN (Dünya Doğa ve Doğal Kaynakları Koruma Birliği) 2010 kriterlerine göre 3 hassas (VU), 4 tehlikeye yakın (NT), 1 tehlikede (EN) tür barındırmaktadır. Bunlardan *Pelecanus crispus*, *Falco naumanni* ve *Aquila clanga* hassas, *Aythya nyroca*, *Aegypius monachus*, *Falco vespertinus* ve *Coracias garrulus* tehlikeye yakın, *Neophron percnopterus* ise tehlikededir. Bölgenin yaz ve kış göçmenleri tarafından yoğun olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Göl tarımsal sulama amaçlı kullanıldığından sık sık su seviyesi değişimleri görülmektedir. Su seviyesindeki artışlar, düşük su seviyelerinde kıyılara yuvalanmış olan kıyı ve sığ alan kuşlarının yaşam ve devamlılıklarını tehdit etmektedir. Sulama zamanlaması bölgeyi kullanan kuşların durumuna göre planlanmalıdır.

Alandaki aşırı otlatma, kontrolsüz saz kesimi, projeksiyonla avlanma gibi kuşların varlıklarını tehdit edebilecek faktörlerin ortadan kaldırılması için önlemler alınmalıdır.

Alanla ilgili koruma önlemleri ivedilikle alınmalı, yöre halkına bilinçlendirme çalışmaları başlatılmalı ve barındırdığı biyolojik zenginlik göz önüne alındığında, alanın biyolojik statüsü arttırılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, B.**, 1972. Kuşlarımız. Redhouse Yayınevi, 96 s., İstanbul
- Alapınar, F.**, 1953. Yeni Bir Mergus Formu (Mergus serrator Aberration). *Ibid.* 3, 80-81.
- Alapınar, F.**, 1963. Belgrat Ormanı Kuşları. *Türk Biol. Derg.* 13, 97-102.
- Aslan, A. ve Kızıroğlu, İ.**, 2001. A Study On Ornithofauna of Sakaryabası Eminekin Pond and its vicinity. *Turkish Journal of Zoology*, 27: 19-26.
- Aslan, A., Kahraman, D., Urhan, R., Kaska, Y. ve Katılmış, Y.** " Hambat Ovası ve Çevresinin Kuşları", I. Hambat (Han-Abat) Sempozyumu, Çardak-Bozkurt (Denizli), 06-09 Ekim, 2004.
- Aslan, A.** 2005 Arap Bülbülü'nün (*Pycnonotus Xanthopygos*) Türkiye Populasyonu Biyo - Ekolojisi, Doktora Tezi, Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Antalya, 217 s.
- Atkinson-Willes, G. L.**, 1968. The Importance of Turkey as Wintering Ground for Wildfowl. *Proc. Techn. Meet. Wetland Conserv.* 1967-97, 97-101
- Aygen, C., Balık, S.** 2005. Işıklı Gölü ve Kaynakları'nın (Çivril-Denizli) Crustacea Faunası. *E.U. Su Ürünleri Dergisi.* Cilt 22, Sayı (3-4): 371-375
- Ayvaz, Y.**, 1982. Elazığ Hazar Gölü Kuşları. *Atatürk Üniv. Dergisi*, 2 (1), 54-62.
- Ayvaz, Y.**, 1984. The Waterfowl of Sultan Sazlığı-Kayseri. *Communications*, Seri C,2, 39-52.
- Ayvaz, Y.**, 1987. Türkiye'de Avcı Kuş Eğitimi ve İhracı. II. Bandırma Kuş Cenneti ve Kuş Gölü Sempozyumu.
- Ayvaz, Y.**, 1988. The Breeding Biology of The Herring Gull (*Larus argentatus*). *The Journal of Fırat Univ.* 3, 53-60.
- Ayvaz, Y.**, 1990. Malatya Pınarbaşı Gölü Kuşları. *Doğa-Tr. of Zoology* 14, 139-143.
- Ayvaz, Y. and Tabur, M.A.** (2004) Birds of Lake Beyşehir (Isparta - Konya). *Turkish Journal of Zoology*, 29: 361-369.
- Baran, İ., Yılmaz, İ.**, 1984. Ornitoloji Ders Notları. Ege Üniv. Fen Fak. Yayınları, No: 87, Ege Üniv. Basımevi, 323 s., İzmir.

- Beaman, M.**, 1975. Recoveries of Birds Ringed or Recovered in Turkey. Orn. Soc. Turkey Bird Rep. 1970-1973, 287-288.
- Beaman, M.**, 1976. Threats to Migrant Birds of Prey in Turkey. Birds Internat. 2, 39-42.
- Bezzel, E.**, 1964. Ornitologische Sommerbeobachtungen aus Kleinasien. Anz. Orn. Ges. Bayern. 7, 106-120.
- BirdLife International 2008.** *Aquila clanga*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **01 June 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Aythya nyroca*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **05 June 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Pelecanus crispus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **05 June 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Aegypius monachus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **06 June 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Coracias garrulus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **11 May 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Falco naumanni*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **07 May 2011**.
- BirdLife International 2008.** *Falco vespertinus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **10 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** *Circus aeruginosus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **06 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** *Circus cyaneus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **06 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** *Accipiter gentilis*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **06 June 2011**.

- BirdLife International 2009.** *Accipiter nisus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **06 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** *Grus grus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **2 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** *Himantopus himantopus*. In: IUCN 2011. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2011.1. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on **2 June 2011**.
- BirdLife International 2009.** In: IUCN 2010. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2010.4
- Çobanoğlu, E. O.,** 2000 Seyfe Gölü Avi-faunası, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 135.
- Danfort, Ch. G.,** 1880. A Further Contribution to the Ornithology of Asia Minor. Ibid, IV., 81-89.
- Dişçi, H.,** 2002. Işıkli Baraj Gölü'nde Yaşayan Turna Balığı (*Esox Lucius L., 1758*)'Nın Endoparazitlerinin İncelenmesi, Yüksek Lisan Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 104.
- Duran, M., Urhan, R. ve Özdemir, A.** (2004) Hambat Ovası Sulak Alanlarının Faunasına Genel Bir Bakış. I. Hambat (Han-Abat) Sempozyumu, Çardak-Bozkurt (Denizli), 06-09 Ekim.
- Erdoğan, A.,** 1998. Ankara Kızılcahamam'ın Soğuksu Milli Parkı ve Çevresinin Avifaunası Üzerine Araştırmalar. XIV. Ulusal Biyoloji Kong., Cilt III, 146-157.
- Erdoğan, A., Tunç, M.R.,** 1998. Manavgat Irmağı ve Karpuz Çayı Çevresinin Kuş Türleri Üzerine Araştırmalar. XIV. Ulusal Biyoloji Kongresi. Cilt III, 169-180. Samsun.
- Erdogan, A., Öz, M., Tunç, R., Albayrak, T., Aslan, A., Sert H.** (2004) Demre (Kale) "Noel Baba Kus Cenneti" Kuşları, Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü, Antalya, 177 s.
- Ergene, S.,** 1945. Türkiye Kuşları. İst. Üniv. Fen Fak. Monografileri (4), 361s., İstanbul.
- Güçlü, S. H.** 2000 Egirdir Gölü Kuşları, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, 33s.
- Gündoğdu, E.** 2002 Isparta Çevresindeki Bazı Korunan Alanlarda Orman Kuşları Üzerine Gözlemler. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, 1: 83-100.

- Gürpınar, T.**, 1968. Lake Manyas Birds Sanctuary National Park. Proc. Techn. Wetland Conserv., 84-88.
- Gürsoy, A.** 2000 Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kurupelit Kampus Alanı Avifaunası, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Samsun, 80 s.
- Harrison, C., Greensmith, A.**, 2000. Birds of the World. A Dorling Kindersley Book, 416 pp., London.
- Hayman, P., ve Hume, R.**, 2005 Kus Gözlemcisinin Cep Kitabı, Kus Araştırmaları Derneği, Ankara, Türkiye, 283 s.
- Heinzel, H., Fitter, R. and Parslow, J.**, 1998 Birds of Britain and Europe with North Africa and Middle East. Harper Collins Publishers, London, 323s.
- Heinzel, H., Fitter, R. and Parslow, J.**, 1995 Türkiye ve Avrupa'nın Kusları. Dogal Hayatı Koruma Derneği, İstanbul, Türkiye, 384s.
- Hilton-Taylor, C. (compiler).**, 2000. *2000 IUCN Red List of Threatened Species*. IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.
- Hollom, P.A.D.**, 1971. Check List of the Birds of Turkey. Orn. Soc. Turkey, 1-34.
- İzmirli, C.**, 1951. Kolyeli Kumrunun (*Streptopelia decaocta*) Türkiye'deki Yayılışı. Bioloji, 145-149.
- Kasparyan, A.**, 1956. Türkiye Kuşları Hakkında Preliminer Sistematik Bir Liste. Ist.Üniv. Fen Fak. Mec. Seri B, Cilt XXXI, Sayı (1-2), 27-48.
- Kasparyan, A.**, 1960. Türkiye Kuşlar Üzerine Araştırmalar I. Türk Biol. Derg. 10, 87-100.
- Kirwan, G.M, K.A. Boyla, P. Castell, B. Demirci, M. Özen, H. Welch ve T. Marlow.**, 2008. The birds of Turkey: a study of the distribution, taxonomy and breeding of Turkish birds. Christopher Helm. Londra, İngiltere.
- Kirwan, M. G., Boyla, A. K., Castell, P., Demirci, B., Özen, M., Welch, H., Marlow, T.**, Reprint 2011. Helm Field Guides, London.
- Kızıroğlu İ.** 1989. Türkiye Kuşları. OGM Yayınları, Desen Ofset, 314 s., Ankara.
- Kızıroğlu İ.** 1993. The Birds of Türkiye (Species List in Red Data Book). Turkish Association For The Consarvation of Nature And Naturel Resources Pub. Nr: 20, Ankara.

- Kiziroğlu, İ., Turan, L. ve Erdoğan, A.,** 1995. Burdur Gölü Havzasının Entegre Koruma ve Kullanım Planlaması Üzerine Bir Araştırma. Hacettepe Üniv. Eğt. Fak. Derg. 11, 37-45.
- Kiziroğlu, İ.,** 2001. Ekolojik Potpuri. Takav Mat. Yay. A.ř., 391 s, Ankara.
- Kosswig, C.,** 1950. Manyas Gölü'ndeki Kuş Cenneti. Türk Biol. Der. 1, 2 pp.
- Kumerloeve, H.,** 1958. Bergama ve Savaştepe'de Kuluçkaya Yatan Kuşlar Hakkında Araştırmalar. Türk. Biol. Derg. 8 (2-3), 39-44.
- Kumerloeve, H.,** 1969 a. Van Gölü-Hakkari Bölgesi (Doğu / Güneydoğu Küçük Asya) Kuşları. 94 s., İstanbul.
- Kumerloeve, H.,** 1969 b. Kuzeybatı Anadolu Kuş Göçleri. Türk Biol Derg. 19, 18-32.
- Kumerloeve, H.,** 1971. Büyükçekmece, Su ve Bataklık Kuşları İçin Önemli Bir Kuluçka ve Beslenme Ortamı. Türk Biol Derg. 21, 118-122.
- Kumerloeve, H.,** 1975. Türkiye'de Kuşların (Yabani Kuşlar Dahil) Korunması İle İlgili Kritik Notlar. Türk Biol. Derg. 25, 38-42.
- Kuru, M., S. Balık, M. R. Ustaoglu, E. Ünlü, E. Taşkavak, A. Gül, M. Yılmaz, H. M.Sarı, F. Küçük, B. Kutrup, M. Hamalosmanoğlu,** 2001. The Evaluation Project of Wetlands in Turkey for Fish Criteria of Ramsar Convention, (in Turkish). T.C. Çevre Bakanlığı Çevre Koruma Genel Müdürlüğü 289 s.
- Pala, ř.,** 1971. Faydalı Kuşlarımızdan (Geronticus eremita L.) Özellikleri, Yaşayışı ve Beslenmesi. Tabiat ve İnsan 5, 14-22.
- Porter, R. F., Christensen, S., Schiermacker-Hansen, P.,** 2009. Türkiye ve Ortadoğu'nun Kuşları Arazi Rehberi, Doğa Derneği Yayınları, Ankara
- Sıkı, M.,** 1983. İzmir Yöresi Kuşları. Doğa Bil. Derg. A 7, 538-542.
- Sıkı, M., Tok, C. V., Mermer, A., Tosunoğlu, M.,** 1998. İzmir Kuş Cenneti'nin Avifaunası ve Herpetofaunası. XIV. Ulusal Biyoloji Kongresi 7-10 Eylül 1998, Cilt III, 181-193.
- Sıkı, M.,** 2002. Gediz Deltası (İzmir Kuş Cenneti) Kuşları. Ekoloji Çevre Dergisi, Cilt 11 (44), 11-16.
- Spitzenberger, F.,** 1976. Ein Beitrag zur Kenntnis der Vogelfauna des Cilo-Sat- Massives (Vilayet Hakkari, Türkei). Ann. Naturhist. Mus. Wien 80, 315-323.
- Swensson, L., Mullarney, K., Zetterström, D.,** 2009. Birds of Europe, Second Edition, Princeton Field Guides, London.

- Şahin, R.**, 1986. Kelaynakların (*Geronticus eremita* L.) Korunması ve Yaşam Şekilleri. Çevre-1986 Sempozyumu, 5-7 Haziran 1986-Malatya.
- Tabur, M.A.**, 2002. Göller Bölgesi (Göhlisar Gölü, Burdur Gölü, Eğirdir Gölü, Kovada Gölü, Beyşehir Gölü) Kuşlarının Biyoekolojisi, S.D.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi (Yayınlanmamış), 99 s., Isparta.
- Tetik, H.**, 1972. Kuşların Göçü ve Avcılık. Orman ve Avc. 45, 7-8.
- Topçuoğlu, 1971.** Orta Karadenizde Sülün (*Phasianus colchicus*) Üzerine Bir Araştırma ve Tükenim Nedenleri. Türk Biol. Derg. 20, 135-138.
- Turan, N.**, 1990. Türkiye'nin Av ve Yaban Hayvanları/Kuşlar. OGM. Eğt. Dairesi Bşk. Yayın ve Tanıtma Şb. Müd. Mat., 274 s., Ankara.
- Uzun A., Tabur, M. A., Ayvaz, Y.**, 2001. Göhlisar Gölü (Burdur) Kuşlarının Biyoekolojisi. S.D.Ü. Fen Bil. Enst. Der. 5 (1), 191-204.
- Vielliard, J.**, 1968. Türkiye'de Ornitolojik Gezinin Neticeleri. İstanbul Üniv. Fen Fak. Mecm. 33: 67-170
- Yardımcı, C.H.**, 2000. Poyrazlar ve Taşkısı (Adapazarı) Gölleri'nde Bazı Fiziksel ve Kimyasal Parametrelerin Mevsimsel Değişimlerinin İncelenmesi, İ.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Y. Lisans Tezi (yayınlanmamış), 66 s., İstanbul.
- Yiğit, N., Saygılı, F., Çolak, E., Sözen, M., Karataş, A.**, 2008. Ornitoloji "Kuş Bilimi" Ders Notları, Ümit Ofset Matbaacılık, 371 s., Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad: Merve TEPE

Doğum Yeri ve Tarihi: Şanlıurfa-19/08/1986

Adres: Pamukkale Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Biyoloji Bölümü Kınıklı Kampüsü, Merkez/DENİZLİ

Lisans Üniversitesi: Hacettepe Üniversitesi

Yayın Listesi:

- Çalışkan, İ., **Tepe, M.**, Kaptan, F., Fen Öğretiminde Etkili Öğrenme - Öğretme Süreci Uygulamaları - Fen ve Teknoloji Öğretim Programı Sekizinci Sınıf Hücre Bölünmesi ve Kalıtım Ünitesi Örneği, 2008. Uluslararası Suzan Erbaş Bilim Eğitimi Çalıştayı, 6-7 Mart 2008, Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Bucak, T., Saraoğlu, E., Ertan, İ., **Tepe, M.**, Beklioğlu, M. 2009, Sığ Göllerde Su İçi Bitki Gelişimi ve Ekosistem Yapısında Su Seviyesi Değişimi ile Balık Avlanma Baskısı Rollerinin Mezokozm Deneyiyle Belirlenmesi. 9. Ulusal Ekoloji ve Çevre Kongresi (Nevşehir Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü).
- Urhan, R., **Tepe, M.**, Bulut, D. R., 2010. Denizli Şehir Merkezi Park, Bahçe ve Mesirelik Alanlarında Yaşayan Toprak Akarları, , 20. Ulusal Biyoloji Kongresi, Denizli.
- Urhan, R., Karaca, M., Öztaş, M., Bulut, D. R., **Tepe., M.**, 2010, Honaz Dağı Milli Parkı Zerkonidleri, 20. Ulusal Biyoloji Kongresi, Denizli.
- **Tepe, M.**, Urhan R., Işıklı Gölü, Gökgöl ve Yakın Çevresinin Avifaunasına Ön Bakış, 2. Türkiye Sulakalanlar Kongresi, 22-24 Haziran, Kırşehir.